

ჩვენი მწერლობა

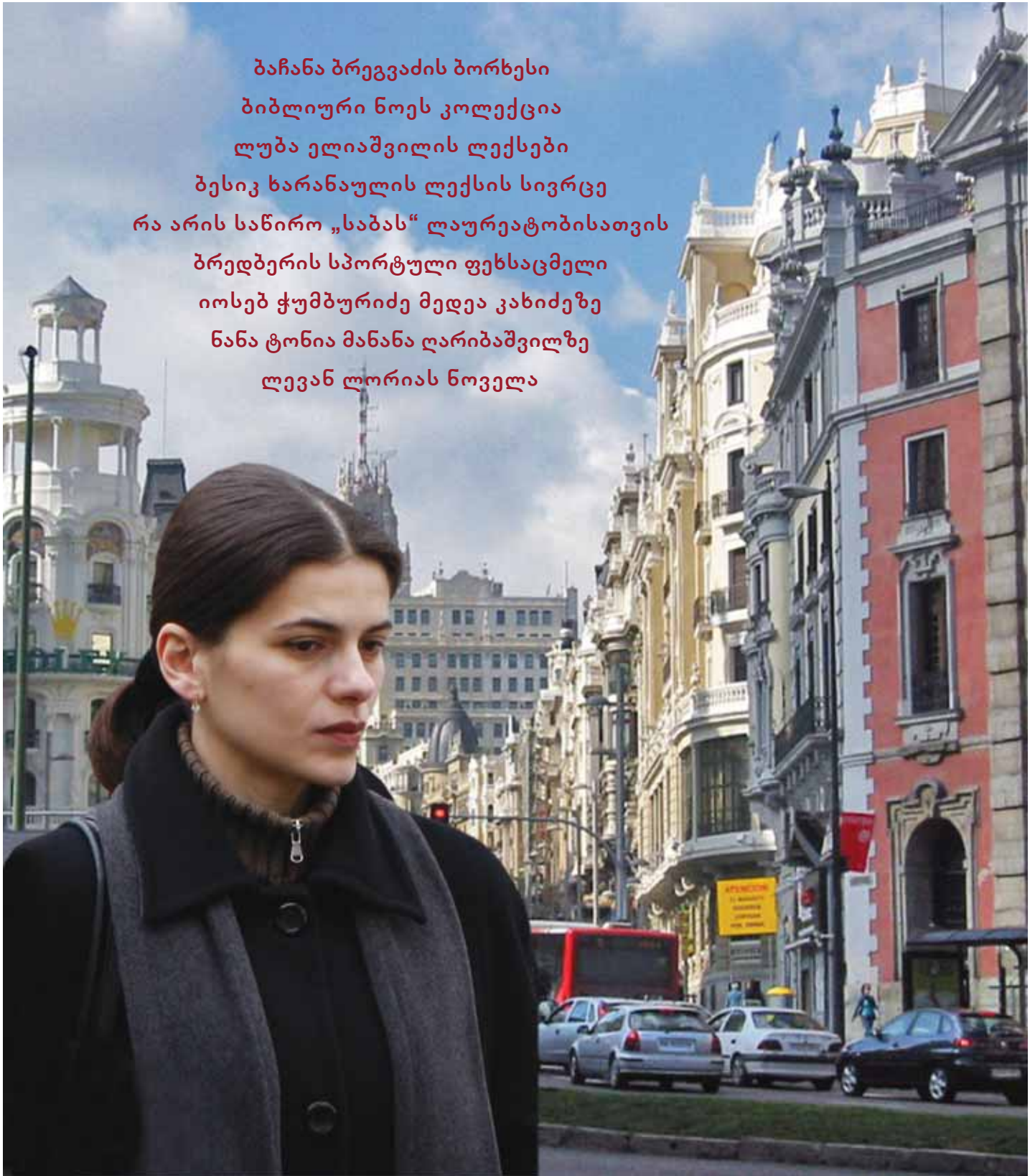
გამოდის თვეში ორჯერ პარასკეობით

ფასი 1,50 ლარი

16 აპრილი 2010

№8(112)

ბაჩანა ბრეგვაძის ბორხესი
ბიბლიური ნოეს კოლექცია
ლუბა ელიაშვილის ლექსები
ბესიკ ხარანაულის ლექსის სივრცე
რა არის საწირო „საბას“ ლაურეატობისათვის
ბრედბერის სპორტული ფეხსაცმელი
იოსებ ჭუმბურიძე მედია კახიძეზე
ნანა ტონია მანანა ლარიბაშვილზე
ლევან ლორიას ნოველა

შინაარსი

ერთი ლექსის სივრცე	2	ბესიკ ხარანაული სად არიან შვილები, შვილები სად არიან
	2	თეიმურაზ დოიაშვილი საქართველო ქარია
	5	ლევან ბრეგაძე შეშფოთებიდან სასონარკვეთილებამდე
	6	გია მურღულია ანტისულიკო
	7	თამაზ ვასაძე საქართველოს გაქრობის შიში
მოგონებათა სივრცე	7	ანდრო ჩიჯავაძე უჩვეულო სტუმრები
პარსონაჟი და მითხველი	9	თათია ჯგუშია ჩემი ნაღვლიანი არღვიკინი (წერილი ჰანს შნირს)
მსარს-ინტერვიუ	10	ნინო ზალიშვილი იჩქარე ნელა! (მომზადა ნატა ვარადაძე)
აროზა	12	ლევან ლორია კიბე ცაში, ანუ ნაბიჯ-ნაბიჯ დარჩი
პოეზია	18	ლუბა ელიაშვილი უკვდავების ჩაი და სხვა ლექსები
	22	ნუნუ ბალავაძე პირამიდების გზა... და სხვა ლექსები
ესეისტიკა	24	ხორხე ლუის ბორხესი ორი ესეი
კლასიკური მემკვიდრეობა	27	ნანა ტონია პოეზია პოეტებისთვის (გაიუს ვალერიუს კატულუსი, „ლექსების წიგნი“)
რეპორტაჟი	30	თამარ შაიშველაშვილი „შეხვედრები“... სამანს აქეთა და სამანს იქითა საქართველოსთან
თქმა მართლისა	34	ლელა კოდლაშვილი რა არის საჭირო იმისათვის, რომ „საბას“ ლაშქრეატი გახდეს...
კრიტიკა	39	როსტომ ჩხეიძე კოლექციები საბედისწერო ჟამისა (ერიკ-ემანუელ შმიტის ბიბლიური ხილვა)
ახალი რომანი	42	ბელა ჩეკურიშვილი „CV“, ანუ თამარი ფსაქაძის „სივთა ვარამი“
მემორიალური ანოტაციები	44	ნინო ჩხიკვიშვილი „ნამდვილად ფანტასტიკური ამბავი“ (ნანა დემეტრაშვილის სარეჟისორო გზა)
დღიურის ფრესკებიდან	51	იოსებ ქუმბურიძე ორი ცა და ყველაზე ტკბილი დარდი (მედეა კახიძე)
ღიაღვი	53	ნინო ქოქოშვილი ვით მღელვარე ნამი (საუბარი თეონა ქურთაულთან)
ახალი თარგმანები	55	რეი ბრედბერი სპორტული ფხსაცმელი
აინსტოლა	59	ნუგზარ ჯანაშვილი ნუთისოფელი (ღია ბარათი ზაურ წაქაძეს)
კულტურა	60	ყველაზე უჩვეულო სათაურები
ნაქვესები	61	მასპილსიტყვაობის ნიმუშები
მოზაიკა	63	ვკოვე დავით

ორკვირული ჟურნალი

დამფუძნებელი „ილიონი“

მისამართი: თბილისი,
ჩუბინაშვილის №41

რედაქცია – (995 32) 96_20_62
რეკლამა – (995 93) 65_93_68
გავრცელება – (995 77) 11_24_30
ფაქსი: (995 32) 96_20_62
E_mail: info@mtserloba.ge

დაბავილით საბავილი „ომეგა ტეგი“ PRINT HOUSE
საბავილით, თბილისი, საბავილითი 17
Tbilisi, Georgia, 17 Sarajshvili Street
TELEPHONE +995 32 53 03 62

მთავარი რედაქტორი – როსტომ ჩხეიძე

პროზის რედაქტორი – ივანე ამირხანაშვილი

პოეზიის რედაქტორი – მაკა ჯობაძე

კრიტიკისა და თარგმანის რედაქტორი – თამაზ ნატროშვილი

მხატვრული რედაქტორი – კარლო ფაჩულია დიზაინერი – მალხაზ იაშვილი

სტილისტი-კორექტორი – ნინო დეკანოიძე დაკაბადონება – თენგიზ რობიტაშვილი

ოპერატორი – თამარ ჩიხლაძე სარეკლამო მენეჯერი – ეკა ბუჯიაშვილი

გავრცელების სამსახური – ლევან კიკნაძე

გარეკანზე: ნინო ქოქოშვილი

ლალო ჩაჩუას ფოტოგრაფი

„ჩვენი მწერლობის“ მომდევნო ნომერი გამოვა 30 აპრილს

გაზეთ „ჩვენი მწერლობის“ 2004 წლის 13 თებერვლის ნომერში რედაქციამ წამოიწყო ახალი რუბრიკა, რომელიც გულისხმობდა ერთი ლექსის რამდენიმე კრიტიკულ-ესთეტიკურ ანალიზს. დასაწყისისთვის შეირჩა ნინო დარბაისელის „ლაზარე“, რომელსაც დაერთო თეიმურაზ დოიაშვილისა და ლევან ბრეგვაძის ანალიტიკური სტატიები. სამწუხაროდ, გარკვეულ გარემოებათა გამო, მაშინ ეს იდეა ვერ გაღრმავდა და აქამდე ვეღარც აღდგენა მოგვიხერხდა ჟურნალის ფურცლებზე. და, აი, გაიჭურღლია, ჩვენმა ცნობილმა ლიტერატურისმცოდნემ და პედაგოგმა, მიზნად დაისახა ანალოგიური პროექტის შექმნა. პროექტს თანდათანობით შეესხმის ხორცი „ჩვენი მწერლობის“ ფურცლებზე და ძალიან ნაადრევბათ მკვლევარებსაც, პედაგოგებსაც, შემოქმედებით ახალგაზრდობასაც და ყველას, ვისაც ლიტერატურა უყვარს. პირველივე განაცხადი ისეთი შთაბეჭდილება – ბესიკ ხარანაულის მძაფრი დრამატიზმით აღსავსე ლექსში და ოთხი თვალსაჩინო კრიტიკოსის ესთეტიკური გამოხმაურება – რომ თამასამ ქვემოთ აღარ უნდა დაინოს.

ბესიკ ხარანაული

*საქართველო
ქარია*

სად არიან შვილები, შვილები სად არიან, გავალ, გავიხედები, არ არიან, ქარია. სად არიან შვილები, მე რომ მოგაბარეა, გავალ, ავეძრახები, არ არიან, ქარია. საქართველო აქროლდა, ვით ფოთლებში ქარია, სად არიან შვილები, ქარია, არ არიან. სად არიან ვეფხვები, ლერწმინაში არიან, ლერწმინაში ქარია, ვეფხვები არ არიან. ჩემი მკვდარი კი არა, შენი პატიმარია, მიველ, ციხე გავტეხე, არ არიან, ქარია. გოგო, ბიჭი გიყვარდა, თქმა ვერ მოასწარია, გზაზე გამოეკიდე, არ არიან, ქარია. ეშმა ერქვას სახელად, ვინც მე ხელი დამრია, სად არიან შვილები, შვილები სად არიან. იმათ სახელობაზე ხე მაინც ახარეა, იმ ხესაც ხომ შენ დასწვავ, შენი მოსახმარია, საქართველო, მითხარი, ნუთუ მხოლოდ ქარია, სად არიან შვილები, შვილები სად არიან, გავალ, გავიხედები, არ არიან, ქარია, საყელოზე მოგწვდები, შვილები სად არიან, არ არიან შვილები, საქართველო ქარია, ქარია საქართველო, შვილები არ არიან, დღე არი, არ არიან, ღამეა, არ არიან, ქარია, არ არიან, არ არიან, ქარია.

თეიმურაზ დოიაშვილი

საქართველო ქარია

ბესიკ ხარანაული – პოეტი, ვინც ისე დაიწყო თავისი მონოლოგი, თითქოს სცენაზე არავინ დახვედრია (გ. ასათიანი) და რომლის შემოქმედებაში სამშობლოს მოტივს მანამდე ერთობ მოკრძალებული ადგილი ეჭირა, მეტიც, ვისაც გასული საუკუნის სამოცდაათიან წლებში, – ქართული პატრიოტული ლირიკის ახალი ზეობის ხანაში, – ნათქვამი ჰქონდა, „საიქიოში აღარ მინდა მე ქართველობა, რომელიმე დიდი ერის შვილი მსურს ვიყო, რომ ერთი სიტყვით გავაგებინო ყველას, ვინცა ვარო“ („ხეიბარი თოჯინა“), ოთხმოცდაათიან წლებში, მაშინ, როდესაც ერის სულიერ ალტყინებას დეპრესია მიეძალა, აქვეყნებს მისთვის უჩვეულო ლექსს „სად არიან შვილები“.

ვერლიზრის პარალელურად, ფშაური დიალექტით გაჯერებული ხალხური ლექსის მოტივების, სახეობრივი სისტემისა და მარტივი რითმებისათვის პოეტს ადრეც არაერთგზის მიუმართავს, მაგრამ ეს ლექსი მანამდე შექმნილთაგან მაინც გამოირჩევა.

ოცდაოთხი სტრიქონი; თითქმის ამდენჯერვე განმეორებული, მოძრავი რეფრენები – კითხვა და მასზე უარყოფითი პასუხი; შუალედებში – უცნაური, თითქოს ურთიერთდაუკავშირებელი სინტაგმები, სიტყვები: შვილები, საქართველო, ქარი, ციხე, პატიმარი, მკვდარი, ლერწმინა, ვეფხვები, გოგო, ბიჭი, ხე...

თავისთავად, კერძო კონოტაციურ მიმართებათა დადგენა არცთუ ისე ძნელია, მაგრამ გამაერთიანებელი კონოტაციური სივრცის პარამეტრთა მონიშვნის გარეშე ტექსტი მაინც მეტ-ნაკლებად ბუნდოვანი დარჩება იმ მკითხველისათვის, ვინც არ დასჯერდება ლექსის გაცნობით მოგვრილ ერთჯერად შთაბეჭდილებას და მოინადინებს, გონების თვალის გაადევნოს მას. ასეთ შემთხვევაში, ყოვლის უწინარეს, დამაფიქრებელია კითხვა, რომელიც, შეიძლება, უცნაურადაც კი ჟღერდეს: ვინ არის ლექსის ლირიკული სუბიექტი, გნებავთ, აქტორი, ვინ წარმოთქვამს ამ სასონარკვეთელ მონოლოგს, სხვაგვარად – ვისი ხმა/ხმები ისმის ლექსში?

არანაკლებ დამაფიქრებელია ისიც, თუ ვინ არის ამ ლექსში მიმართვის ადრესატი, ან რას უნდა ნიშნავდეს თუ გულისხმობდეს ლექსის საყრდენი სემანტიკური ბირთვი – სიტყვები „საქართველო ქარია“.

***

ბესიკ ხარანაულის საანალიზო ლექსი ორშრიანია. პირველი, ზედა შრე შედარებით მკაფიოა: ეს „შინიდან“ გარეთ – არეულ, სტიქიით მოცულ საქართველოში — გასული, შვილების ამოდ მომლოდინე, სასონარკვეთილი მშობლის აფექტური განცდებია და ამ განცდათა გამოხატვისთვის ბუნებრივად დამახასიათებელი ლოგიკური წყვეტებით, შეუსაბამობებითაც ხასიათდება. სავარაუდებელია, რომ აქ მიმართვის ადრესატები – „შინმყოფნი“, შინაურნი არიან, რომელთაც სათითაოდ მიმართავს „გარეთ“ მაცქერალი აქტორი. როგორც ჩანს, მათ თავის სამართლებელი ან სათქმელი აღარაფერი დარჩენიათ, დილოგში უტყვად მონაწილეობენ, ამიტომ აქტორს საკუთარ დაუსრულებელ კითხვებზე პასუხი თავადვე უწევს.

ტექსტის შრეებს, ცხადია, აქვთ გამჭოლი, გამაერთიანებელი მომენტები, მაგრამ მეორე, ქვედა შრე შეიცავს სახე-კონცეპტებსაც, რომელთა მნიშვნელოვანი ნაწილის დეკოდირება მხოლოდ ეროვნულ ლიტერატურულ-კულტურულ კონტექსტში ხერხდება.

ცნობილია ერთი ასეთი მოვლენა: მსგავსი თემატიკის, განწყობის, სახეობრიობის ლექსები ზოგჯერ ერთმანეთთან რიტმული იდენტობითაც არიან დაკავშირებული და თავისებურ ჯაჭვს ქმნიან. საქართველოს, სამშობლოს თემაზე შექმნილი ლექსებიდან, ჩვენს შემთხვევაში, პირველ რიგში ილიას „ჩემო კარგო ქვეყანავ“ გაგვახსენდება. გარდა რიტმული მდინარებისა, ბ. ხარანაულის ლექსს მასთან აკავშირებს ია/ეა დაბოლოების მქონე სარიტმო სიტყვები, ხოლო შვილების ძიება-ლოდინის მოტივი პირდაპირ დიალოგურ კონტაქტშია ილიას სიტყვებთან:

წვრილ-შვილნი წამოგესწრნენ, ნაზარდნი,
გულმტკიცები,
მათი ზრუნვის საგანი შენ ხარ და შენ იქნები.

ამის გათვალისწინებით შეიძლება გვეფიქრა, რომ ბ. ხარანაულის ლექსის მეორე შრის უშუალო ადრესატი ილია ჭავჭავაძეა, ვისგანაც აქტორი, – ან უკვე შთამომავალი, შვილი, – პასუხს მოელის, მით უმეტეს, რომ ამგვარ ფიქრს ერთი ალუზიაც უმაგრებს მხარს: „იმის სახელობაზე ხე მაინც ახარია, იმ ხესაც ხომ შენ დასწვავ, შენი მოსახმარია“ მიემართება ილიას სიტყვებს: „თუ სახელის შოვნა გინდა, დღეს ისეთი ნერგი დარგე, რომ ხვალემა მადლობით სთქვას, ნანერგითა შენით მარგე“; მაგრამ ასეთ შემთხვევაში კონტექსტს მიღმა მოექცევა ბ. ხარანაულის ლექსის სხვა სინტაგმები, გაუგებარი დარჩება, მაგალითად, რას უნდა ნიშნავდეს ფრაზა „ჩემი მკვდარი კი არა, შენი პატიმარია“, რომლის გაგებაში ისევ რიტმული ასოციაცია თუ დაგვეხმარება.

პირადად მე რიტმული ასოციაცია გალაკტიონის ცნობილ ლექსს მთავაზობს – „ეს მშობლიური ქარია“:

შავმა ნისლმა დანისლა
მთები დაღესტანისა,
აღიმართნენ კოშკები
ცისა და ნესტანისა.
გახსოვს? ტოტი ქარისა

აქანებდა მთვარესა...
„ნეტა ახლა სადა ხარ
და რომელსა მხარესა?“ [...]
შავმა ნისლმა დანისლა
მთები დაღესტანისა,
ეცემიან კოშკები
ცისა და ნესტანისა

გარდა ერთგვაროვანი რიტმისა, ბესიკ ხარანაულის ლექსი ამ უკანასკნელს სხვა ნიშნებითაც უკავშირდება: ქარი, ძიების მოტივი და სამშობლოს დაცემა-დანგრევით გამოწვეული განცდები. მაგრამ გალაკტიონის ლექსში პირდაპირ სახელდება ის, რაც ბ. ხარანაულთან დეკოდირებას საჭიროებს – **ნესტანი**. ესაა მეცხრამეტე საუკუნის ქართული პატრიოტული ლირიკის ერთ-ერთი ძირითადი პარადიგმა: სამშობლო – პატიმარი სატრფო, ციხეში დატყვევებული ნესტანი, რომელიც გამომხსნელს მოელის („ნესტან-დარეჯან ქაჯებს ჰყავთ, მოელის ტურფა გამომხსნელს“ – აკაკი).

თუ გალაკტიონის ლექსში ნესტანის ცამდე აზიდული კოშკები – და არა ციხე, ინდოეთის – და არა ქაჯეთის სივრცე რომანტიზებული, საოცნებო სამშობლოს სახეა, ბ. ხარანაული ფოლკლორული ალუზიის გამოყენებით (შეად.: „მიველ, ციხე გაგტეხე“ და „მიველ, ვნახე ვენახი“). ამავე პარადიგმის განსხვავებულ, მწარედ ირონიზებულ მოდულს ქმნის, უპირისპირდება რა საკუთარი აფექტური დისკურსით ზეპირსიტყვიერი წყაროს მიზეზ-შედეგობრივ სიმწყობრეს.

რაკი სამშობლო-ნესტანის პარადიგმა „ვეფხისტყაოსნიდან“ იღებს სათავეს, ლოგიკური ხდება ვეფხვების გამოჩენა (დაკარგვა) ლერწმიანიდან, ლერწმიანი კი, თავისი მხრით, ალუზია უნდა იყოს სიტყვებისა „აბო ტფილელის წამებიდან“: „და ირყოდნენ, ვითარცა ლერწამნი, ქართაგან ძლიერთა“, რაც რწმენაშერყეული გარემოდან ვეფხვების, სამშობლოს მხსნელთა გადაკარგვას მოასწავებს.

ასეთი გააზრებისას, ვფიქრობ, უკვე გასაგებია იმედაცრუების სიტყვები – „მიველ, ციხე გაგტეხე, არ არიან, ქარია“, რაც გასაგებს ხდის წინმსწრებ სტრიქონსაც – „ჩემი მკვდარი კი არა, შენი პატიმარია“. პოეტური ინფორმაცია პირდაპირი შეტყობინების ენაზე, სავარაუდოდ, ასე „ითარგმნება“: წინაპრებო, თქვენ სამშობლო პატიმრად დაგვისახეთ, მე ციხე გაგტეხე, ის ცარიელი აღმოჩნდა – პატიმარი „აქროლდა“, სამშობლო არ არსებობს. საქართველო ქარია...

ლექსის დრამატიზმს ამძაფრებს ის გარემოება, რომ აქტორს ვერ გაურკვევია, არათუ კონკრეტულად ვის მიმართოს, ვის მოსთხოვოს ან ვის გასცეს პასუხი, არამედ – ვინ არის თვითონ: შვილი, რომელსაც ევალებოდა საკუთარი ღვაწლით შექმნა მშობელი ქვეყნის „სახე ზედით მთენია“, თუ მშობელი, რომელსაც სულის ამოხდომამდე უნდა მოესწრო თქმა: „ეჰა, ამ დღისთვის გაგიზარდე, მამულო, შვილი, სიცოცხლე მივეც, რომ შეიძლოს შენთვის სიკვდილი?“ ვინ არის იგი – ერის სულის გამოვლინება, თუ მისი ხორციელი ნაწილი? ან იქნებ ეს ყოველივე ერთად, ანუ თავისი ერის სული სულთავანი და ხორცი ხორ-

ცთავანი, რომელიც გრძნობს, რომ ვალი აძევს წარსული-საც და მომავლისაც, როგორც შვილსა და მშობელს?

ცხადი მხოლოდ ერთი რამაა: ლირიკული სუბიექტი უძღურია, ზღოს ეს ვალი და ამიტომაც ლექსის დასაწყისიდან ისტერიამდე მისული მისი სასონარკვეთილება ფინალში იცვლება, ტონუსი მკვეთრად ეცემა და გაისმის გამოუვალ მდგომარეობასთან, გარდაუვალ ჭირთან შეგუების ინტონაცია:

დღე არი, არ არიან, ღამეა, არ არიან,
ქარია, არ არიან, არ არიან, ქარია.

სიტყვა **ქარი** ქართულ პოეზიაში მანამდეც არაერთგზის გახმიანებულია, მაგრამ მისი, როგორც პოეტური კონცეპტის გენეზისი მაინც ნიკოლოზ ბარათაშვილის ლირიკას უკავშირდება („დამქროლა ქარმან სასტიკმან“, „არა დაჰქროლონ ნავსა ჩემსა ქართა ვნებისა“), შემდგომში კი მისი არეალი გალაკტიონმა უკიდევანოდ განავრცო. საქართველოს, ქარისა და სიკვდილის ერთ პოეტურ იმაგინაციაში გაერთიანების მაგალითად ქართველ მკითხველს იქნებ ტერენტი გრანელის ეს სტრიქონებიც გაახსენდეს:

კვდება ეს მდელი და ეს ქარია
და საქართველო ახლა მკვდარია.

მაგრამ ხომ არ იყო ქართულ პოეტურ ენაში სხვა რაიმე წინაპირობა სინტაგმისათვის „საქართველო ქარია“? გავიხსენოთ „ვეფხისტყაოსანი“, კერძოდ, ნესტანის სიტყვები ტარიელისადმი „თათბირისა და გამოჩენის“ დროს: „შენ და ისი წაიკიდნეთ, ინდოეთი გარდა-ქარ-დეს“. მშობელი მინის, **სამშობლოს გარდაქარება** არის, ჩემი ფიქრით ის, რამაც ბ. ხარანაულის პოეტურ ტექსტში ცნობიერად თუ ქვეცნობიერად გააჩინა ახლებური პოეტური ეტიმოლოგია, რომელიც იკითხება სიტყვებში „საქართველო ქარია“: სა-ქარ-თველო“ ანუ ქვეყანა, სამშობლო, რომელიც წარმავალ და წარმტაცებელ ქარს – სტიქიას არათუ ველარ ეხსნება, უკვე თავად ქცეულა იმად, რასაც საუკუნეთა მანძილზე ებრძოდა. ასეთია იმთავითვე მის სახელში პროეცირებული ბედისწერა.

მიუხედავად იმისა, რომ, სინამდვილეში, ჩვენი ქვეყნის ამ სახელით – „საქართველო“ – მოხსენიება გაცილებით გვიანდელი მოვლენაა და სულ რამდენიმე საუკუნეს ითვლის, პოეტურ რეალობაში ამგვარი რამ სავსებით ლოგიკურად ჯდება.

* * *

მშობელი ქვეყნის უბედობით გულგასენილი გალაკტიონისათვის არა მხოლოდ სამშობლო, არამედ **„ყოველივე ქარია და ჩვენება, ოჰ, სიცოცხლევ უეცარი, ქარია...“**. იგი გამოსავალს პოეზიაში, მშენიერების მსახურებაში ხედავს, რადგან სწამს, რომ „მარადია ერთადერთი: შვენება“.

ესთეტიკურად მასთან იმთავითვე დაპირისპირებული ბ. ხარანაულისათვის აღარც ეს გზა დარჩენილა. იქნებ იმიტომ, რომ გალაკტიონის მაგალითით უკვე იხილა, როგორია ამ „ვარდისფერ გზის“ დასასრული.

ქართული ლირიკის ტრადიციებთან შეთვისებული მკითხველისათვის ეს და ბ. ხარანაულის სხვა პატრიოტული ლექსები, დეჰეროიზებული აქტორებით, თვითირონიითა თუ ირონიით, სიმძაფრითა თუ მასთან შენაცვლებული დეპრესიულობით, ზოგჯერ ღრმა და ზოგჯერ ნაივური რეფლექსიებითაც კი – უჩვეულოა. უჩვეულოა წინამორბედთა პოეტური მემკვიდრეობის მისეული რეცეფციაც („ვერ გავიგეთ ეს ანბანი, მეცხრამეტე საუკუნე“), მაგრამ მის მიერ ტრადიციულ პარადიგმათა ახალი ნაკითხვების შედეგად შექმნილ მეტა-ტექსტებში მაინც იკვეთება ქართული პატრიოტული ლირიკის ახალ პარადიგმათა თავისებური კონტურები.

ანალიზი, შეიძლება, აქ დაგვემთავრებინა, მაგრამ ტექსტში რჩება ერთი ფრაზა, რომელსაც მხოლოდ პირველ, ყოფით შრეს ვერ მივაკუთვნებთ: „საყელოზე მოგწვდები, შვილები სად არიან?“ ვინაა პასუხისმგებელი პოეტი-მოქალაქის წინაშე, რომ მიბარებული შვილები არ/აღარ არიან?

გააზრება ამ სტრიქონისა მომდინარეობს იმ ტრაგიკული რეალობიდან, რამაც დაანერინა ლექსი პოეტს. შვილების უაზროდ გამწირველი ქვეყანა აღარ აღიქმება „დედა-სამშობლოდ“, იგი მხოლოდ უგუნური მანქანაა – **სახელმწიფოდ (ვერ)ქცეული სამშობლო!**

აი, ლექსში პერსონიფიცირებულ ამ უპიროვნო მონსტრს უპირებს შენჯღრევას პოეტი („საყელოზე მოგწვდები“), თუმცა მის ცდაში იგრძნობა ბედისწერასთან შეგუებული კაცის უილაჯობა.

ილია ჭავჭავაძის „აჩრდილი“ ბ. ხარანაულის პატრიოტული ლირიკის მუდმივი თანამდევია, ის ხან მდუმარე მონანილეა, ხანაც ექსპლიციტული. დასაწყისში პოემისა „ორივ ფურცელი, ცისა და მიწის“ პოეტი ასეთი მოულოდნელი რაკურსით წარმოგვიდგენს ილიას პერსონაჟს:

ჰოი, ჰოი, ჰოი,
გესმოდეთ და გეყურებოდეთ!
პირს შევიცვლი, როგორც ამინდი,
დავუბერავ რისხვას და გმობას,
მე ვარ სული საქართველოსი.

საქართველოს უკვდავი სული კი ჯერ კიდევ როდის აფრთხილებდა ერსა და ქვეყანას, რომ ვიდრე მცნების მადლით ამაღლებული მისი ძე გონებით არ განსჭვრეტს ცხოვრების კანონზომიერებებს, იგი, – უიმედო და შენუხებული, –

უქმისა დრტვინვით, გულის-წვითა მწარე
ცრემლს დაღვრის,
მაგრამ არ ირწმენს, წამებულო, შენს აღდგენასა,
და იგი ცრემლი ურწმენობის, ეჭვის და ტანჯვის,
ჰლაღადებს მხოლოდ ძისა შენის უძღურებასა.

ნუთუ მართლა აღსრულდა აჩრდილის ეს ავი წინათგრძნობა?

მართლა მოგვერია „ურწმენობა“ და „ეჭვი“?

ნუთუ ვერ ველირებით ერის, როგორც „ერთის სულის ძლიერსა ქროლას?“

ლევან ბრეგაძე

შეშფოთებიდან სასონარკვეთილებაზე

ხელოვნების სხვადასხვა დარგი ერთმანეთზე ახდენს ზოგჯერ ნაყოფიერ და ზოგჯერაც უარსაყოფ გავლენას (მაგალითად, მხატვრობა პოეზიაზე და პოეზია მხატვრობაზე, რომანი კინემატოგრაფზე და კინემატოგრაფი რომანზე. მე-18 საუკუნის ევროპაში იმდენად ძლიერი იყო მხატვრობისა და პოეზიის არასასურველი ურთიერთგავლენა, რომ მათი გამიჯვნის აუცილებლობას ლესინგმა ვრცელი ესთეტიკური ტრაქტატი „ლაოკოონი“ მიუძღვნა. მას შემდეგ ხელოვნების ახალი დარგები გაჩნდა და უკვე ახალი „ლაოკოონის“ დანერა არის საჭირო. დადებითი გავლენის ნიმუშად შეიძლება დავასახელოთ მწერლების მიერ კინემატოგრაფიული მონტაჟის ხერხის წარმატებით გამოყენება რომანში).

თანამედროვე კინოხელოვნების ახალი მოვლენაა კლიპი (ვიდეოკლიპი), რომელიც სარეკლამო ვიდეორგოლებიდან განვითარდა და ჩვენ თვალწინ ყალიბდება ეპოქისეული განწყობილების ჩინებულად ამსახველ (გამომხატველ) ჟანრად. მისი თავისებურებებია: სიმოკლე, აუდიო და ვიზუალური მასალის მეტისმეტად დანანეწვრებული დამონტაჟება, კადრების სწრაფი მონაცვლეობა, სპეცეფექტების სიუხვე. საუკეთესო კლიპებისთვის დამახასიათებელია ფონად წამყვანი მოტივის (ლაიტმოტივის) გამოყენება განმეორებული აუდიომასალის (მელოდიის, ფრაზის) ან/და განმეორებული კადრების სახით.

ბესიკ ხარანაულის „სად არიან, შვილები, შვილები სად არიან“ ვიდეოკლიპის პრინციპით არის შექმნილი. ეს მცირე ლექსი (იგი სულ 24 სტრიქონია) წარმოსახავს გრანდიოზულ უბედურებას, რომელიც საქართველოში დატრიალებულა — ქარს მიაქვს ყველაფერი (მეტაფორულად: საქართველო ქარად გადაქცეულა: „საქართველო აქროლდა, ვით ფოთლებში ქარია“, „საქართველო, მითხარი, ნუთუ მხოლოდ ქარია“, „არ არიან შვილები, საქართველო ქარია“. ბგერითი სპეცეფექტი: საქართველო ქარია).

ლექსი იწყება შემშფოთებით შვილების ბედის გამო („სად არიან, შვილები, შვილები სად არიან, / გავალ, გავიხედები, არ არიან, ქარია“); ეს შემშფოთება ბოლოს სასონარკვეთილებაში გადაიზრდება („არ არიან შვილები, საქართველო ქარია, / ქარია საქართველო, შვილები არ არიან, / დღე არი, არ არიან, ღამეა, არ არიან, / ქარია, არ არიან, არ არიან, ქარია“. ფრაზათა მრავალჯერადი გამეორება, მთელ ლექსში და, მეტადრე, ახლახან ციტირებულ ბოლო ოთხ ტაეპში, ხაზს უსვამს ლექსის ლირიკული გმირის შფოთვისა და სასონარკვეთას, რაც კიდევ უფრო გაძლიერებულია ბგერითი სპეცეფექტით: მრავალჯერადი გამეორებული სიტყვების „არიან“, „ქარია“ მსგავსი ფლერადობით).

შემშფოთებასა და სასონარკვეთას შორის გაილეხებს შვილების ძებნის ამსახველი კადრები. ლირიკული გმირი ეძებს მათ მკვდრებში („ჩემი მკვდარი კი არა, შენი პატიმარია“), ციხეში („მიველ, ციხე გავტეხე [ვიზუალური სპეცე-

ფექტი. — ლ. ბ.], არ არიან, ქარია“), ეძებს ვეფხვებზე ნარმოსახულთ (კვლავ ვიზუალური სპეცეფექტი, ტრადიციული ტერმინოლოგიით — მეტაფორა): „სად არიან ვეფხვები, ლერწმისაში არიან, / ლერწმისაში ქარია, / ვეფხვები არ არიან“. გაილეხებს გოგონას სახე, რომელსაც დაკარგული ბიჭისთვის ვერ მოუსწრია თქმა, რომ უყვარდა („გოგო, ბიჭი გიყვარდა, თქმა ვერ მოასწარია, / გზაზე გამოვიკიდე, არ არიან, ქარია“). ეს კადრი იმის მიმანიშნებელიც არის, რომ დაკარგულ შვილთა ერთი ნაწილი, როგორც ჩანს, ფრონტზე მიეშურება.

მიმართავს ვილაცას, უსახელოს, ანონიმს: „სად არიან შვილები, მე რომ მოგაბარეა“ (ვის აბარია ჩვენი შვილები, მას შემდეგ, რაც შინიდან გავლენ?), ანონიმი, ეტყობა, პასუხს ვერ იძლევა და ლირიკული გმირი აგრესიული ხდება: „საყელოზე მოგწვდები, შვილები სად არიან“.

და ამით შორის კიდევ ერთი მიმართვა ანონიმისადმი: „იმით სახელობაზე ხე მაინც ახარეა, / იმ ხესაც ხომ შენ დასწვავ, შენი მოსახმარია“ (ექვსი ხორ სტრიქონში: სახელობაზე, ხე, ახარეა, ხესაც, ხომ, მოსახმარია, ანუ — კიდევ ერთი ბგერითი სპეცეფექტი, ტრადიციული ტერმინოლოგიით — ალიტერაცია, რაც ხრიალის, ქარში სირბილით ხმაჩახლეჩილი კაცის მეტყველების შთაბეჭდილებას ქმნის). ეს მიმართვა, თითქოსდა მოულოდნელი, თითქოსდა უადგილო, ერთი მხრივ, კვლავაც ლირიკული გმირის სასონარკვეთილებაზე მეტყველებს, მეორე მხრივ კი, მიწინააღმდეგაა ჯარისკაცის სავალალო ბედზე ომის შემდეგ.

ყველა ტაეპი ერთმანეთს ერთიმემა ერთი საერთო რითმით (ამას მონორიმი ეწოდება), რითმად ცხრაჯერ არის გატანილი ლექსის უმთავრესი სიტყვა „ქარი“ და ამდენჯერვე — ზმნა „არიან“. რითმათა სისტემა (ყველა სტრიქონის მონორიმული გარითმვა) და სარიტმო სიტყვებზე ერთი და იმავე ლექსიკურ ერთეულთა მრავალჯერადი მობრუნება ქარბორბალას ასოციაციას ბადებს. ხოლო თვით ქარი, ლექსის მთავარი „პერსონაჟი“, ადვილად ასოცირდება ომის, სიღუფის, სულიერი შეჭრების შედეგად დატრიალებულ უბედურებასთან, რომელსაც „შვილები“ მიმოუფანტავს — ფრონტებზე, უცხოეთში, საპატიმროებსა თუ სასაფლაოებზე...

ბესიკ ხარანაულის სალექსო ფორმის გრძობის არაჩვეულებრივი უნარით გამოირჩევა, რაც ახლებური სათქმელის შესატყვისი ახლებური ფორმის მოძებნას გულისხმობს უპირველეს ყოვლისა („არავინ შთაასხის ღვინო ახალი თხიერსა ძუელსა“), ეს კი, თავის მხრივ, დროის (ეპოქის) რიტმისა და აზროვნების ყადის გრძობასთან არის დაკავშირებული. მე-20 საუკუნის 90-იანი წლების ბოლოს დაიწერა ეს ლექსი, ჩვენი აზრით, საუკეთესოდ გამომხატველი შფოთვის და სასონარკვეთილების იმ გრიგალისა, მილენიუმის ბოლო ათწლეულში რომ დატრიალდა მზიურ, მანამდე თითქოსდა იდილოურ საქართველოში.

გია მურღულია

ანტისულიკო

შენ ხარ ყოველი, დანარჩენი არაფერია.

აბუ საიდი (მე-11 საუკუნის ირანელი პოეტი)

ვინ ხარ შენ? აი, მთავარი კითხვა, რომლითაც ადამიანი ღმერთს მიმართავს – დანარჩენი კითხვის ნიშნები უბრალოდ წერტილებით შეიძლება შევცვალოთ. ადამიანთა იმედგაცრუებისა თუ სკეპსისის ისტორიაც ამასთან არის დაკავშირებული – კითხვითი წინადადებები როგორ გარდაიქმნებიან თხრობით წინადადებებად. ეს ისე – ზოგადი დასაწყისისთვის.

ბესიკ ხარანაულის ლექსის „სად არიან შვილები“ პირველად წაკითხვისთანავე ბევრი განცდა, შთაბეჭდილება თუ კითხვა დამებადა. **ჯერ – განცდები და შთაბეჭდილებები:** მაშინვე ვიფიქრე, ძალიან ნაღვლიანი, ჩუმი სევდითა და დარბაისელი ნუხილით სავსე ლექსია-მეთქი – ისეთი, სევდითა და ნუხილით, თავზარდაცემის წინ ადამიანს რომ ამშვენებებს. სრული უიმედობა, ლამის პრინციპის ესთეტიკამდე ამაღლებული შეგუების სიმშვიდე ჩანს. მიღვეადი ენერჯის რიტმი თავიდან ბოლომდე გასდევს ლექსს. ხმოვნები მძლავრობენ და ფრენის სურვილს აძლევენ სიტყვებს. თითქოს ფიქრის მიხვრა-მოხვრის შარიშური ისმის. არარსებობის გამეორება და გაიგივება ქართან ამძაფრებს არამდგრადობისა და სანატრელის განქარვების შეგრძნებას. ია-ზე განყოფილი რითმა დედაენის ალუზიას ბადებს და დიდ კონტრასტს ქმნის მიხვედრისა და დანახვისა (აი, ია!) გაუცნობიერებლობასა და ვერ დანახვასთან (არ არიან).

ახლა კითხვებიც: ვინ არის ლექსის ლირიკული გმირი? ვინ არის ის მეორე, ლირიკული გმირი ხანდახან რომ მიმართავს? ვინ არიან შვილები? რას განასახიერებს ქარი? ამდენ კითხვას რატომ არ ახლავს თუნდაც ერთი კითხვის ნიშანი? რას გამოხატავენ ვეფხვები? რას ნიშნავს ლექსის კონტექსტში მკვდარი და პატიმარი?

ვინ ვის მიაბარა შვილები და რას ნიშნავს ეს? – ლამის ყოველი სტრიქონი მხატვრული გამოცანაა. ეს გამოცანები, ცხადია, ცალ-ცალკე გასააზრებელი არ არის – ისინი მთელს ქმნიან.

ეს ლექსი საქართველოს ტრაგიკული განცდაა – მისი გაქრობის ნუხილი, რაც ყველაფერზე მეტად შეგყვარებია. **საქართველო აქროლდა... საქართველო, მითხარი, ნუთუ მხოლოდ ქარია... საქართველო ქარია...**

თითქოს აღარ არსებობს არაფერი, რაც შენს სამშობლოს გამოხატავდა ღვთისა და სამყაროს წინაშე. ყოველი არასულიერი გამოხატველი და მათი გამცნობიერებელი თუ წარმომჩენი – ქართველი ადამიანი – განქარდა, ქარად და არად გადაიქცა (თითქოს ჩვენი ქვეყნის სახელშიც კი ავბედითად ამოინვერა უარმყოფელი არ). რას ნიშნავს ეს? ქარი თან არსებობს და არც არსებობს. მისი ხმა ისმის, მისი მოქმედების შედეგებიც ჩანს ხანდახან, მაგრამ თავად არყოფნაშია. შეგიძლია მცირედი არჩევნით დატყუე, რა დაარქვა ამას – არარსებულის არსებობა თუ არსებულის არარსებობა.

ვინ ამბობს ამას? ის არ არის პოეტი – ის უფრო მეტი, ვიდრე პოეტი, მაგრამ პოეტშია. ჩემი აზრით, ის საქართვე-

ლოს უკვდავი სულია, მარად და ყველგან მასთან მყოფი, მისი არსი არსთაგანი. ჩვენ, საქართველოს ძველი, ახალი და მომავალი შვილები, მოკვდავნი ვართ, მაგრამ ჩვენი სიკვდილშობელი სიცოცხლით იქსოვება მისი უკვდავება. ის, რაც ჩვენში გამოიარს, საქართველოს მუდმივაა – თითქოს უპიროვნო მარადისობა, მაგრამ ყოველი ჩვენგანის მცნობიც და გამომხატველიც. მისი **მობარებულნი** ვართ კონკრეტული დროისთვის, რასაც ჩვენი სიცოცხლე ჰქვია. მაგრამ ამ მუდმივას მდგენელებმა სახე დაკარგეს და უამსახოდ ისინი **აღარ არიან**. ამგვარმა არყოფნამ ყველა და ყველაფერი მაცოცხლებელ, არსის მიმნიჭებელ ქართულ სულს განაშორა და ოდენ საკუთარ შეზღუდულ არსებობაში გამოამწყვდია. აღარ არიან ღირებულებები, რაც შენს არსებობას მუდმივას სიმალღეს ანიჭებს და აღარავინ და არაფერი არსებობს სხვისთვის. სიცოცხლის უნივერსალური კანონი – ადამიანთა და საგანთა ერთობის მიზიდულობის ძალა (ფსევდო-ლიონისე არეოპაგელი **ერთმყოფელ ძალას** რომ არქმევდა სახელად) გარდაქარდა. ახლა ვეღარავინ დაწერს ვეფხისა და მოყმის ბალადას – ლერწმინაში აღარ დადის ის ვეფხვი, მოყმეს თვალნი რომ არისხნა ღვთისანი. აღარც ის – ტარიელს ნესტანს რომ აგონებდა. ქართველი კაციც უკვდავ ქართულ სულს კი არ მოუკვდა (**ჩემი მკვდარი კი არა**), დროში დამწყვედი საქართველოს **პატიმარია**.

რუსთაველი **სიყვარულსა და ოქროს** გვიხსენებდა ქართველებს. პირველი აღგვამალღებსო – პავლე მოციქულის სიტყვებს მოგვაგონებდა, მეორე კი კვლა აქა სულსა დაგვიბამსო, – გვაფრთხილებდა. ნუთისოფელში, დროშია ძალღვით ჯაჭვით დაბმული ქართველობაო, – გვეუბნება ეს ლექსი – აი, **სად არიან შვილები**. ამის გამო მათთან შეხმიანებაც, დალაპარაკების მცდელობაც (**გავალ, ავეძრახები...**) უნაყოფო მცდელობაა – წარმავლობის მონობა მათ ხედვასა და სმენას ახშობს. სწორედ ამიტომ არ არის ამ ლექსში კითხვის ნიშნები – რად უნდა კითხვა იმას, რისი პასუხიც ცნობილია. სათავისო ფიქრისა და მოქმედების პალოზეა მიჯაჭვული ტრაგიკული თაობა და ამას არც ციხის გატყუვა შეეძლოს (იმიტომ, რომ არ შეიძლება საკუთარი სული გატყუო) და აღარც გაუმხელელი სიყვარულის გზაზე გამოკიდებული ძახილი.

ეს ცუდი საქმე – უმთავრესს მონყვეტა, განთვითეულობა, დანანერვება, პიროვნული მეს განუშეორებლობის სახელითა და უფლებით ერთობის საზღვრის გადალახვა – ეშმაკისაა (**ეშმა ერქვას სახელად, ვინც მე ხელი დამრია**). სწორედ მის დროშას აწერია: **მე მინდა ვიყო და ვარ უფრო მეტი, ვიდრე ვარ** და ეს სიტყვები კაცობრიობის მთელი ისტორიის მანძილზე ამაზრზუნად და ადამიანის დამლუპველად უპირისპირდება ყველაზე მთავარ ბიბლიურ სიტყვებს, ღმერთმა რომ უთხრა მოსეს: **მე ვარ, რომელი ვარ**. ამის დამვიწყებლისთვის ადვილი ხდება სხვის სახელობაზე გახარებული ხის სათავისოდ დაწვაც.

აკაკი ბაქრაძემ შესანიშნავად განმარტა, რომ აკაკის გენიალური ლექსი „სულიკო“ ღვთის ძიებისა და პოვნის განსახიერებია. იქ ღმერთს ეძებს კაცი და ყველგან პოულობს. ბესიკ ხარანაულის ლექსი კი გვეუბნება, რომ ერთ პატარა ადგილზეც კი შეუძლებელია ადამიანის პოვნა, რომელიც თავის საწყისს მონყვეტილია.

ეს ლექსი, რომელიც უკვდავი ქართული სულის საუბარია დღევანდელ დროსთან, განაჩენია. დროებითი თუ ხანგრძლივი? მხოლოდ ყველას ერთად შეგიძლია პასუხი გაცეთ ამ კითხვას.

თამაზ ვასაძე

საქართველოს გაქრობის შიში

ბესიკ ხარანაულის ლექსი „სად არიან შვილები, შვილები სად არიან“ აჩენს გრძნობას და აზრს, რომ ასეთი ლექსი არ შეიძლება არ დანერვილიყო, რომ იგი აუცილებლად უნდა შექმნილიყო, რათა მთელი ტრაგიკულობით გამოხატულიყო ტკივილი ბოლო ათწლეულებში საქართველოს შენირულ ახალგაზრდათა გამო.

თუმცა ეს პოეტური რეკვიემი თავისი შინაგანი მასშტაბით საქართველოს მთელ ისტორიას, მის ტრაგიკულ არსს, მის მარადიულ ტკივილს მოიცავს. ამით „სად არიან შვილები...“ გვაგონებს სანათას მოთქმას ვაჟა-ფშაველას „ბახტრიონში“.

ამგვარ განზოგადებულ ხასიათს, მონუმენტურობას და ზედროულობას ბესიკ ხარანაულის ლექსს ხალხურ პოეზიას მიმსგავსებელი სტილი, კილო და წყობა, ფოლკლორულად სადა და განყენებული, სივრცულ-დროით ლოკალიზებას მოკლებული ხატოვანებაც ანიჭებს („ლერნიანი“, „ვეფხვები“, „ცინე...“); ფოლკლორული ლექსის

სტილი ხალხის საერთო, საზიარო პოეტური ენაა და ამ ენით ბესიკ ხარანაულის ლექსში თითქოს მთელი ერი გამოთქვამს თავის მრავალსაუკუნოვან სატანჯველს, მტკივნეულად წვდება თავის მწარე ხვედრს.

„სად არიან შვილები...“ კომპარული სიზმრის გამხელას ჰგავს, აქ, ისე როგორც სიზმარში, სხვადასხვა განზომილებაში მოქცეული სურათები, სიტუაციები უცაბედად მონაცვლეობენ, თუმცა ამ მონაცვლეობის და სახეთა ურთიერთკავშირის შინაგანი ლოგიკა გამჭვირვალეა.

ლექსში არაჩვეულებრივად მწვავე ემოციური ძალით და ხელშესახებლობით არის აღბეჭდილი ადამიანთა შთანთქმელი არყოფნა, არარა. არარა ლექსში ღრმა, შეუხორცებელ ჭრილობასავით არის გადახსნილი. არარას საშინელ მოძალებას ყველაზე მკვეთრად გვაგრძნობინებს „არ“ ბგერათკომპლექსის გამუდმებული და დაჟინებული, ფატალური გამეორება – არარა ლექსის მთელ ბგერად ქსოვილშია განფენილი. მისი მთავარი ევფონიური და მეტაფორული გამოხატულება კი ქარია.

არყოფნის მიერ „შვილების“ შთანთქმის ტრაგიკული ხილვა გადაიზრდება საქართველოს გაქრობის კომპარულ ჩვენებაში – აღარ ჩანს საქართველოს მომავალი, რადგან არ ჩანან „შვილები“ როგორც საქართველოს მომავლის შემქმნელები. საქართველოს გაქრობის ჩვენს არსებაში გამჯდარი შიში ბესიკ ხარანაულმა სულის შემძვრელი და გამომაფხიზლებელი ტრაგიკული ხელოვნებით აამეტყველა.

ქართული ლიტერატურის მუზეუმში დოკუმენტებზე მუშაობისას წავაწყდი ანდრო ჩიჯავაძის ხელნაწერს. ეს მოღვაწე დაიბადა 1881 წლის 9 სექტემბერს. 1892 წელს შევიდა ქუთაისის კლასიკურ გიმნაზიაში, რომელიც დაამთავრა 1901 წელს. იმავე წელს მოენყო ნოვოროსიის უნივერსიტეტში, ხოლო 1902-03 წლებში სწავლობდა პეტერბურგში საბუნებისმეტყველო ფაკულტეტზე. მისი მამა ნიკო ჩიჯავაძე ძველი საჩინოელი ჩიჯავაძეების შთამომავალი იყო. დედა – ყაფლან ორბელიანის ქალიშვილი. პატარა ანდრო ზაფხულობით ჩადიოდა საჩხერეში ბიცოლა ნინო (ნიცა) ბაგრატიონთან, რომელსაც შეძლებული ოჯახი ჰქონდა. და სადაც ხშირად ჩამოდიოდნენ უცხოელი სტუმრები. ესეც ორი მემუარული ჩანაწერი ანდრო ჩიჯავაძის არქივიდან:

ანდრო ჩიჯავაძე

უჩვეულო სტუმრები

I
მიკლუსო-მაკლანი საჩხერეში

1889 წელს საჩხერეში ბიცოლა ნიცას ესტუმრა რუსი ბოტანიკოსი კუზნეცოვი, რომელმაც ორი კვირა დაჰყო იქ. ორი კვირის შემდეგ საჩხერეშივე შევხვდი, ზაფხულზე მეორე კიდევ უფრო პოპულარულ პიროვნებას, განთქმულ რუს მოგზაურს მიკლუსო-მაკლას, რადგან თუ ვინმე უცხო დაიძრებოდა თბილისიდან დასავლეთისაკენ, უსათუოდ მიადგებოდნენ სარეკომენდაციო ბარათით ბიცოლაჩემს ნიცას და ისიც დიდი სიხარულით და სტუმარ-

თმოყვარეობით მიიღებდა ხოლმე ყველას. მიკლუსო-მაკლამ სარეკომენდაციო წერილი ჩამოიტანა თბილისიდან. ამ წერილის შემწეობით გაიგო ბიცოლაჩემმა სტუმრის ვინაობა და დიდის პატივით მიიღო.

შეხედულებით ეს კაცი სრულიად არ იმსახურებდა იმ პატივისცემას, რაც იმას მიაკუთვნეს. ეს იყო მორჩილი ტანის კაცი თმა-წვერ-ულვაშიანად, რალაც გაბურძგვნილი და გასაკვირველი დაუდევრობით ჩაცმული. რასაც მერე მივხვდი, რომ ეს მიკლუსო-მაკლავი ცნობილი მოგზაური ასეთ ველურ ხალხებში, როგორც „პაპუასებში“ ინდოჩინეთის კუნძულებზე და აფრიკის კაციჭამია ტომებში, სადაც ტანისამოსს არათუ უბრალოს, სრულიად არ ხმარობდნენ, ფიქრობდა, რომ კავკასიის მხეც ხალხებში ჩამოსული ისეთივე პირობებში მოუხდებოდა მოგზაურობა როგორც ჩამოთვლილ შორეულ უცხოეთში. მიკლუსო-მაკლავის ბიცოლაჩემმა გაუშარტა საზეიმო ვახშამი. მოინვიდა არა მარტო საჩხერის საზოგადოება არამედ სტუმრები ჭიათურიდან ახლო-მახლო სოფლებიდან იმ მიზნით, რომ ამდენის მნახველს ხალხისთვის გაეზიარებინა შთაბეჭდილება, მაგრამ ამ ცდებმა ტყუილად ჩაიარა. მიკლუს-

ხო-მაკლაიმ თავი მოიკატუნა. სიტყვაამოუღებლად იჯდა საპატიო ადგილზე და გაფაციცებით ათვალერებდა ასე გარეგნულად ბრწყინვალე საზოგადოებას, გამონწყობილს როგორც ეროვნულ, ისე ევროპულ ტანსაცმელში. აშკარად ჩანდა, რომ თავს მოტყუებულად გრძნობდა და რაც კავკასიაში დახვდა, კერძოდ საქართველოში, იმას სრულიად არ მოელოდა.

II
გურიელთა ოჯახური დრამა

ერთ დღეს გაიღო ჭიშკარი და ჭიათურიდან ეტლით შემოვიდნენ ორი ახალგაზრდა კაცი, რომელთაც ბიცოლაჩემი ნიცა შეხვდა ჩვეულებრივსამებრივი პატივისცემით, ვინ იყვნენ ეს უცხო სტუმრები, ნიკოლოზ ნაკაშიძე – ძმა ცნობილი ილია ნაკაშიძის, რომელსაც მინერ-მონერა ჰქონდა ლევ ტოლსტოისთან, მეორე კი არაქართველი ტიპის ყმანვილი იყო ლევ ნიკოლოზის ძე ტოლსტოის უმცროსი ვაჟი ანდრია ლეოვის ძე ტოლსტოი. აქედან ნაკაშიძის და ტოლსტოის მეგობრობა ნათელი ხდება და კოლია ნაკაშიძემაც ქართველი საზოგადოების გასაცნობად სხვათა შორის, თბილისიდან საჩხერეში ჩამოიყვანა ანდრია ტოლსტოი. ეს ანდრია გარეგნულად პირთნავარდნილი ნვერ-ულვამ გაპარსული ლევ ტოლსტოი იყო. მაგრამ შინაარსით არა თუ გავდა მამას, პირიქით, საშუალო ადამიანზე უფრო მდარე აღმოჩნდა, ცნობილია, რომ

ანდრო ჩიჯავაძე

ტოლსტოის ცოლ-შვილი არ იყო მისი საკადრისი და მათ შორის ეს უკანასკნელი შვილი ოჯახში ყველაზე უფრო უქნარა და მაშასადამე, ყველაზე უფრო არაფრისმაქნისი. ასეთი კაცი ნამოსულა სამოგზაუროთ და მომხდარა თბილისში, სადაც ის ვერ სცილდებოდა ტოლსტოის ოჯახის მეგობარს ილია ნაკაშიძეს, რომელმაც მოიშორა თავიდან და გადასცა მის ძმას კოლიას გასართობად. ბიცოლაჩემმა მისი ჩვეულებებისამებრ ყოველ ნაირათ პატივი სცა. საზოგადოება დაუპატიჟა, აქეიფა, მაგრამ ტოლსტოის ქეიფი გამოიხატა მის უგრძობლათ ლოთობაში და რამდენიმე დღის შემდეგ ნაკაშიძემ წაიყვანა გურიაში.

საუბედუროთ მისი გურიაში სტუმრობა გათავდა „სკანდალით“. გურიაში მისი დროის ტარების დროს მონონებია კონსტანტინე გურიელის ქალიშვილი და მოუნდომებია მასთან დაახლოვება. მას არ მიუღია მხედველობაში, რომ ის საქართველოში იყო და გზადაგზა ხელის ნაკვრით აქაურ ქალიშვილებთან არ გაუფიქროდა რა. მანაც უკან არ დაიხია და ოფიციალურად ცოლობის წინადადება მისცა. მოგეხსენებათ, რომ დიდი გრაფ ლევ ტოლსტოის შვილის სიძეობა დედ-მამას მეტად ესიამოვნა, ქალიშვი-

ლიც დაითანხმეს ასეთ მოყვრობაზე და ჩვენი ანდრიაც მოსამზადებლად და მშობლების ლოცვა-კურთხევის მისალეობათ გაემგზავრა „იასნია-პალიანასკენ“ იმ შეპირებით, რომ სულ მალე მოკლე ვადაში დაბრუნდებოდა, და ჯვარსაც დაინერდნენ. მამამ როგორ მიიღო ასეთი ახალი საქციელი შვილისგან, არ იცის კაცმა, მხოლოდ დედა მისი სოფია ანდრეევანა დიდი წყრომით და უარით შეხვდა ამ საქმეს და აი, რატომ, ის უარზე იყო ქართველი ქალის რძლით სახლში შემოშვების. მას ყავდა უკვე ერთი ქართველი ქალი რძლათ – მისი ძმის ბერსის ცოლი, ეს ბერსი გამოგზავნილი იყო საქართველოში გამომძიებლის თანამდებობაზე და მოხვდა გურიაში, აქ მას მოენონა – და სრული გასაცემებიც იყო – სილამაზით არა მარტო გურიაში განთქმული ფატი ერისთავის ქალი. იმ დროში თუკი ქართველ ქალიშვილს თუნდაც წარჩინებული წოდებისას ვინმე უცხო გამოითხოვდა, მშობლები განუკითხავათ ატანდნენ და ბედნიერადაც მიაჩნდათ ასეთი შეუღლება, ასე მოიქცნენ ფატის მშობლებიც. მათ ფიანდაზით მიართვეს ვილაც ბერსს თავისი მზეთუნახავი. იმანაც ჯვარი დაინერა და პატარა ხანს შემდეგ გაუყენა ახალი ქართველი ცოლი რუსეთისაკენ. ეხლა ისმება კითხვა, რა კაცი იყო ეს ბერსი ისეთი, რომ გურიაში გამომძიებლის თანამდებობაზე გამოგზავნულა ასე განუკითხავათ, რადგან ის მხოლოდ ტოლსტოის ცოლის ძმა იყო, ბერსმა ცოლი ჩაიყვანა რუსეთში და თავის წრეში გაატარა-გამოატარა დიდის სიამაყით, ფატის იმ წამსვე ბევრი მოტრფი-

ლე გაუჩნდა. ქალი გაერთო საზოგადოებაში, კარგა ხანს თავი შეიკავა და ბოლოს მიატოვა ეს მაჭანკლობით ნაპოვნი ქმარი და გადაყვა გატაცებით ვილაც მასზე შეყვარებულ პიროვნებას.

ეს ბერსის ოჯახმა და მისმა დამ „გრაფინია“ ტოლსტოისამ შეურაცხყოფად მიიღო. და ამის მიზეზით ყურში გაგონებაც კი არ ინდომა თავის სახლში ქართველი ქალის რძლად მიღება. ანდრია მაც როგორც ყოველ ნების ყოფას მოკლებულმა კაცმა დედას ვერაფერი გაუბედა და თავის დანიშნულ გურიელის ქალს უარის წერილი მოსწერა.

ეს გურიელების ოჯახის შეურაცხყოფა საზოგადოებაში გავრცელდა. თავმოყვარე ქალიშვილმა ვერ მოითმინა, თავი სასიკვდილოთ გასწირა, ირტყა რევოლვერის ტყვია და დაიჭრა, მაგრამ არა სასიკვდილოთ. იმ ქალიშვილს მერე რა ბედი ენია, მე აღარ ვიცი. მხოლოდ ამ უმნიშვნელო კაცუნას საქართველოში ჩამოსვლამ კი ყველაზე საძაგელი შთაბეჭდილება მოახდინა.

პუბლიკაცია მოამზადა
ბადრი ხურცილავამ

თათია ჯგუშია

ჩემი ნაღვლიანი არლეკინი

□

ნარილი ჰანს შინის

ბონში ვარ, ქარიან ბონში, სადღაც ჩრდილოეთით, სიგბურ-გერის ქუჩა, გასხებილი, მუქი მწვანე კორპუსები, ამავე ფერის ავტობუსი, რომელსაც წმ. პაულეს კათოლიკურ ეკლესიამდე მივყავარ და რამდენიმე ასეულ მეტრში რონკალის ცირკი, აქ კლოუნებს, შენგან განსხვავებით, სულაც არ სწყინთ, თუკი ტაკიმასხარას ეძახიან და ჰაერიც წმინდა კათოლიკურია.

„ბონის ბედია ისიც, რომ მისი ბედი არავის სწამს.“ მგონი არა მხოლოდ ბონში, თითქმის ყველა ქალაქში ასეა ახლა, ჰანს! ადამიანები ზურგშეკცევით დადიან, ქოლგით დახუფული პატარა სამყაროები, ისეთი თავკერძანი არიან, ისე მშრალები...

მე მარი დავხატე, იმ მოყვითალო, გაცრეცილი კაბით, რომელსაც იშვიათად იცვამდა, ღილებით და მაქმანებით, ვიცი, რომ შენ მწვანე უფრო მოგწონდა, მაგრამ ამბობენ, მწვანე გენიოსების ფერიაო და შემებრალა მარი ამ სასჯელისთვის. ამიტომ ყვითელი ჩავაცვი! თმაში ასკილის ყვავილი ჩავამაგრე, მაგრამ დაჭკნა და ჩამოვარდა...

იცი? მარი ველარ იტანს ციუპფენერს, ახლა საათობით ეთამაშება რიჩ-რაჩს საკუთარ თავს და ხშირად წეება გულალმა ხის იატაკზე. მარის შენ უყვარხარ!

ქალაქის მელოდია დაზიანებული სატელეფონო ხაზების შიშინია. დადიან ნაცრისფერი ადამიანები ამავე ფერის სამოსით, დადიან ამინდები ისევე ამ ფერის. დადიან სველი მაკინტოშები. ხეებთან გასაუბრება ვცადე, მიგამსგავსე ხეებს, ჰანს! მათაც შენსავით დაეზარათ სახეზე მიმხმარი გრიმი და ნაოჭებში საძილე აბებს ვატენი. უნდა დამშვიდდე!

მამაშენი მდიდარი ორთოდოქსი კათოლიკეა, მამაჩემი – სამუდამო შევებულებაში გასული მხატვარი. შენ და დაკარგე, მე არასდროს ვუძებნივარ ჩემს დებს. შენს სახლში მუდამ თვალთმაქცურად მაღალზნეობრივი გარემოა, ჩემთან წვიმისგან გაჩენილი ყავისფერი ღარებით შეგიძლია კედლები იკითხო. ვინძლო, დაძველებული პურის ნამცეცებისგან მუხის მორყეულ მაგიდაზე შენი სამყაროც შემოსაზღვრო. შენ ხომ შოპენი და შუბერტი მხოლოდ იმიტომ გიყვარს, რომ მიწიერები, არალვთაებრივები არიან. შენ ბევრს საუბრობ სიცარიელესა და არარაზე, ჩემს ოთახში კი უნახატებო ჩარჩოები ჰკიდია, – არაფერი! შენ ყველამ მიგატოვა. ჩემი სულიც პატარა, უკაცრიელ სოფელს ჰგავს, ბუხრის მიღობიდან სიჩუმე ბოლავს, თბილი ქვეყნიდან დაბრუნებული მერცხლები აქეთკენ გზას ველარ იგნებენ, ან არ! შენ მარი გიყვარს, მე – ცისფერი სინათლე ფანჯარაში, ზუსტად ჩემი კორპუსის პირდაპირ.

დამირეკე, ოღონდ არ მითხრა, რომ დამპალი ჟოლოს სუნი მაქვს და იატაკზე გოგრის მოხალული კურკები ყრია. ახირებული ვინმე ხარ, ჰანს!

მიჭირს! – შენსავით, ჯიბეში სულ რამდენიმე მარკა და ერთი პფენინგი მიგდია, ამ ფასად მხოლოდ საკუთარ თავს თუ ვიყიდი, ეს კი მეტად უხეირო შენაძენი იქნება.

წერ, “არაფერი მესმის ბედნიერების, რომელიც ერთ წამზე მეტ ხანს გრძელდებაო.” მაშინვე დავიჯერე, ჩანს, ადრეც მეფიქრა ამაზე. მე ჯიბით ერთი ძველებური ვერცხლის კოვზი და ფერადი ღილები დამაქვს, კოვზით შენსავით წამებს ვაგროვებ და თუ მათში რომელიმე კაშკაშა გამოერია, მერე იმ ღილებით ჩემს დაფლეთილ პალტოზე ვაკერებ. ასე დავდივარ ბედნიერების წამებასახმული. არ ვარ მძიმე, ჰანს!

შენი ფრაზებით ვცხოვრობ, მახსოვს, მარის რომ უთხარი, „წუმპიანი თხრილის დონეზე უფრო დაბლა არხიაო“. მარი დაიბნა, მეც წლებია ვფიქრობ და მგონი მიგიხვდი კიდეც, ვცდილობ ეს სხვებსაც აუფხსნა, მაგრამ მხოლოდ ზრდილობის გამო მისმენენ, მე კი... ისევ შენი სიტყვები: „ჩემი ან ეს-მით, ან არა, ტექსტის განმარტება ჩემი საქმე არ არის!“

მე მიყვარს მარი! გზაბანეული ბავშვი მიყვარს მასში, უმისამართოდ რომ დაბორიალებს, ხან სად ჩერდება, ხან სად, შენ კი ყოველ პაუზას ღალატად უთვლი და გული გტკივა.

რამდენი მტირალა კლოუნი გამოვატარე ჩემი სულის დერეფნებში, რამდენჯერ დატოვეს დარცხენილებმა ქალაქი, ბავშვების გაცინება ხომ ახლა გაძლებასავით ძნელია. არენაზე გასვლის წინ ფარდაზე რომ ცრემლებს იშორალებდნენ, მე იმ ფარდებს ვსწინიდი და ტრაგიკომედიების ქრონიკად ვაქცევდი, კარვები ქარმა დაშალა, სარეცხივით გაფინა ზოლიანი, ვარსკვლავებიანი ფართხუნა კომბინეზონები. ჩემს ქალაქს აღარც ეკარება შაპიტო. საქართველოში ბავშვებს ეშინიათ კლოუნების, ჰანს.

მე სულ და მხოლოდ შენ გხატავ ახლა, მერე ნახატები ერთ ჩემს მეგობარს მიაქვს შინ, ძველი შპალერის ფონზე იმაზე მონყენილი ჩანხარ, ვიდრე ხარ ხოლმე. ჩემი მეგობარი არასდროს გაგიშვებს ქარში სამათხოვროდ. ის ერთი მინიც!

ეს რამსიგრძე ფეხები გაქვს ხანდახან, გინდა ცა გამიმაგრო? გინდა არ ჩამოგვექცეს ცოდვით სავსეებს? ჩამოძირს, ჰანს, ახლა მიწაზე დგომაა გაცილებით სახიფათო.

როცა სცენაზე მთვრალი გადიხარ და „ისეთ შეცდომებს უშვებ, კლოუნისთვის თავის მოჭრას რომ უდრის“, როცა ტროლეიბუსში ხალხი ამრეზით შემოგვტყერის, როცა დედაშენი საყოველთაო წესრიგსა და მაღალ სტილზე საუბრობს, მერე კი თქვენგან მაღულად მტაცებელივით ნთქავს ლორს, მამაშენი კი გამუდმებით იმის ცდაშია, რამდენად ნაკლები დახარჯოს შენზე, როცა შენი ძმა ლეო ყველაზე ერთგული და იმავდროულად უცხოა შენთვის, როცა შენი დის ყვითელ ხელსახოცზე ლაქები ისე ძველდება, რომ იჯერებ, ის აღარასდროს დაბრუნდება, როცა მარი უსიტყვოდ გტოვებს და სახსოვრად ერთ ცალ აწყვეტილ ღილსაც კი არ გიტოვებს, როცა ველარ იტან კლერიკალური წრეების მანერულ თავმომწონეობას, როცა ჰაერი აუტანლად კათოლიკური და დამაავადებლად ნესტიანი ხდება, როცა მაჯაზე თითის მიჭერით ხვდები, რომ მხოლოდ გულმა გიერთგულა, მაშინ მე ვიხსნი ვერცხლის სპილოს გულსაკიდს, მუჭში ლამის ვიჭყლეტ, თვალებს მაგრად ვხუჭავ და იატაკზე გულალმა ვწვები.

დილით მეგობარი მოვა და ნახატს წაიღებს. – „ჩემი ნაღვლიანი არლეკინი.“

ნინო ზაალიშვილი

ინტერვიუ ნელა!

— თქვენი აზრით რა არის უკიდურესი გაჭირვებულ მდგომარეობა?

— ახლობლის უიმედო ავადმყოფობა, ომი, გაუსაძლისი ფიზიკური, აგრეთვე სულიერი შიმშილი.

— სად ისურვებდით ცხოვრებას?

— სადაც ვცხოვრობ. საქართველოში. გარკვეული ხანი (ერთი კვირა, ერთი თვე) ვიცხოვრებდი ევროპულ ქვეყნებში — ყველაზე დიდხანს პრალაში, აგრეთვე ესპანეთის, ინგლისის, საფრანგეთის, ჰოლანდიის, გერმანიის პატარა ქალაქებში. აზინა და აფრიკის ბევრი ქვეყნის უცნაური, საინტერესო, ხანდახან საშიში ეგზოტიკური ბუნების, მათი მოუწყობელი, ზოგჯერ სისხლიანი, გაუაზრებელი, ძალიან დაუფარცხნელი რეალობის (ასეთი ჩვენიც მეყოფა) მეშინია. მათ ხილვას ტელეეკრანზე ვამჯობინებ — ახალ ამბებში თუნეშიონალ ჯიოგრაფიკის გადაღებულ სერიებში. ამერიკაში ცხოვრება არასოდეს მდომებია. ჩემს ინფორმაციულ მოთხოვნილებას ამ ქვეყანაზე, მის ისტორიაზე საკვებით მიკმაყოფილებს დიდი ამერიკელი მწერლების მიერ აღწერილი და წარმოსახული ქვეყანა, ახალი ამბები. დიდ პატივს ვცემ მათ ისტორიულ გამოცდილებას ქვეყნის აშენების მიმართულებით. ხშირად, როდესაც იმედგაცრუებას განვიცდი ჩვენს ქვეყანაში ბოლო რამდენიმე ათეული წლის განმავლობაში განვითარებული მოვლენების დროს, პოლიტიკოსთა გაუაზრებელი ქმედებების გამო, ერთგვარად მამშვიდებს აბრაამ ლინკოლნის ერთ-ერთ ბიოგრაფიაში აღწერილი იმდროინდელი ამერიკის ისტორიის ზოგიერთი ეტაპის რეალობის საკმაო მსგავსება საქართველოსთან.. მაგრამ ეს რამდენი ხნის წინ იყო, რამხელა გზა გვაქვს გასავლელი, რომ ამერიკასავით პრობლემებით აღსავსე, მაგრამ მტკიცე ქვეყანა გავხდეთ. იმედს ჩვენი ნიჭიერება (მართლა მჯერა), განათლებისკენ სწრაფვა (აქ ცოტა ვფერხდებით), წარმატების სურვილი მაძლევს...

— რა არის უმაღლესი ბედნიერება?

— როდესაც ახლობლებს უსიტყვოდ ესმით შენი. სიმშვიდე და მდგრადობა ქვეყანაში, შენი შემოქმედებითი პროცესით და მისი ნაყოფით (თუნდაც პატარა) გამოწვე-

ული სიხარული, კმაყოფილება, რაც ცხოვრების დიდ სტიმულს იძლევა იმ შემთხვევაშიც თუ ეს მომენტი მხოლოდ ერთ წამს გრძელდება.

— თქვენი საყვარელი ლიტერატურული პერსონაჟები?

— ილია ჭავჭავაძის ოთარაანთ ქვრივი (სულიერი სიმტკიცის ნიმუშისთვის), ანტუან დე სენტ-ეგზიუპერის პატარა უფლისწული (იმედიანობისთვის), ჰარიეტ ბიჩერ სტოუს ბიძია თომა (სიბრალულის, თანაგრძობის) ვაჟა-ფშაველას შვილის ნუკრი (ბუნების სიყვარულის) გრძობის გაღვივებისთვის.

— თქვენი საყვარელი ისტორიული პერსონაჟები?

— ილია ჭავჭავაძე, მაჰატმა განდი, აბრაამ ლინკოლნი, ნიკო ნიკოლაძე, მონასტრებში მოღვაწე ცნობილი და უსახელო გადაწერები

— თქვენი საყვარელი მხატვარი?

— თავის დროზე ობრი ბერდსლეი, ახლა — ოსკარ კოკოშკა. ძალიან მიხაროდა, როდესაც მრავალი წლის წინ ჩემთვის აღმოვაჩინე იმ დროს თითქმის მივიწყებული მოდერნის სტილი (იუგენდ სტილი). ყოველთვის მხიბლავდა ლეონარდოს და მიქელანჯელოს ნიჭიერების მასშტაბები. საქართველოსთვის, მისი ხელოვნებისთვის განუვლი სამსახურისთვის დიდ პატივს ვცემ დიმიტრი შევარდნაძეს, ხელოვნებათმცოდნე გიორგი ჩუბინაშვილს.

— თქვენი საყვარელი კომპოზიტორი?

— „ჩაკრულოს“ ავტორი. მოცარტი, მორის რაველი...

— რომელ თვისებებს აფასებთ ყველაზე მეტად მაკაცში?

— პასუხისმგებლობის გრძობას.

— რომელ თვისებებს აფასებთ ყველზე მეტად ქალში?

— სიკეთეს.

— რომელი ადამიანური სათნოებაა თქვენთვის უფრო მომხიბლავი?

— შემწყნარებლობა.

— თქვენი საყვარელი საქმიანობა?

— ხატვა, კითხვა, ადამიანებთან ურთიერთობა. მაქვს საქმე, რომელსაც ალბათ ჩემში არსებული „მანია გრანდიოზას“ ელემენტები მაკეთებინებს - მუშაობა ლექსიკონზე „ქართული მხატვრობა“, რომელშიც მინდა შევიდეს საქართველოში საუკუნეების მანძილზე მოღვაწე ყველა ქართველი და უცხოელი, უცხოეთში მოღვაწე ქართველი მხატვრის, ხელოვნებათმცოდნის, კოლექციონერის ბიოგრაფიული და შემოქმედებითი ბიოგრაფია. კომპიუტერში ამჟამად 7500 სახელია. ამ ოდენობის მასალას მაფრთხობს, მაგრამ წარმატების იმედს მაძლევს უკვე

განხორციელებული გამოცემა “ქართული ბიოგრაფიული ცენტრის” მიერ 2000 წელს გამოცემული “ვინ ვინაა ქართული ხელოვნებაში. მხატვრები და ხელოვნებათმცოდნეები” (მასში 1700 მეტი ამჟამად მოქმედი ხელოვანის ბიოგრაფია შევიდა). ნაკლოვანებების მიუხედავად წიგნმა გარკვეული სასარგებლო ფუნქცია შეიძინა და ცოცხლობს. როგორც ერთმა მეგობარმა, მწარე ენის პატრონმა მხატვარმა იხუმრა — ალბათ სიკვდილის შემდეგ შენს საფლავს ქვაზე წააწერენ — ახლა მაინც ხომ გაიგე ვინ ვინაა? ძალიან მინდა რომ მოვასწრო ამ გამოცემის დასრულება.

— **თქვენთვის ნაცნობი რომელი ადამიანი გინდოდათ ყოფილიყავით**

— დედაჩემი.

— **თქვენი ხასიათის მთავარი თვისება?**

— მიმტვევებლობა. გამართლების მოძებნა სხვათა თუნდაც უგუნური, ბოროტი საქციელისთვის.

— **რას აფასებთ ყველაზე მეტად მეგობრებში?**

— მხარდაჭერის უნარს ექსტრემალურ სიტუაციაში.

— **თქვენი მთავარი ნაკლი?**

— ნაკლი ბევრი მაქვს. უმთავრესია დროის არარაციონალური გამოყენება, ჩემთვის სამომავლოდ მომგებიანი პრიორიტეტების არასწორი განსაზღვრა, ნელი რეაქცია არასასიამოვნო მოვლენებზე.

— **თქვენი წარმოდგენა ბედნიერებაზე?**

— როდესაც გარშემო ყველა (უმრავლესობა) ბედნიერია, ან ყოველ შემთხვევაში აქვს პერსპექტივა იყოს ბედნიერი. ქვეყანას (საქართველოს) არ ჰქონდეს დაკარგული განვითარების პერსპექტივა.

შვილიშვილების — ბარბარეს და ქეთევანის სიყვარული, ნათელი მომავალი.

— **რა იქნებოდა თქვენთვის ყველაზე დიდი უბედურება?**

— ახლობლების დაკარგვა, ომი, შემოქმედებითი საქმიანობის შესაძლებლობის, სურვილის დაკარგვა.

— **როგორი გინდოდათ ყოფილიყავით?**

— უფრო მტკიცე ხასიათის, უფრო პრაქტიკული.

— **თქვენი საყვარელი ფერი?**

— თეთრი.

— **ყვავილი რომელიც ყველაზე მეტად გიყვართ?**

— ია, ზამბახი, კალა (მაგრამ მისი სიყვარულის მეშინია, ამბობენ უბედურება მოაქვს). რამდენიმე წლის წინ ჟურნალ “ომეგაში” დაიბეჭდა ჩემი ესეების სერია ყვავილებზე (არამხოლოდ), მასში ყვავილებთან დავაკავშირე ქვეყნის ისტორიაში განვითარებული მოვლენები, ჩემი ცხოვრების ეპიზოდები. სამწუხაროდ, სერია შეწყდა ჟურნალ “ომეგას”, საქართველოში ერთ-ერთი საუკეთესო ჟურნალის დახურვის გამო...

— **თქვენი საყვარელი ფრინველი?**

— მერცხალი.

— **თქვენი საყვარელი მწერალი?**

— მიშელ მონტენი, “სარაგოსაში ნაპოვნი ხელნაწერი”-ს ავტორი — იან პოტოცკი, უილიამ შექსპირი. შექსპირისადმი ქართველი მხატვრების დამოკიდებულების თემას მიუძღვნენ მრავალი წელი, მოვანყე გამოფენა და კონფერენცია “ქართული სახვითი შექსპირიანა”. მოვიძიე 300-ზე

მეტი ქართველი მხატვარი, რომელიც ამათუიმ ფორმით შეეხო დიდი ინგლისელის შემოქმედებას. მოვიპოვე ძალიან საინტერესო ვიზუალური მასალა. სამწუხაროა, რომ ეს მოვლენა, ფენომენი არ არის სრულად ცნობილი საქართველოში და მით უმეტეს უცხოეთში. იგი საქართველოს კულტურულ დიალოგში ჩართულობის არაჩვეულებრივი მაგალითი. იმედია, როდესმე მაინც შევძლებ გამოვცე ალბომი ამ უნიკალური მასალით, მაშინ მსოფლიო საზოგადოება დაინახავს მოვლენის მასშტაბურობას.

— **თქვენი საყვარელი პოეტები?**

— ვაჟა-ფშაველა, გალაკტიონ ტაბიძე, რობერტ ბერნსი, ფრანსუა ვიიონი.

— **თქვენი საყვარელი ლიტერატურული გმირი ქალები?**

— ოთარაანთ ქვრივი, პენელოპე.

— **საყვარელი გმირები რეალურ ცხოვრებაში?**

— მაჰატმა განდი, ილია ჭავჭავაძე, ქართველი მოჭადრაკე ქალები მათი ზენიტში ყოფნისას.

— **საყვარელი გმირი ქალი ისტორიაში?**

— ჟანა დ'არკი (ჩემი საპირისპირო ხასიათის მქონე გმირი).

— **საყვარელი სახელები?**

— კაცების — ირაკლი, ქალების — ბარბარე, ქეთევანი, ანა-მარია.

— **რას ვერ იტანთ ყველზე მეტად?**

— პირფერობას, მლიქვნელობას, ღალატს.

— **ისტორიული პირი, რომელმაც თქვენი ზიზი და-იმსახურა?**

— სტალინი, შადიმან ბარათაშვილი.

— **საომარი მოქმედება, თქვენი აზრით ღირსი მეტ ნაკლები ალტაცებისა?**

— ქართველების ბრძოლა დიდგორში, სპარტელებისა თერმოპილეში.

— **რეფორმა, რომელსაც თქვენ განსაკუთრებით უმაღლეს შეფასებას აძლევთ?**

— მონობის გაუქმება ამერიკაში, ბატონყმობის გადავარდნა საქართველოში, ქალებისათვის ხმის მიცემის უფლების მიცემა. სიკვდილის დასჯის გაუქმება.

— **ნიჭი, რომელსაც გინდათ ფლობდეთ?**

— სიმღერის უნარი.

— **როგორ გინდოდათ მომკვდარიყავით?**

— უცებ.

— **თქვენი სულიერი მდგომარეობა ამჟამად?**

— შიშით შეპყრობილი, დათრგუნული, ქვეყნის წინაშე მდგარი გარეშე საფრთხეების გამო, რამაც შესაძლებელია ყველა ჩვენგანის ცხოვრებაზე იმოქმედოს.

— **ქმედებანი, რომელიც თქვენს შემწყნარებლობას იმსახურებენ?**

— სხვისთვის უვნებელი ადამიანური სისუსტეები.

— **თქვენი დევიზი?**

— იჩქარე ნელა.

— **თუკი ოდესმე შეხვდებით ღმერთს, რას ისურვებდით რომ მას თქვენთვის ეთქვა?**

— ალბათ ვერაფრის თხოვნას ვერ გავბედავდი. თუ მაინცდამაინც... ენიშნებინა რომ ტყუილად არ მიცხოვრია.

იგი აღარ არის დებიუტანტი და ამიტომ სხვანაირად ვკითხულობთ, ცოტა უფრო მკაცრად, ცოტა უფრო კრიტიკულად. ეს ხანაც გასაველელი აქვს და ალბათ გაივლის ისევე ღირსეულად, როგორც დაიწყო.

უთუოდ ნიჭიერი მთხრობელია ლევან ლორია.

კითხულობ და გრძნობ, რომ ამბის გადმოცემის კანონები შესწავლილი კი არა, შეთვისებულ-შესისხლხორცებული აქვს, მეტიც, ეს აშკარად თანდაყოლილი ნიჭია, გენეტიკური სიღრმეებიდან მომდინარე მაღლი.

მასში არის ის, რის გარეშეც მწერალი ვერ გახდება — ხედვა ანუ ხილული საგნის ახლიდან აღმოჩენის უნარი, მოვლენების დეტალურად წარმოდგენის ჩვევა, ცინცხალი გონება, რიტმის გრძნობა და ტაქტიანი დამოკიდებულება მკითხველთან.

თავისუფალია, გადამდებად თავისუფალი და შესაძლოა ეს იყოს მისი ღირსებაც და, გნებავთ, ნაკლიც. აქედან მომდინარეობს ამ ერთი შეხედვით მარტივი თხრობის სიხალისე, სინაფლე და უშუალობა, რასაც აგვირგვინებს სინამდვილისა და ფანტაზიის ძალდაუტანებელი შეხამება.

იგი არ ქმნის სიუჟეტს, მხოლოდ განცდებს გადმოგვცემს. მთელი მოთხრობაც ეს არის — განცდა როგორც ამბავი, ამიტომაც უბრალო, სარწმუნო, დასამახსოვრებელი.

ლევან ლორია

კიბე ცაში, ანუ ნაბიჯ-ნაბიჯ დარჩი

ნაბიჯი 1. „ნეტარ არიან...“

სტუდენტთა საერთო საცხოვრებელში არაფერი არ არის საერთო, ოთახებსა და კარადის თაროებს თუ არ ჩავთვლით...

ან რატო უნდა იყოს საერთო?

მერე რა, რომ დილით თუ გვიან გაიღვიძებ, შეიძლება უშარვლოდ ან უპერანგოდ დარჩე და ფეხსაცმლებსაც ვერ მიაგნო...

მაგრამ ოთახები მაინც ერთნაირ ხასიათებს აერთიანებს...

მაგალითად, არ შეიძლება იცხოვრო ადამიანთან ერთად, რომელიც გეტყვის, ვემცადინებო და ცხვირს ხმამალლა ნუ აცემინებო...

ან ადამიანთან, რომელიც სინათლეს თუ აუნთებ ღამე, გეტყვის კომენდატან გიჩვილებო...

ოთახში სამნი ვართ...

მუსიკოსი, მხატვარი და მე...

მუსიკოსი, მომავალი - დათოა...

მხატვარი, მომავალი - გია...

ჩემი მომავალი ბურუსითაა მოცული...

მე გეპეის სტუდენტი ვარ...

ლექციაზე 45 წუთი ყოფნა ჩემს ძალებს აღემატება, ამიტომ ვერიდები. თან სესიებამდე მაინც მავინყდება რას მიკითხავენ და თავიდან მიწევს სწავლა, რათა არ გამრიცხონ. გამოცდის წინა დღეს ბიჭები ერთად ვიკრიბებით სადმე, ან საერთო საცხოვრებელში, ან ვინმე თბილისელის ბინაში და დილაზე ლუდითა და ფორმულებით ვიტენებით...

გამოცდის შემდეგ ლუდისგან და ფორმულებისგან ერთდროულად ვიცლებით...

დათო და გია ლექსებსაც წერენ: როგორც ვიცი, ვინც ლექსს წერს, პოეტს ეძახიან...

რომ ვეტყვი პოეტები ხართ-მეთქი, გაგიჟდით?! ეს ისე ჩვენთვის ვწერთო...

კიდევ მე გავგიჟდი?! თუ თავისთვის წერენ, მე რას მერჩიან?!

ადგება რომელიმე ღამით, მთვარეულივით, სინათლეს აანთებს (თუმცა მთვარეული სინათლეს არ ანთებს) და დაიწყებს რალაცის წერას...

გასაგებია, მუზა ეწვია...

სინათლე თვალებში მიჭყიტინებს და საბანში ღრმად ვძვრები...

მერე უკვე რაც

დაწერეს იმის წაკითხვის დროა...

მთხოვენ, რომ მოვისმინო...

არ მიყვარს მუზა, მითუმეტეს, თუ მის გამო შულამეზე მალვიძებენ...

ერთხელ მეც თუ მენვია. თან ასეთ უდროო დროს, აუცილებლად ვეტყვი, თავი დამანებოს და დამაძინოს...

ისე კი ზრდილობიანი ვარ - საერთოდ იშვიათად ვიგინები და ვუსმენ, რიგ-რიგობით ხან ერთს, ხან მეორეს, თვალდახუჭული...

და მეძინება...

თუ გამაღვიძეს არ ვამხელ, რომ მეძინა, უბრალოდ, ვეუბნები რომ თვალდახუჭული უფრო აღვიქვამ პოეზიას...

სჯერათ...

„ნეტარ არიან მორწმუნენი, რამეთუ სჯერათ“.

ნაბიჯი 2. მცირე პიზნესი

ბიჭები ღამით, მუზა რომ მოუვათ, ლექსებს თავისთვის წერენ...

დღე კიდევ შეკვეთით... სხვისთვის...

მოდის რომელიმე შეყვარებული ჭაბუკი (ერთი-ორი ჯგუფელი მეც მოვიყვანე), მოაქვს თავისი სატრფოს მონაცემები: სახელი - ზუსტი. თმის ფერი, თვალის ფერი, ასაკი მიახლოებითი...

მეორე დღეს ლექსი მზად არის...

ანაზღაურება: სახინკლე, ათ-ათი ხინკალი, მისი ლუდით და არაყი, ჩასაფენად...

შეკვეთების რაოდენობა განსაკუთრებით თებერვლი-

სა და აპრილის შუა რიცხვებში იზრდება, ვითომ სიყვარულის დღეაო და რამე...

ეჰ, კარგი იქნებოდა ყოველი დღე სიყვარულის რომ იყოს...

ნაბიჯი 3. ლალი

დღეს გიას ჯგუფელები მოყვენენ: რალაცები უნდა ხაზონ თუ ხატონ...

პირველად მაშინ დავინახე ლალი... (რა ლამაზი სახელია ლალი)...

ისეთი მშვიდი თვალები აქვს, როგორც ზღვაა დილით, ნვიმის შემდეგ, რომ გადაიღებს, ცაზე არც ერთი ღრუბლის ქულა რომ არ ჩანს, ნიავიც არ ქრის... ასეთ ამინდს მეზღვაურები მგონი შტილს ეძახიან... თუმცა თვალები შავი აქვს... მერე რა, შავ ზღვასაც ხომ შავი ქვია...

ხმა არ ამომიღია, ჩუმად ვიყავი...

არა, - „სასიმონო-მეთქი“, ვთქვი, როცა გაცნობის რიტუალი ჩატარდა...

ინსტიტუტში ნასვლას ვაპირებდი, მაგრამ გადავიფიქრე... წიგნი ავიღე...

გიამ, — სალამოს, არ გითხარი, წიგნს უკუღმა კითხულობდი, კიდევ კარგი ვერ შეგნიშნესო...

აზრზე არ არის, საიდან მოიტანა, რომ ვკითხულობდი? უკუღმა კი არა, წაღმა წაკითხვა მეზარება... ვითომ წიგნს, არა და ლალის ვუყურებდი... ვუყურებდი და მიხაროდა...

ერთი-ორჯერ თვითონაც გამომხედა...

მერე წავედი...

გიამ სალამოს, ვითომც და სხვათაშორის, ლალიმ შენზე მკითხა, ვინ იყო ის სიმპატიური ბიჭიო...

ეს მისთვის ვითომც და სხვათაშორის. აბა ჩემთვის ეკითხა?!

ხო, ისიც უთქვამს: როგორ ყვარებია კითხვა, ეტყობა ლიტერატურა ძალიან უყვარსო...

მართლაც ასე თქვა-მეთქი?! — ერთი თხუთმეტჯერ ვკითხე.

ძალიან რომ შენუხდა: „არა, გეხუმრო“.

მერე კიდევ თხუთმეტჯერ ვკითხე, მართლა მეხუმრე-მეთქი?

აშკარად ცუდად გახდა და მეტჯერ არ მიკითხავს...

არა, ვკითხავდი, მაგრამ მეტი ამ საკითხზე არაფერი მკითხო თორემ ისე გცემ, ლალიმ კი არა შენმა პატრონმა ვერ გიცნოსო...

ეს ვარიანტი არ მომეწონა, ამიტომაც გავჩუმდი...

არ გავჩუმდებოდი, მაგრამ გია, გარდა იმისა რომ ხატავს, ძიუღოისტია. მე რომ დილით მძინავს, ის ვარჯიშობს...

რათ უნდა ხატავს ძიუღო?

არ ვიცი...

ნაბიჯი 4. ჰიბინა აუცილებელია

სალამობით გიას დაკითხვას ვაგრძელებ...

ბიჭები მგონი რალაცას ხვდებიან...

რას ხვდებიან არ ვიცი, ჯერ მე თვითონ ვერაფერს მიმხვდარვარ...

ერთი კია, სულ ლალიზე ვფიქრობ, სულ მისი თვალები მე-ლანდება, მისი თითოეული მოძრაობა, გამოხედვა, ღიმილი...

ჩემთან, ინსტიტუტში არ დავდივარ, უკვე ორჯერ მივაკითხე გიას სამხატვრო აკადემიაში (გიას ისედაც ყოველდღე ვხედავ ლალი მინდოდა მენახა). კიდევ ორჯერ დავინახე ლალი... არ მივსულვარ...

მეორედ რომ ვიყავი, გიამ რალაცა მკითხა, მაგრამ რა, ვერ გავიგე. მერე ვიფიქრე, რა უნდა ეკითხა, ალბათ საათი და ორია-მეთქი...

ფეხბურთის აზრზე არ ხარო...

მერე მივხვდი, რომ საათი არ უკითხავს...

ჯილარდინიო არ ითამაშებს, დისკვალიფიკაცია აქვს, ინძაგი ალთა-ბალთა დარბის, შეეჩენკო ჩელსის მიყიდეს, ვინ ყავთ გოლის გამტანიო...

მერე მივხვდი, ბაიერნ-მილანის თამაშზე უკითხავთ...

მანც არ გადავთქვი, ორიანია, ბურთი მრგვალია...

(ის არ მითქვამს კაკას იმედზე ვარ-მეთქი, რა სახელია კაკა, არადა ფეხბურთს კარგად თამაშობს)

გიას ჯგუფელებიც ისე იცინიან, თითქოს ვანგა იყოს მაგათი მეზობელი.

იქიდან წამოსულმა ჯერ ტოტალიზატორში გავიარე და ათი ლარი „მილანზე“ დავდე, სიტყვა-სიტყვაა...

თან მალე დაბადების დღე მოდის და ფული მჭირდება...

გადასასვლელზე მანქანამ კინალამ დამარტყა...

ისე ეს რა უბედურებაა, დაგარტყამს მანქანა და მორჩა, აღარც დაბადების დღე, აღარც საჩუქრები...

გადავრჩი...

სალამოს ისევ გიას დაკითხვა: დღეს თუ მიკითხა, რას აკეთებდა, რა დახატა...

ბოლო კითხვა, კიდევ როდის მოვლენ სამეცადინოდ: ხვალ ორზეო...

რა მაგარია, ხვალ მშვიდ ზღვას ვნახავ... შავ ზღვას - ხვალ ლალის ვნახავ!

მთავარია გადასასვლელზე მანქანამ არ დამარტყას...

ხვალ მხოლოდ მიწისქვეშა გადასასვლელით უნდა ვისარგებლო...

ამ სალამოს ტანსაცმელი აუცილებლად უნდა გავრეცხო, შეიძლება გაშრობა ვერ მოასწროს, მერე რა, ლექციებზე არ წავალ. დილით თინა დეიდას (ჩვენი ექთანია) ვთხოვ და გამიუთოებს...

ხო, დღეს წვერიც უნდა გავიპარსო...

მილანმა მართლა მოიგო...

ნაბიჯი 5. „რაც მოვიპა...“

დილა. ტანსაცმელი თითქმის გაშრა. თინა დეიდამ გამიუთოვა. წვერიც გავიპარსე...

ბარემ, ლექციებზე წავალ-მეთქი და წავედი. მორიგე ინსტიტუტში არ მიშვებს - სტუდბილეთი დამრჩა, გარეცხილ-გაუთოებულ-გაპარსული კი ვერ მიცნო...

აგაშენა ღმერთმა, რალაც არ ვარ ლექციის ხასიათზე, ცოტას გავივლი...

ტოტალიზატორში მოგებული ფული ავიღე...

ქუჩაში შემხვედრ ყველა გოგოს ლალის ვადარებ... ლალი ყველაზე ლამაზია... უკონკურენტოა... აი, მოსაცდელ-

თან ეს გოგო ცოტათი ჰგავს, მაგრამ მხოლოდ ცოტათი... ვაი... ლალი..

- გამარჯობა, ლალი!
- გამარჯობათ!
- როგორა ხარ?
- უკაცრავად, ვერ გიცანით!
- გიას მეგობარი ვარ, ერთად ვცხოვრობთ საერთო საცხოვრებელში... გახსოვთ სტუდენტობაში იყავით ჩვენთან, რაღაცას ხაზავდით...
- აა, გამახსენდა, თქვენ კი წვერი მოშვებული გქონდათ ხო? აკადემიაშიც დაგინახეთ!
- ხო, რა კარგი მესხიერება გაქვთ!
- იცით წვერებში სულ სხვანაირი ხარო, დახატვაც კი მინდოდა თქვენში...
- ...

ნახიჯი 6. პერნისაჟი

რალა მაინც და მაინც ახლა შემომიჩნდა ჰიგიენის ქია... ვინ დამღუპა? არავინ. საკუთარმა თავმა... პრინციპში წვერი მოვიპარსე, ხომ არ ამომიძირკვავს: ბოლო-ბოლო ისევ ამოვა...

- ასეც ვუთხარი, გაელიმა...
- მხარზე აბგა ჰქონდა გადაკიდებული ნახატებით...
- შენია? — მივუთითე...
- კი.
- შეიძლება დავთვალიერო?
- შეიძლება.

იქვე მოსაცდელში სკამზე ჩამოვჯექით. ლალიმ ნახატები ამოაწყო, სულ სამი.

ერთ ნახატზე ძველი თბილისის ხედი იყო, აივნისანი სახლებით და მტკვარზე ტივით.

მეორეზე დიდი მინდორი, ათასნაირი ყვავილებით სავსე და ბავშვი პეპლებს დასდევდა....

მესამეზე კი ხე იყო დახატული, შიშველი ხე და ირგვლივ თოვლი იდო, ტოტებზეც თოვლი იდო და მოშორებით ხევი ჩანდა. მერე ხევის სურათი ნისლში იძირებოდა...

და კიდევ იყო ერთი ნახატი, ლალი. ყველაზე ლამაზი ნახატი... მაგრამ ამას ხომ ვერ ვიტყვოდი? ისე ნახატებს რომ ვათვალიერებდი, ლალისაც ვუჭვრეტდი და მიხაროდა, რომ, რომ...

რა ვიცი რა მიხაროდა, მიხაროდა რომ ჩემთან იყო, მიხაროდა რომ მე ლალის ნახატებს და ლალის ვათვალიერებდი... მიხაროდა, რომ ირგვლივ უამრავი მანქანა და ხალხი დადიოდა, ზოგიც იდგა და მე კი ისეთი შეგრძნება მქონდა თითქოს ჩვენ ორნი ვიყავით მარტო, მთელ ქალაქში, მთელ დედამიწაზე, მთელ გალაქტიკაში... მერე ისევე ჩვენს პლანეტას დავუბრუნდი. ხალხი გაჩერებაზე ჩვენ გვიყურებდა. ერთი მოვიდა და ეს ნახატები იყიდებო? - იკითხა. ლალიმ სიცილი დაინყო, არაო...

მე თვალებით ვუთხარი (კერძო კოლექციონერს) დაახვიე-მეთქი...

მოგვმორდა...

იქვე გაჩერებაზე, გაზეთების თუ კასეტების გამყიდველს პანჩოს სიმღერა ჩაერთო;

„მე თავით მინდა გადავხტე შენი თვალების სიღრმეში, შევცურო, და იქ სხივით დავრჩე...“

მე შენს სულს მინდა მოვხვიო შეყვარებული ხელები დამადე თვალბზე...

მინდა რომ დარჩე...“

ეს სიტყვები პანჩოს რომ არ დაენერა მე დავნერდი-მეთქი, ვუთხარი...

გაეცინა... მერე სიმღერა გათიშეს... ეტყობა მოენონათ კასეტა და იყიდეს...

ცოტა გავიაროთ-მეთქი, კარგიო...

— პირველად რომ გნახე, წიგნს კითხულობდი, ეტყობა კითხვა გიყვარს? — მეკითხება.

— კი, — ვერ შემამჩნია კიდევ კარგი, მგონი გავნითლდი. დღეს დავბრუნდები თუ არა, გიას და დათოს რაც წიგნები აქვთ, ყველა უნდა წავიკითხო...

— რომელი ავტორები გიყვარს?

რომელი მიყვარს, რომელი მიყვარს, ამაზე ჯერ არ დავფიქრებულვარ. მოიცა ვინ გამიგონია, რუსთაველი, სერვანტესი. რადგან გამიგონია, ე. ი. მიყვარს.

— რუსთაველი, სერვანტესი.

— ხო, საუკუნეებს გაუძღეს... საოცრებაა არა? იმ დროს რამდენი მდიდარი ადამიანი იქნებოდა, ვის ახსოვს?

— ხო, გამოდის დრო დაამარცხეს, - პირამიდებზე ნათქვამი გამახსენდა, ყველას რომ დროს ეშინია, თვითონ დროს კი — პირამიდების.

— აი, ჯოკონდა კი მხატვარმა გახადა უკვდავი! - ბილბორდზე მიმანიშნა, ჯოკონდა რომელიღაც სუნამოს უკეთებდა რეკლამას.

— ის ვერ გავიგე რად უნდოდა ეს ორი სათაური. მონა ლიზა და ჯოკონდა. ერთ-ერთი დაეტოვებინა, არ შეიძლებოდა? და ვინჩის „ცისფერი მთები, ანუ ტიან-შანი“ აქვს ალბათ ნანახი! — გაიცინა.

— იცი ყველაზე კარგი მხატვარი? — მკითხა უცებ, თან მოდის ჩემს გვერდით და ვერც ხვდება რამხელა ბედნიერება მოდის...

— კი, ფიროსმანი.

— არა, ბუნება. ნახე ბუნებას რა შეუძლია! — და იქვე ყვავილების მალაზიასთან ჩამწკვირვებულ თაიგულებზე მიმანიშნა...

— გინდა, ყვავილებს გიყიდი? — ენაზე ვიკბინე, უნდა აბა არ უნდა? ფული მაქვს („მილანს“ ვენაცვალე)...

— არ მიყვარს ყვავილებს რომ მჩუქნიან, მეცოდებიან...

— ამ ერთხელ მაპატიე... — ერთი ლამაზი თაიგული ავარჩიე (ბურთი მრგვალია... სულ კი არ მოიგებს მილანი)...

— არა და როგორი ლამაზებია, არა? — თქვა და გულზე მიიხუტა ყვავილები.

— შენ უფრო ლამაზი ხარ! — გავთამამდი...

მართლაო... ვითომ არ იცოდა!

მერე დავდიოდით, ათას რამეზე ვსაუბრობდით და მეჩვენებოდა რომ ფეხებს კი არ ვაბიჯებდი, ბედნიერების ნისლეულში დავცურავდი...

სულ გადაგვავიწყდა, რომ დღეს უნდა სამეცადინოდ მოსულიყო...

მერე ლუდის ბარში ვეპატიყებოდი (მილანს ვენაცვალე) და არა, კაფეში ჩაი დავლიოთო...

დავლიეთ. ნამცხვარიც მივაყოლეთ. ჩაის არაქართულ, ერთჯერად პაკეტებს სახელი „აკბარი“ ეწერა. მე ბიცოლა-ჩემის და ბიძაჩემის ოჯახური დრამა გამახსენდა: ბიცოლა-ჩემი რალაცაზე ეჩხუბებოდა ბიძაჩემს, შენო იცი ვის გეგზარო: აი, ფილმი რომ გადაიოდა „აკბარი“, ძალი რომ იყო აკბარიო და რომ იყეფებოდა, აი იმას გეგზარო... ბიძაჩემმა, კაი კინომცოდნესავით, მეც მინახავს მაგი „აკბარი“, დიდი ვერაფერი ფილმიო... ეს მოვუყევი, ბევრი იცინა...

მერე სახლამდე მივაცილე...

გზაში ვეკითხები, თვალეში სულ შტილი გაქვს თუ ხანდახან ცუნამსაც აჩვენებ-მეთქი, და ეს რას ნიშნავსო... მერე ვუთხარი თავიდან შავი ზღვა რომ მეგონა...

იცინა... მგონი, მგონი კი არა და მართლა, ანი ყოველი დღე სიყვარულისაა...

**ნაბიჯი 7.
მიხარია,
რომ ხარ...**

სტუდენტობაში დაბრუნებულს გია და მისი ჯგუფელები ისევ ჩვენთან დამხვდნენ...

გიაშე მომხედა და: რა გჭირსო...

არაფერი, რა უნდა მჭირდეს-მეთქი...

აბა რა გაცინებსო?

ახალ ანექდოტი ვიცი-მეთქი...

აბა მოყევიო...

ჭიჭიკია ამბობს, ბიჭიკიას იმხელა ცოლი ყავს, ტაქსმა რომ შემოუაროს, სამ ლარს წერსო...

სიცოლით მოკვდნენ, ეს რა ახალი ანექდოტიაო...

რაღი, კი გაგეცინათ-მეთქი...

მერე გიას ჯგუფელები წავიდნენ...

სამაგიეროდ დათო მოვიდა და გიტარას მოკიდა ხელი, ახალი მელიოდა ვისნავლე, ზეპელინების „კიბე ცაშიო“, მერე ის იყო დაკვრა უნდა დაეწყო, მე მეკითხება, რა გაცინებსო...

გიაშე, ახალი ანექდოტი იცისო...

დათომ, აბა მოყევიო...

რა მექნა, იმასაც მოვუყევი ბიჭიკიას ცოლის ამბავი...

იგივე რეაქცია. მერე დათომ, ყოველივე ახალი ვითომ დავიწყებულნი ძველიაო...

არა, ამას სხვა რამე მჭირსო, გიაშე... ხო, მართლა დღეს რატომ არ მკითხე ლალიზე რამე, უნდა მოსულიყო სამე-

ცადინოდ და არ მოვიდა, მობილურიც გათიშული ჰქონდაო...

დღეს შემთხვევით შემხვდა-მეთქი, ვერ მოვიტყინე მაინც... თან ვფიქრობ ეს „კიბე ცაში“ რას ნიშნავს-მეთქი, მაგრამ არ მიკითხავს...

ახლა ყველაფერი გასაგებიაო, — დათომ...

მერე უკვე როლები შევიცვალეთ, ახლა გიას და დათოს აინტერესებდა სად ვიყავით, რა ვილაპარაკეთ...

არაფერიც არ მითქვამს, „სიყვარულსა მალვა უნდა“...

მერე ბიჭებო ფული მოვიგე, სახინკლე ჩემზეა, მეც დამინერეთ რამე-მეთქი...

იუარეს, დათომ შენ ხომ არ მოგატყუებო...

გიაშე, მე კიდევ ლალის ვერ მოგატყუებო...

ფული დაბადების დღისთვის შეინახეო...

გავბრაზდი უარი რომ მითხრეს, „თქვენც ძმაკაცები ხართ-მეთქი“ და მთელი საღამო ხმა არ ამომილია...

ჩემი დანაქადნი გამახსენდა. თაროდან, სადაც დათოს და გიას ნიგნები უწყვიათ, ერთი ავიღე და ჩემს ლოგინზე წამოვწექი... როყე მარტინ დიუ გარი, ტიბოს ოჯახი, მეორე ტომი (ტიბო არ ვიცი მაგრამ საინტერესოა რა ხდება ოჯახში. ოჯახია ხრამიაო, მგონი ხრამის პირას ვდგავარ)... პირველი არ მაქვს ნაკითხული, არა უშავს... მეორეთი დავინყებ... მა-

მხატვარი მზია დედანაშვილი

ინც ყველა უნდა წავიკითხო...

ნაწილი მეშვიდე 1914 წლის ზაფხული (რა შორიდან დამიწყია...)

„ჟაკი დაილალა: ამდენი ხანი დაძაბული იჯდა, განძრევის, პოზის შეცვლის უფლება არ ჰქონდა და რაკი თვალეების მოძრაობას არავინ უშლიდა, ღვარძლიანად გადახედა თავის მტარვალს.“

პატერსონმა ორი ნაბიჯით დაიხია უკან, კედელს აეკრა; ცალ ხელში პალიტრა ეჭირა, მეორეში ფუნჯი; ჯერ მარჯვნივ გადახარა თავი, მერე მარცხნივ და მოლბერტზე გაკრულ ტილოს გულდასმით დააკვირდა შორიდან...

რა პატერსონი, ეს ხომ ლალია, თან სულაც არ არის მტარვალი... ჟაკი კი არა, მე ვზივარ სკამზე და მიხარია...

რა გიხარია, — მეკითხება უცებ ლალი... მიხარია, რომ ხარ...

ნახიჯი 8. მოვიდა

მგონი მოვიდა...
რაც მე გიას და დათოს დავცინოდი, ახლა ჩემთან მოვიდა...
თან ზუსტად მაშინ, რომ ვიკვებინდი, არც მობედოს-
მეთქი!

მოვიდა, თან ლამის ორ საათზე... და გამაღვიძა...
(არადა რა კარგად მეძინა. რად უნდათ ამ ხალხს წამ-
ლები, ვისაც უძილობა ანუხებთ, წაიკითხოთ წიგნი, მგონი
ნახევარი გვერდი წავიკითხე მხოლოდ... ბიჭებმა ეტყობა
საბანი გადამაფარეს... შუქიც ჩამქრალი იყო...)

ხო, მოვიდა და სასთუმალზე ჩამოვჯდა: აბა ადექი ახლა
და სანერ-კალამი მოიმარჯვეო!

ჯერ შეშინებული ვუყურებდი. ქუჩიდან შემოსული შუ-
ქის ფონზე ბიჭებს გადავხედე, სძინავთ. ცოტათი ლალის
ჰგავდა, მისი მოძრაობები, მისი ღიმილი, ალბათ ხატავს
კიდევ... მინდოდა ხელითაც შევხებოდი, მაგრამ მომერი-
და... უსიტყვოდ დავემორჩილე...

შუქი ავანთე, ბიჭებმა ერთდროულად გადაიფარეს საბნე-
ბი, „გია, კარგი რა“ თქვა დათომ, „დათო, კარგი რა“, თქვა გიამ.
და დავიწყე... ის მკარნახობდა და მე ვწერდი, ხანდახან
სიტყვას მისწორებდა, ხან დაწერილს. ხან უკვე თითქოს-
და დამთავრებულს, თავიდან მანერინებდა...

რომ მეგონა მოვრჩი, აბა ახლა გადაათეთრეო...

ნახიჯი 9. შურისძიება

ბოლო სიტყვა რომ დავწერე, უკვე აქ არ იყო... მანამდე
ვგრძნობდი, რომ აქ იყო და მიყურებდა... და იღიბებოდა...
წერას რომ მოვრჩი, სად ხარ-მეთქი?

არავინ მიპასუხა...

გია ძილში ლულულულებდა რალაცას...

უცებ დათომ წამოყო თავი საბნიდან, ჯერ აქეთ იქეთ
იყურებოდა. მერე მარტო მე რომ დამინახა, თან სანერ მა-
გიდასთან ავტოკალმით ხელში, თვალები მოიფშვნიტა და
ისე დამიწყო ყურება, თითქოს პირველად მხედავდა...

მერე ალბათ იფიქრა, მეჩვენებაო და ისევ საბანში ჩარ-
გო თავი...

მე კი ერთი სული მქონდა ვინმესთვის წამეკითხა რაც
დავწერე, თუ დამანერინეს...

ორივე გავაღვიძე... რალაცა უნდა წავიკითხოთ-მეთქი...

შეშინებულები მიყურებენ, ხან მე, ხან ერთმანეთს...

მერე აზრზე მოვიდნენ და რა უნდა წავიკითხოო...

რავი რალაცა დავწერე და ახლა თქვენი აზრი მაინტე-
რებს-მეთქი...

რა დანერეო? - მოიფხიზლდნენ უცებ..., - ოღონდ არ
თქვა ახლა ლექსი დავწერეო, ერთი ოთახისთვის სამი პო-
ეტი წამეტანია, შენდა გვაკლდით...

მეც წავიკითხე...

ნახიჯი 10. ჩანახატი

... სტუდენტთა საერთო საცხოვრებელში, ჩემს ოთახ-
ში, კედელზე, ერთი ნახატი. შიშველი ტოტები თოვლს

დაუფარავს. მინაზე თოვლი დევს. ცა ლურჯია. მზე არ
ჩანს, მაგრამ ადვილად შეიძლება ამ ცის ფონზე მისი სხი-
ვები იგრძნო. ეს არის და ეს, უბრალო ჩარჩო, საღებავე-
ბით გათხუპნული, სურათს სულ სხვა ლაზათს მატებს.
თითქოს ამბობს, მე ჩარჩო რად მინდა. სულ ამ ჩარჩოს
ბრალია მზე რომ ვერ დავატიე ჩემს გულშიო. ხო ზამთა-
რია - გაზაფხული იგრძნობა. ხო შიშველია ხის ტოტები?
სულაც შეიძლება გამხმარი ხეა, მაგრამ კარგად თუ დააკ-
ვირდები, იგრძნობ გასაშლელად მომზადებულ კვირტებს.

ნახატს ტირილი თუ შეეძლო, არ ვიცოდი. ხანდახან
მეჩვენება ტირის. რატომ ტირის, რა სევდა აწევს პატარა
გულზე? იქნება იმას დარდობს, რომ პატრონმა მიატოვა.
ისე გააჩუქა, თითქოს არ დანაწებოდეს განშორება. ან იქ-
ნებ პატრონი ახსენდება - პატარა მხატვარი ქალი, აკანკა-
ლებული ხელებით, შუაგულ იანვარში, ეზოს გადმოღმა
ფერდობზე რომ შლის მოლბერტს. მიდამოს ათვალიერებს
და ბოლოს ამოარჩევს, აი ამ ხეს დავხატავო. მერე ფერებს
არჩევს და იწყებს, სულს უდგამს პატარა ტილოს ნაჭერს.
ტილოც რა ბედნიერი შეიძლება იყოს. პირველი ბედნიერე-
ბა სწორედ მაშინ მიიღო პატარა მხატვარ ქალისაგან. გა-
ცოცხლდა უბრალო ტილო, ყველაფერი დაიტია: მზე, იან-
ვარი, მარგალიტის ცრემლები, სიხარული, სიყვარული და
ეს პატარა ქალმა შეიძლება არც კი იცის. არა, როგორ თუ
არ იცის? აბა რატომ დადგებოდა და სიფრიფანა ხელებით
რა დააწყებინებდა თხუპნას - როგორც მეზობლის ბიჭები
ფიქრობენ, ერთი-ორჯერ გუნდებიც რომ ესროლეს გო-
გოს და ის თავის თავზე სულაც არ ფიქრობდა, ნახატს
ეფარებოდა, არ გამიფუჭდესო. მერე ბიჭებსაც შერცხვათ,
ის ნახატი თუ თავის თავს ურჩევნია, არ იფიქროს, რომ ნა-
ხატს ვესვრით, ვითომ გაფუჭება გვინდოდესო და თავი
დაანებეს. მაშინ იტირა ნახატმა პირველად. სიხარულის
ცრემლი აუკიაფდა ჯერ კიდევ გაუგებარ მონახაზებში,
სიხარულით უყურებდა პატარა გოგოს, პატარა მცველს,
ასე რომ ცდილობდა მის გაცოცხლებას და გაცოცხლდა
კიდევ. მერე ნახატს საუბარი უნდოდა პატარა ქალთან,
უნდოდა მადლობა ეთქვა და კიდევ ათასი რამე, მაგრამ
უკვე ბინდებოდა და მაშინ იტირა ალბათ მეორედ, წავი-
ვეთ გოგო სახლში თბილ ბუხართან, გაცივდებიო...

მერე ამ ნახატისთვის უკვე ვერ იცლიდა პატარა გოგო,
მას სხვა ტილოები ეძახდნენ, გაგვაცოცხლეო. დაღონდა
ნახატი, თავისთვის იყო კუთხეში, ხანდახან კი ამოიოხ-
რებდა - შემომხედეთო, მაგრამ ადამიანები სხვა საქმეე-
ბით იყვნენ დაკავებულნი, ნახატებისთვის ვერ იცლიდნენ.
მერე ნახატს ის გაახსენდა, გოგო როგორ ფიქრობდა მისი
ხატვისას - ნეტა ვინ ნაილებს ამ ჩემს პატარა სიცოცხლე-
სო, თუ იფიქრებს იმაზე, როგორი გაყინული ხელებით
ვცდილობდი, რომ ვინმესთვის პატარა სიხარული მეგრძ-
ნობინებიაო და ნახატმა ახლა იმაზე დაიწყო ფიქრი, ნეტა
რა ბედი მელის, შეიძლება სადმე კარადის თავზე შემაგ-
დონ, ზედაც ათასი ხარახურა დამაყარონო და წამოიტი-
რებდა კიდევ...

... და არის ეხლა ჩემს სანოლს ზემოთ კედელზე ნახატი.
ხანდახან სადმე რომ წავალ ორი-სამი დღით, წამტირალევი
მხვდება. ვფიქრობ ალბათ ვინმემ აწყენინა-მეთქი, ვამშვი-
დებ. მეუბნება, ამდენ ხანს სად იყავი? მეც მოვუყვები
სად ვიყავი, რა გავაკეთე, ხანაც ახალ მოსმენილ ანეკდოტს

ჩაუფრევ, უყვარს ვიცი. გაიცინებს, სიხარულის ცრემლი აუკიაფდება თვალებში. თვითონაც მომიყვება რამეს მზეზე, გაზაფხულზე, სიხარულზე, სიყვარულზე და თუმცა უკვე მერამდენეჯერ ვისმენ, არ ვიმჩნევ. მაშინ ვატყობ, რომ ბედნიერია. ოღონდ ის სწყინს, ოთახში ვინმე რომ შემოდის და საუბარს გვანყვეტინებს. მხოლოდ ერთხელ არ სწყენია, ლამაზი მხატვარი გოგო რომ მესტუმრა. ის კი არა, გოგომ ნასვლა რომ დააპირა, არ გაუშვაო, ჩუმად მეუბნებოდა. ისევ მე ვუთხარი - კარგი, უხერხულია-მეთქი...

ნახიჯი 11. პერლიტი

— მოვრჩი, — ვთქვი ბოლოს და ...
აღბათ ვიღიმებოდი...
დათომ რა ნახატობია აგტიყდაო... ხო ისე არა უშავს რა, „გიგრძენიაო“...
მე ვიცი ამას რა ნახატობია აუტყდაო, გიამ...
ხვალ ეს ლალის უნდა წავულოო...
გაგიჟდი-მეთქი, ყასიდად შევიცხადე, ისე მესიამოვნა...
მშვენიერი მესიჯია, მეტს ვერც ინატრებდიო, დათომ...
გიამ მართლა მიუტანა ლალის ჩემი ნაღვანი, მაინც მოუტყუებია, თვითონ არც იცის რომ ნამოგილე, ნახე შენს ნახატზე რა დაუწერიაო...
მონონებია... რომ კითხულობდა, კინაღამ ატირდაო...
დიდი მადლობა შემოგივალაო...
ვა, თუ არ უთხარი, რომ მე გავუგზავნე, მადლობა როგორ შემომითვალა-მეთქი...
ეჰ, ქალებს რას გამოაპარებო...

**ნახიჯი ბოლო
(ყველაზე დიდი) — „კიბე ცაში“**

დღეს დაბადების დღე მაქვს...
თინა დეიდა ხაჭაპურს მიცხობს...
სოფლიდან ბიძაშვილმა ცოტა ღვინო, ყველი, ქაღებო და ხილი ჩამოიტანა - ჩემებს გამოეგნებინათ...
ხო, კიდევ კარტოფილს ვიყიდი, არ არსებობს ადამიანი შემწვარი კარტოფილი არ უყვარდეს. სანებელი მაქვს, ტყე-მალი, დედაჩემის გაკეთებული, ყველა კეტჩუპზე გემრიელი...
არავის არ ვეპატიუები, მაინც მოვლენ... ჯგუფელები, კლასელები, მეზობლები...
ზოგი საჩუქარსაც მოიტანს...
გიამ უკვე ერთი კვირაა რაც ოდეკოლონი მაჩუქა...
ნახევარი დაცლილია უკვე... ისე მე არ ვიყენებ: ათასში ერთხელ წვერი თუ გავიპარსე...
დათომ გიტარის სამი პირველი სიმი მაჩუქა საკუთარი გიტარისთვის, რა ბედი მაქვს, ხანდახან რაღაცას ვცოდვილობ (დათო დაკვრას მასწავლის), ეს პირველი სიმი სულ წყდება და წყდება, თან ჩემს ხელში...
პორუჩიკ გოლიცინი მოვა აუცილებლად, ჯგუფელია, რუსია, მაგრამ ჩემზე კარგად იცის ქართული. ბევრ ქართველზე მეტად უყვარს საქართველო... სიმღერა რომ არის, „პარუჩიკ გალიცინ“, იმას ღლინებს სულ და ჯგუფელები ასე ვეძახით...

ის ვიცი არაყს მოიტანს. ჩემი დაბადების დღეზე არაყი მოაქვს და მერე თვითონ სვამს...
მხოლოდ ლალი დავპატიუე...
რა გაჩუქოო, მკითხა.
შენი მოსვლა-მეთქი, გაიცინა...
ლალიმ საჩუქრად ნახატი მომიტანა, აი ის ზამთრის პეჩიზაჟი, შენ ხო პროზაული ნახატი მაჩუქეო, მე ნახატ ნახატს გჩუქნისო... მეც ვერ მოვიტომინე და ჩაქუჩი რომ ვერ მოვიძიე, ვადაგასული ბოქლომით ლურსმანი ჩავაჭედე კედელში და ისე ჩამოვკიდე, როგორც ჩანახატში...
ლალიმ ისე ახედა, მგონი ცოტა იეჭვიანა კიდეც... საეჭვიანო რა ჰქონდა, ყველაზე კარგი ნახატი თვითონ არ იყო?!
თამადა გია იყო...
დათომ ახალ ნასწავლი „კიბე ცაში“ შესარულა...
გია, ვიფიქრე ახლა ლექსებს დაცხებს, ზოგს თავისას, ზოგს სხვისას-მეთქი და ჩემი ჩანახატი წაიკითხა, გადაექსეროქსებინა და დაეტოვა. წინასწარ გამოაცხადა ერთი პატარა ნოველა იუბილარის შემოქმედებიდანო, თითქოს ტომები მეწყო თაროებზე...
რაც არ უნდა საკვირველი იყოს, ყველა უსმენდა (რა კარგია გია რომ ძიუდოში ვარჯიშობს). თან გიას უსმენდნენ და თან ნახატს უყურებდნენ...
მე ხან ნახატს ვუყურებდი და ხან მის ავტორს, ასე მეგონა მართლა სიხარულის ცრემლი უკიაფებდა ორივეს...
მერე ლალიმაც იმღერა...
ძალიან კარგად მღეროდა...
მისი სიმღერის დროს უცებ ჭერიდან ძაფით ობობა ჩამოვიდა... ზუსტად ლალის წინ გაჩერდა - გეგონებოდა ყურადღებით უსმენსო... ყველამ დავინახეთ, მაგრამ ხმას ვერ ვიღებდით...
დამთავრა ლალიმ სიმღერა და აცოცდა ისევ ჭერზე...
ეს პატარა სასწაულად ჩავთვალეთ და თამადამ სიცოცხლის სადღეგრძელო დალია, რომელიც ასეთი პატარ სასწაულებითაა სავსე...
ღვინო დალია, არაყი კიდევ პორუჩიკმა შესვა... მერე ზოგმა რა მოიმიზეზა, ზოგმა რა და წავალთო, მეც ძალიან არ გამომიღვია თავი დარჩით-მეთქი...
პორუჩიკი „გორკა, გორკა, გორკა... -ო, - ყვიროდა...
მერე რომ მიდიოდა, „ნე ზაბუდ ნა სვადბუ პრიგლასიტო, - მაინც გაურია რუსული, - მოვალ გარმონით, კარტუზით და რეზინის ჩექმებით!“
ლალი ოთახს ანესრიგებდა.
დათომ და გიამ, პორუჩიკს გავაცვილებო, თან მერე ნათესავთან უნდა გავიაროთ, კარადა ჰქონია გადასადგმელიო...
რა კარადა აუტყდათ ამ ღამე...
მე და ლალი დავრჩით მხოლოდ...
ლალიმ წავალო და ნახატს შეხედა ისევ... მეც ნახატს ავხედე, შუქი ისე ეცემოდა, გეგონებოდა თვითონ ანათებსო და იცინისო... თითქოს მართლა მეუბნება „არ გაუშვაო და გაიგებ რაც არის კიბე ცაშიო...“
პორუჩიკის სიტყვები გამახსენდა: „ხანდახან ნახატსაც უნდა დაუჯეროო“...
მეც, „ლალი, უხერხული კი არის, მაგრამ არ ნახვიდე, რა, დარჩი-მეთქი...“
გაიცინა და... დარჩა...

მიმანია, რომ ცხოვრება ყველაზე სავსე საკუთარ სამშობლოში გაქვს ადამიანს და რომ ევოლუციური განვითარება უკეთესია, რევოლუციურზე...

ფსიქოლოგი, ჟურნალისტი, ტელენამყვანი. ლექსების წერა ბავშვობაში დავიწყე, შენახვა და გამოქვეყნება კი სულ ხუთიოდე წელია, იმ ასაკში, როცა კარგი პოეტები წერას უკვე თავს ანებებენ ხოლმე.

ჩემი აზრით, პოეზია სამყაროსთან ურთიერთობის დასამყარებლად და საკუთარი სულის წვდომისათვის საუკეთესო საშუალებაა.

ყოველთვის გაბედული ვიყავი ახალი საქმის წამოწყებისას, მაგრამ ლექსების გამომზეურება ძალიან გამიჭირდა.

ბოლოს გავბედე... „მე ჩემს ცხოვრებას ლექსს ვარქმევ და... ვცვები უბრალოდ.“

თუ სხვასაც მოეწონება და ლექსად ჩამითვლის ამ ჩემს გართიმულ ცხოვრებას, ბედნიერი ვიქნები.

ერთი ნატვრა მაქვს, მინდა, რომ შეზარხოშებულმა ქართველებმა, ღვინისგან პოეზიის საღერდელი როცა აეშლებათ, ხანდახან ჩემი ლექსებიც თქვან ხოლმე. ეს არის სულ.

ბიოგრაფიას რაც შეეხება დავიბადე 1959 წლის 21 აპრილს, ვმუშაობდი ფსიქოლოგად, ქალაქის კლინიკურ ფსიქიატრიულ საავადმყოფოში, ფსიქოდიანოსტად დამოუკიდებელი საქართველოს ჯარში, ჟურნალისტად და ტელენამყვანად საქართველოს ტელევიზიის პირველ არხზე, საინფორმაციოს უფროსად ტელეკომპანია „იბერიაში“ და გადაცემა „დილოგის“ წამყვანად.

ამჟამად ილიას უნივერსიტეტში ჟურნალისტიკის პედაგოგი ვარ. მყავს მეუღლე, შალვა შავგულიძე და ორი შვილი გიორგი 22 წლის და ელენე 10 წლის.

ლუბა ელიაშვილი

ბავი

ბედი მკვლელია –
როგორც უნდა ისე
მიცქერის,
მე არ ვაპირებ
ვუღიმო და
მზერა ვუცვალო.
დღეს გორგოზია,
ცუდადადიდებულმდინარისფერი,
ბობოქარია
რუხი, მრუმე
და უმონყალო.
მაინც წყალია,
მოვარდება,
მცემს და ჩაივლის
წაშლის ნაპირებს,
ჩამორეცხავს ფერად საღებავს,
დემონებისგან მონუსხული
ნატვრისთვალისით –
სურვილებს არა,
ასახდენად.
შიშებს გახედნავს.
უნდა გადავრჩე,
შეშლილი და თავისუფალი,
სულით ლატაკებს უფრო
სწყალობ
ვიცი უფალო
სხვები ნატიფად მეტაფორებს,
რომ გართიმავენ
მე,
ჩემს ცხოვრებას
ლექსს ვარქმევ
და...
ვცვები უბრალოდ.

ველურთა ბელადის ლექსი

აქა ვარ.
პეშვში მინის ბურთები მიყრია.
მკაფიოდ,
ველარც ვიხსენებ რა მოხდა.
უგუნურს,
გაძარცულსა და სისხლიანს.
ჭიმკარი
ცხვირწინ გამომიხურეს
სამოთხის.
რად ვენდე
ათას გაიძვერა გარენარს
მოკეთედ
მუხანათი ჩავთვალე კაცები
ვერც მივხვდი
ისე მომკვეტეს
სამშობლო
სანუკვარი და...
შუშის მძივებზე გაცვლილი...
.....
მარტო ვარ.
პეშვში მინის ბურთები მიყრია.

გოდოს მოსვლამდე

ქარია.
ისეც აქ არიან
ვისაც ბავშვობიდან ვუფრთხობდი:
ქონივით პრიალა კაცები,
ქალები – ჰაერზე მსუბუქი,
მუხლებზე შემხმარი ფუფხებით.
ჟამია
პირფერი სიტყვების.
სიცრუით სავსე აქვს პეშვები
სამყაროს –

ცბიერი ზრახვებით მოკირწყლულ ქვესკნელში ეშვება.

ომია.

სისხლიან მეჯლისზე

მამაზეციერიც ერთობა.

სარდლებს აბნევიათ მუნდირზე

ჭრელი ორდენების მაგივრად

ქინძისთავგაყრილი პეპლები

ღამეა.

აგორაფობია

ტანზე გაუხდელად მაცვია

(შემცვიდა. მომბეზრდა თამაში)

ხელში დანასავით მიჭირავს

მარტივი ჰალუცინაცია:

თავგზაბნეული ბიჭივით

მარტო ვარ, ამ ჭვავის ყანაში

ზარია...

გაფიცვა!!!

გაფიცებ!

როცა ცხვირში მატენი სინთეტიკურ ნარკოტიკს,

გენმოდიფიცირებულ პროდუქტს

კანცეროგენიან „ფასტ ფუდს“

ტყვიანი ბენზინის ჰაერს

ჩქაროსნულ ტრასაზე ტვინგასხმულ კნუტებს

და ლეკვებს

სილიკონის ძუძუებს

პედოფილების პორნოსაიტებს

ატომური გაფონვისგან დატოვებულ მუტაციებს

ტანკერების დაღვრილი ნავთობით

მონამლულ ოკეანეებს

ცათამბჯენების სახურავიდან

ქვაფენილისკენ გაფრენილ დეპრესიულ მეგობრებს...

მართლა გგონია დაგიჯერებ,

რომ ასეთი კარგი სათნო ხარ

ცივილიზაციაე?????

ფინალის ლექსი

Kilimanjaro is a snow covered mountain 19, 710 feet high, and is said to be the highest mountain in Africa. Its western summit is called the Masai „Ngaje Ngai“, the House of God. Close to the western summit is the dried and frozen carcass of a leopard. No one has explained what the leopard was seeking at that altitude.

(„The Snows of Kilimanjaro“ Ernest Hemingway)*

როცა მუხლებმაც მილაღატეს და

ხელუხლებმა

ნაოცნებარმა დამიქნია

ხელი შორიდან,

რადგან მკაცრი და

უმონყალო სასონარკვეთა,

სინანულთან და

სიბერესთან ერთად მოვიდა,

აუხდენელმა სურვილებმა

რადგან დამალა,

სულზეც დამლა მაქვს,

ყორანი მყავს მხარზე დამჯდარი.

სხვების გაკვალულ ბილიკებზე

რადგან არ დავალ,

რადგან დავლენე

სასტიკ ომში კალამ-აბჯარი,

თავს არ დავეძებ,

უგუნურთა წესს არ ვივინყებ, –

მწვერვალისაკენ

სიკვდილ-სიცოცხლის ზღვარზე მივინევ,

იქ, „ღმერთის სახლში“,

გაყინული ლეოპარდით,

მეც მეგულება,

მეც მაქვს ჩემი კილიმანჯარო.

* კილიმანჯარო მარადთოვლიანი 19, 710 ფუტის სიმაღლის მთაა, და როგორც ამბობენ ყველაზე მაღალი მთაა აფრიკაში. მასაის ტომი, მის დასავლეთ მწვერვალს „ნგაიე ნგაი“-ს უწოდებს, რაც „ღმერთის სახლს“ ნიშნავს. დასავლეთით, მწვერვალთან ახლოს გამხმარი და გაყინული ლეოპარდის გვამია. ვერავინ ხვდება რამ აიყვანა ლეოპარდი ამ სიმაღლეზე.

(„კილიმანჯაროს თოვლიანი მთა“ ერნესტ ჰემინგუეი)

შეყვარებული მამამოხის ლექსი

არ გაგაბრაზებ,

ისე წავალ,

შეუმფოთებლად...

დავინროვდება ჩემი სულის

თვალსანიერი,

სად შეგვიძლია გრძნობებისთვის

თავისშენიერვა,

მეამბოხებებს, უპოვრებს და ფლიბუსტიერებს.

როგორ მეგონა აგიტანდი,

მხარზე შემომჯდარს –

მოვახერხებდი,

ჩიტის სულელ დარდთან შეჩვევას...

სასაცილოა – სიკვდილს უფრთხის ადამის მოდგმა,

თან კარგად იცის,

ბოლოს მაინც ყველას ენვევა.

მზერას ამრეზილს,

ამარიდებ გიჟს და ბოგანოს,

თავს შეგაზიზღებს

გაზეპილი ჩემი დრედები,

ვერ გამიხსენებ,

ან იქნება შიშშიც მოგგვაროს,

ფუმფულა ქურქზე უნებურად თუ გაგედები.

ნუ შემობრალებ!

დამიჯერე – არ ვარ საპყარი.

ღვთისმოშიშვით –

ყასიდად მაქვს თავი დახრილი.
 აქ – ადვილია არ გიყვარდეს,
 ერთი ქალი და... მთელი სამყარო,
 ასე პატარა,
 სხვის ჭუჭყიან ქუდში გაჩრილი.
 ხურდას თუ მომცემ,
 მოგიყვები, რად ვერ მხედნავენ
 მტვერში ნაქცეულს,
 ქარი როგორ მესაუბრება,
 სულში ჩაზრდილი,
 ფარად დამაქვს ჩემი ბედლამი –
 ჯაჭვით დაბმული შემოიღების თავისუფლება!
 მაინც არ მესმის
 ტკბილცხოვრებაზეუარისმთქმელი
 შენი ნახვისას რატომ ბორგავს,
 გული ოხერი,
 მკერდში ჰქონიათ
 ჯოჯოხეთივით შავი ქვესკნელი –
 ფლიბუსტიერებს, უპოვრებს
 და მეამბოხეებს.

უპრალოდ შენა

ალარ მინდა
 „მტრედები და გედები,“
 დამეფანტენ ბანალური რითმები.
 დამიჯერებ?!
 ალარ მეიმედება
 კარგ ლექსებში დამარცვლული სიტყვები.
 დამიჯერებ?!
 ალარა მაქვს იარა,
 ოცნებებით ცაში არ ვარ გაჭრილი.
 ყივჩაღივით ალარ „ვსინჯავ იარალს,“
 არც ქუჩაში ნაქცეული ბავშვივით
 ალარ ვტირი,
 არ მაქვს „ნუკრის თვალები,“
 თმაც არასდროს გავდა მტვრიან მიმოზებს
 არ დავეძებ რას დარდობენ ქალები
 ამაღეოს ფერებჩამქრალ ტილოზე.
 ველარ დამჭრის
 ოქროს ისრით ამური,
 შენმა ნდომამ მართლაც გადამიარა,
 ჩავანავლე ვნების ცეცხლის ალმური,-
 უკარების ავიფარე ტიარა.
 დღეებია — მარგალიტის მძივივით
 ერთნაირი,
 ერთარსი და
 ერთფერი.
 შემპარავი დავიზუთხე ღიმილი,
 კარგად ვიცი, სევდა ალარ შემფერის;
 დავამარცხე ბედისწერა თავზედი,
 ხვალინდელ დღეს გავუყვები ხვალადან.
 გაიარე,
 გაგატარე,
 ნახვედი...

რეალობას გავუხსნორე თვალი და....
 ჩავისუნთქე ღრმად და ზეცას ავხედე...
 ...თეთრ ღრუბლებში ნებიერად ინეკი,
 ძველებურად დამცინოდი მაღლიდან.

უპკდავეზის ჩაი
 (ადვილი ლექსი, ძნელ სათქმელზე)

შენ გიყვარს ჩაი,
 მე — შენთან ერთად ჩაის სმა.
 შენ იზრდები და
 მეც,
 რათქმაუნდა, ვბერდები.
 თბილი თვალებით,
 რომ შემომხედავ, კაიყმა,
 გახალისებულს,
 სული სინათლით მევესება.
 ვატყობ, სულმაღე,
 ლამაზი ქალი
 ადვილად,
 შენს ყურადღებას
 სულერთიანად წამართმევს.
 რაკი შენ გიყვარს,
 მომენონება,
 ნამდვილად,
 როცა გამაცნობ,
 მერე გადავწყვეტ დანარჩენს.
 მაგრამ თუ გინდა,
 სიცოცხლითსავსე
 რომ გყავდე,
 ვიღიმებოდე,
 საქმიანი და მხნე ვიყო,
 მხოლოდ ხანდახან,
 ჩაი ერთად რომ დავლიოთ,
 დრო თუ გექნება,
 შემომიარე, დედიკო!

მამას

სიყვარულზე ლაპარაკი
 არ გიყვარდა,
 სენტიმენტებს —
 განზე მზერით ნიღბავდი.
 ნარმატებას — დაბნეული უღიმოდი,
 ბოდიშობდი — მქონიაო იღბალი.
 უენოს და
 თავმდაბლობით გამორჩეულს
 ამბიცია
 არ გქონია მისხალი,
 შეგონებაც
 შენგან მხოლოდ ერთი მახსოვს,
 ბავშვობაში
 ნასვამმა რომ მითხარი:

„კაცი უნდა იყოს
გონიერი,
ქალი ლამაზი და სათნო
დარდი,
სჯობს იცოდე ზომიერი,
სიხარული — გულღია და ღონიერი,
სხვას რომ შენი სიხარულით არგო.“
ბედმა გულში
მეც, შენსავით არაერთხელ ჩამიკრა და
იღბლის მაღლიც უდარდელად ვფლანგე,
ზომიერი ვერც დარდი ვერ მოვახერხე,
ვერც ვერავის სიხარულით ვარგე.
ჩემი დროგიც,
როგორც ვატყობ,
ფინიშისკენ მიგრიალდა.
ნახე, როგორ
შენნაირი ვხდები —
ცალი ხელით,
უკვე გული მიჭირავს და...
ცალით — შვილის სიფრიფანა მხრები.

ლომეზიანი სიზმრები

*ჩემი ცხოვრება, არაფრით იყო გამორჩეული,
თუმცა სიზმარში სულ ვხედავდი ვეფხვებს.*

ხორხე ლუის ბორხესი „ლურჯი ვეფხვები“

როგორ მინდოდა და...
ვერ გნახე,
რამდენი ხანია მოვედი.
ისევ მესიზმრება
ხანდახან,
ჩვენი ქვიშისფერი ლომები.
მათი დასავარცხნი
ფაფარი,
ზანტი დაბიჯება ტორების,
მხურვალე მკლავების
ზღაპარი,
ნატიფი ვნებების ზმორება.
ბრმა თავისუფლების
სიმწარე,
ამურის უხეში
შეხება,
შ ე მ ხ ე დ ე !
რამდენი ზიზლი მაქვს,
სახეზე მოსხმული
შხეფებად.
შ ე მ ხ ე დ ე !
როგორი სუსტი ვარ,
სული გამაცალეს ომებმა,
ველარც
ვერაფერი შემმატეს,
დარდით
დავრდომილმა
ლომებმა.

როგორ ვიბრძოლე და
წავაგე,
ვერც შენი
წასვლით ვერ მიშველე.
ასე შეველენე
სამყაროს,
უდღეურ ჩვილივით შიშველი
თუ,
სწორად დავსახე მიზნები
ძილის წინ
რად მენატრებიან —
სახელაღნილი სიზმრები,
რომლებიც
ლომებთან წვებიან.

ნახევარგზაზე

უკვე ორმოცდაათს მივეახლე.
ქვის კრების დრო დადგა,
გარინდების.
ჩემს დაულაგებელ სამოსახლოს
გვერდი აუარეს რაინდებმა.
ვშლიდი პასიანსად გულისნადებს,
ღმერთი არაერთხელ შევანუხე.
განგება
გულგრილად
გამინალდებს
სისხლით ხელმონერილ თამასუქებს,
შვილებს გაუჩენელს, აუხდენელს,
უკან დაბრუნებულ ამანათებს,
ლაჩრული ცხოვრების
გამართლებას —
სამზარეულოში ლაპარაკით.
ამ, ერთი სიცოცხლის
ჰორიზონტებს,
ვ ი დ რ ე
ჰერმეტიულად გადაგოზავს,
ცოდვებად მიმითვლის ანგელოზი
ბალიშქვეშ დამალულ ავგაროზეებს.
უ ნ დ ა,
მოვნიშნო და
დავადგინო,
მკაცრად, ასპარეზი სამოქმედო.
დ რ ო ა,
უთავბოლო სურვილები
სიფრთხილის
სკივრებში გამოვკეტო.
რაც მერგო —
მორჩილად შევიფერო,
წვეთ-წვეთად
დავზოგო
რაც დამრჩება,
მ ა გ რ ა მ...
გულს რა ვუყო, ეს ოხერი,
ისევ,
ზღაპრებისკენ მექაჩება.

დაიბადა 1985 წელს, მარტყოფში (გარდაბნის რაიონი). იქვე დაამთავრა საშუალო სკოლა. სწავლობს თსუ ჰუმანიტარული ფაკულტეტის მაგისტრატურის II კურსზე, ქართული ლიტერატურის მიმართულებით.

2001 წ. — დაამთავრა მარტყოფის სულხან ცინცაძის სახელობის მუსიკალური სკოლა. იყო ფოლკლორული ანსამბლ „ულავარის“ სოლისტი. წერს ლექსებს და სიმღერებს. ახალგაზრდა ხელოვანი იბეჭდებოდა გაზეთებში „იალნო“, „ციცინათელა“, „მწერლის გაზეთი“ და ჟურნალებში — „ნერგი“, „ძველი უბანი“, „ლიტერატურული პალიტრა“, „ორბეთი“.

2006 წლის 15 დეკემბერს პირველად გაიმართა მისი პოეზიის საღამო სახელწოდებით „სტუმრადყოფილი“.

2006-7 წლებში მონაწილეობდა სამეცნიერო კონფერენციაში და მიენიჭა I ხარისხის დიპლომი.

გამოქვეყნებული აქვს სტატიები:

„ქაქუცა ჩოლოყაშვილი — საქართველოს ბოლო დროის ლეგენდა“, „ბიბლიური თემატიკა შიო არაგვისპირელის ნოველისტიკაში“, გიორგი ყიფიანის პოეზიის კრებულ „კავკასიონის“ ფურცლებზე“.

ნუნუ ბალავაძე

რომ მე შევმოსო ელვა-სეტყვით
ნაცემი ტანი
ცრემლების კაბით...
არ მინდა გავდნე,
ნუ მაქცევ წვიმად...

პირამიდების გზა...

ცხოვრებამ ხარკის გადახდა მთხოვა
მაგრამ საიდან?!
მე ერთი პეშვი სულიდა დამრჩა,
უნდა ვიმყოფო...
ბეთლემისფერი წარსული დადნა
სულის ნალექად,
მწყემსი მოვიდა,
ცხვარნი თვისნი უკვე გარეკა...
და ეგვიპტური სიცხეები
წამომენია,
უნდა დროება საბრძოლველად
გამოვიწვიო...
ანწყოს თვალეები ბებერ ფესვებს
აჩანაგებენ,
ფარაონთათვის აკლდამებსაც
ალარ აგებენ...
მინის ღრუბლებში სახეცვლილი
ეს მზე აანთეს,
ხარკი არ დავდე, შრება ჩემი
ქვიშის საათი...
ალარა მჯერა ოცნებების,
გამოგონილის,
მინაზე ისევ სიცხეები
წამონოლილა...
რა დაწყნარებს, რა უშველის
ნაცნობ ამინდებს?!
ხვალე მე უნდა დავემგზავრო
ცად პირამიდებს...

და...

...და ულენავდნენ ხერხემალს მინას,
ხორცი მტკიოდა,
მთვარის დასარკულ ბურთში ვნახე
სულის ლაქები,
ცა იყო მკრთალი,
ცა დაკარგულ შვილებს ტიროდა
და მკვდარმა მინამ მოიხვია
მტვრის ფარდაგები...
მინდა დაგფარო ფერადი თმებით
და გავირინდოთ,
მიტომ უმტვრევენ მინას ხერხემალს
რომ შენ გიპოვონ,
წამოდი, ოკეანის გულის ძგერას
მივენდოთ,
სანაცვლოდ თეთრი თოლიების
რწმენა ვითხოვოთ...
...და რძისფერ ტილოს სამოსელში
თუკი დამლანდე,
ეს მე ვტიროდი მინის ცხედარს
სულის დაღლამდე...

აკორდები

თანდათან ვიღებ დროის აკორდებს
არ ვწყვეტ ლეგატოს,
არა მგონია დაჟანგულ ღიმოლს
ნატვრა ეწადოს.
წვიმის წვეთების სველ კიბებზე
ფეხი დამიცდა,
მინაზე მოვხვდი და გავიარე
ცხელი გამოცდა...
ცის ლიანდაგზე სული გავშალე

* * *

მე დავრჩი დროში,
თეთრი ფიფქივით არ მინდა გავდნე,
ნუ შემაშველებ ცხელ ხელისგულს,
ნუ მაქცევ წვიმად,
თორემ წამიყვანს ორსული მარტი,
აპრილის მხევალ შიშველ გაზაფხულს
მიმყიდის ძვირად,

ტანის ფარდაგად,
მტკიცე მონყენამ ის სიხარული
გამიპარტახა...
მწვანე თვალბმაც ხარკი სთხოვეს
რძისფერ ლიმონებს.
თმების ნიავე თბილ ჭაღარაში
ნადილს იმონებს...
დროის მაგივრად ვიღებ სიტყვების
შავ-თეთრ აკორდებს,
ცის სიმი კივის,
მზე სხივგამწყდარი
უნდა ჩაგორდეს...

* * *

ისევ თოვდა და მიწა
ისევ ღირდა გროში,
ნოემბერმა ჩაიცვა
ზამთრის თეთრი ქოში.

დღეებს დარდი ავყარე
უნდა დავრჩე დროში,
შემოდგომა დავმალე
დეკემბრის თოვლში...

* * *

ალუჩას სიცილით
დაუსკდა ტუჩები
მზემ როცა აკოცა...
ეჭვებით უხვევდნენ
გრძნეული ქუჩები,
ცამ სევდა აღხოცა...

ყოველდღე უშენოდ
ერთილა ვუყურებ
ბედნიერ ალუჩას,
მზესავით მოხვალ თუ
ნაჩქარევ ნაბიჯებს
დრო ისევ არ უჩანს?..

სხივური სიცილით
დამსკდარი ტუჩები
თვალს ჭრიან ორღობეს...
მზე უკვე გაენდო...
თვითონ კი:
(ქუჩაში) გამხელას ორჭოფობს...

უცნობი ქალაქი...

ყვითელ ქალაქში
დაძუნძულებს
რუხი ზამთარი,
მთვლემარე ასულს
მღვიძარება

სტუმრად ეწვევა...
მღვრიე ფერებში
მწუხარება
გაისამკეცებს
და სულში სევდა ნაცნობივით
შემოეწვევა...
ტანმორჩილ ხეებს
მდუმარება ებლაუჭება,
მაინც ვერ წვდება
მზერა მათში
მკრთალი ქალწულის,
გალეულ ტოტებს
მაჯებს უმტვრევს
თავდავინყება
და უფერობა
სიამაყით აითვალწუნებს...
მღვრიე ქალაქში
მღვიძარებას
ფუჭად უცდიან –
ხეებს დრო სტკივით
ნუგეში კი არ განუცდიათ...

* * *

სული რომ წამგვარე
ცოდვებით დაინვა
ის თეთრი ცარგვალი...
რადა ხარ სხვაგვარი?
ფიქრი მინიერი
ტაძრისკენ მავალი
ვიყავი რამდენი...
ვიცვალე იერი...
ალარ ვარ მტვრისფერი,
დღემ მხევლად დამისვა –
მიაბზო ამბავი ხნიერი...
შენ კი...
ხარ სხვაგვარი
და ახლა
გულიც რომ
წამგვარო
ალარ დაღონდება
ცარგვალი...

* * *

იცი, სიცივემ მოისხა
თავშალი
დავშალე თვალები
სულის მოზაიკად,
გავივლე სხეულში ეჭვების ხანჯალი
ნაჭრილობებზე
მარილი დავიყარე...

მე შენთან დავხარჯე
მზერა აზიური,
გენი მაგიური

პოეზია

შენშივე გავფანტე,
თოკზე გადავფინე
ჩემი დღიური,
ლილისფერ ძარღვებზე
გულს სისხლით
ვაბამდი...

ახლა კი
სიცივემ
მოისხა კვირტები,
ვიცი, რომ
შემოხვალ და...
გამიკვირდები...

* * *

ვარ შებილწული სიკეთე,
ვლარიბობ,
სულმა სიზმარში შემკრთალი
მზე ნახა,

განმარტოებამ სიმართლე
ნაილო, მოჭირისუფლე, ამ სახლში
შენლა ხარ.

დავდე სხეული სულისა სარჩულად,
ჰაერი ინვის,
მინაა ნაცარი,
ავსებს თვალეები ცხოვრების
ნარსულად
ლამეს, რომელიც აჩრდილთან
დავცალე.

მინამ ზეცასთან მზის ვალი
დაიდო,
შევმწუხრდი, ლამემ ფერმკრთალი
მზე ნახა,
ვარ შებილწული მადლი და
ვლარიბობ,
მიჭირისუფლე, ოთახში
შენლა ხარ...

ესეისტიკა

ხორხე ლუის ბორხესი

ორი ესეი

პარაცელსის ვარდი

სახელოსნოში, მთელი სარდაფი რომ ეჭირა, პარაცელსი ღმერთს — უცნობ ღმერთს, ნებისმიერ ღმერთს ევედრებოდა — შეგირდი გამომიგზავნეო. ბინდებოდა. ლუმელში მბჭუტავი ალი ათინათა მორიალე ზოლებად ეფინებოდა იატაკს. ადგომისა და სანთლის ანთების თავი ალარა ჰქონდა. დაღლილობას მუხლი მოეკვეთა. აღარც თავისი ლოცვა ახსოვდა. როცა ლამემ დამტვერილი სახდელი ქვაბები და ქურაც წაშალა, კარზე დააკაკუნეს. ნახევრად მიძინარე პარაცელსი წამოდგა, ფრატუნით აიარა ხრახნილი კიბე და კარი გააღო. შემოაბიჯა უცნობმა. თვითონაც დაღლილი ჩანდა. პარაცელსმა სკამზე ანიშნა. ისიც დაჯდა და დაელოდა. ერთხანს უხმოდ ისხდნენ.

სიჩუმე მოძღვარმა დაარღვია.

— მე მახსოვს სახე დასავლეთისა და სახე აღმოსავლეთისა, — არცთუ გამოწვევის გარეშე წარმოსთქვა მან, — შენი სახე კი არ მახსოვს. ვინა ხარ და რისთვის მოსულხარ ჩემთან?

— საქმე ის კი არ არის, ვინა ვარ და რა მქვია, — მიუგო მან, — სამი დღე-ღამე მოვდიოდი შენთან. შეგირდად ამიყვანე. ყველაფერს მოგცემ, რაც გამაჩნია.

ამ სიტყვებით ქისა ამოიღო ჯიბიდან და მაგიდაზე დააპირქვა. უამრავი ოქროს დუბლონი ჩხრიალით დაცვივდა ზედ. პარაცელსმა ზურგი აქცია და სანთელი აანთო. როცა შემობრუნდა, სტუმრის მარცხენა ხელში ვარდი შენიშნა, რამაც, ცოტა არ იყოს, შეაცბუნა.

მერე დაჯდა და თითები ერთმანეთს გადააჭდო.

— შენ გგონია, თითქოს შემედლოს გამოვიგონო ქვა, ოქროდ რომ აქცევს ყველა ელემენტს, და მიტოვებ მთავაზობ ოქროს? არა, მე ოქროს როდი ვეძებ, და თუ შენ ოქროზე გელევა სული, ვერასოდეს გახდები ჩემი შეგირდი.

— არა, ოქროს როდი დავეძებ, — თქვა სტუმარმა, — ეს მონეტები მხოლოდ იმას ნიშნავს, რომ შრომა მწყურია. მასწავლე შენი ხელობა. ნება მიბოძე შენთან ერთად ვიარო ჯადოსნური ქვისაკენ მიმავალ გზაზე.

პარაცელსმა სვენებ-სვენებით თქვა:

— ქვა გზაცაა და გზის დასაწყისიც. თუ ამას ვერ ხვდები, ვერაფერსაც ვერ მიმხვდარხარ. შენი ყოველი ნაბიჯი მიზანი უნდა იყოს.

სტუმარმა იჭვნეულად შეავლო თვალი:

— განა არსებობს მიზანი?

პარაცელსს გაეცინა:

— ჩემი მგობელნი, უმაღ უბადრუკნი, ვიდრე მრავალრიცხოვანნი, ამტკიცებენ, რომ არ არსებობს, და ცრუს მიწოდებენ. არავის ვედავები. თუმცა სავესებით სავარაუდოა, რომ მეოცნებე ვარ. დიას, გზა არსებობს.

სიჩუმე ჩამოვარდა. მერე სტუმარმა დაიწყო:

— მზადა ვარ, გვერდით გამოგყვე, თუნდაც ხანგრძლივად მომიწიოს გზაში წანწალმა. დამეხმარე, გადავლახო უდაბნოს სივრცე. შორიდან მაინც შემახედე აღთქმულ მიწას, ფეხიც რომ ვერ დავადგა ზედ. მაგრამ, ვიდრე გზას გავუდგებოდე, სარწმუნო საბუთი მინდა.

— როდის?

— ახლავე.

საუბარი ლათინურად დაიწყო. აქ კი გერმანულზე გადავიდნენ.

ჭაბუკმა ვარდი ასწია:

— ყველამ იცის, რომ შეგიძლია დაფერფლო ვარდი და შენი მაგიით კვლავ აღადგინო ფერფლიდან. ნება მიბოძე,

ჩემი თვალთ ვიხილო ეს სასწაული. დამარწმუნე, და მე შენი ვარ.

— რა მიმდობი ყოფილხარ, — თქვა მოძღვარმა, — მაგრამ მე ნდობას კი არა, რწმენას მოვითხოვ.

შეგირდი ჯიუტად განაგრძობდა:

— სწორედ იმიტომ, რომ უნდო ვარ, მინდა ჩემი თვალთ ვიხილო ვარდის სიკვდილი და მკვდრეთით აღდგომა.

პარაცელსმა ვარდი გამოართვა და თითებს შორის დაუნყო ტრიალი.

— არა, მართლა მიმდობი ხარ, — თქვა მან, — შენ გგონია, რომ შემიძლია მისი მოსპობა?

— ეს ყველას შეუძლია.

— ცდები, ნუთუ რაიმე შეიძლება არარად იქცეს? ნუთუ ადამს სამოთხეში შეეძლო მოესპო ბალახი ანდა ყვავილი?

— ჩვენ სამოთხეში როდი ვართ, — გაკერპდა ჭაბუკი, — აქ, მთვარის ქვეშ, ყველაფერი მოკვდავია.

პარაცელსი წამოდგა.

— კი მაგრამ, შენი აზრით, სადა ვართ? ნუთუ ღვთაებას შეუძლია შექმნას რაიმე, სამოთხის გარდა? და განა ეს ცოდვა არ არის, — გეგონოს, რომ სამოთხეში არა ვართ?

— ვარდი შეიძლება დაიწვას.

— ფერფლი ხომ დარჩება ღუმელში, — თქვა პარაცელსმა, — თუ ვარდს ნაკვერცხლებზე დააგდებ, გეგონება, რომ ის დაიწვას; ფერფლი კი ნამდვილია. მაგრამ მე პასუხად გეტყვი, რომ ვარდი მარადისია და იცვლება მხოლოდ მისი იერი. საკმარისია ერთი სიტყვა ვთქვა და შენ კვლავ იხილავ მას.

— ერთი სიტყვა? — გაუკვირდა შეგირდს, — მაგრამ ქურა ხომ ჩამქრალია, სახდელ ქვაბებს კი მტვერი ადევს. როგორღა აღადგენ მას?

პარაცელსმა სევდიანად ახედ-დახედა.

— ქურა ჩამქრალია, სახდელ ქვაბებს კი მტვერი ადევს. ჩემი გრძელი გზის ამ მონაკვეთზე მე სხვა საშუალებებს ვიყენებ.

— ვერ ვებედავ გკითხოთ, — თვინიერად თუ ლაჩრულად შეეპასუხა შეგირდი, — მაინც რა საშუალებებს?

— რასა და, იმას, — რასაც იყენებდა ღვთაება ცის, მიწისა და უხილავი სამოთხის შექმნისას, რომელშიაც ვბინადრობთ და რომელსაც გვიფარავს დასაბამიერი ცოდვა. მე ვგულისხმობ სიტყვას, რომელსაც გვასწავლის კაბალა.

შეგირდმა ცივად მიუგო:

— შემობრალე; მიჩვენე, როგორ ქრება და კვლავ იბადება ვარდი. მნიშვნელობა არა აქვს, სახდელი ქვაბით სარგებლობ თუ სიტყვით.

პარაცელსი ჩაფიქრდა.

— ასე რომ მოვქცეულიყავი, შენ, ალბათ, იტყოდი, რომ ეს მხოლოდ მოჩვენებაა, მზერის საცთური. სასწაული ვერ გაზიარებს რწმენას. ასე რომ, შეეშვი ვარდს.

ჭაბუკი კვლავ უნდოდ უცქერდა. მოძღვარმა ხმას დაუნია.

— კი მაგრამ, მაინც ვინა ხარ, მოძღვრის სახლში რომ შედიხარ და სასწაულს ითხოვ? რა გიქნია, ამნაირი წყალობა რომ დაიმსახურო?

შეგირდმა ნაილულლულა:

— ვიცი, რომ არაფერიც არ მიქნია. იმ გრძელი წლები სახელით, როცა შენს ჩრდილში ვისწავლი, გემუდარები, ნება მომეცი, ვიხილო ჯერ ფერფლი, შემდეგ კი — ვარდი. ამის მეტს არაფერს გთხოვ. მხოლოდ ჩემს თვალებს ვენდობი.

უცებ ხელი დასტაცა ვარდს, პარაცელსს სადგარზე რომ დაედო, და ცეცხლში შეაგდო. ყვავილი დანახშირდა; ერთი მნიკვი ფერფლიც დარჩა. უსასრულოდ გაჭიმული წამის მანძილზე შეგირდი მოძღვრის სიტყვებსა და სასწაულს ელოდა.

პარაცელსმა ცბიერად ნაილულლულა:

— ბაზელის ყველა მედიკოსი და მეაფთიაქე ამტკიცებს, რომ მე თალღითი, ყალთაბანდი ვარ, და არც ტყუიან. ეს ფერფლი ვარდი იყო, მაგრამ არასოდეს აღარ იქცევა ვარდად.

ჭაბუკმა დაირცხვინა. პარაცელსი შარლატანია, უბადრუკი მეოცნებე, თვითონ კი — თავხედი, ყაჩაღურად რომ შეექრა შინ და თავხედურად სთხოვს ალიაროს — მთელი ჩემი სახელგანთქმული მაგია სიყალბე და სიცრუეაო.

სინანულის ნიშნად დაიჩოქა.

— მიუტევებლად ვიქცეოდი. რწმენა მაკლდა, მორწმუნეთაგან რომ მოითხოვს უფალი. დაე, ფერფლი ფერფლადვე დარჩეს. დავბრუნდები, როცა განვმტკიცდები, და კვლავ შენს შეგირდად ვიქცევი. გზის ბოლოს მაინც ვიხილავ ვარდს.

გრძნობამორეული ლაპარაკობდა, მაგრამ ეს იყო სიბრალული ესოდენ ღირსეული, პატივცემული, საყოველთაოდ ცნობილი, საბრალო და, საბოლოო ანგარიშით, უბადრუკი მოძღვრის მიმართ. ბოლოს და ბოლოს, ვინ არის ის, იოჰან გრიზებახი, ასე თავხედურად და მკრეხელურად რომ ჩამოგლიჯოს ნილაბი, რომლის ქვეშაც სხვა არა არის რა, სიცარიელის გარდა?

პარაცელსისთვის ფულის დატოვება ნიშნავდა გასაკითხით დაემცირებინა იგი. წასვლისას მონეტები მოხვეტა და ქისაში ჩაუძახა. პარაცელსმა კიბემდე მიაცილა და უთხრა, ამ სახლში ყოველთვის სასურველი სტუმარი იქნებიო. ორივემ იცოდა, რომ ერთმანეთს ვეღარ ნახავდნენ.

პარაცელსი მარტოკა დარჩა. მაგრამ ვიდრე სანთელს ჩააქრობდა და დაქანცული ჩაუშვებოდა სავარძელში, მუჭში ჩაიყარა მსუბუქი ფერფლი და ხმამაღლა წარმოსთქვა გრძნეული სიტყვა. ვარდი გაცოცხლდა.

პარაცელსი

კედელი და ნიგნები

He whose long wall the wand-ring Tartar bounds...

Dunciad, II, 76.

ის, ვისი გრძელი კედელიც აკავებს მომთაბარე თათართ.

დუნსიადი, II, 76.

ერთხელ სადღაცა წავიკითხე, რომ ადამიანი, ვისი განკარგულებითაც აგებულ იქნა თითქმის უსასრულო ჩინური კედელი, სწორედ ის პირველი იმპერატორი — ში ხუან-დი იყო, რომელმაც ბრძანა დაენათ გარდასულ ეპოქათა ყველა ნიგნი. იმ ამბავმა, რომ ორივე ეს გრანდიოზული ქმედება — ბარბაროსთაგან თავის დასაცავად ქვის ხუთასი ლის აგება და ისტორიის, ე.ი. წარსულის უღმერთო განადგურება ერთი და იმავე კაცისაგან იღებს დასაბამს და, გარკვეულწილად, მის სიმბოლოდაც გვევლინება, მოულოდნელად ამაღელვა და გამახარა, რის შესახებაც შენიშვნის ბოლოს ვიამბობთ.

ისტორიის თვალსაზრისით, აქ არაფერია იდუმალი. ჰანი-ბალის ომების თანამედროვე ში ხუან-დიმ, ცინის დინასტიის იმპერატორმა, ექვსი სამეფო დაიპყრო და ფეოდალური სისტემა გააუქმა. ააგო კედელი, რომლის მეშვეობითაც იცავენ თავს და ცეცხლს მისცა ნიგნები, რომლებსაც მისი მოწინააღმდეგეები კითხულობდნენ, რათა გარდასულ დროთა მბრძანებელნი ედიდებინათ. ნიგნების დანვა და სიმარგეთა აგება — ასეთია ძლიერთა ამა ქვეყნისათა ხვედრი, უჩვეულოა მხოლოდ ში ხუან-დის ქმედებათა მასშტაბურობა. ბევრი სინოლოგი სწორედ ასე ფიქრობს, მაგრამ იმ მოვლენებზე, რომლებზედაც აქ ვლაპარაკობთ, მე ცოტა მეტი რამ მეჩვენება, ვიდრე ჩვეულებრივ განკარგულებათა გაზვიადება. ბალისა თუ ბალჩის შემორავვა სავსებით ჩვეულებრივი საქმეა, სულ სხვაა იმპერიის შემორავვა. სისულელეა იმის მტკიცება, თითქოს ხალხი ადვილად უარყოფდა წარსულს, მითიური თურქალური წარსულის ხსოვნას. იმ დროისათვის, როცა ში ხუან-დიმ ბრძანა, ისტორია ჩემით უნდა იწყებოდესო, ჩინეთი უკვე სამი ათას წელს ითვლიდა (უკვე იყვნენ ყვითელი იმპერატორი და ჯუან-ძი, ლაო-ძი და კონფუცი).

ში ხუან-დიმ გარყვნილების გამო გააძევა თავისი დედა; ამ მკაცრ განაჩენში ორიოდოქსები მხოლოდ სისუსტეს ხედავენ. ში ხუან-დის, შესაძლოა, სურდა მოესპო მთელი წარსული, რათა თავი დაეხსნა ერთი მოგონებისაგან, დაევიწყებინა დედის სირცხვილი (განა ერთმა იუდეველმა მეფემ არ ბრძანა, მუსრი გაველთ ყველა ახალშობილისათვის, რათა მოეკლა მხოლოდ ერთი?). ეს მიხედნა ყურადღების ღირსია, მაგრამ არაფერს ამბობს კედელზე, მითის მეორე მხარედ რომ გვევლინება. ისტორიკოსთა ცნობით, ში ხუან-დიმ აკრძალა სიკვდილის ხსენება; ის ეძებდა უკვდავების ელექსირს და თავის სასახლეში განმარტოვდა, სადაც იმდენი ოთახი იყო, რამდენიც დღეა წელიწადში. ეს უწყებანი გვაფიქრებინებენ, რომ კედელს — სივრცეში, კოცონს კი — დროში მაგიურ წინალობათა როლი ეკისრებოდათ, რათა აელაგმათ სიკვდილი. ყველა საგანს სურს თავისი არსებობის გახანგრძლივებაო, — ამბობდა ბარუხ სპინოზა. შესაძლოა, იმპერატორი და მისი მოგვეები ფიქრობდნენ, რომ უკვდავება დასაბამიერია და დასშულ სივრცეში ხრწნილებას ვერ უნდა შეეღწია. შესაძლოა, იმპერატორს სურდა დროის დასაბამის რეპროდუცირება და თავის თავს „პირველი“ უწოდა, რათა მართლაც პირველი ყოფილიყო, „პირველს“ კი „ხუან-დიც“ მიუხარტა, რათა თავი

იმ ლეგენდარულ იმპერატორად ეგრძნო, რომელმაც დამწერლობა და კომპასი გამოიგონა, ხოლო საგნებს, „რიტუალთა ნიგნის“ მიხედვით, მათი ნამდვილი სახელი მიანიჭა. ში ხუან-დის, როგორც მოწმობენ ქრონიკები, თავი მოჰქონდა იმით, რომ მისი მბრძანებლობისას ყველაფერს მისი შესაფერი სახელი ერქვა. ის ოცნებობდა დაეარსებინა უკვდავი დინასტია და ბრძანა მისი მემკვიდრენი მეორე იმპერატორად, მესამე იმპერატორად, მეოთხე იმპერატორად წოდებულიყვნენ, და ასე შემდეგ, დაუსრულებლივ.

მე ვლაპარაკობ მაგიურ მიზანზე; ეტყობა, კედლის აგება და ნიგნების დანვა ერთდროულად არ უნდა მომხდარიყო. ეს (იმ თანმიმდევრობის მიხედვით, რომელსაც თავად ვამჯობინებთ) ჩვენ წარმოგვიდგენს მბრძანებელს, რომელმაც გადანიშნა გაფრთხილებოდა იმას, რაც ადრე ნანგრევებად აქცია. ორივე ვარაუდი დრამატიზმითაა სასვე, მაგრამ, რამდენადაც ვიცი, ისტორიულ საფუძველს მოკლებულია. ჰერბერტ ალენ ჯაილის გვაუწყებს, რომ ნიგნების მშალავთ გახურებული შანთით დაღვდნენ და სასტიკი განაჩენით აიძულებდნენ სიკვდილამდე უსასრულო კედელი ეშენებინათ. ეს ცნობები დასაშვებებს ხდიან სხვანაირ განმარტებასაც, რომელსაც შეიძლება უპირატესობა მივანიჭოთ. იქნებ კედელი მეტაფორა იყო: ში ხუან-დი სამუდამოდ ქანცამწყვეტ შრომას უსჯიდა წარსულის ყველა მოყვარეს, ისეთსავე უსასრულოს, როგორცაა თვით წარსული, ეგ ზომ უნაყოფო და უაზრო.

იქნებ კედელი გამოწვევა იყო, და ში ხუან-დი ფიქრობდა: „ხალხს უყვარს წარსული, და ამ სიყვარულის წინააღმდეგ ვერც მე და ვერც ჩემი ჯალათები ვერას გავანყობთ; მაგრამ ოდესმე ქვეყანას მოველინება ადამიანი, ჩემსავით რომ გრძნობს, და ის გაანადგურებს ჩემს კედელს, როგორც მე გაანადგურე ნიგნები, და სამუდამოდ წაშლის ჩემს ხსოვნას; ჩემს ლანდად თუ ჩემს ანარეკლად იქცევა, თუმცა წარმოდგენაც არ ექნება ამის შესახებ“. იქნებ ში ხუან-დიმ კედელი მიტომ შემოავლო იმპერიას, რომ მისი სისუსტე იგრძნო, და ნაცარტუტად აქცია ნიგნები, რადგანაც მიხვდა, რომ ისინი შეიცავენ იმას, რასაც შეიცავს მთელი სამყარო და კაცთა მოდგმის ცნობიერება. იქნებ ბიბლიოთეკის დანვა და კედლის აგება ის ურთიერთსაპირისპირო ქმედებებია, ენიგმურად რომ სპობენ ერთმანეთს.

შუუშუსრავი კედელი, თავის ჩრდილს ჭრელ ნაყშებად რომ აფენს დედამიწას, რასაც მე ვერასდროს ვიხილავ, და თვით ჩრდილი იმპერატორისა, ხალხთა შორის ყველაზე მოკრძალებულ ხალხს რომ უბრძანა თავისი წარსული დაენვა. შესაძლოა, ჩვენთვის საინტერესო აზრი შორს იყოს სავარაუდო მიხედვებისგან (იქნებ ესაა წინააღმდეგობა შენებასა და ნგრევას შორის). ამ შემთხვევის განზოგადებით ჩვენ შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ ყველა ფორმისთვის თავისთავად ნიშნულია აზრი და არა სავარაუდო „შინაარსი“. ეს ბენედეტო კროჩეს კონცეფციას ჰგავს. ხოლო პეიტერი ჯერ კიდევ 1827 წელს ამტკიცებდა, რომ ყველა ხელოვნება მუსიკად ქცევას მიეღობა, რომელიც სხვა არა არის რა, თუ არა ფორმა.

მუსიკას, ბედნიერების განცდას, მითოლოგიას, სახეს, დროს რომ დაუსვამს თავისი დალი, ზოგჯერ — მწუხრსა თუ პეიზაჟს, — ყველას სურს რაღაცა გვითხრას, და კიდევაც გვეუბნებინა იმას, რაც არ უნდა დავკარგოთ. ისინი ამიტომაც არსებობენ. შესაძლოა, სწორედ გამოცხადების ეს სიახლოვე თავისთავად წარმოადგენდეს ესთეტიკურ მოვლენას.

**ესპანურიდან თარგმნა
ბაჩანა ბრეჰვაძემ**

ნანა ტონია

პოეზია პოეტებისთვის

чу, дальний звон... Сверхтайное творится:
Сейчас неповторимое - повторится.

Новелла Матвеева

И непереваемое переводимо!

პოეტური აზრის საგანძურს მრავალი ქმნილება ამშვენებს. საუკუნეები გადიან და ამ საგანძურს სულ უფრო იშვიათად ემატება ღირსეული შედეგები. ხოლო ის ქმნილებანი, რომლებმაც ჟამთა სვლას გაუძლეს, გამუდმებით ელიან ახალ აღიარებას. და ეს დროც დგება, როდესაც რომელიმე კულტურული ერის განათლებულ საზოგადოებაში თავს იჩენს ახალი ცოდნის მიღების სურვილი. ცოდნა კი მრავალგვარია: პოეზია ცოდნის განსაკუთრებული ფორმაა, განსხვავებული მეცნიერული ცოდნისგან, რომელიც სამყაროსეულ მოვლენებს, მათ შორის ადამიანურ განცდათა თავისებურებებს, მკაცრად განსაზღვრული კანონზომიერების ჩარჩოებში წარმოგვიდგენს, შიშვლად, ყოველგვარი შეფერილობის გარეშე. ჭეშმარიტი პოეტური ქმნილება ფლობს რა ამ ცოდნას, გვაზიარებს მას საერთო-ადამიანურ მსოფლალქმათა ესთეტიზებული ფორმით. პოეტის წარმოსახვა ქმნის ისეთ რეალობას, რომელიც ათავსებს თავის გამოცდილებას, გრძნობებს, შთაგონებას, ემოციას... ხოლო ეს რეალობა სულაც არ ექვემდებარება განმარტებას, რაც არ ამცირებს პოეტური მოღვაწეობის შემეცნებით მნიშვნელობას. ზოგად-ადამიანურ განცდათა და ემოციათა სამყარო მარადიულია, უცვლელია. ტომას ელიოტს თუ დავემონებით, თვითონ „ხელოვნებაცა და ლიტერატურაც უცვლელია; იცვლება მხოლოდ მათი მასალა; მთელი ევროპული ლიტერატურა, ჰომეროსიდან მოყოლებული ნებისმიერი ნაციონალური ლიტერატურის ჩათვლით, ერთ დროში არსებობს და ქმნის თანადროულ რიგს, რომელიც მხოლოდ მაშინ იცვლის გარეგნულ იერს, როდესაც გამოჩნდება ახალი შედეგები“ („ტრადიცია და პიროვნული ნიჭიერება“).

ანტიკური ლირიკისათვის ეს ახალი შედეგები კატელუსის პოეზია გახლდათ. მისი ავტორი განსაკუთრებულ ეპოქაში ცხოვრობდა, ეს იყო მრავალმნიშვნელოვანი I საუკუნე, დატვირთული იდეოლოგიური და ფილოსოფიური ძიებებით. ლიტერატურა კი მსუბუქ გზას ადგა: აღმოაჩინა თავისი მკითხველი — „განსწავლული“ ანუ ელიტარული, აპოლიტიკური, ემოციური და უკიდურესად ესთეტიკური. ეს იყო ახალი მიმართულება ანტიკურ ლირიკაში. მის წარმომადგენლებს სახელოვანმა ციცირონმა „ახალი პოეტები“ (პოტაე ნოვი, ბერძნულად

ნეოტეროი) უწოდა და ლიტერატურულ წრეებში დაამკვიდრა მათი ბერძნული სახელწოდება „ნეოტერიკოსები“.

მათ საკუთარი პროგრამა ჰქონდათ. უგულვებელყოფდნენ ტრადიციულ ვრცელ ეპიკურ და დრამატულ ფორმებს და ქმნიდნენ ე.წ. მცირე ჟანრის ნაწარმოებებს: ეპილიონებს, ეპიგრამებს, ელეგიებს. განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებდნენ მივიწყებულ მითოსურ სიმბოლოებსა და დახვეწილ ფორმებს. არ შეეცდები, თუ ვიტყვი, რომ ნეოტერიკოსები იყვნენ თავისი დროის **მოდერნიტები**. მათ ერთიანად შეცვალეს ბერძენთაგან მიღებული მემკვიდრეობა და შექმნეს პოეზია პოეტებისთვის (XX საუკუნის მოდერნიზმის ექსპერიმენტული პოეტიკის ახალი სკოლის დევიზი). ნეოტერიკოსები ხშირად გამოთქვამდნენ რწმენას იმის თაობაზე, რომ მათი ქმნილებანი „საუკუნეებს გაუძლებდნენ“, თუმცა მათგან მხოლოდ ერთს ხვდა ასეთი ბედი, მას, რომელიც მისივე თანამედროვეთა მიერ იყო აღიარებული ამ სკოლის ყველაზე ნიჭიერ პოეტად და ეს გახლდათ **გაიუს ვალერიუს კატულუსი**. მისი შემოქმედება, ისევე როგორც სხვა ნეოტერიკოსებისა, წინ უსწრებდა ავგუსტუსის „ოქროს ხანის“ ლიტერატურულ ძიებებს, რომელმაც მიიღო რა ნეოტერიკოსთა მიერ გამოიდრებული გრძნობათა სამყარო და ფორმისმიერი მიღწევები, დაივიწყა მათი შემოქმედები.

და ვერავინ იტყვის ზუსტად, ბედნიერი შემთხვევითობა იყო თუ კანონზომიერი მოვლენა ის, რომ ვერონაში, კატულუსის მშობლიურ ქალაქში, ერთი პატარა ტაძრის ჟამგარდასულ ფოლიანტებში ერთადერთი ნეოტერიკოსის პოეტური კრებულის ერთადერთი ხელნაწერი აღმოჩნდა. ეს იყო XIV საუკუნე, ანტიკური რენესანსის დასაბამი ხანა. მას შემდეგ კატულუსის ინტიმურმა ლირიკამ, რომელიც იტალიური რენესანსული ლირიკისთვისაც კი აღმოჩენა იყო, მყარად დაიმკვიდრა საკუთარი ადგილი მსოფლიო ლირიკის საგანძურში.

დაიხ, კატულუსი ქმნიდა **პოეზიას პოეტებისთვის**, მათთვის, ვინც გრძნობდა პოეტური სიტყვის ხიბლს და შთამბეჭდაობას. მან წინ გაუსწრო თავის დროს და ნეოტერიკოსთა შორის აღმატებული თავისი მოდერნიტული მიდრეკილებებით თანამედროვე ლირიკული პოეზიის ფუძემდებლად იქცა. მას აღიარებდნენ ევროპული ლირიკის კორიფეები, მის პოეზიას მსოფლიოს მრავალ ენაზე მხოლოდ სახელოვანი პოეტები თარგმნიდნენ.

და აი, მოგვიანებით, მაგრამ მაინც დადგა დრო, როდესაც ქართულ ენაზეც თითქმის სრულად ითარგმნა კატულუსის პოეტური მემკვიდრეობა.

თარგმნის პროცესი საოცარი იდუმალებით არის მოცული: თუ შემოქმედება ქვეცნობიერი მოვლენაა, თუ ის სიტყვები, რომლებიც ეძლევა პოეტს საკუთარ გრძნობათა წარმოსაჩენად მხოლოდ იმისთვის, რომ თავისი ინტიმური განცდა ან მის მიერ აღქმული სამყარო წარმოსახოს, მაშინ რა ფუნქცია ეკისრება მთარგმნელს? რა იდუმალ ძალას ფლობს იგი იმისთვის, რომ ძველი

პოეტის უფაქიზესი წამების განცდა საუკუნეებში გამოატაროს? ის მუზა, რომელიც სხვისთვის და მხოლოდ ერთადერთისთვის იღვწოდა, თავისთვის აახმიანოს, ზეიდუმალს ეზიაროს, განუმეორებელი გაიმეოროს? — მსგავსი კითხვები, ვფიქრობ, პასუხს ვერასოდეს მოიძებნიან. მაგრამ ეს იდუმალი ძალა რომ არსებობს, ქართველმა მკითხველმა, რომელმაც დაუშურველი სიყვარულით აღიარა შექსპირის (ივანე მაჩაბლის თუ რევაზ თაბუკაშვილის), აღმოსავლური პოეზიის (ვახუშტი კოტეტიშვილის თუ მაგალი თოდუას), ებრაული პოეზიის (ჯემალ აჯიაშვილის) თუ ფრანსუა ვიიონის (დავით წერეთლის) თარგმანები, კარგად იცის: მათ დროს გაუძღეს, ისევე როგორც ორიგინალზე, და ქართული ლიტერატურის საგანძურში დაიმკვიდრეს ადგილი, ისინი ქართული ლიტერატურის მონაპოვრებად იქცნენ.

ვფიქრობ, ასეთივე განწყობით წაიკითხავს ქართველი მკითხველი გაიუს ვალერიუს კატულუსის „ლექსების წიგნსაც“, რომელიც ლათინურიდან თარგმნა, შესავალი წერილი და კომენტარები დაურთო მანანა ლარიბაშვილმა.

ამ ორიოდე წლის წინათ მანანამ საზოგადოებას კატულუსის ქმნილებათა უფრო პატარა კრებული წარუდგინა, სახელწოდებით „33 ლექსი“. რაც შეეხება ბოლო გამოცემას, იგი შევსებულია და თითქმის სრული (აკლია, თუ არ ვცდები, მხოლოდ რამდენიმე უხამსი ლექსი). უფრო ადრე კი გამოაქვეყნა ოვიდიუსის „ტრფობანის“ („სატრფიალო ელეგიები“) ქართული თარგმანი, რომელმაც თავისი მალალმხატვრული ღირსებებით ასევე თავისი სიტყვა თქვა ქართულ მთარგმნელობით ხელოვნებაში. სწორედ „ტრფობანის“ თარგმნისას დაიწყო მან რომაულ სალექსო საზომთა ქართული შესატყვისობების ძიება და მიაგნო ე.წ. ელეგიური დისტიქის შესაბამის ფორმას.

ამაზე ყურადღებას ვამახვილებ იმიტომ, რომ ნეოტერიკოსთა, ანუ რომაულ მოდერნისტთა ერთ-ერთ ნიშანდობლივ სიახლედ, როგორც უკვე აღვნიშნე, დახვეწილი ფორმებისადმი მიდრეკილება სახელდება, რაც ესოდენი მრავალფეროვნებით არის წარმოდგენილი კატულუსის პოეზიაში.

სიტყვამ მოიტანა და ამიტომ თავდაპირველად ქართული თარგმანის სალექსო საზომთა შესახებ მოგახსენებთ: როგორც ცნობილია, ანტიკური ლირიკა, რომელიც გრძელ და მოკლე მარცვალთა მონაცვლეობით შედგენილ მრავალრიცხოვან სალექსო სტრუქტურებს გვთავაზობს, არსებითად განსხვავდება თანამედროვე ევროპული ლექსთწყობისაგან. ევროპელებმა, რომლებიც უკვე დიდი ხანია თარგმნიან ძველ ბერძენ და რომაულ ავტორთა ქმნილებებს, მიაგნეს ანტიკურ საზომთა გადმოტანის უმთავრეს, კერძოდ, მახვილიან და უმახვილო მარცვალთა მონაცვლეობის პრინციპს, რაც წარმატებული აღმოჩნდა. რაც შეეხება ქართულ ენას, რადგანაც მას არ ახასიათებს არც მარცვალთა სიგრძე-სიმოკლე და არც მახვილი გააჩნია მკვეთრად გამოხატული (ანუ, როგორც ამბობენ — ექსპირატორული), აქ მთარგმნელები მარცვალთა რაოდენობისა და რიტმის პრინციპს მიმართავენ და ამ შემთხვევაში სალექსო საზომის მიგნების ცდა მხოლოდ და მხოლოდ მათ ინტუიციასა და გამოგონებაზე არის დამოკიდებული.

კატულუსის ფორმით მდიდარი ლექსები ქართულადაც მდიდარ საზომებში ახმიანდა. მთარგმნელმა დახვეწილი გემოვნებითა და პოეტური ინტუიციით შეძლო ანტიკურ სალექსო საზომთა ქართული ლექსთწყობისათვის ნიშანდობლივი რიტმებით გადმოცემა. საილუსტრაციოდ რამდენიმე ნიმუშის წარმოდგენაც კმარა:

ელეგიური დისტიქი ანტიკური ლირიკის ყველაზე უფრო პოპულარული საზომია. იგი ორ სტრიქონს მოიცავს, რომელთაგან ერთი გამართულია დაქტილური ჰექსამეტრით, ხოლო მეორე — დაქტილური პენტამეტრით. მანანა ლარიბაშვილმა ამ საზომის გადმოცემის თავისებურ და ერთობ წარმატებულ ვარიანტს მიაგნო. როდესაც ამ საზომით გამართულ ქართულ თარგმანს კითხულობ, იგრძნობა, რომ იგი შექმნილია, მაგრამ საოცრად მიესადაგება ქართული ლექსის ბუნებას:

**კვინტიუს, კეთილი ძღვენი თუ გინდა
კატულუსს უძღვნა,
რაც თვალისჩინად უღირს, ან თვალისჩინზე მეტად,
დაცხრი და იყავი შენთვის, ნუ ცდილობ,
ნაჰგვარო მალვით,
რაც თვალისჩინად უღირს, ან თვალისჩინზე მეტად.
(XXXII)**

გალლიამბოსი (კიბელეს ქურუმთა იამბოსი) ურთულესი საზომია ანტიკურ ლექსთწყობაში. მას მცირე იონიურ კატალექტიკურ ტრიმეტრს უწოდებენ სხვაგვარად, ამ საზომის უმთავრესი დანიშნულება — ნათქვამს მიანიჭოს იდუმალი დიდებულება — გასაოცარი ინტუიციით გამოიხატა ქართულ თარგმანში:

**აფრა ამართა წყალზე ატისმა, ქროლვით
გადავლო ზღვები,
გალმა ფრიგიის ნაპირს მიადგა, ღრმად
გადაბურულ ჭალას,
უმალ მიაგნო დიდი ქალღმერთის ბნელით
შემოსილ ზომონს.
(XIII, 1-3)**

ეს საზომი, შესაძლოა, რომაული ლექსის ეკვივალენტური არ იყოს, მაგრამ საოცრად მოქნილია იმისთვის, რათა კიბელეს ქურუმთა სიმღერის იდუმალი ძალა შეგვავარძლობინოს.

კიდევ მრავალი ნიმუშის მოხმობაა შესაძლებელი იმის დასტურად, თუ რაოდენი რუდუნების შედეგია მრავალფეროვანი რომაული ლექსთწყობის ქართულად ახმიანება, მაგრამ სიტყვა რომ არ გამიგრძელდეს, აღვნიშნავ მხოლოდ, რომ ქართველმა მთარგმნელმა (იგი ჩემი მეგობარია და მიჭირს ოფიციალურ წერილში გვართ მისი მოხსენიება) შეძლო ხელოვანისათვის ნიშანდობლივი ოსტატობით წარმოედგინა ორიგინალის რიტმულ-სინტაქსური ნიუანსებიც კი და ამით რომაული ლექსის გასაოცარ მოქნილობასა და სილამაზეს გვაზიარა.

კატულუსი, ისევე როგორც მისი წინამორბედი პოეტები (მაგალითად, კალიმაქოსი), იყო არა მხოლოდ „doctus“, არამედ ხალხური პოეზიით შთაგონებული შემოქმედიც.

მის ლირიკაში უხვად იგრძნობა ხალხური სიტყვიერებისათვის დამახასიათებელი ჭეშმარიტი იუმორი, რაც ოდინდელი სიმძაფრითა და ესოდენი უბრალოებით აისახა მანანასეულ თარგმანში:

მე თქვენ გიჩვენებთ! ამოგივსებთ პირს და უკანალს, შენც, ავრელიუს, შენც, ფურიუს, ძმათა უტკებნო! სიტყვაზე დამდევთ? ზნედაცემულ კაცად მაცხადებთ, რაკი სტრიქონში იმნაირიც გამოძერია?

.....
თურმე ნუ იტყვი, ეჭვქვეშ მდგარა ჩემი კაცობა! პირს და უკანალს ამოგივსებთ, სალახანებო!

(XVI)

კატულუსის ქმნილებათა ქართველმა მთარგმნელმა, რომელიც ჩვენი საზოგადოების ყველაზე პოეტური ოჯახის დიასახლისია, დიდებულად რომ იცის ქართული პოეზია, ეს ჩვეულებრივი მოვლენაა, ეს მის ყოველ პნკარში იგრძნობა. და თუ კატულუსი ამკობს რომაული ხალხური სიტყვიერების სამშვენივრებით თავის ლექსებს, მათი ტოლფასია ქართული თარგმანებიც, რომლებიც ხალხურ თუ უკვე თითქმის ხალხურად ქცეულ ქმნილებებს გვაგონებენ:

სალამი შენდა, გოგოცუნავ, ჩემო გრძელცხვირა! თვალნი არ შავნი და ტან-ფხიც ვერ ამოლტილი, თითნი არ თლილნი და ტუჩ-კბილნი არ უდორბლონი, ვერც ხიბლიანო, ვერც დახვეწილი ენახმიანო, ფორმიანელო ბედოვლათის გულის მურაზო! შენზე ამბობდა პროვინცია, ლამაზიანო? ნუთუ შენა ხარ, ჩვენს ლესბიას რომ შეგადარეს? ჰოი, დროება, უბადრუკო და უმეცარო!

(XIII)

კატულუსი, ისე როგორც სხვა არც ერთი რომაელ პოეტთაგან, იყო უკიდურესად უხეშიცა და ბილწი-ტყვიერიც, მაგრამ იმდენად გულწრფელი, რომ მისი უხამსობა და სიავეც კი პოეზიად აღიქმებოდა, რაც ესოდენ ვირტუოზულად აისახა კიდევ თარგმანში:

მემრუშე ტალუს! ბატის ტვინზე უფრო მსუბუქო, უფრო აზიზო, ვიდრე კაცის ყურის ბიბილო, ან კურდღლის ბენვო, ბებრის დამჭკნარ ასოზე მჭკნარო, და მაინც ყველა ქარიშხალზე უფრო მძვინვარევი! მძვინვარე ქურდო, მთვარე როცა ძილში გაგვახვევს... ჩემი ლაბადა დამიბრუნე, როგორც ამნაპნე! ფერად-ფერადი ბითინური ტილოს სუფრები... ბრჭყალი შეუშვი! მომიბრუნე! თუ არ მომიტან, ჩემი მათრახით ავიჭრელებ ფაფუკ თათუნებს და რბილ-რბილ ფერდებს, აგაცეკვებ, აგახტუნავებ, როგორც ტალღებზე ააცეკვებს ხომალდს გრიგალი.

(XXV)

როგორც ჩანს, კატულუსის პოეტური გენია თანაბრად იტევდა სიავესაც და საოცარ სინაზესაც, იმ ლირიკულ განწყობილებებს, რომლებსაც ესოდენი სინატიფით გვაზიარა მანანა ლარიბაშვილმა:

შენს რამდენ კოცნას დაჯვრედები, მკითხავ, ლესბია, რამდენი კოცნა დამაოკებს, დამაშოშმინებს, გეტყვი: დათვალე კირენეში ლიბიის ქვიშა, საღვთო ბალახი სადაც ხარობს, ლაზერპიცია, ბატოსის წმინდა სამარიდან მოკიდებული იუპიტერის მოჩახჩახე სამისნოს ბჭემდე. გეტყვი: დათვალე ჩუმ ღამეში რამდენი მნათიც ანთია ცაზე და ჩვენს მალულ სიყვარულს უჭვრეტს. ეგებ მაშინლა დაცხრეს ცოტა სურვილი მძაფრი, გახელებული კატულუსის შმაგი ნადილი. იმდენი მკოცნე, სათვალავი აებნეთ კოცნის, ავმა ენებმა ვერ მიაგნონ გასათვალავად.

(VII)

ამ ლექსში ბედნიერების განცდა, რომელიც ცოცხალი და გულწრფელი ვნებით არის გამოწვეული, გაჯერებულია ელიტარული პოეტის სურვილით, თავი მოაწონოს თავის რჩეულს „განსწავლოლობით“: ალბათ, ამოდ არ ახსენებდა იგი „ლიბიის ქვიშას“, „ლაზერპიციას“, „ბატოსის სამარხს“, „იუპიტერის ტაძარს“, „მნათობებს“. ძველი რომაელისთვის ჩვეული ეს მინიშნებები, რა თქმა უნდა, აისახა ქართულ თარგმანშიც ისე ოსტატურად, ისე ორგანულად, რომ მკითხველი ბუნებრივად შედის შორეულ, მაგრამ მაინც მისთვის ნაცნობ გარემოში და ეს „გახელებული კატულუსის შმაგი ნადილით“ აბობოქრებული გარემო მისთვისაც ახლობელია.

ქართველმა მთარგმნელმა ქართველი მკითხველი ძალდაუტანებლად შეიყვანა რა ძველი რომაელი პოეტის სამყაროში, მისი უფაქიზესი განცდების თანაზიარაც გახადა:

ისევ მოვიდა გაზაფხული თბილი ქარებით, ისევ აჯობა ზეფიროსის საამო ქროლვამ ზამთრის ქარიშხლებს, ისევ დათბა, ისევ განათდა...

(XVI)

როდესაც ვალერიუს კატულუსის „ლექსების ნიგნიდან“ ამ და სხვა მრავალ სტრიქონს ვკითხულობ, ისეთი განცდა მიპყრობს, თითქოს ისინი ახლა დაენეროს პოეტს ქართულად. არადა ამ ლამაზ და აკადემიურ გამოცემას (გამომცემლობა „ლოგოსი“) თან ორიგინალის ტექსტიც ახლავს და დაინტერესებულ მკითხველს შეუძლია დარწმუნდეს, თუ რა გასაოცარი სიზუსტითა და განწყობილებით ითარგმნა თითოეული სახე და პნკარი:

**iam ver egelidos refert tepores,
iam caeli furor aequinoctialis
iucundis Zephyri silescit aureis.**

მანანა ლარიბაშვილის, როგორც ჭეშმარიტი შემოქმედის ძალისხმევაც, ალბათ, იმას ემსახურება, რომ ის განუმეორებელი წამი, რომელიც თითქოს ისტორიას ჩაბარდა, კვლავ გააცოცხლოს თავდაპირველი იდუმალეებით და ამით კიდევ ერთხელ გახადოს ცხადი, რომ პოეზია საერთოა, მარადიულია და რომ მის ყოველ გამონათებას ერთნაირად განიცდიან ზეგარდმო ძალით შთაგონებული პოეტებიცა და ისინიც, ვისთვისაც ეს პოეზია ინერება.

თამარ შაიშმელაშვილი

„შეხვედრები“... სამანს აქეთა და სამანს იქითა საქართველოსთან

დიალოგი... შინაგანი სივრცით
მრავლისმომცველი

„შეხვედრები“, – ასე ჰქვია თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორის, ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორის **რუსუდან ნიშნიანიძის** ახალ წიგნს, რომელიც ხუთ დიალოგს აერთიანებს. ავტორმა სხვადასხვა დროს დანერგა ჩვენი სულიერი და ინტელექტუალური ცხოვრების ხუთი გამორჩეული წარმომადგენელი.

წიგნი დოკუმენტური პროზის ნიმუშია და მოიცავს როგორც განვლილ – XX საუკუნის ლიტერატურულ ცხოვრებას, მხატვრობას, ქართულ ემიგრაციას, ისე, კონკრეტული ადამიანების – **გიორგი ნატროშვილის, ოთარ ჩხეიძის, კობა გურულის, მამია ბერიშვილისა და ალექსანდრე ფუტყარაძის** ბიოგრაფიის პერიპეტიებს.

„რესპონდენტები ერთმანეთისგან ბევრი რამით განსხვავდებიან – შეხედულებებით, პოზიციებით, ცხოვრების წესითა თუ, საერთოდ, ბედისწერით, მაგრამ მათ აერთიანებთ მთავარი – სამშობლოს გულწრფელი სიყვარული და მისი უანგარო მსახურების სურვილი“, – აღნიშნავს წინასიტყვაობაში წიგნის რედაქტორი **გიორგი ლობჯანიძე**.

ჟურნალ **„ჩვენი მწერლობის“** დარბაზში გამართულ ამ წიგნის განხილვასაც ერთი სულისკვეთება გასდევდა – ვინც იცნობს რუსუდან ნიშნიანიძეს – ეროვნული მწერლობის მკვლევარს, უცხოეთში ქართული დოკუმენტებისა და სიძველეების დაუღალავ მაძიებელს, ორტომეულის: **„საქართველო – სამანს აქეთ... და სამანს იქით“** ავტორს, იგი ცხადია, რომ თანამოსაუბრეს შემთხვევით არ ამოირჩევდა.

ჟურნალ **„ჩვენი მწერლობის“** მთავარმა რედაქტორმა **როსტომ ჩხეიძემ** რუსუდან ნიშნიანიძეს ალექსანდრე ორბელიანის საზოგადოების და, საერთოდ, ჩვენი კულტურული და სამეცნიერო საზოგადოების გული და სული უწოდდა:

„მას შეუძლია მთლიანობაში გაიაზროს სამანს აქეთა და სამანს იქითა საქართველო. ორტომეულსაც ხომ ეს სახელწოდება ჰქვია. და ეტყობა, ეს გაჰყვება რუსუდან ნიშნიანიძის მოღვაწეობას. თავად წიგნი „შეხვედრებიც“ ამ სტრუქტურითაა აგებული. მასში ასახულია და გააზრებულია სამანს იქითა და სამანს აქეთა საქართველო... ამ წიგნში თავი მოიყარა თავისებურმა ციკლმა, რომელიც აგებულია დიალოგის ფორმით, ოღონდ შინაგანი სივრცით მრავლისმომცველია, რადგანაც წარმოდგება არა მარტო იმ პიროვნებათაგან, ვინც არიან ამ წიგნის გმირები. წიგნი შედგება გიორგი ნატროშვილის, ოთარ ჩხეიძის, კობა გურულის, მამია ბერიშვილის, ალექსანდრე ფუტყარაძის ფსიქოლოგიური პორტრეტებისაგან, რომლებიც

იმავდროულად – პოლიტიკური პამფლეტებიცაა. ამის გარდა, ეპოქას ძალიან ხელშესახებად აირეკლავს, დოკუმენტური პროზის შესანიშნავი ნიმუშია და ყველას გამოადგება – ისტორიკოსსაც, ლიტერატორსაც, ყველა ჯურის მკითხველს. რაც ხანი გავა, მითუფრო გაიზრდება ამ წიგნის მნიშვნელობა, რადგანაც ამ მოღვაწეებს მრავალი დაკვირვება და შეხედულება სხვაგან, თავიანთ ნაწერებში არ გამოუთქვამთ. ქალბატონმა რუსუდანმა მოახერხა, რომ ისინი აელაპარაკებინა და ეთქმევიანებინა ის, რაც სხვაგან არ ყოფილა გაელვებული“.

როსტომ ჩხეიძის აზრით, ამ წიგნის სახით გვაქვს უმნიშვნელოვანესი გამოცემა, რომელიც ჩვენს რეალობაში შეიქმნა და რითაც საზოგადოება თავს მოიწონებს.

„ეს საქართველოს ნიშანია!“

„წიგნს „შეხვედრები“ ჰქვია. დღემდე ეს ფაქტები არსად თქმულა, არც ქართულ დოკუმენტურ პროზას, მემუარებს, დიურის ფურცლებს არ შემოუნახავს“, – აღნიშნა **რუსუდან ნიშნიანიძემ**. მისი თქმით, ეს წიგნი დოკუმენტური თხრობის მანერითა და ამა თუ იმ თემაზე დამოკიდებულებით ძალიან განსხვავდება ადრე გამოცემული წიგნებისგან. დროის გადასახედიდან ზოგიერთი რამ იუმორის ელფერითაც იმოსება. მაგალითად, მუზეუმისთვის ნიშნულ სიმყუდროვეში ბატონი გიორგი ნატროშვილი ყვება: ვაგორებთ ნარდს სალამოდან თითქმის გამთენიამდე. კარლო კალაძე და ლევან ასათიანი თამაშობენ. ხან ერთი მოუგებს, ხან – მეორე, ვერაფრით ვერც ერთმა გამარჯვებას ვერ მიაღწია. ბოლოს გადამწყვეტი მატჩია, რომელიმემ უნდა მოიგოს. მოულოდნელად კარლო დგება, მიდის ტელეფონთან და რეკავს სერგო კლდიაშვილთან: სერგო, მჭირდება დუშაში და უნდა მომცე. კარგა ხნის პაუზის შემდეგ სერგოს ხმა გაისმის: მომიცია!.. და ნყვეტილი ზუმერი. სერგომ ყურმილი დადო. კარლომ კამათელი გააგორა და მართლა დუშაში არ დაჯდა?.. მერე მთელი კვირა ემალებოდა გამეხებულ ლევან ასათიანს სერგო კლდიაშვილი...“

„არის იუმორი, რომელიც გაგაცინებს, მაგრამ არის იუმორი, რომელიც წლების დამოკიდებულებით, დისტანციით დაგაფიქრებს კიდევ“, – რუსუდან ნიშნიანიძემ ბატონი გიორგის კიდევ ერთი ნაამბობი გაიხსენა: მწერალთა კავშირში კრებაა დაგეგმილი, მაგრამ რატომღაც აგვიანდება დაწყებას, მაჩაბლის 13-ში გამოშლილან ქართველი მწერლები და უცებ დაინახეს, მოდიან დიმიტრი გულია და გიორგი გულია. დიმიტრი იყო აფხაზური ლიტერატურის ფუძემდებელი, გიორგი კი – მისი შვილი, ოღონდ წერდა რუსულად. მათმა შემხედვარემ – ენამან-

ვილმა კარლო კალაძემ თქვა: „Вот идут начало и конец Абхазской литературы“...

„მრავალი რამ შეიძლება გაიხსენო ამ ადამიანთა მონათხრობიდან, თითოეულს აქვს განუმეორებელი ხიბლი, თხრობის მანერა. ყველანაირად ვეცადე, არც სტილი შემეცვალა, არც ლექსიკონი გამომეყენებინა... ამ დიალოგებში არაფერი არ შემიცვლია. დავტოვე ისე, როგორც მიაბეჭეს...“

და როცა ბატონო ოთარ ჩხეიძეს ვკითხავ, თქვენთვის რომელი დროა, რომელი ეპოქაა ყველაზე ახლობელი-მეთქი, ბატონი ოთარი მეტყვის: „რომელშიცა ვარსებობ“. კაცმა, რომელმაც იცის, როგორი კომენტარი გაუკეთოს იმ ეპოქას, რომელშიც არსებობს და დააყოლოს: „ნარსული მხოლოდ მაგალითია იმისა, თუ როგორ უნდა ვიცხოვროთ. უკეთეს შემთხვევაში. ანთუ როგორ არ უნდა ვიცხოვროთ. უარეს შემთხვევაში“.

აქ ჩანს ის მოდელი, რომ ისტორია არ შეიძლება იქცეს მითად. ისტორიას სჭირდება რეალობა და, ასევე, რეალური აღქმა თავისი ღირსებებითაც და ნაკლოვანებითაც. ეს კარგად იცის ოთარ ჩხეიძემ, როდესაც მეტყვის – „პირველივე სტრიქონიდან ვიცი, თუ რა უნდა დავწერო: დასაწყისი ვიცი, შუაწელი ვიცი, დასასრული ვიცი და აღარც არაფერი აღარ მაყოვნებს“. ...მწერალმა იცის, რა უნდა უთხრას ქართველ ერს და ეს ძალიან მნიშვნელოვანია, – უთხრას სიძარტლე!..“

ვფიქრობ, არა მხოლოდ ქართული მხატვრობის ისტორიისათვის, არა მხოლოდ კობა გურულის ბიოგრაფიისთვის და ფასეულობებთან დამოკიდებულების ისტორიისთვის, ეს ფაქტი უნდა იცოდეს ყოველმა ქართველმა, რომელსაც ცნობილი მხატვარი, ბატონი კობა გურული გაიხსენებს:

მოხდა ისე, რომ მოვიდა ცკ-ს მდივნად კაცი (გულისხმობს ე. შევარდნაძეს), ყველგან მივიდა, ჩვენთან არ მოვიდა, მხატვრებთან... ვის აღარ შეხვდა – გლეხებს, მუშებს, ინჟინრებს, ექიმებს, პოეტებს... მხატვრებთან არ მოდიოდა, რადგან მხატვრობა ითვლებოდა როგორც რაღაც ბალასტად.

მე ყველაფერი გავაკეთე იმისთვის, რომ მხატვრებთანაც მოსულიყო. და როცა შეგვხვდა, მაშინ ვუთხარი, როგორ ილუპებოდა ნამდვილი მხატვრობა და როგორ იკიდებდა ფეხს ვაი-მხატვრობა. ეს ვაი-მხატვრობა სჭამდა ლადო გუდიაშვილს, ებრძოდა დავით კაკაბაძეს, ელენე ახვლედიანს, ქიქოძეს და მრავალ სხვას... სიტყვა დამთავრებული არ მქონდა, როცა გავიხედე ლადო გუდიაშვილისკენ – აედო ფურცელი, აკადემიური ფურცელი, დაედო მარჯვენა ხელი და შემოეხაზა ფანქრით და დაენერა:

„ჩემო კობა, მეტი ჯილდო მე არაფერი მაქვს, ჩემს მარჯვენას გჩუქნი შენ“.

იცით, ეს არაა ორი კაცის ურთიერთობა, – განაგრძო ქალბატონმა რუსუდანმა, – ეს საქართველოს ნიშანია!“

რუსუდან ნიშნიანიძემ ისაუბრა ნიგნის შემდეგ პერსონაჟზე – მამია ბერიშვილზე: „1949 წელს ნოე ჟორდანიამ ვანქში დანერა რწმუნების სიგელი, რითაც მთელ უფლებამოსილებას გადასცემდა კაცს, რომელსაც მამია ბერიშვილი ერქვა. ის იყო, ასევე, ნოე რამიშვილის დისწული. ბატონმა მამიამ პირველი დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობის არქივი – საქართველოს ისტორიული მესხიერება ჩამოიტანა. არქივის გატანის მთელი ისტორიაა. საფრანგეთმა ეს ეროვნული ქონება ისე შეგვინახა, ფულს არ გვახდევინებდნენ. 53 წელს, უდიდესი წყალდიდობის შემდეგ, არქივი დასველდა და ლევილში გადაიტანეს. იქ გასაშრობად იყო გაფენილი... ლევილის მინდვრებზე შრებოდა ის ქაღალდები, რომელთაც საქართველოს ოფიციალური დოკუმენტები ერქვა“...

და ნიგნის ბოლო პერსონაჟი – ალექსანდრე ფუტკარაძე, ვისთან შეხვედრაც უჩვეულოდ მომხდარა.

„ეს ყველაფერი მაშინ დაიწყო, როდესაც დავინტერესდი 40-იანი წლების ამერიკაში ბესტსელერად ქცეული ნიგნით „ყველაფერი შეიძლება მოხდეს“, რომლის ავტორი ქართველი ემიგრანტი ჯორჯ (გიორგი) პაპაშვილი იყო. რეჟისორმა ჯორჯ სიტონმა ჰოლივუდში ამ ნიგნის მიხედვით ფილმი გადაიღო. ჩემი ყურადღება ერთმა ინფორმაციამ მიიპყრო, რომ ფილმში მონაწილეობდა ქართველი ემიგრანტი ალექსანდრე ფუტკარაძე. მის ოჯახში ინახებოდა ფანდური, რომელიც რეჟისორმა ფილმში გამოიყენა.“

ბატონი ალექსანდრე ჩემი უახლოესი მეგობრის მამია ფუტკარაძის ბიძა იყო. ოკეანის გაღმა მყოფ ალექსანდრეს ტელეფონით შევეხმიანეთ... და სრული მოულოდნელობა – 85 წლის უხუცესმა ემიგრანტმა ბილეთი აიღო, ოკეანეს გადმოუფრინა და სასაუბროდ გამოემგზავრა...“

ალექსანდრე ფუტკარაძეს ძალიან სურდა საქართველოზე ლაპარაკი. მან 7 დღე დაჰყო სამშობლოში, მაიასთან იყო სტუმრად. 4 დღე ვიმუშავეთ, ერთი დღე დაისვენა, ერთი დღე მშობლიური ადგილების მოსანახულებლად „გაიმეტა“ და მეშვიდე დღეს უკან – ამერიკის შეერთებულ შტატებში დაბრუნდა“...

ამ ნიგნის ხუთი პერსონაჟიდან სამი ცოცხალი აღარაა. ზოგი მათგანი თბილისში ცხოვრობდა, ზოგი პარიზში და კალიფორნიის შტატში, თუმცა მათ – ყველას აერთიანებდა ერთი დიდი სიტყვა – სამშობლო!

რუსუდან ნიშნიანიძე

მცირე გადახვევა:

სერგო კლდიაშვილის ეპიზოდთან დაკავშირებით როსტომ ჩხეიძემ გაიხსენა ერთი ამბავი: სერგოს ნავსიანობას აბრალებდნენ. ვინც მას დაინახავდა, უმალ უკან გაბრუნდებოდა, ხელი არ მომემართებო, – ფიქრობდა. ერთ დღესაც იგი გიორგი ლეონიძესთან მისულა ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტში. გიორგის ნიშნის მოგებით უთქვამს: – ახლა ფული უნდა ავიღო ბულალტერიაში და ვნახოთ, რას იზამო!

მართლაც, შესულა ფულის ასაღებად და რას ხედავს... ბულალტერს თავი არ ჩამოუხრჩვია?!

აპოქის შვილები იყვნენ და აპოქასაც ქმნიდნენ...

ოთარ ჯანელიძე, პროფესორი:

– ამ წიგნში პორტრეტები ოსტატურად, ახალი ნიუანსებითაა გამოკვეთილი. ეს რუსუდანის დამსახურებაა. ამ ხალხს ისეთი რამ ათქმევინა და ისე წარმოაჩინა, კიდევ უფრო დასამახსოვრებელი გახადა ისინიც, საკუთარი თავიც და თავისთავად წიგნიც.

„შეხვედრები“ მთელ ეპოქას აერთიანებს. აქ არაა გავლენიანი საზღვარი ემიგრანტ მოღვაწეებსა და სამშობლოში მოღვაწე პიროვნებებს შორის, და ეს ასეც უნდა იყოს.

დიდი ხნის განმავლობაში ის ემიგრაცია ჩვენთვის მივიწყებული, დაკარგული იყო და დიდი ფარდა ჰქონდა ჩამოფარებული. მრავალჯერ გვითქვამს, რომ ჩვენ გვიან ჩავერთეთ ამ საკითხების კვლევაში, როცა უკვე ემიგრანტი მოღვაწეების მთელი თაობა აღარ იყო ცოცხალი. ჩვენ რომ მოვსწრებოდით, მათგან გაცილებით მეტის გაგება შეიძლებოდა. უფროს თაობას ამის საშუალება არ მიეცა. ერთეულებმა თუ მოახერხეს მათთან შეხვედრა და რამდენიმე მოგონება შემოგვრჩა. ამგვარი პორტრეტები არ შექმნილა. საწყენია, დასანანია, რომ ეს ასეა.

ის, რაც რუსუდანმა შემოგვთავაზა, საინტერესო ფორმა და მიგნებაა. ძალიან კარგი წიგნი მიიღო მკითხველმა.

რუსუდან დაუშვილი:

– რუსუდანის წიგნები ყოველთვის გამოირჩევა არა მარტო შინაარსით, არამედ დიზაინითაც. ხუთივე პიროვნება სხვადასხვა ფერით, შრიფტით და ორნამენტით არის ერთმანეთისგან გამოყოფილი.

სიმბოლურია ამ შესანიშნავი ხუთეულის ერთ წიგნში გაერთიანება. ესენი ის ადამიანები არიან, რომლებიც ეპოქის შვილებიც იყვნენ და ეპოქასაც ქმნიდნენ. ისინი XX საუკუნის შვილები არიან, მაგრამ როგორი განსხვავებულია მათი ცხოვრება, ხედვა, რუსუდანის მიერ დასმული კითხვები, როგორ სხვადასხვა რაკურსით ცდილობს იგი მათ ალაპარაკებას. კითხვის დასმის ხელოვნება დიდი ნიჭია.

ადვილი არაა, გიორგი ნატროშვილი, ოთარ ჩხეიძე, კობა გურული ალაპარაკო და ის ათქმევინო, რაც მისთვის და მკითხველისთვის ყველაზე უფრო მნიშვნელოვანია.

დათო ტურაშვილი, მწერალი:

– ჩემთვის ძალიან სევდიანი წიგნია, რადგან ამ ადამიანების ნაწილი ცოცხალი აღარაა. თანაც, ესაა XX საუკუნის თავგადასავალი, ოღონდ წიგნის პერსონაჟების თვალთვლით დანახული. მათგან ზოგი საქართველოში ცხოვრობდა, ზოგიც – მის გარეთ. მაგალითად, სოციალ-დემოკრატების წარმომადგენელი მამია ბერიშვილი უცხოეთში გაიზარდა. მისთვის სხვა გარემო არ არსებობდა.

თავიდან მეც კატეგორიულად უარყოფითი აზრი მქონდა სოციალ-დემოკრატებზე, მაგრამ დროის გასვლასთან ერთად, დაკვირვების შედეგად, აზრი შემეცვალა: ნომი მოიგეს, უნივერსიტეტი, კონსერვატორია დააარსეს, მაგრამ ვერ შეძლეს 1921 წელს ანექსიას დაპირისპირებოდნენ. თუმცა დადებითიც უეჭველად ჰქონდათ...

ცისანა კვინტრადე-გომიაშვილი, კრიტიკოსი:

– რუსუდანს ჩემი წიგნი ვაჩუქე და ასე წავაწერე: ემიგრანტული სამყაროს დედოფალს. მართლაც ასეა. ჯერ მისი ორტომეული: „სამანს იქით და სამანს აქეთ“ რად ღირს. ეს ხომ შედეგია.

„ჩვენი მწერლობის“ მე-11 ნომერში ნავიკითხე რუსუდან ნიშნინიძის შესანიშნავი სტატია: „ამერიკული ბესტსელერის ქართველი ავტორი“. მინდა ჩემი შთაბეჭდილება გაგიზიაროთ.

გიორგი და ჰელენ პაპაშვილების რომანი: „ქვეყანა, სადაც ყველაფერი შეიძლება მოხდეს“ საქართველოში მხოლოდ 1966 წელს გამოიცა. წიგნში მრავალი მნიშვნელოვანი ეპიზოდია, მაგრამ შევჩერდები ერთ ქვეთავზე „მიწის ძახილი“. სამი წელია გმირმა სამშობლო დატოვა. ყველგან დაექვს მშობლიურ ენაზე დამლაპარაკებელს. ამ მიზნით უნივერსიტეტსაც მიაშურა. პროფესორებმა სირიულიც იციან, რუსულიც, ბერძნულიც, სპარსულიც, სომხურიც, აზერბაიჯანულიც... მაგრამ ქართული ენა არ გაუგიათ.

გმირმა გამოსავალი იპოვა: გულის გადასაყოლებლად ლილინი დაიწყო: ქუჩაში, სამუშაოზე თუ დუქანში ერთსა და იმავე მელოდიას მღეროდა: „ჩოგური საქართველოა, სიმები ჩვენ ვართ ყველაო“... სწორედ ამ სიტყვებს ლილინებმა სამრეცხაოში პერანგის გამოსატანად შესული, დახლში მდგომი მაოცებული ქალი რომ შენიშნა. ქალმა მამამისის მიერ ამ ათი წლის წინათ „სან ტელეგრაფში“ გაგზავნილი განცხადება გაიხსენა, რომელშიც იგი თავისი ენის მცოდნეს ეძებდა, ჯილდოც დაენესებინა – 1000 დოლარი. ქალის მამა იმ დროს შემოვიდა, როცა გიორგი „წყალს ნაფოტი ჩამოჰქონდაო“... მღეროდა.

ამ სიმღერას მოხუცმაც ააყოლა ხმა. ფესვებძლიერი, მაგარი ხიდან ნაფოტებად დაფანტული ქართველები აქ გადაეხვივნენ ერთმანეთს. ორივე მიწის მშობლიურმა ძახილმა აატირა...

გია ჯოხაძე, მკვლევარი, მთარგმნელი:

– მართალია გითხრათ, ამ კრებულმა, დროსა და სივრცეში „გამანძილებულმა“ ამ სათქმელმა იმაზეც დამაფიქრა, რა უმოწყალოდ ვექცევით გამორჩეულ ადამიანებს, ღვთისა და შემთხვევის წყალობით რომ დავემგზავრებით ხოლმე... რატომ გვგონია, რომ მათთან შეხვედრისა თუ საუბრის ფუფუნება ამოუწურავია. რატომ არ აღვწუხნავთ ყოველივე იმას, რაც მათ სხვათაგან აუცხოებს, რის გამოც გვიყვარან და გვეიმედებიან.

რუსუდანმა სწორედ ეს გულისტკივილი დაგვიამა, მოკლედ რომ ვთქვათ, ნიშნიანიძემ „ნიშნი მოგვიგო“...

კიდევ რუსუდანის საქმემ იმითაც მომანონა თავი, რომ თვალი გაგვედევნებინა იმ სათუო, იჭვნიეული პროცესისათვის, ფაქტის, მოვლენის ისტორიად დაღვინებას რომ ეძახიან. იქნებ ეს ბატონი ოთარ ჩხეიძის მაგალითითაც (მწერლური და ზნეობრივი მაგალითით) მოხდა – გახსოვთ, ასე თქვა „არტისტული გადატრიალების“ ავტორმა: „განა რა დოკუმენტები სჭირდება მწერალს იმის დასახატადა, რასაც რო შეპყურებს საკუთარი თვალთა?“ ან კიდევ: „ავტორის სიმტკიცე სიმართლე გახლავს!“

ორივე ჰორიზონტი ჩანს ამ ნიგში – „საკუთარი თვალთ ხედვა“ და შეურყევი სიმტკიცე – „სიმართლე“ და, რაც მთავრად მეჩვენება, ავტორის მოუღალაობა, იაროს ამ ჰორიზონტებისკენ!

იოსებ ჭუმბურიძემ ნიგნის სასიამოვნო ვიზუალურ მხარეზეც გაამახვილა ყურადღება და, ასევე, მაღალპროფესიული ოსტატობით შექმნილ ხუთ ინტერვიუ-დიალოგზე. გიორგი ნატროშვილთან დიალოგში გამოკვეთილია არა მარტო მისი პორტრეტი, არამედ სხვა მწერლების მოულოდნელი, უცნობი ნიუანსები, თუნდაც პავლე ინგოროყვასთან ურთიერთობა.

– ჩემთვის სრულიად ახალი იყო მამია ბერიშვილის მიერ „კაკო ყაჩაღიდან“ ორი სტრიქონის გააზრება:

მაგრამ იქ ყველა გვიადვილდება, სადაც ჩვენა ვართ ჩვენი პატრონი.

ეს სტრიქონები ეხმიანება ბატონი ოთარ ჩხეიძის აზრს: „ჩვენ ისევე იქა ვართ, იმავე ადგილს ვტკეპნით. ვერ იქმნა და ჩვენი თავი ჩვენად ვერ ვიყუდნეთ. არ იქმნა და არა, ჩვენი სახელმწიფო ჩვენად ვერ დავიმკვიდრეთ. ვერ იქმნა და ვერა, ერთად ვერ შემოკრბა ჩვენი ერი“... ეს ორი ინტერვიუ ამ ნიგნის ღერძია, – დაასრულა იოსებ ჭუმბურიძემ.

პოეტმა **გიორგი კეკელიძემ** ამ ნიგნისთვის მაღლობა გადაუხადა რუსუდან ნიშნიანიძეს, რადგან ასეთი ტიპის ნიგნები მომავალი თაობისთვის საჭირო და აუცილებელია.

– მე სულ სხვა თვალთ დავინახე ის პერიოდი, რომელშიც ეს ხუთი პიროვნება ცხოვრობდა და მოღვაწეობდაო. ალექსანდრე ფუტკარაძე **მაია ფუტკარაძის** ბიძაა. ნიგნის წარდგინებაზე სიტყვით გამოსულმა ძმისწულმა აღელვებისგან ცრემლები ვეღარ დამალა.

– მას უყვარს და მუდმივად ენატრება თავისი ქვეყანა. 88 წლისაა და მთხოვა, თქვენთვის გადმომეცა, რომ სიყვარული გადაგვარჩენს...

როცა ეს ნიგნი გამოვიდა, შვილები და შვილიშვილები შეკრიბა, ხმამაღლა, ქართულად უკითხავდა ადგილებს და უთარგმნიდა...

მომავალი თაობებისთვის ნიგნის მნიშვნელობაზე ისაუბრეს ლევან ქურციკაშვილმა, შოთა ეგრისპირელმა-ხოჭავამ.

არსებითი ლიტერატურული ინტერესია

ჟურნალისტი ვახტანგ ბახტაძე დაინტერესდა, აპირებს თუ არა რუსუდან ნიშნიანიძე სხვადასხვა პოლიტიკურ ორგანიზაციებს შორის ტაქტიკური განსხვავების დაინტერესებას და საქართველოს თავისუფლების თვალსაზრისით მათი საქმიანობის წარმოჩენას.

რუსუდან ნიშნიანიძემ მას უპასუხა, რომ ეს ყველაფერი ლიტერატურული ფაქტიდან და მოვლენიდან გამომდინარე აინტერესებს. მამია ბერიშვილთან დიალოგში ყურადღება გამახვილებულია, დამოუკიდებლობის პერიოდში, როგორ კამათობდნენ, გერბზე თეთრი თუ წმინდა გიორგი გამოესახათ.

– როცა დამოუკიდებელი საქართველოს ხელისუფლების წინაშე დადგება საკითხი, გერბზე რა გამოსახონ, კაკი წერეთელი იტყვის, „სანახევროდ“ გათავისუფლებული ამირანიო და ეს იქნებოდა ნიშანი იმისა, რომელ ქვეყანაზეა ლაპარაკი. იყო ასეთი აზრიც, ცალი ფეხით და ცალი ხელით მიბმული არსენა ოქელაშვილი გამოესახათ. ნოე ჟორდანიას და გრიგოლ ვეშაპელს კი სდომებიათ – წმინდა გიორგი, თუმცა, მერე გადაუფიქრებიათ, საქართველო არაა თეოკრატიული სახელმწიფო, აქ ცხოვრობენ კათოლიკეები, მაჰმადიანები და ჯვრიანი წმინდა გიორგი მათ ერთიანობას ხელს შეუშლიდა.

სამივე საკითხი დღის წესრიგში იდგა. მოულოდნელად ნოე ჟორდანიას გამოუცხადებია, უმრავლესობა მოსათათბირებლად გადისო.

ბატონმა მამიამ დამიდასტურა, ნამდვილად ასე იყო. მან ისტორიას დაუტოვა ეს ფაქტი – ერთადერთი შემთხვევა, როცა ნოე ჟორდანიამ უმრავლესობას ნება მისცა, ისე მოქცეულიყვნენ, როგორც თავად გადაწყვეტდნენ... და გავიდა თეთრი გიორგი.

თეთრი გიორგი იყო ის იდეა, რომელიც მეტეხის ციხეში ჩაისახა, შემდეგ კი გერმანიაში გადაინაცვლა. ის, რაც პარტიულობას ეხება, ნაკლებად მაინტერესებს... – დაასრულა რუსუდან ნიშნიანიძემ.

ერთი რამ კი ცხადია: ამ ხუთივე პიროვნების ნაამბობი, დიდწილად ინარჩუნებს სუბიექტურობის შეგრძნებას – ყველა თავისას ყვება, მაგრამ ასე მგონია, რომ სწორედ ეს ანიჭებს ამ ადამიანებსაც და ნიგნსაც ერთ თვისებას – ისინი ძალიან განსხვავებული არიან და ამდენად, ძალიან საინტერესო ჩვენთვის!

ოთარ ჯანელიძე

ლელა კოდალაშვილი

რა არის საჭირო იმისათვის, რომ „საბას“ ლაურეატი გახდეს...

როცა გამარჯვებულის გვარს აცხადებენ და რომელიმე ნომინანტი, ვთქვათ, ამ შემთხვევაში ქალი (გამარჯვების შესახებ უმეტესად წინასწარ გაფრთხილებული) საგანგებოდ ამ დღისთვის შეკერილი საღამოს კაბის შრიალით უახლოვდება თიბისი ბანკის სათავო ოფისის ლოჟას – ამ სანეტარო კვარცხლბეკს, სადაც მას ჟიურის დამამჯრალი წევრები ელიან, რათა სანატრელი პრემია და ვერცხლის ფრთა გადასცენ, როცა ეზოში ცოცხალი ბენდი უკრავს და ინსტრუმენტების ხმას გულშემატივართა სტვენა, შეძახილები და შეკვივება ახშობს, ძნელია, წითელ ხალიჩაზე რხევით მიმავალმა, რამდენიმე წუთით, საათით, თვით, ან უარეს შემთხვევაში წლით მაინც არ დაკარგო რეალობის შეგრძნება და თავი ჭეშმარიტად დიდ მწერლად არ წარმოიდგინო (ისე, ზოგიერთებს არც ამ ხალიჩაზე ფეხის დადგამამდე უჭირთ მსგავსი წარმოსახვებით საკუთარი თავისა და საზოგადოების შთაგონება); ძნელია, ამ მომენტში გაიაზრო, რომ გამარჯვებულის სტატუსი ხშირ შემთხვევაში საზოგადოებისთვის თვალის ახვევაა, რადგან წიგნი, რომელშიც ეს პრემია მიიღე, შესაძლოა, საერთოდ არ წარმოადგენს ლიტერატურულ ღირებულებას ან, უკეთეს შემთხვევაში, იმაზე გაცილებით ნაკლები ფასი აქვს, ვიდრე თუნდაც დანარჩენი ნომინანტებისას. ძნელია, ამ დროს ერთი წუთით ცაში აიხედო და დაინახო, რომ ლიტერატურული ღმერთები ისე დაგხარხარებენ, როგორც მრავალმომონაგები მსცოვანი მთავარსარდალი ხარხარებს ჯორზე გადამჯდარი დონდლოს დანახვისას. და ვინაიდან უსაფუძვლო თავდაჯერება შენი მთავარი თვისებაა, როცა ლიტერატურული ღმერთების სიცილი კოლეგიალური ღიმილი გგონია და საკუთარი თავი ყველა ნომინანტზე უფრო ნიჭიერი, ასეთ დროს ღრმად გნამს, რომ წამებულს ღვაწლი დაგიფასდა, ხოლო ჟიურის წევრები ლიტერატურული ქერუბიმები არიან, რომელთაც ღირსების გვირგვინი უნდა დაგადგან თავზე.

მაგრამ მოდით, ჯერჯერობით ნუ დავკონკრეტდებით, თუ სახელდობრ ვის შესახებ ვაპირებთ საუბარს, მოვიცილოთ ირონიულ-პათეტიკური ტონი, შემალღებული ადგილიდან ჩამოვიდეთ და შევერიოთ ლიტერატურულ საზოგადოებას, რომელიც ღვთისა და რამდენიმე დამფინანსებლის ანაბარაა მიტოვებული. დავიწყოთ იმით, რომ ქვეყანაში ამ პროფილის სულ რამდენიმე, ისიც მცირეფორმატიანი პოლიგრაფიული გამოცემა არსებობს, კონკურსები კი გაცილებით ცოტაა, რადგან ზოგი დროებით და ზოგი სამუდამოდაც კი გაჩერდა სხვადასხვა მიზეზის გამო. სამაგიეროდ, ეგრეთ წოდებული პროზაიკოს-პოეტები მრავლდებიან უგზო-უკვლოდ. თქვენ ის თქვით, ხარისხიან ლიტერატურას რამდენი ქმნის, თორემ რიცხვით მრავლობა ამ შემთხვევაში უმალ აფუჭებს საქმეს, ვიდრე აკეთებს.

ამას წინათ ვწერდი, რომ ლიტერატურა გახდა მოდური, ამიტომ მის მიმართ მოთხოვნა გაიზარდა, შესაბამისად, დაინტერესებულთა რიცხვში აღმოჩნდნენ ლიტერატურის ფსევდომოყვარულები და რაკი მოთხოვნა განაპირობებს მიწოდებას, დაბალი ხარისხის შემოქმედებებიც მომრავლდ-

ნენ. მეტიც – ზოგი ნიჭიერი და აღიარებული მწერალიც კი გადავიდა მდარე პროდუქტის შექმნაზე, რადგან ბაზარმა ეს მოითხოვა. შეიქმნა დიფუზიური ესთეტიკა და თანდათანობით მოხდა ისე, რომ მომხმარებელი და მომწოდებელი ერთმანეთს დაუახლოვდა. ადრე მწერალს თუ შავი „ვოლგა“ არ ატარებდა, საკუთარი მანქანა მაინც აუცილებლად ჰყავდა და იშვიათად ჩატარებულ პომპეზურ საღამოებზე თუ ნახავდა მას მკითხველი. დღეს კი იგი ყველა დაინტერესებული ადამიანისთვის მისაწვდომია. კაფეში, რესტორანში, ლიტერატურულ საღამოზე, ლიტფორუმზე მწერალი მკითხველთა დიდ მასასთან ერთად თანაცხოვრობს. თავისთავად ამაში ცუდი რა უნდა იყოს, მაგრამ მეორე მხრივ, ცხოვრების ასეთმა წესმა მოიტანა ის, რომ მწერალს მკითხველი ადრე თუ შემოქმედების გამო სცემდა პატივს, ახლა პირადი დამოკიდებულებები იქცა განმსაზღვრელ პრიორიტეტად და საქმე იქამდე მივიდა, რომ მეგობრულ-საფლირტაო-„საბუტილინიკური“ ურთიერთობა განსაზღვრავს მკითხველისგან მწერლის აღიარებას. ისიც უნდა ითქვას, რომ ამ ეტაპზე საუკუნეთა განმავლობაში დახვეწილი ეს ურთიერთობები კიდევ უფრო დაიხვეწა და მიუხედავად ქართველების თვისებრივი ნაკლოვანებებისა, ეს ინსტიტუტი ჯიუტად და უნაკლოდ განვითარდა, რაც ლიტერატურის საქმეს უკან სწევს, სამაგიეროდ კი წინ აყენებს და ავითარებს ქართულ-„ჯიგრული“ ურთიერთობების ინსტიტუტს. ამან გამოიწვია ფასეულობათა სრული ლიბერალიზაცია. ამიტომაც ამბობენ ხოლმე, დრო გადაარჩევს ლიტერატურას და მაკულატურასო, რადგან მწერლისა და მისი იმჟამინდელი მკითხველის ცხოვრების წლებში თუ მრავალი სუბიექტური ფაქტორი მუშაობს, მერე, როცა აღარც ერთი მხარე აღარ არის ცოცხალი, მომავალი თაობა გარდაცვლილის მიმართ ვალდებულებას არ გრძნობს და პირუთვნელად მხოლოდ ლიტერატურას აფასებს.

დავუბრუნდეთ ლიტერატურული კონკურსების თემას, კონკრეტულად კი თიბისი ბანკის კულუარებს, სადაც ამ შვიდი-რვა წლის წინათ პრემია „საბას“ ჩაეყარა საფუძველი. ეს, თავისთავად, ღირსშესანიშნავი მოვლენა იყო და დღესაც არის; მაგრამ რაც უფრო იზრდება მისი მნიშვნელობა, მით მეტ მოთხოვნილებას უყენებ კონკურსს. ბანკმა გადაწყვიტა, შეექმნა რაც შეიძლება მაღალი კლასის ლონსიძიება და ამით, ფაქტობრივად, თავის თავზე აიღო ქართული ლიტერატურის განვითარებისთვის უკონკურენტო თანადგომა. სპონსორს არ მოეთხოვება, კომპეტენტური იყოს ყველა სფეროში. ასეთ დროს იგი სანდო სპეციალისტს ავალებს, მოიზიდოს პროფესიონალი და ასე გაართვას თავი ღონისძიების მაღალ დონეზე ორგანიზებას. სავარაუდოდ, ასე მოიქცა თიბისი ბანკიც. მან ნდობა გამოუცხადა ორგანიზატორებს და მას მერე მათ და ჟიურის დანარჩენ (არადაამფუძნებელ) წევრებს, ერთი მხრივ, პასუხი

უნდა მოვთხოვოთ დაშვებულ შეცდომებსა და დანაშაულობებზე, მეორე მხრივ, ძნელი არ არის მადლობაც ვუთხრაო, რაც კი საქმის ცოდნით და ობიექტურობით გადაუნყვეტიათ.

დავინწყით იმით, რომ დღეს არავისთვის უცნობი არ არის საბას ჟიურის წევრების ვინაობა. თიბისი ბანკის ვებგვერდზე კი შავით თეთრზე წერია, რომ ჟიური მუდმივი არ არის, რომ იგი კომპეტენტური და კონფიდენციალურია. არ ვიცი, ვინ ტყუვდება ამ ინფორმაციით, მაგრამ დარღვევა აშკარაა. ჟიურის წევრები ძირითადად არ იცვლებიან, თუ არ ჩავთვლით იმ შემთხვევებს, როცა რომელიმე გამწარებული და აღშფოთებული წევრი თავისი ნებით, თავქუდმოგლეჯილი არ დატოვებს ამ მოვალეობას; ანდა, თუ რომელიმე იმ წელს წიგნს არ გამოცემს, რომლისთვისაც პრემიის მიცემა აქვთ გადაწყვეტილი და ასეთ დროს იგი სიმბოლურად ტოვებს ჟიურის წევრის მოვალეობას, ანუ დგება ლეგალურად – ნომინანტთა, არალეგალურად კი – პრემიის უცილობლად მიმღებთა რიგებში. დანარჩენ შემთხვევებში, ჟიურის წევრები წლების განმავლობაში უცვლელნი რჩებიან, თითქოსდა ქვეყანაში ყველა დროის და ყველა ჟანრის ლიტერატურის ერთადერთი ექსპერტი ეს რამდენიმე ადამიანი იყოს.

არადა, ყველამ კარგად იცის, როგორ არ კითხულობს მათი დიდი ნაწილი წარმოდგენილ წიგნებს და ხმას აძლევს ავტორებს თავისი, ღმერთმა იცის რომელი, შეხედულები-სამებრ.

ჟიურის წევრების სამზარეულოდან მოღწეული ამბები სწრაფად ვრცელდება. ვერ ვიტყვი, რომ ყველა მათგანი ზედმინევენითი სიზუსტით გამოირჩევა, რადგან ხანდახან დაზარალებული ავტორი სათავისოდ ჭრის და კერავს, ან ჟიურის რომელიმე წევრი ჩადენილი უსამართლობის გამო ათას არგუმენტს იგონებს, რომ თავი გაიმართლოს. თუმცა ხდება ისეთი ფაქტებიც, რომელთაც არანაირი კომენტარი არ სჭირდება.

გავისხენით, მაგალითად, ამ რამდენიმე წლის წინანდელი დაჯილდოება, სადაც პოეზიის ნომინაციიაში ჯერ კიდევ დიდი ხნით ადრე იყო დაწყებული მითქმა-მოთქმა – ორ ნომინანტს (ზვიად რატიანსა და ელა გოჩიაშვილს) შორის რომელი გახდებოდა ჯილდოს მფლობელი. ერთნი ზვიადს ემხრობოდნენ, მეორენი ელას უჭერდნენ მხარს და, ცხადია, არავის ახსენებოდა მესამე ავტორი, აქამდე კონკურსის დამფუძნებელი და ორგანიზატორი, ან დროებით ნომინანტის სტატუსმორგებელი რატი ამაღლობელი. არ ახსენებოდათ იმიტომ, რომ ჯერ ერთი, ყველანაირი ეთიკის დაცვით მას არ ჰქონდა კონკურსში მონაწილეობის უფლება, და რომც ჰქონდა, მაინც არავის გაახსენებოდა, რადგანაც მისი შემოქმედების ლიტერატურული ღირებულება, ზემოთ ნახსენები ორი ნომინანტის პოეზიის გვერდით კი არაა, ახლომახლო განსახილველიც კი არ არის, თუმცა, ეს ცალკე საუბრის თემაა და აქ აღარ გავაგრძელებ და თან იმედი მაქვს, რომ როგორც მისი მეგობრებისგან ვიცი, რატი იშვიათი იუმორის, კარგადამიანობის და საკუთარი თავისადმი კრიტიკული დამოკიდებულების მქონე ადამიანია და, ვფიქრობ, ჩემს ამ გამოსვლასაც საქმიან კრიტიკად მიიღებს. მოკლედ, მიუხედავად ყველაფრისა, მოხდა მოულოდნელი რამ – იმ წელს „საბას“ მფლობელი სწორედ რატი ამაღლობელი გახდა. რაკი მისი გვარი ვახსენე, ასე იოლად ვერ მოვეშვები და ამასწინანდელ ჩემს ეჭვსაც აქვე გამოვთქვამ – ვფიქრობ, რომ ისიც ისევე, როგორც ჟიურის წევრთა დიდი ნაწილი, კონკურსზე წარსადგენი წიგნების კითხვით თავს მაინცდამაინც არ იღლის. ეს პატარა „ჟური-ოზი“ გასულ საბაზე მოხდა. რაკი ამაღლობელმა გურამ მეგრელიშვილის წიგნის სათაური მოიხსენია, როგორც „მრავალჯერადი ბილეთები“.

ვისაც წიგნის სათაურად გამოტანილი მოთხრობა წაკითხული აქვს, დამეთანხმება, რომ „ბოთლები“ „ბილეთებში“ არ აერევა, რადგან მოთხრობის სიუჟეტიდან ნამდვილად გახსოვს, რომ ბოთლებზეა საუბარი და არა ბილეთებზე. ვთქვათ, რაღაცამ წამით გონება დაუბნელა ან ენა დაება. იქვე იდგნენ ჟიურის სხვა წევრებიც, მაგრამ შეცდომა არავის მოხვედრია ყურში. თორემ აუცილებლად შეასწორებდნენ, რადგან, ხაზგასმით ვამბობ, ეს არის საქართველოში ყველაზე პრესტიჟული კონკურსის უოფიციალურესი ნაწილი, რომელიც ტარდება დედაქალაქში და არა სადმე, სოფელ კაჭრეთში, ან ყარაჯალაში, სადაც რამდენიმე ბირჟაზე მდგომი მოცლილი, სამი ნაბახუსევი ლოთი, მაღაზიის ერთი ნოქარი და ოთხიოდე ტიტლიკანა ბავშვია მსმენელი და სულერთია, რას გამოაცხადებ. დასკვნა მარტივია – როგორც ჩანს, არათუ ბატონ რატის, არც ჟიურის სხვა წევრებს ჰქონდათ წიგნი წაკითხული. დიდი ამბავი, უბრალოდ შეეშალაო, მეტყვიან ზოგიერთები და ასოკირკიტობაში დამდებენ ბრალს...

მასხენდება თავის დროზე ლიტერატურულ წრეებში გახმაურებული ანექდოტური ისტორია ნესტან კვინიკაძესთან დაკავშირებით. როცა მან მწერალ ანა კორძაია-სამადაშვილს ჰკითხა, თუ რატომ არ მოხვდა მისი წიგნი „შორთლისტში“, ჟიურის წევრმა თავი იმართლა, რომ ვერ ასწრებს ამდენი მასალის წაკითხვას და დახმარებისთვის მამას მიმართავს ხოლმე. სწორედ მას დაუწუნებია კვინიკაძის წიგნი. სხვათა შორის, კურიოზი აქ ისიცაა, რომ ეს ის მამა გახლავთ, რომელიც თავად ანას უწუნებდა ნაწარმოებებს, სანამ მან „საბა“ არ მიიღო, და სხვის წიგნებს როგორ ანდობს, გაუგებარია (ჟიურის წევრის შრომის ოჯახის წევრებზე გადანაწილება ღონისძიების შინაგანანესით ნებადართულიც რომ იყოს). როგორც ჩანს, ანა კორძაია-სამადაშვილი მართალია, კარგი მწერალია, მაგრამ ცუდი ჟიურის წევრია და თავისი მოვალეობის შესრულება იგივე ჰგონია, რაც სოფელში ერთი ჩემი მეგობრის ბებიას, რომელიც სიმინდის ტაროების გასარჩევ-გასაფურჩქნად მეზობლებს მოისხამდა ხოლმე გარშემო და ისინიც ეხმარებოდნენ – შრომას ინაწილებდნენ.

ნესტან კვინიკაძეს, როგორც ჩანს, ბედი ჯილდოს მოპოვების საკითხში არ სწყალობს, თორემ კურიოზული ინ-

ციდენტების სიმცირეს ნამდვილად არ უჩივის. მაგალითად, იგი არ უარყოფს, რომ „საბას“ დაჯილდოების შემდეგ (როცა იგი ნომინანტი იყო) პატივცემულმა მალხაზ ხარბელიამ ერთგვარად მოუბოდიშა, გვინდოდა, შენთვის მოგვეცა პრემია, მაგრამ ხომ იცი, გელა ჩქვანავაზე უარი ვერ ვთქვით, რაც უნდა იყოს, ლტოლვილიაო.

ჯერ გულწრფელად ვიხრი ქედს ამ სტატუსის წინაშე და შემდეგ ვაგრძელებ საუბარს – არ ვაპირებ ამ ფორმატში განვიხილო, ლიტერატურულად რომელი ავტორის წიგნი უფრო ღირებული იყო და, ხაზგასმით ვამბობ, ამას ამ შემთხვევაში არანაირი მნიშვნელობა არა აქვს. თავისთავად ცხადია, რომ არც დამარცხებულს ვესარჩლები და არც ვინმეს, როდესაც მწერლის უპირატესობაზე ვსაუბრობ. სალი გონების ადამიანი ისედაც მიხვდება, რომ პრობლემა მხოლოდ და მხოლოდ კრიტიკრიუმებშია. ყიურის ნევრები შეფასებას აძლევენ არა წიგნს, არამედ პიროვნებას თავისი სოციალური სტატუსის გამო. და ამას ოდნავი დამორცხვებით ხმამაღლა აუღერებს ბატონი ხარბელია. სხვათა შორის, მას საერთოდ სჩვევია ლიტერატურული საკითხებისადმი სოციალური კრიტიკრიუმებით მიდგომა. მახსოვს, როცა მან გამოაცხადა პოეზიის ნომინაციაში გამარჯვებული მათა სარიშვილის გვარი, პირველი, რაც მის შესახებ აღნიშნა, იყო ის, რომ იგი ოთხი შვილის დედაა, რაც ყოველად გაუმართლებელია, რადგან გამარჯვებულთა გამოცხადება არის (ვიმეორებ) ქვეყნის ყველაზე პრესტიჟული ლიტერატურული ღონისძიების უოფიციალურესი ნაწილი და იქ ოჯახური მდგომარეობის და სხვა, თუნდაც ძალიან საამაყო მომენტების წინა პლანზე წამოწევა გაუმართლებელია (ბოლოს რომ ეთქვა, სასხვათაშორისოდ, გაცილებით სწორი იქნებოდა). ამით ყოველად ხელოვნურად აღნიშნებენ იმ პოეტს/კრიტიკოსს ნომინატებს, რომელთაც, შესაძლოა, საერთოდ არ ჰყავთ შვილი ან მრავალბავშვიანობით ვერ დაიკვებნინან. შეიქმნა შთაბეჭდილება, რომ მაიას, როგორც ოთხი შვილის დედას მისცეს ეს ჯილდო მაშინ, როცა მის პოეზიას არ სჭირდება „წახმარება“, რადგან ლიტერატურული ფასეულობა ისედაც აქვს, მიუხედავად შვილების რაოდენობისა. და აქვე ჩემს სუბიექტურ აზრსაც აღვნიშნავ, რომ იმ წელს მაიას წიგნი უკონკურენტო იყო პოეზიის ნომინაციაში.

სულ მინდა ვინმეს ვკითხო, მაგრამ არ ვიცი ვის – რატომ არის მალხაზ ხარბელია ჟოზეფ ფუშესავით ყველა მთავრობის უცვლელი მინისტრი, უფრო სწორად, ლამისაა ყველა კონკურსის ყიურის უცვლელი ნევრი... არანაირად არ ვუკარგავ მას კომპეტენციას, როგორც ლიტერატორს, თუმცა ბევრად უფრო კომპეტენტური მოღვაწეებიც მეგულებს, გნებავთ ჭარმაგ და გნებავთ მასზე უფრო ახალგაზრდა თაობაში. და თანაც რად გინდა ეს კომპეტენცია, თუ წინა პლანზე წერილის შესავალში აღწერილ „ტუსოკურ-საბუტილინკურ“ და სხვა ურთიერთობებსა და კრიტიკრიუმებს დააყენებს წინა პლანზე და დაივიწყებს, სინამდვილეში რა მოსწონს და რა არა.

„სხვა კრიტიკრიუმებზე“ გამახსენდა ყიურის ნევრ მეზობელ ლალანდის ჭორად გავრცელებული ოდინდელი რეპლიკა (რომელსაც შემდეგ შესაბამისი საქმე მოჰყვა), რა საჭიროა წავიკითხოთ ბესო ხვედელიძის „ძალღური ცხოვრება“. მაგან შარშან ხომ მიიღო საბა... მოდი, წელს ნუგზარ შატაიძე დავაჯილდოვოთ, ნათესავის წლისთავი აქვს გა-

დასახდელი და ფული სჭირდებაო. ჭორიკანა კაცები და ქალები იმასაც ამბობდნენ, თითქოს ამ სიტყვების მთქმელს „ძალღური ცხოვრების“ ავტორმა მკაცრად მოსთხოვა პასუხი, მაგრამ ეს რამდენად მართალია, ნამდვილად ვერ გეტყვით. თუმცა კი, სანამ კონკურსს არ შეუმუშავებია ფიქსირებული წესი, რომლის მიხედვითაც ყიურის ეკრძალება ერთი და იმავე ავტორისთვის ზედიზედ ჯილდოს გაცემა, მანამდე წინა წელს მიღებული პრემიის გამო ავტორის კონკურსიდან არალეგალური ამოგდება და თან კონკურენტის ნომინანტისთვის სანლისთავე თუ საქორწილე თანხის თანადგომის ნიშნით, დამეთანხმებით, რომ დანაშაულია. მანამდე კი კეთილი უნდა ინებონ და თუნდაც ზედიზედ მისცენ ჯილდო, ვთქვათ, იმავე აკა მორჩილაძეს, თუკი რეალურად რომანის ნომინაციაში უკონკურენტოა, როგორც თვითონ ირწმუნება. და ვინმეს მორჩილაძის ან მეგობარი, ან შეყვარებული, ან სულაც ადვოკატი რომ არ ვეგონო, დიდსულოვნად განვუმარტავ, რომ თუ არ ვცდები, მას ყველაზე მეტი „საბა“ აქვს მიღებული და მაგალითადც მხოლოდდამხოლოდ ამიტომ მოვიშველიე; თორემ ისე, ჩვენში დარჩეს და, პირადად არც კი ვიცნობ.

ბარემ აქვე დათო ქართველიშვილზეც ვიტყვი, რომელსაც მორჩილაძისგან განსხვავებით კარგად ვიცნობ, მაგრამ მაინც გულახდილად მომიწევს ვაღიარო, რომ იგი ხან ძალიან კარგ და ხან ძალიან უხარისხო წიგნებს წერს, მაგრამ ბედისწერა თუ „საბას“ ყიური უკუღმართად ექცევა. კერძოდ, საკმაოდ საინტერესო რომანში „იყო საღამო, იყო დილა“ ჯილდო არ მისცეს, რადგან ეთიკურად უკანონო ნომინანტი, ლაშა ბულაძე უნდა დაეჯილდოებინათ და დააჯილდოვეს კიდევ. ბულაძეს ამჯერად ე. წ. „უკანონო“ ჯილდოს დამადლებაც ეყოფა ჩემგან და იმაზე აღარ გავამახვილებ ყურადღებას, იმ წელს მისი ნაღვანის ლიტერატურული ღირებულება ქართველიშვილის ზემოთ აღნიშნულ რომანზე ცოტა არ იყოს დაბლა რომ იდგა. იმ წელსმეთქი, ხაზი გავუსვი, რადგან ლაშა ბულაძე ზოგადად სულაც არ არის უინტერესო მწერალი. რაც შეეხება „დაზარალებულს“, მისი საქმე მეორე წელს გამოასწორეს და ყოველად უგერგილო მოთხრობების კრებულში გადაუხადეს „ვალი“.

და საერთოდ, ეს „ვალის“ გადახდა „საბას“ ყიურის ნევრთა ერთგვარად გამოკვეთილი ხელწერაა. როგორც ჩანს, მათ მაინც არ აძლევთ ხელს დიდი ხმაური და აჟიოტაჟი და როგორც კი რომელიმე ავტორის მიმართ უსამართლობას ჩაიდენენ და არ დააფასებენ სათანადოდ მის კარგ წიგნს, მეორე წელს ასწორებენ წინა წლის შეცდომას — სხვა წიგნში აძლევენ ჯილდოს, რომელიც სწორად არაფრად ვარგა წინა გამოცემასთან შედარებით. ასე მოხდა, მაგალითად, შოთა იათაშვილის შემთხვევაში. მისი უკეთესი წიგნი, თავად შოთასავე სიტყვებით რომ ვთქვა, „დაიბრაკა“ და რაკი ამის გამო ლიტერატურულ საზოგადოებაში ხმაური ატყდა, ყიურიმ მეორე წელს სასწრაფოდ გამოასწორა შეცდომა და ამჯერად უგერგილო კრებული დაუფასა.

უგერგილო კრებულზე მახსენდებიან ავტორები, რომელთაც რომელიმე კრებული კი არა, მთელი შემოქმედება აქვთ უგერგილო, ანუ, მარტივად რომ ვთქვა, სამოსნები ძლივს არიან, არათუ ქვეყნის ყველაზე პრესტიჟული ლიტერატურული პრემიის პრეტენდენტები. სწორედ ამიტომაც პატარა, ატირებული ბავშვის ტონით დაწუნუნებას

ხშირად მოისმენთ ლიტერატურულ ტუსოვკებზე: მაგალითად: გაგა ნახუცრიშვილს უნდა ჰქონდეს ალბუმი „საბა“ და ზვიად რატიანს არა?! ბასა ჯანიკაშვილს უნდა ჰქონდეს და გურამ დოჩანაშვილს არა?! დათო ტურაშვილს უნდა ჰქონდეს და გივი ალხაზიშვილს არა?! მოკლედ, ამ სიის გაგრძელება კიდევ შეიძლება, თუკი „საბას“ ისტორიას გადახედავ.

მარშან დებიუტის ნომინაციის თანხა ბოლო მომენტში, ასე ვთქვათ, შუაზე გატეხეს და ორ პოეტს – დიანა ანფიმიადსა და გიორგი კეკელიძეს გაუნაწილეს. ფინანსური კრიზისის პირობებში ნამდვილად ვერ დავამუნათებ სპონსორს იმის გამო, რომ თითოეულს სრულად არ მისცა პრემია. სიმბოლური ჯილდო „ვერცხლის ფრთა“ კი, როგორც მანდილოსანს, ანფიმიადს დაუთმეს და კეკელიძეს დაპირდნენ, რამდენიმე დღეში თქვენც მოგართმევთო. ამის მერე კაი ექვსი თუ მეტი თვე გავიდა, სანამ ყველა გამარჯვებულისთვის ამ სანეტარო საჩუქარს (ხშირ შემთხვევაში ჯილდოს ფულად ნაწილზე უფრო მნიშვნელოვანს და საამაყოს) გიორგის მისცემდნენ. მთელი ამ ხნის განმავლობაში კი იმიზეზებდნენ, ოსტატი ავად გავვიხდა და როგორც კეკელიძემ გურულად უწოდა, „ბუნდლას“ ამიტომ ვერ ვამზადებთო. რჩება შთაბეჭდილება, რომ ამხელა, როგორც იტყვიან, მეფის ტოლი ხალხისთვის ერთი ვერცხლის ფრთის ჩამოსხმა ისე იყო იმ ერთ ოსტატზე დამოკიდებული, როგორც შუა საუკუნეების სოფელში ავადმყოფის გადარჩენა – საიდანძაც ცხენით მოჩაქჩაკებულ ექიმზე.

ვფიქრობ, ზემოთ აღწერილი ფაქტები ჭორადაც რომ მივიჩნიოთ (მით უფრო, რომ მათ არანაირი იურიდიული ძალა არა აქვთ და, შესაბამისად, ვერც ოფიციალური ბრალდების საფუძველი გახდებიან); გნებავთ, ისიც ვთქვათ, რომ სიტუაცია რაიმე მიზეზის გამო (მიზეზს გამომძიებნიან ოპონენტები) სუბიექტურად დავახასიათე და ე. წ. დაჩაგრულთა მონათხრობს უფრო დავეყრდენი, ვიდრე ნეიტრალური პირებისას, საუკეთესო გამოსავალი ის იქნება, ყველა ზემოთ ნახსენებმა ადამიანმა, როცა მართო დარჩება, საკუთარ თავს სარკვეში თვალი გაუსწოროს და შემდეგლა ისროლოს ქვა.

სწორედ იმისათვის, რომ მკითხველს არ დარჩეს სუბიექტურობის, უსამართლობის, ვილაცაზე ანგარიშსწორების მცდელობის შთაბეჭდილება, კომენტარი ვთხოვე ცნობილ ლიტერატორებს, რომლებიც შესაბამისი ფაქტებიდან გამომდინარე, ვერ ჩაითვლებიან ე. წ. დაზარალებულთა რიგებში.

მოვუსმინოთ, რა პრეტენზიას უყენებენ ისინი კონკურსს და როგორ წარმოუდგენიათ ამ ღონისძიების უკეთესად ჩატარება და შესაბამისად ლაქებისგან თავის დაღწევა.

ზაზა შათირიშვილი:

მიმაჩნია, რომ ჟიურის შემადგენლობა ყოველ წელს იწვლება იცვლებოდა. გარდა ამისა, იგი რალაცანაირად ანონიმური უნდა იყოს. მესმის, ეს ძნელია საქართველოში, მაგრამ რაიმე ხერხი რომ მოიფიქრონ, კარგი იქნება. დანამდვილებით ვიცი, რომ ინგლისური, ასევე რუსული ბუკერის ჟიური ყოველ წელს იცვლება, ასევე ანტიბუკერიც. გარდა ამისა, არასწორია, რომ ბევრი ერთი და იგივე სახელებს „საბას“ და ზოგჯერ არც ისე დამსახურებულად. ესეც დიდი ლაფსუსი მგონია. ერთი ავტორი მხოლოდ ერთხელ უნდა იღებდეს პრემიას და თუ ვინმე მიპასუხებს,

რომ ლიტერატურული პროდუქცია ბევრი არ არის, მაშინ – კი, ბატონო, დაწესდეს სამ ან ხუთ წელიწადში ერთხელ. თუ წესიერ ღონისძიებას ვაკეთებთ, ასე უნდა გავაკეთოთ.

დავუბრუნდები ჟიურის თემას. როცა როტაცია არ ხდება, მაშინ სიტუაცია კორპორატიულია. ეს პრაქტიკულად არ აღწერს ლიტპროცესს და ასახავს ტუსოვკათა შორის ურთიერთმიმართებას, ანუ ძალაუნებურად მათ შორის დაპირისპირების და გაძლიერების მომენტზე ასხამს წყალს. თუმცა აქ შიდატუსოვკური მომენტიც გასათვალისწინებელია. მოკლედ, ყველაზე კარგი ის იქნება, თუ გაკეთდება სხვა, ახალი კონკურსი, რომელიც იქნება ნონკონფორმისტული. აი ზაზა ბურჭულაძეს არასოდეს აუღია საბა, რაც გასაოცარია. ეს ავტორი ეპატაჟურია, ახალგაზრდაა. მიეცათ, რატომ არ მისცეს? ეს ერთ-ერთი მაგალითია. სხვებზედაც შეიძლება იმავეს თქმა. იმავე ზვიად რატიანს არ მიანიჭეს. ჭილაძეზე, ვთქვათ, იტყვი, რომ ღვანლში უნდა მიეცათ და ვერ მოასწრეს. რა ვიცი. ნობელი ავილოთ, მაგალითად, ისიც საშინლად კონიუნქტურულია. ბევრი დიდი მწერალია, რომელსაც არ აუღია იგი: რილკე, კორტასარი, ტოლსტოი, ვალერი და სხვები. გერმანიაში ბიუნხენის პრემიაა ძალიან საინტერესო. იქაც იცვლება ჟიური. გონკურებში პირდაპირაა ჩადებული პუნქტი, რომ ორჯერ არ შეიძლება აილოს ერთი და იმავე ავტორმა. აკა მორჩილაძისთვის ამიტომ მოერიდათ წელს პრემიის გაცემა. ვინც მის მაგივრად აილო, ის გოგო ჩემთვის აბსოლუტურად უცნობი სახელი და გვარია. წარმოდგენა არ მაქვს, ვინ არის და რას წერს, მაგრამ დარწმუნებული ვარ, რომ აკას უნდა აეღო და კიდევ ერთხელ მიცემა მოერიდათ.

სხვა კონკურსის დაარსებას იქნებ აზრი არც ჰქონდეს, რადგან იქაც იგივე მოხდება. ახლა თუ ერთი კონიუნქტურა გვაქვს „საბას“ სახით, მერე გვექნება ორი კონიუნქტურა. არის ერთი გამოსავალიც. მაგალითად, სამოცდაათიანი წლებიდან დღემდე არსებობს ანდრეი ბელის პრემია და ის ძალიან პრესტიჟულია. არანაირ თანხასთან არ არის დაკავშირებული. ესაა ე. წ. ჰამბურგული ანგარიშის მომენტი. თუ არ ვცდები, ჟიური უსასყიდლოდ მუშაობს და თავად პრემია ბუკერზე არანაკლებ პრესტიჟულია. ჩვენთანაც რომ დაარსდეს მსგავსი რამ და არყის მაგივრად იყოს ერთი ბოცა ღვინო, ვთქვათ, იქნებ არ იქნებოდა ცუდი. არც ის მომონს, დამფუძნებლები რომ მონაწილეობენ კონკურსში. ასე არაფერი გამოვა. მოკლედ, ეს სამი პუნქტი მიმაჩნია აუცილებელ და გადაუდებელ ღონისძიებად. პირველი – ჟიურის წევრთა როტაცია უნდა იყოს სრული, მეორე – დამფუძნებლები პრემიას არ უნდა იღებდნენ, მესამე – პრემია ერთ პერსონაზე უნდა გაიცემოდეს, ვთქვათ სამ ან ხუთ წელიწადში ერთხელ.

გიორგი ლობჯანიძე:

მე ჟიურიში არ მიმუშავია და გამიჭირდება ვილაპარაკო, კონკრეტულად რა „ჩანყობა“ ხდება, მაგრამ რომელიც ცნობში რომელიც ნომინაციებში მათ გადაწყვეტილებას არანაირად არ ვეთანხმებოდი და მიმაჩნია, რომ ესა თუ ის ნაწერი იმასახურებდა პრემიას, ესეც შეიძლება ვინმემ სუბიექტურ აზრად ჩათვალოს. ლიტერატურა მაინც სუბიექტურ მოსაზრებებზეა დიდი დოზით დაყრდნობილი, მაგრამ არსებობს რალაც ღირებულებები, რომელსაც არ სჭირდება დავა. მე ხუთჯერ ვიყავი „შორთში“ და ერთხელ ავიღე პრემია. რომელიც წელს კი მახსოვს, საერთოდ არ

შემიყვანეს. თუმცა ამით არ ვსაზღვრავ. კრიტიკის საგანი სხვაც ბევრი რამაა. მაგალითად, „საბას“ ჟიური პრაქტიკულად უცვლელია წლების განმავლობაში მაშინ, როცა ანალოგიური ტიპის კონკურსებზე მსოფლიოში საქმე სხვაგვარადაა. მაგალითად, საფრანგეთში როცა ხდება გონკურების პრიზის მინიჭება, იქაც აუცილებელი პირობაა, ჟიურის ყოველ წელს შეცვლა. დიდ ქვეყნებს აქვთ იმის ძალა, ყოველწლიურად დააკომპლექტონ ახალი წევრებით, ჩვენთან კი შეიძლება როტაცია ორ წელიწადში ერთხელ მაინც. ესენი კი მხოლოდ მაშინ იცვლებიან, თუ რომელიმეს წიგნი წარდგენილი „საბას“ პრემიაზე და მერე ყველამ ვიცით, რომ ის აიღებს წელს ჯილდოს. ანუ მათი სახელი ან ნომინაციაში გესმის და ან ჟიურიში. ამას ჰაერზე არ ვამბობ, ყველამ ვიცით, რომ მიღებული აქვთ არა ერთხელ და ორჯერ და ეს ძალიან სამარცხვინო და სასაცილოა. იმდენად სერიოზულ პრემიად ჩამოყალიბდა ეს კონკურსი, ყველას აქვს ილუზია, რომ სათანადოდ დააფასებენ. ზოგს გამართლებული ამბიცია აქვს, ზოგს – არა. ჰოდა, კეთილი ინებე და ისედაც ადვილად მონყვლად ხალხს ნულარ მიაყენებ დარტყმებს. თუმცა კი დარტყმას ნებისმიერ შემთხვევაში იღებს კაცი. მე მიღების სიხარულიც ვიცი და არმიღებისაც. თარგმანში არის ხოლმე ისეთი რთული ვითარება, რომ ძველია ამტკიცო, მაია ბადრიძეს ეკუთვნოდა თუ ჟორჟ ეკიზაშვილს. გადაჭრით შეუძლებელია რამის თქმა, თუ მართლა კაშკაშა არ არის სიტუაცია. თუ არ არის მაგალითად მომენტი, როცა, ვთქვათ, ამაღლობელს მისცეს და რატიანი და გოჩიაშვილი დარჩათ ისე. ჩემი გამოცდილებით კარგად და მშვიდად გრძნობ თავს, როცა ღირსეული იმარჯვებს. და როცა უღირსი იღებს, ჟიურის მიმართ გიჩნდება აგრესია და იმის მიმართაც, ვინც პრემია აიღო. რაც მთავარია, ბრანდები საკუთარ თავზე, რომ საერთოდ გაერეე მთელ ამ სისულელეში.

ერთი მახინჯი მხარე მინდა გამოვკვეთო კიდევ – თუ კონკურსი იმისთვისაა, რომ შეაფასოს იმ წელს შექმნილი და გამოსული ლიტპროდუქცია, გაუგებარია, წლების წინათ არაერთგზის გამოქვეყნებულ თარგმანს, რომელიც უბრალოდ კიდევ ერთხელ ამ წელსაც გამოიცა ახალი ყდით, რატომ წერენ ნომინანტთა სიაში. „ყურანიც“ რომ გამოვიდეს, თუნდაც მთარგმნელის მიერ შეტანილი ახალი ჩანსორებებით, ამ ტიპის კონკურსზე აღარ უნდა გავიდეს ნომინაციაში. მხოლოდ ზოგადად სახელმწიფო პრემია შეიძლება მიიღოს. ამას იმიტომ ვამბობ, რომ იმ წლის ახალი თარგმანები იჩაგრება. მიეცეს ლიტერატურის განვითარებაში პრემია ვთქვათ, ელზა ახვლედიანს, მაგრამ „მარტოობის ას წელიწადს“ თარგმანის ნომინაციაში არაფერი ესაქმება, რადგან ამ თარგმანზე გავიზარდეთ და ვინც ახლა წაიკითხა „სიესტას“ მიერ გამოცემული, ეს მისი ასაკობრივი ან ინტელექტუალური პრობლემაა. ცუდად არ მინდა გამოიმიჯდეს. შარშან ბევრი იმსახურებდა იმ პრემიას. უბრალოდ, კოკეტობის გარეშე ვამბობ, რომ „ყურანს“ ვერ „გადააბტებოდნენ“.

გაგა ლომიძე:

პირველ ყოვლისა, უნდა იყოს მეტი კონკურსი. მეორე, ჟიურიში ლიტერატორების გარდა უნდა იყვნენ წარმომადგენლები ხელოვნების და სხვა სფეროებიდან, ვისაც ჭკუა რაღაც დონეზე მაინც მოეკითხება. ასეთები არიან ფსიქოლოგები, კულტუროლოგები, რეჟისორები, სოციოლოგე-

ბი. ვფიქრობ, ნაკლებად იქნება მიკერძოება. თუნდაც მხოლოდ იმიტომ, რომ ამ სფეროს წარმომადგენლებთან მწერლებს ძირითადად არა აქვთ პირადი და საქმიანი შეხება. გარდა ამ ღონისძიებისა, აუცილებელია ჟიურის წევრთა სრული როტაცია ყოველ წელიწადს. ჩემი აზრით, დასავლეთში, აკადემიურ წრეებში მიღებული მექანიზმი კარგად იმუშავებდა. სისტემა ისე უნდა აეწყოს, რომ ჟიურის წევრს არ შეექმნას უხერხულობა ახლობელ ნომინანტებთან. მათ ფოსტაზე გაუგზავნიან ტექსტებს. თვითონ არ გაამხელს, რომ ჟიურიშია, და თუ გააჟღერა, ავტომატურად დაექვეთება გარკვეული თანხა. მას არც კი ეცოდინება, ვინ არიან სხვა წევრები. თუკი განანებს დაარღვევს, ვთქვათ, ორი ათასი ლარის ნაცვლად აიღებს ხუთასს. არ უნდა იყოს ნებადართული ჟიურის წევრთა შეკრებები, რომ არ შედგეს დიალოგები – აი, მე ამას მივცემ ხმას და შენ მაგას მიეცი, მაგრამ რეალურად ეს უნდა გავიყვანოთ. არ უნდა იყოს ცნობილი, რომელ თვეში ეწყობა დაჯილდოება, ზაფხულში იქნება თუ ზამთარში. ვიღაც ერთი ორგანიზატორი უნდა იყოს, ვინც ამას კურირებს და ეს ადამიანი არ უნდა იყოს კავშირში ლიტერატურულ წრეებთან. ეს მეთოდი ამართლებს. ჯერ ერთი, ჯარიმის სისტემა საჭიროა. საქართველოში სხვანაირად კანონი არ კანონობს. როცა წევრი ხარ, ბუნებრივია, გარკვეული უხერხულობა გაქვს, რომც არ შეგანუხონ თხოვნებით. ამიტომ მაქსიმალურად უნდა შეეცადონ, რომ ჟიურის ეს პასუხისმგებლობა მოუხსნან. მეორე მხრივ, ეს ფორმა, რომელიც დღეს არსებობს, ბევრ ცუდს განაპირობებს, მაგრამ დადებითიც უნდა აღვნიშნოთ, რომ არ ვიცი, ვინ რა კუთხით მიიჩნევს თავს დაფასებულად პრემიის მიღებისას, მაგრამ, ჩემი აზრით, თუნდაც ის, რომ რაღაც თანხას იღებენ, ნამდვილად კარგია, რადგან ლიტერატორებს უმეტეს შემთხვევაში უჭირთ ამ მხრივ.

დამფუძნებელთა მონაწილეობაზე კონკურსში შეიძლება ასეც თქვა, რომ მწერალია და რა ქნას, მასაც უნდა, მაგრამ მეორე მხრივ უხერხულობა იქმნება. მე რომ დავაფუძნო მეგობართან ერთად კონკურსი, მეგობარი მე მომცემს ხმას და მერე კი მეც ასევე მოვიქცევი მის მიმართ. თუმცა დრო ყველაფერს ალაგებს თავის ადგილას. თაობები ყველაფერს გადაუვლიან, რაც არ არის ფასეული. ახალ სახეებში ამის პოტენციალს ვხედავ.

წლევიანდელ „საბაზე“ მინდა ვთქვა ორი სიტყვა. თარგმანის ნომინაციაზე ვიტყვი. გიორგი ეკიზაშვილი ძალიან მაგარი მთარგმნელია და ყველაზე კარგად თარგმნის ფრანგულიდან. კარგად კი არა, ბრწყინვალედ თარგმნის. მაგრამ საბაზე არსებობს ასეთი მომენტი – წელს დაჩაგრავენ და სხვა წელს კომპენსაციას უკეთებენ. 2006 თუ 2007 წელს იგი საერთოდ ამოიღეს სიიდან. წელს ასი იაპონური ლექსი იყო წარდგენილი, რომელიც დიდი მოვლენაა კულტურული თვალსაზრისით, რადგან პირველად ითარგმნა ორიგინალიდან. მიუხედავად ამისა, ეკიზაშვილს მისცეს პრემია. მაგრამ ვერაფერს იტყვი, რადგან ჟორჟი ძალიან ღირსეულია, თუმცა წლევიანდელი მისი ტექსტი დიდი არაფერია თავისთავად. ნენე კვინიკაძე და ზაზა ბურჭულაძე შორთ-ლისტიდან ამოიღეს. მე კი ვფიქრობ, რომ ზამზას მოთხრობების კრებული უკონკურენტო იყო წლევიანდელ ნომინანტთა შორის. მეორე მხრივ, ამაზე ლაპარაკს იგნორირების გაკეთება სჯობს, ასე ვფიქრობ. არ არის მნიშვნე-

ლოვანი საბას მიღება-არმიღება. მაგრამ ყველა ასე არ მიიჩნევს და ამიტომ არის დაჯილდოების ცერემონია სტრესებთან დაკავშირებული. ეს, ალბათ, თავდაჯერებულობის ბრალიცაა – ყველას საკუთარი თავი ჰგონია მნიშვნელოვანი. რა ვიცი, მასკარადია მართლა. მაგრამ ბევრი ცუდი რომ კეთდება, კარგიც კეთდება და ამიტომ თვალს ვხუჭავ. თავიდან უფრო აგრესულად ვიყავი განწყობილი, მაგრამ ახლა ვფიქრობ, რომ დიდი ამბავი, თუკი ასეა.

მე კი, გაგასგან განსხვავებით, მიმაჩნია, რომ თუკი კონკურსი არსებობს და, მით უფრო, ასეთი მასშტაბის, რომელმაც წლების განმავლობაში ამხელა მნიშვნელობა შეიძინა, მაშინ იგი ღირსეულად უნდა ჩატარდეს – საპრემიო თანხა და გამარჯვებულის ტიტული შეძლებისდაგვარად მართებულად გაიცეს. თორემ გამოდის ისე, რომ თიბისი ბანკის ხელმძღვანელობა ამხელა ძალისხმევას იჩენს, ცდილობს გვერდით დაუდგეს როგორც ლიტერატურას, ასევე თითოეულ ნიჭიერ მწერალს და ამ დროს რამდენიმე ადამიანი მთელ ამ ზარ-ზეიმს თავისი კერძო სიმპათიებისათვის იყენებს. ვფიქრობ, ბანკის ხელმძღვანელობამ უნდა გადა-

არჩინოს ამ საინტერესო კონკურსის იდეა და შეძლებისდაგვარად გაითვალისწინოს სხვა ქვეყნების ანალოგიური ტიპის გამოცდილება. სხვა შემთხვევაში ეს ყველაფერი თანდათან სკეპტიციზმის და განქიქების ობიექტი გახდება, ღირსეული მწერლები კი უბრალოდ აღარ მოინდომებენ, გაეხვიონ მათთვის მიუღებელ თამაშში.

P.S. ეს მასალა მომზადებული მქონდა, როდესაც თიბისი ბანკის წარმომადგენელმა, მაია ძირკველიშვილმა ჩემთან საუბარში აღნიშნა, რომ წელს მთლიანად შეიცვლება ჟიურის შემადგენლობა. აღნიშნა ისიც, რომ ორგანიზატორები ძალისხმევას არ იშურებენ, რათა კონკურსი მაღალ დონეზე ჩატარდეს. მე კი დავძენდი, რომ ცუდი არ იქნება, თუ ისინი რამდენადმე მაინც გაითვალისწინებენ ზემოთ გამოთქმულ მოსაზრებებს, რადგან თითოეული ჩვენგანი, ვისაც საქართველოში ლიტერატურის განვითარების ბედი ოდნავ მაინც აღელვებს, ერთადერთ კრიტერიუმად (პრაქტიკული თვალსაზრისით და არა რიტორიკის დონეზე) მხოლოდ და მხოლოდ ლიტერატურულ ფასეულობას უნდა აყენებდეს.

როსტომ ჩხეიძე

კოლექციები საბედისწერო ჟამისა

□

ერიკ-ჟემანუელ შმიტის პიზლიური ხილვა

– ვინ არის მიჩნეული კაცობრიობის ისტორიაში პირველ კოლექციონერად?

ნეტა თუ დაფიქრებულხართ ამის თაობაზე?

ჩემი არ იყოს, ალბათ თქვენც არა, რაკილა დარწმუნებული იქნებოდით, რომ პირველი კოლექციონერის სახელს დავინწყების უკუნი ფარავს და ტყუილბრალოდ არ ღირს თავისმტვერევა და ძიება, მაინც ვერაფერს მიაგნებთ სანუგეშოს.

მაგრამ... თურმე საყოველთაოდ აღიარებულიც ყოფილა იმ კოლექციონერის სახელი.

იქნებ არც ასეა და რაღაცას აჭარბებენ, როდესაც გვარწმუნებენ, პირველი კოლექციონერის ვინაობა დადასტურებულიაო?

ეგებ ეს მხოლოდ კერძო პიროვნების თვალსაზრისია და, როდესაც გაგვიმჟღავნებენ, არც გავიზიაროთ?

და მაინც, განა ცნობისნადილი არ წაგძლეოთ მისი სახელის შესატყობად?

წაგძლევთ და, არც დაგიფარავენ:

და პირველი კოლექციონერი ბიბლიური ნოე აღმოჩნდება.

გამოგნებელი პასუხია? ძნელად დასაჯერებელი?

ერიკ-ჟემანუელ შმიტი დაბეჯითებით ირწმუნება, სწორედ ასეაო. და მისთვის ეს რომ მართოდენ ერთი, თუნდ ეფექტური პასაჟი კი არ არის, არამედ მხატვრულ-იდეური შეხედულება, ჯერ მართო იმით დასტურდება, რომ იმ მოთხრობის სახელწოდებად, ეს მოსაზრება სადაც გამოითქმის, ისეთი შესიტყვება შეუძრჩევია, წინასწარვე მიენიშნებინა მკითხველისათვის, ეს პასაჟია მისი ქვაკუთხედიო:

„ნოეს შვილი“.

მამა პონსი აუნყებს ამას ბიჭუნასაც და კიდევ ყველას, ვინც ეგულება სულიერ ღირებულებათა შემნახავ-გადამრჩენებად.

მოთხრობა იუდაისტურ მოძღვრებას ეძღვნება და, როგორც ამ ციკლის ყველა მისი თხზულება, ისიც ასაკოვანი ადამიანისა და ბიჭუნას ურთიერთობაზეა აგებული, რათა ყოფითობის ფონზე ურთულესი რელიგიური რწმენა-წარმოდგენები და პრობლემატიკა ზღაპარით ადვილი აღსაქმელი შეიქნას. ძველთაძველი სიბრძნე გარეგნულად მარტივ სამოსელში მოექცეს და ყმანვილთათვისაც ისევე სახალისო საკითხავი გახდეს, როგორც უფროსებისათვის.

დაე შმიტსაც მოესინჯა ეს ძნელზე ძნელი გზა, რომელსაც მარცხი უფრო მოაქვს, ვიდრე წარმატება.

ამ სირთულის წინაშე დგება მთარგმნელიც, ვინც შინაგანი რიტმი თუ ვერ იპოვნა და თხრობის ლალი განწყობილება ვერ შეინარჩუნა – სიღრმესა და დრამატიზმთან გადაჯაჭვული – ხელთ ყოველთვის შეგრჩება ფერმკრთალი ასლი, პრიმიტივიზმით დაღდასმული, რომელიც მკითხველს უკმარობის განცდას დაუტოვებს და მიახლოებით წარმოდგენასაც ვერ შეუქმნის ორიგინალის დიდებულებაზე.

და მითუფრო დასაფასებელია მერაბ ფიფიას გარჯა, ვისაც წარმატებით მიჰყავს დასასრულისაკენ ის პროექტი,

რომელსაც ჰქვია შმიტის საყმანვილო-რელიგიურ მოთხრობათა ციკლის ამტყვევლება ქართულ ენობრივ სამოსელში – ბუდიზმის შმიტისეული ვერსიალა რჩება და განზრახვაც ჩინებულად მოთავდება – ქართულ მთარგმნელობით ხელოვნებას რომ შეჰფერის.

მარცხი უფრო მოაქვს, ვიდრე წარმატებაო...

მაგრამ თუ გამარჯვება გინერია, მაშინ ყველა თაობისათვის ხელისხელსაგომანებელი წიგნის ავტორად რჩები იმ კაცობრიობისათვის, რომელიც ერთხელ ბიბლიურმა ნოემ იხსნა სრული გაქრობა-გადაშენებისაგან დანარჩენ სამყაროსთან ერთად.

თურმე: კოლექციონერმა ნოემ.

მამა პონსი ზღაპარივით უყვება ებრაელ ყმანვილს წარღვნის ბიბლიურ ეპიზოდს – თუ როგორ დაატყდა თავს დედამიწას კოკისპირული წვიმები, თქეშმა დახეთქა შენობების სახურავები და კედლები, ნიაღვარმა წალეკა ხიდები და მოშალა გზები, ღვარცოფმა შთანთქა ქალაქები და სოფლები. გადარჩენილებმა მთის მწვერვალებს კი შეაფასეს თავი, მაგრამ თურმე ეს მხოლოდ დროებითი თავშესაფარი ყოფილა, რადგანაც ნაკადულებისაგან გაჟღენთილი მწვერვალები ლოდებად იშლებოდა – რათა ნოეს ღვანლი თვალნათლივით გახადოს მისთვის და გულისშემძვრელიც, თუ როგორ მიჰყო ხელი კოლექციონერობას საბედისწერო ჟამს: ვაჟიშვილებისა და ქალიშვილების დახმარებით ყოველი ცოცხალი არსების თითო წყვილს, ანუ მდედრსა და მამრს, ერთად მოუყარა თავი და იმ გემზე აიყვანა, რომელიც საგანგებოდ ააგო სიცოცხლის სახსნელად, სამყაროს ყველა ბინადარისათვის ახალი მოდგმის დასაწყებად. ოკეანედ გადაქცეული დედამიწის ზურგზე ნოეს კიდობანი დიდხანს დაცურავდა უმიზნოდ და ნოე უკვე შიშობდა, რომ კიდობნის ბინადართა გამოკვებას ვეღარ შეძლებდა, მაგრამ ბოლოსდაბოლოს უნდა დამდგარიყო ის დღეც, როდესაც კოკისპირული წვიმა შეწყდებოდა და წყლის დონე კლებას დაიწყებდა. ნოე მტრედს უბოძებდა თავისუფლებას, და ისიც იფრენდა, იფრენდა და კიდობანს დაუბრუნდებოდა ნისკარტში ზეთისხილის რტოთი, რაც მოასწავებდა ჰორიზონტზე მთის მწვერვალის გამოჩენას.

ასე უნდა დასრულებულიყო ერთი შეხედვით სრულიად შეუძლებელი რამ – ღვთის მიერ შექმნილი ყოველი სულდგმულის გადარჩენა ასეთ საბედისწერო ჟამს.

ყმანვილს ძალაუნებურად ებადება კითხვა: ღმერთმა თვითონვე რატომ არ გადაარჩინა ისინი? – რის პასუხადაც სულიერი მოძღვარი უხსნის, რომ: ღმერთმა ერთხელ და სამარადისოდ შექმნა სამყარო და ადამიანებს უბოძა ინსტიქტი და გონება, რათა მომავალში თვითონვე, უფლის ჩაურევლად გაეკვალათ გზა.

– ნოე თქვენთვის მისაბაძი მაგალითია? – ახლა ამას იკითხავს ჯოზეფი, და მამა პონსმა სიამაყით უნდა განუცხადოს: დიას, მის დარად მეც ვკოლექციონერობო.

ეს საქმიანობა მაშინ დაუწყია, როდესაც კონგოში მოხვედრილა და აბორიგენტთა ყოფისათვის ნიშნულ ნივთთა შეგროვებისათვის მოუკიდია ხელი. და კიდევ გადაურჩენია ნეგროიდული ხელოვნება.

ახლა კი ერთდროულად ორი – ებრაული და ბოშური – კოლექციის შეგროვება გაუხდია საზრუნავად და უმთავრეს მიზნად, რათა იხსნას ის, რისი მოსპობაც ჰიტლერს განუზრახავს.

– ყოველ საღამოს ვცდილობ განმარტოვდე, ვიკითხო და ვიფიქრო ებრაულ წიგნებზე... ჩემს კაბინეტში ებრაულს ვსწავლობ... თუ წარღვნა გაგრძელდა და დედამიწაზე ებრაულად მოლაპარაკე ერთი ებრაელიც არ დარჩა, მე გასწავლი მას, შენ კი შენი მხრივ ეცდები სხვანი აზიარო ამ ენას.

ყმანვილს სულს აუფორიაქებს ამგვარი ლაპარაკი, ბუნდოვნად მიწვდება საკუთარ დანიშნულებასაც და მგზნებარებით შეპყრობილი ამიტომაც დასჭექს:

– და მაშინ იტყვიან, რომ თქვენი ნოე ხართ, მე კი თქვენი შვილი.

ეს ის განცდაა, რომელმაც ჯერ ფესვი უნდა მოიკიდოს ყმანვილის შეგნებაში, რათა შეურყეველ რწმენად გარდაიქმნას, რასაც დაუმცხრალი იმედოვნება ასაზრდოებს და ამქვეყნიური მისიის შეგნებასაც ის განამტკიცებს, თორემ ისიც გვახსოვს, სკეპსისისგან გულგამოჭმული, სიკვდილის გარდუვალობით თავზარდაცემული კაცი თავისი ვინრო ჭუჭრუტანიდან თუ მრუდე სარკიდან როგორ გაიაზრებს ნოეს ღვანლსა და სიმბოლურ სახებას, ერთდროულად უბოძო შურისა და თავყანისცემის გამომწვევს მის თვალში.

ქაიხოსრო მაკაბელის გვარ-სახელს შეფარებული კაცი ზოსიმე მღვდელთან მღვდლვარე პაექრობისას, როდესაც განსაკუთრებით მოხვდება გულზე მისი სიტყვები: მოყვასისათვის სიკვდილი ყველას როდი შეუძლია, ყველას თავისი სატკივარი კლავსო, – აბოხოქრდება:

– ნოემაც ვერ შესძლო მოყვასისათვის სიკვდილი და მოყვასთან ერთად დაღუპვას ისევ მოყვასის ღალატი ამჯობინა. ასე არ არის? განა ასე არ სწერია ბიბლიაში? ნოეზე დიდი მოღალატე კაცობრიობას არ ახსოვს. იუდა ვინ მიგდია. ნოემ ადამის მოდგმა განარო. იმის მაგივრად, რომ გაეფრთხილებინა, არიქა, ვისაც როგორ შეგიძლიათ გადაირჩინეთ თავიო, იჯდა და კიდობანს აკონწინებდა, ვინ იცის, თან ღიღინებდა კიდევ. ნოე ჩემი ღმერთია!

ეს მხოლოდ ერთი პასაჟი არ არის ოთარ ჭილაძის რომანისა „ყოველმან ჩემმან მპოვენელმან“. ფარულად ნოეს ღანდი თავით ბოლომდე გამოსდევს თხრობას, ოღონდ უშუალოდ ბიბლიური პატრიარქი კი არა, არამედ მისი დაკნინებული, გროტესკული ფიგურა, როგორც ქაიხოსრო მაკაბელის ბოლმით გავსილი გულის ანარეკლიც და ამ მორალის ადამიანთა მიერ გამოგონილი ხატიც – საკუთარი თავის მოსატყუებლად, იმ მანკიერი გზის გასამართლებლად, რომლის არამცთუ უარყოფა, გვერდით გადაბიჯებაც ვერასოდეს გაბედეს და ახლა თავს ინუგეშებენ ბიბლიური ამბის საკუთარ ნებაზე გადაკეთებული ვერსიითა და შესაფერისი ახსნით.

ბიბლიური თხრობა უშუალოდ არაფერს გვატყობინებს, გააფრთხილა თუ არა ნოემ თვისტომნი, გარდუვალი დაღუპვა გემუქრებათო, თუმც სტრიქონსა და სტრიქონს შუა აშკარად გამოსჭვივის, რომ იგი მანამდე უთუოდ არაერთხელ შეაგონებდა ადამიანებს, დაეგდოთ უსჯულოების გზა, აღმოუფხვრათ ბოროტება გულიდან და ისევე ეპოვნათ მაღლი უფლის წინაშე, როგორც ნოემ ჰპოვა, და ღმერთსაც მოწყალების კალთა გადაეფარებინა მათთვის.

ყურსაც არავინ დაუგდებდა.

სასაცილოდაც არ ეყოფოდათ.

და არც მაშინ ჩაადგებდნენ აინუში ნოეს რჩევას, იგი კიდობნის აგებას რომ შეუდგებოდა – წარღვნისაგან ეს გვიხსნის თუ გვიხსნისო.

ნოე იმთავითვე გარიყულია გახრწნილი საზოგადოებიდან, მარტოსულად რჩება ადამიანთა შორის და, დიდი გარდატეხის ხანაში სხვა არა დარჩენია რა, გარდა იმისა, საბოლოოდ ჩამოშორდეს მათ და ეძიოს ახალი მინა და ახალი ზეცა – უფლის კარნახით.

ცხადია, ნოე არც არის და ვერც იქნებოდა მოლაღატე კაცთა მოდგმისა, რაკილა ერთგულად მიჰყვებოდა სიკეთისა და სათნოების გზას, რისთვისაც შექმნა უფალმა ეს მოდგმა. ხოლო ვინც გადაუხვია საკუთარ დანიშნულებასა და მოვალეობას და გახრწნილებაში ყოფნა ამჯობინა ღვთის წინაშე მადლის პოვნას, დაე ისინი მოკვეთილიყვნენ ნოესაგან და არა ნოე – მათგან.

ქაიხოსრო მაკაბელი მოლიდინე ნოეს რომ წარმოიდგენს, ამ სურათს საკუთარ თავს უიგივებს და ნიშნს უგებს კაცობრიობას. და ეოცნებება ის წუთი, რომ თვითონაც შეძლებოდა გაენერა ყველა და ყველაფერი და ასე დაემომინებინა მიზანთროპიით შეპყრობილი სული.

ნოე ჩემი ღმერთიაო...

ბიბლიური ნოე კი არა, ეს წარმოსახვითი, დაკნინებულ-გროტესკული პერსონაჟია მისი ღმერთი, ის მიუწვდომელი, სანუკვარი იდეალი, რომლისკენ ჟინიან ლტოლვაშიც უნდა ამოხდეს სული.

კიდევ კარგი, ყველა არ არის მომხრე ნოესაგან ყალბი იდეალის შექმნის და სწორედ მისი შეუბღალავი სახება ენატრებათ გზამკვლევადა.

აგერ მამა პონსი ჰიტლერელთა დამხობას რომ მოესწრო და ებრაელთა ბედი საიმედოდ დაიგულა, ამ მიმართულებით თავის მისიას ამონურულად მიიჩნევს და მაშინვე ახალი კოლექციის შექმნას იწყებს კვლავაც ნოეს ღვანლით შთაგონებული:

- სტალინი საბოლოოდ ჩაკლავს რუსულ სულს. ამჟამად დისიდენტი პოეტების ნაწარმოებებს ვაგროვებ.

ყმანვილი ამ განზრახვას ერთბაშად ვერ გაუგებს, ჰგონია, რომ სულიერ მამას მთელი ცხოვრება მარტოდენ ებრაელებზე უნდა ეზრუნა და სხვა არაფერზე ეფიქრა, ამიტომაც გაანაწყენებს მისი ეს ახალი ნამონყება და, თუმცე პირდაპირ ვერაფერს შეუბდავს, მის მზერაში გაკრთება საყვედურიც და გაგულისებაც: მამა პონსი გვლალატობს, გაგვიყიდაო.

მოძღვარი რისი მოძღვარია, თუ გულთამხილაობით ბოლომდე ვერ ჩანვდება თანამოსაუბრის განაფიქრს, და ჩვეული სიმშვიდით აუწყებს:

- არა, ჟოზეფ, მე შენ არ გლალატობ. ებრაელებზე ზრუნვა ახლა შენ უნდა იტვირთო. ამიერიდან ნოე შენ ხარ.

კომპოზიციური ქარგა თითქოს ამოხვეულია და ფინალური აკორდისთვისაც ყველაზე მარჯვე ადგილია მოძებნილი. მაგრამ თურმე არა.

ერიკ-ემანუელ შმიტს მიაჩნია, რომ ამით მოთხრობას ის სიმძაფრე მოაკლდებოდა, რისი მინიჭებაც შესაძლებელი გახლდათ, თუკი ხელსაყრელი შემთხვევას ხელიდან არ გაუშვებდი.

ჟოზეფი ექვს ათეულ წელს რომ გადააბიჯებს, პალესტინაში დამკვიდრებული ერთ დღეს უნდა შეესწროს, თუ როგორ გაუსწორებია მინასთან ტანკის მუხლუხობებს პალესტინური სახლი, თვისტომმა კი ამცნოს: ეს ჩვენი სადამსჯელო პასუხია, კამიკაძე პალესტინელმა გუშინ თავი

აიფეთქა და სამი ადამიანის სიცოცხლე შეინირა. ჩვენი მხრიდან სასწრაფო გამომხაურება იყო საქიროო.

იქ კი, ნანგრევებში ებრაელი და არაბი ბავშვები დასევინან და უმონყალოდ გვემენ და თეთქვავენ ერთმანეთს ქვებით, ფიცრებითა და ჯოხებით. ჟოზეფი ყვირილით უნდა გაქანდეს ბრძოლის ველისაკენ და პატარა ჩხუბისთავები სხვადასხვა მხარეს მიმოიფანტნონ. ხოლო ეს ძირს უნდა დაიხაროს, სადაც ჩხუბის დროს ამოცვენილი ნივთები ყრია, ებრაულ ქიფასა და არაბულ თავსაბურავს უნდა დაავლოს ხელი და ერთი მარჯვენა ჯიბეში ჩაიჩურთოს, მეორე კი მარცხენაში.

მოთხრობის ფინალი პოლიტიკური პათოსით იმუხტება და გამჭვირვალე სიმბოლიკა მომავლის გზას სახავს, დაუნდობელი დაპირისპირების, შუღლის აღმოფხვრისაკენ რომ მოუწოდებს ორივე მხარეს.

მხატვრული თხრობა პუბლიცისტიკისაკენ იხრება?

მხატვრულობაში შემოჭრილი პუბლიცისტიკის ნიშნები, ცხადია, აზიანებს ხოლმე თხრობას, მაგრამ ამ ყაიდის ფინალი ის მხატვრული თავისებურებაა, რომელსაც ხან წარმატებითაც მიმართავენ მწერლები დოკუმენტური ფონის გასამკვეთრებლად.

და ამჯერადაც –

როდესაც ცნობისნადილით ჰკითხავენ: რას აკეთებო? – ჟოზეფმა ამ ფორმულაში უნდა მოაქციოს დიდი გარდატეხის მოახლოების ჟამი ამ არეალის ტრაგიკულ ცხოვრებაში:

- კოლექციის შექმნას ვინყებ.

ესეც ახალი კოლექციის ყველაზე საიმედო, ყველაზე მკვიდრი საძირკველი – ებრაულ ქიფასა და არაბული თავსაბურავის გვერდი-გვერდ ყოფნა სასიკეთო სულიერი ფერისცვალების მომასწავებლად.

***

ისრაელში მამა პონსის სახელზე ტყე გაშენებულა, 271 ხეს რომ ითვლის. ეს რიცხვი მის მიერ გადარჩენილ ბავშვთა რაოდენობას გულისხმობს. საუკუნოვან ხეთა ძირში უკვე არაერთ ნერგსაც აუყრია ტანი.

მაგრამ სულიერ მამას მარტოდენ ის ბავშვები ხომ არ გადაურჩენია – განა თვითუელის შვილი, შვილიშვილი, შვილთაშვილი და მთელი მოდგმაც მანვე არ იხსნა? და ასე თუ გაყვევებით, საუკუნეთა შემდგომ აღმოჩნდება, რომ მამა პონსს მილიონობით ადამიანი გადაურჩენია.

როგორც ნოეს?

სწორედაც – როგორც ნოეს.

...არადა, ჯერაც რამდენი კოლექციაა შესაგროვებელი, რომლის გადადებაც უპატიებელი იქნება. როდესაც ერთი ერის უგზურების გამო მეორე ერს გადაშენების საფრთხე მოელის, რაოდენ საჩქაროა განსაცდელში ჩავარდნილი სულიერებისათვის ნიშნულ ნივთთა გადასარჩენად ზრუნვა. წარმომიდგენია, ჩემი არ იყოს, თქვენც როგორ გეცმადუნებათ ხელი – ამ წუთიდანვე.

***

ნოე ჩემი ღმერთიაო, – დაე თავიანთი გზა განაგრძონ ქაიხოსრო მაკაბელებმაც.

ბელა ჩეკურიშვილი

„CV“, ანუ თამრი ფხაკაძის „სივთა ვარამი“

თამრი ფხაკაძის რომანის „CV“-ს კითხვისას ვიცლავა შიმბორსკას ლექსი „ავტობიოგრაფია“ გამახსენდა: რას გულისხმობენ, როცა ჩვენგან ავტობიოგრაფიის დაწერას ითხოვენ, რა აინტერესებთ, ვინ ვართ სინამდვილეში, თუ როგორებად ვაჩნით თავს?

ბოლო წლებში შეძენილ ტერმინთა შორის ქართულ სამეცნიერო ენას კიდევ ერთი დაემატა – CV – Curriculum Vitae – ცხოვრების გზა. და ეს ერთგვარი ავტობიოგრაფია ჩვენს მეცნიერებაში ასეთ სასიცოცხლო მნიშვნელობას არ შეიძენდა, მას რომ სასიცოცხლოდ აუცილებელი ინსტანციები — დამსაქმებლები — არ ითხოვდნენ. ქვეყანაში კი, სადაც უმუშევრობის კოეფიციენტი ისეთი მაღალია, რომ მის გამხელას სტატისტიკური დეპარტამენტი უბრალოდ ვერ გაბედავს, არაფის მოუვა აზრად შიმბორსკასეულად დასვას შეკითხვა: რა გაინტერესებთ, რა ვიცხოვრებ თუ რაც ვერ ვიცხოვრებ?

მაგრამ როგორ შეავსებდით CV-ს მამაზეციერთან ვიზიტის წინ? ქრისტიანები ამას აღსარებას ეძახიან და სწამთ, რომ საზვერებში ვავლისას ყოველ მათ ნაფიქრსა და გაკეთებულს შეახსენებენ და იმის მიხედვით ეპატიებათ, რამდენად გულწრფელად აქვთ შევსებული სულ ბოლო CV. ეს კი დაახლოებით ის CV-ა, რომლის შევსებასაც შიმბორსკა ითხოვდა...

მაგრამ თამრი ფხაკაძის რომანის აბრევიატურა — CV „ცხოვრების გზის“ მნიშვნელობას სცდება და შეგვიძლია ნავიკითხვით როგორც „სოციალური ვარამი“ ვინაიდან ერთი მწერალი ქალის ცხოვრების ფონზე 21-ე საუკუნის საქართველოს სოციალური ვარამი იხატება.

რომანის გმირს ახალი წლის ღამეს გოზინაყიანი თეფში ხელიდან უვარდება და მოულოდნელად ლეთარგიულ ძილი იპყრობს. ამის მიზეზი უმუშევრობითა და არასტაბილური სოციალური მდგომარეობით გამოწვეული გადაღლაა, ზოგადი ნერვოზი, ბევრი ჩვენგანისათვის კარგად ნაცნობი, როცა ყველა მიმართულებით გზავნი CV-ებს და მზად ხარ იყო მიმტანიც და დამლაგებელიც, ტექსტის ამკრეფიც და კორექტორიც, მასწავლებელიც და ზოოპარკის მომვლელიც.

რომანის მთავარი გმირი მწერალი ქალია, თუმცა კი ასეთივე ნამატებით იქნებოდა სხვა „არამოდური“ პროფესიის წარმომადგენელიც, რომელიც უბრალოდ, საარსებო მინიმუმს ეძებს და რომლის ზნეობის თამასა ცოტა უფრო მაღალია, ვიდრე საზოგადოებაში ნორმად ქცეული ქმედებები.

„ხელოვანს უნდა უჭირდეს! ყველა დიდებული ნაგებობა მშავერდის მონების აშენებულია!“ — მოგვძახის შუასაუ-

კუნეების ცინიკოსი მემატიანე და თუ ევროპელები დიდი ხნის წინათ გამოვიდნენ შუასაუკუნეობრივი განწყობებიდან, საქართველო ისევ იქ რჩება: ჩამოხეულტანსაცმლიან მხატვრებთან, შიმშილით დაავადებულ მწერლებთან, მოხეტიალე მუსიკოსებთან...

რომანი CV-ს სხვადასხვა განწყობით შეიძლება წაიკითხოთ: როგორც ნეორეალისტური საკითხავი, ან ფანტასმაგორია, რომანტიზმის ელემენტებით, ანდა სულაც აბსურდი. ხოლო როცა კითხვას მორჩებით, ისეთი შეგრძნება გექნებათ, თითქოს აღმართ-დაღმართებზე იარეთ ფეხით, რადგან ამდენი ძლიერი და სუსტი ამბავი და ეპიზოდი ერთად არც ერთ წიგნში არ გექნებათ ნანახი...

მას შემდეგ, რაც რომანის გმირს ლეთარგიული ძილი შეიპყრობს, გავრცელებული წარმოდგენისამებრ, იგი მარადიული ნაპირისაკენ გაფრინდება. აქ უნებურად ჯერ ლუის კეროლის ალისას ხანგრძლივი ვარდნა გაგვასხენდება კურდღლის სოროში და შემდეგ უკვე ბულგაკოვის აღქადაქცეული მარგარიტა — იატაკის ჯოხზე გადამჯდარი, და ეს ასოციაციები შემანუხებელი არ იქნებოდა, ავტორს თავისი გმირი ქალი ამდენხანს რომ არ ეფრინა. ფრენის ეპიზოდები რომანში იმდენხანს გრძელდება და მფრინავიც იმდენხანს ავსებს თავის CV-ს მხოლოდ ერთი ნიშნით: „არა იცრუო“, რომ ლამისაა წიგნი გვერდზე გადადო... თუმცა კი გვერდზე მაინც არ გადადებთ, რადგან გმირს თვითირონიას დაუფასებთ, რითაც, უნდა ითქვას, მთელი რომანი გამსჭვალული. „თუ სწორი და ტრადიციული იმქვეყნიური ორიენტაციის ხარ, მონანიებით უნდა დაიწყო“ — დაეთანხმებით ავტორს და კითხვას გააგრძელებთ:

„იქნებ ვინმე გამომეცხადოს...“

4 თვეა აქ ვარ და იქნებ რომელიმე ვაკანსიიდან შეტყობინება მომივიდა და ქალს ეხვეწება შუამდგომლობას...

ზღვისპირა ეგზოტიკურ ვილას კი ფასს ის სდებს, რომ კომუნალური გადასახადები აღარ აქვს და არც კარის მეზობლის ვალები“.

თუმცა კი, მერე და მერე, როცა წიგნის წიაღში უფრო და უფრო ღრმად მიიწევთ, ახლა უკვე თქვენ გეუფლებათ ირონია: რომანის ავტორი ამკარდა ქრისტიანია, მორწმუნესაც კი უწოდებდით, და უცებ ამ ფრენა-ფრენაში ქერუბიმთა შრეში ისე აღმოჩნდება და ანგელოზადქცეული გარდაცვილი მეგობარიც ისე ამოულივლივდება თვალწინ, რომ ცოტა არ იყოს, უხერხულობას იგრძნობთ. ამას ქრისტიანის პოზიციიდან ვამბობ, თორემ, შეუძლებელიც რა არის? რა, ვინმეს უნახავს საიქიოში გაფრენილები შრეებში როგორ ნაწილდებიან? აბა, დანტეს შეეკამათეთ თუ კაია! მე არ მინდა დანტესთან კამათი და არც თამრი ფხაკაძეს შეეკამათები ამაზე, ეს უბრალოდ, რომანის გმირის აღმსარებლობიდან გამომდინარე აღვნიშნე. წიგნის კითხვისას კი გავიფიქრე: „ეტყობა, ძილში მოსულა“.

აქოდა ძილიაო, მწერალმა მიღმიერ სამყაროში მისთანა ექსკურსიები მოგვიწყოს, სულ „ნისლის მინდვრებზე“ გვასეირნა, სადაც ცოტა არ იყოს გაუგებარი კლასიფიკაციით ერთ — პოლიტიკოსთა შრეში მოათავსა დომენიკო დე მონეგარიო — ვენეციის მეექვსე დოჟი, იზაბელა ბურბონი, მინიკონფუ-სიუს ტომის ბელადი სი ტანკა, თავადი გიორგი-მალაქია აბაშიძე, ჰიტლერი, ევა ბრაუნი, აბდულ რახმანი, მარკუს ავრელიუსი, ჯორჯ ვაშინგტონი, ჩიხტი-

კოპიანი ქართველი ტანო ტატანოები, კალიგულა, კლეოპატრა, პეტრე პირველი, ფრანტიშეკ პალაცკი... რასაკვირველია, როგორც აღვნიშნე, ყველას ჩვენებური წარმოდგენა გვაქვს საიქიოსა და მის შრეებზეც, მართლა დანტეს ამარა ხომ არ ვიქნებით დღემდე, მხოლოდ ეგაა, აი, ეს ამხელა სეირნობა რისთვის მოგვიწყობს მწერალმა. მიზანს რომ საშუალება გავმართლებინა, გეტყოდით, მაგრამ ვიფიქრე, ვიფიქრე და ვერ მივხვდი...

თუ იგივე ლოგიკას გავყვებით, ძილში ისიც მოსულა, რომ რაკი ქერუბიმთა შრეში მოხვდები, ანგელოზებმა შენს გადასარჩენად კონსილიუმში მოიწვიონ და, თუკი სადმე ორეინოლოგიასთან კავშირში მყოფი ფილოსოფოსი, ფსიქოლოგი და წინასწარმეტყველი გაჭაჭანებულა, ამ კონსილიუმზე მოიპატიჟონ ერთადერთი მიზნით: გამოარკვიონ, რატომ წაერთვა წერის უნარი ნეტარებაში ჩავარდნილ ქალს. ზოგადად ეს საკითხი ძალიანაც საინტერესოა, მაგრამ ამისათვის იუნგის, ფროიდის, კასტანედას, დონ ხუანის, სალვადორ დალის, ჯუან-ძის მოსაზრებათა გადმომღერება, თანაც მოსაწყენად და განელილად დახვავება ბოლოს ლუარსაბისა და დარეჯანის კამათს ემსგავსება ბოზბაშმა და ჩიხირთმაზე...

ესეც მხოლოდ სიზმრად შეიძლება შეგემთხვას, რომ ფსიქოლოგებისა და მისტიკოსთა სამყაროს უცებ გამოუცხადო: თქვენ მარტო თქვენი ჭეშმარიტებები მიმტკიცეთ, თქვენი რელიგიები და თქვენი ღმერთობა მიმტკიცეთ და ჩემი ვერაფერი გაიგეთო. ვაჰ! — იტყვის მკითხველი და მხრებს აიჩეჩავს.

ჰო, სიზმარში ისიც მოსულა, რომ სალვადორ დალი გალაში შეეშალოთ, სულშეგუბებულმა კასტანედამ კი ჩაგჩურჩულოთ: „ჩემი გახდით“, ხოლო თქვენ უპასუხოთ: „ვიფიქრებ“, ანდა იუნგმა გითხრა: „ასე რატომ მიგინვეთ გული იქით?“ თქვენ კი გაიფიქროთ: „ოოოჰ, ახლათ!“ რასაკვირველია, ამაზე უცნაური სიზმრებიც გვინახავს, ოღონდ ამ შემთხვევაში გაუგებარი ისაა, ავტორი ჩვენ გვეკელუტება თუ დალი-იუნგ-კასტანედას?

ეს თავი — „კონსილიუმი“ — ყველაზე სუსტია, სადაც ბოლოს იმდენი გმირი იყრის თავს, რომ კიდევ ერთხელ გავახსენდებთ ბულგაკოვი და სატანას მეჯლისზე მყოფი მარგარიტა, ყველას მიღება-მისაღმება-დამშვიდება-გამხნელება რომ უნევს. ეს უკვე ის შემთხვევაა, როცა მწერლის იარაღი — თვითრონია — საქმეს ველარ შველის და დიდი შანსია, მკითხველმა წიგნს ხელი გაუშვას კიარადა, გააგდოს...

ვიდრე „კონსილიუმზე“ ვლაპარაკობ, აქვე მოწვეულ ე.წ. დრიმპაკერებსაც გავიხსენებ, რომელთა ხაზგასმულად რუსულ ენაზე მეტყველებს და სიზმრების გატეხვა-გაკონტროლებას მწერალმა პოლიტიკური დატვირთვა მიანიჭა, მით უფრო, როცა თავხედ თინეიჯერებს გამოუცხადა: „ჩემი სიზმრების ტერიტორიებს თვითონ გავაკონტროლებო“, თუმცა კი დრიმპაკერები რომანში საკმაოდ მსუყვე სახეებია. ჟარგონმა თამრისავე რომანის — „ჩვენ სამნი და ანგელოზი“ — გმირის მეტყველება გამახსენა და მწერალ ქალს ოსტატობა დაუფასე.

თუმცა კი თამრი ფხააჰჰს ოსტატობას კიდევ არაერთხელ დაუფასებთ, თუკი ამ კონსილიუმს გაუძლებთ და რომანს გვერდზე არ გადადებთ.

როგორც ზემოთ აღვნიშნე, რომანში ბევრი აღმართ-დაღმართია. როცა რომანის გმირი ქვიშის ეტრატზე წერას იწყებს, ავტორიტეტებისგან გვათავისუფლებს, თავსაც ითავისუფლებს და იწყებს იმის თხრობას, რის გამოც მთელი ეს ცეცხლი ააგიზგიზა და ფაფა აათუხთუხა, შეგიძლიათ სავარძელში კომფორტულად მოეწყოთ, აქამდე დაძაბული სხეული მოადუნოთ და ლიტერატურით ტკობას მიეცეთ. ქვიშაზე დანერული ამბებიც ერთგვარი CV-ებია, ოღონდ, იმ პერსონაჟის Curriculum Vitae, რომლის ლე-

თარგიულ ძილზეც მწერალი ამდენს გველაპარაკება და გველაპარაკება. და თუკი ერთმანეთისგან გავმიჯნავთ რომანის გმირსა და ავტორს, რომანის გმირ მწერალს არსად ლალატობს გემოვნება და ზომიერების გრძნობა. ეს არის მოთხრობები ქალზე, რომელსაც მისჯილად უყვარს ლიტერატურა, ერთი კინორეჟისორი, სამშობლო და რომლის მთავარი ნაკლი ზნეობის მაღალ საფეხურზე დგომაა.

ამ მოთხრობების ნაკითხვისას მე ვტიროდი და თუკი ამ თავებთან მისვლამდე წიგნი გზაში არ შემოგეფლითათ, მერწმუნეთ, გულგრილნი არც თქვენ დარჩებით. აქ სოციალური ვარამიცაა და ქალური ვარამიც. მართალია, რომანი ცოტა დიდი დოზითაა გაჟღენთილი ამ „ქალური ვარამით“, მაგრამ აქ იმ შემთხვევასთან გვაქვს საქმე, როცა უფრო მნიშვნელოვანია როგორ ვწერთ, და არა — რაზე ვწერთ. მართალია, მეტოქე ქალების გრძელ ფეხებზე „ჩაციკლულ“ რომანის გმირს მხოლოდ მოკლეფეხება მკითხველში თუ გამოუჩნდება თანამგრძნობი, მაგრამ მისი პარანოია (თუ უიღბლობა) ისე გემრიელად აქვს მწერალს ქრონოლოგიზირებული, რომ ტაშს არ დაიშურებთ.

რომანი „CV“ ასევე შეგიძლიათ გამოფროთ, როგორც „სამშობლოს ვარამი“. არ მინდა ვთქვა, რომ რომანი პოლიტიზებულია, უბრალოდ, მისი გმირი სამშობლოს სიყვარულით გულანთებული ქართველია და, რადგან სიზმარში ყველაფერი მოსულა, ხოლო ჩვენი ეპოქის ქართველთა ოცნება კი ძილშიც და ღვიძილშიც აფხაზეთის დაბრუნება და საქართველოს გაბრწყინებაა, ამ იდეის მიმართ ვერც ავტორი დარჩა გულგრილი და აგერ, ჩემო ბატონო, პოზიცია და ოპოზიცია გაერთიანდა და ოპოზიოზიცია დაირქვა (მერე რა, რომ ეს სახელი ჰიპოპოტამივით ჟღერს), კოდორში მედეას კოლხური ბალახების საერთაშორისო-ფარმაკოლოგიური ცენტრი გაიხსნა, შერვაშიძე-შლიპკეს ლაბორატორია ფუნქციონირებს და პრეპარატი „მედეაუნივერსი“ მთელ მსოფლიოს კურნავს შიდსისა და სიმსივნური დაავადებებისაგან. ჰოდა, ჩემო ბატონო, ნატოშიც მიგვიღეს, თანაც „მაპით“ კი არა, ისე, თანაც სრულუფლებიან წევრად, და ნატოს ოფიციალურ ენებს მესამე ენად ქართულიც დაემატა და ჩვენი გმირიც, რომელიც ლეთარგიული ძილიდან ბოლოს და ბოლოს გამოერკვევა, თვალს სოხუმში გაახელს და... ამაზე „გლახაკი და ქილა ერბო“ თუ გავახსენდებთ, მეც მახსენეთ...

ნინო ჩხიკვიშვილი

***

„ნამდვილად ფანტასტიკური ამბავი“

□

ნანა დემეტრაშვილის სარეჟისორო გზა

ისე მოხდა, რომ მიხეილ თუმანიშვილის სახელობის თეატრს ზედიზედ ვესტუმრე.

თავდაპირველად ნანა კვასხვაძის გასცენიერებული ფედერიკო გარსია ლორკას „ბერნარდა ალბას სახლი“ ვნახე, მეორე დღეს კი ლალი კეკელიძის ექსპერიმენტული წარმოდგენა „პუნქტი №0“.

ორივე სპექტაკლში ყურადღება მიიპყრო მშვენიერმა ახალგაზრდა მსახიობმა ანა ნიკოლაშვილმა.

„ბერნარდა ალბას სახლში“ მაგდალენას ასახიერებდა. მეორეში – კლასიკიდან რადიკალურად განსხვავებულ ამპლუაში მოგვევლინა. მართლაც თამამ, საინტერესო ექსპერიმენტულ სახეს გაართვა თავი და შეძლო ის, რაც ხშირად უჭირს მასზე მეტად გამოცდილ, ასაკოვან მსახიობს.

ანა ნიკოლაშვილს, როგორც აქტიორს, გააჩნია ის უნარი, რასაც საკუთარი პერსონაჟის გვერდიდან, შორიდან შეხედვა ჰქვია. შეუძლია შექმნას ტიპური კლასიკური სახე, ფლობს გროტესკის ფორმებსაც, არის მუსიკალური, პლასტიკური და კიდევ, კიდევ რაც ბევრისთვის, ჩემთვის, ამ წერილის მკითხველთათვის არანაკლებ მნიშვნელოვანია – მისი სახის ნაკვეთში იკვეთება იმ ქალბატონის სახე, რომელმაც თავის დროზე ქართულ თეატრს დიდი სამსახური გაუწია.

ეს ახალგაზრდა, მშვენიერი ქალი, საქართველოს სახალხო არტისტის, ახმეტელის პრემიის ლაურეატის – ნანა დემეტრაშვილის ქალიშვილია. შვილი იმ რეჟისორისა, რომელმაც მესხეთის თეატრის დიდი ტრადიცია შეინარჩუნა, აღადგინა და კიდევ უფრო მეტად ააღორძინა. ოღონდ ეს იყო კარგა ხნის, ლამის ნახევარი საუკუნის წინათ; თუმცა სხვათათვის თუ შორეულია ეს წლები, ქალბატონ ნანასთვის წარსული ისევ ცოცხლობს და მაშინდელზე, როგორც გუშინდელ დღეზე, ისე მესაუბრება.

აი შესავალი იმ წერილისთვის, რომელსაც ასე დავარქმევ: „ფანტასტიკური ამბის დასაწყისი“.

ფანტასტიკური ამბავი?!

ეს განსაზღვრება ჩემი მოგონილი ნუ გეგონებათ, იგი დიდ მოღვაწეს – პავლე ინგოროყვას ეკუთვნის.

პავლეს?.. კი მაგრამ რა შუაშია მესხეთის თეატრთან პავლე ინგოროყვა? – იკითხავთ და ახლავე აგისხნით.

შეგახსენებთ, რომ:

ასე მინდოდა წერილის დაწყება.

მსურდა ანმყო და წარსული ერთი რკალით შემეკრა, მკითხველის თვალწინ გამეერთიანებინა, მაგრამ სადღაც გაწყდა ასოციაციური ჯაჭვი და მეც თავიდან ვინცებ წერას.

მაშ ასე:

თქვენს წინაშეა მთავარი პერსონაჟი – რეჟისორი ნანა დემეტრაშვილი.

მას ახლა საგანგებოდ მონიშნულ კითხვებს დავუსვამ და ასე დავინწყებ ერთ-ერთ მოქმედებას, რომელსაც მინდა ვუწოდო:

სიყმანვილე, რომელიც მომავალს განსაზღვრავს.

– როგორი ბავშვი იყავით, მარტოსული თუ?..

ნანა დემეტრაშვილი: არა, არცერთი წუთით, პირიქით, ძალიან კომუნიკაბელური და მხიარული ვიყავი. ყველა ჩემს გარშემო იკრიბებოდა – კაცი, ქალი, ბავშვი, პატარა, დიდი, ყველასთან უნდა გამომენახა საერთო ენა... სხვათა შორის, ბავშვურად მქონდა აკვიატებული, როცა გავიზრდებოდი მქონოდა ისეთი პროფესია, რომ მუდამ რალაცის მოფიქრება, რალაცის შექმნა, გამოგონება დამჭირებოდა... ასეთი პროფესია სწორედ რეჟისორობა აღმოჩნდა.

ბავშვობაში საოცრად მიყვარდა ღრუბლებზე მკითხაობა, საათობით შემეძლო ცაში ყურება. სულ ბუნებში ვიყავი, ან ბიბლიოთეკაში და ვკითხულობდი.

– იქნებ გაიხსენოთ ის ადამიანები, რომელთაც გარკვეულწილად განსაზღვრეს თქვენი მომავალი?

ამ კითხვაზე პასუხს აგვიანებს ქალბატონი ნანა, თითქოს რეალობას მოწყდა, უცებ დაბრუნდა ბავშვობაში. სიყმანვილის დროინდელ ფოტოებს ათვალიერებს. ერთ-ერთზე მისი მშობლებია აღბეჭდილი. მამამისის მომხიბლავი გარეგნობა თვალს იპყრობს. თუმცა, ამ შემთხვევაში ეს დეტალი არ არის მთავარი. მთავარი იმ დროის აღდგენაა, როცა დემეტრაშვილის ოჯახი თბილისიდან თეთრიწყაროში გადასახლდა და შერეულ მოსახლეობას – ბერძნებს, სომხებს, რუსებს – შორის აღმოჩნდა.

ნანა დემეტრაშვილი: თეთრიწყაროში რომ ჩავედი, სულ რამდენიმე ქართველი ოჯახი დაგვხვდა: ლონდარიძეები, ბაგრატიშვილი, ჟვანიტსა და ჩომახაშვილების გვარს ჩვენი – დემეტრაშვილის ოჯახიც დაემატა.

...მაგრამ როგორც ჩანს, არც ეს არის მთავარი... პატარა ნანა დემეტრაშვილის ცხოვრებაში გამოჩნდა რუსი არისტოკრატი, მართლაც მარტოსული, ასკეტი თავადი – ნეხლუდოვი, სამ გაუთხოვარ დასთან ერთად რომ ცხოვრობდა. ზუსტად დემეტრაშვილების სახლის წინ და მისი სახლი, როგორც ნანასი – კულტურის სახლს ემიჯნებოდა...

ეს ასკეტი ნეხლუდოვი, ყოველ დღე, როგორც წესი, შებინდებისას კულტურის სახლისკენ დინჯად, მარტოდმართო მიემართებოდა...

ნანა დემეტრაშვილი: ამ კაცს გარეგნობით სურათზე ნანახ ნიკოლოზ მეორეს ვამსგავსებდი...

კულტურის სახლი არ თებოდა და ამ ხის შენობაში ლამის იყო გაყვანილიყავით...

მამა იყო ამ სახლის დირექტორი. ყოველ საღამოს, 8 საათზე, უცხოურ ფილმს ან სპექტაკლებს ვუყურებდით მე და ის უცნაური მოხუცი.

– რატომ უცნაური მოხუცი?

– ნლების განმავლობაში ერთად ვესწრებოდით ამ კინო-სეანსებს, ჩემი მეზობელი იყო და არასდროს გამომლაპარაკებია.

აბა, ერთი წუთით წარმოიდგინეთ:

დიდ ბალს, სადაც კულტურის სახლი იდგა, ერთადერთი ნათურა ანათებდა.

ამ ნათურის მქრალ შუქზე წინ მიდის თავადი ნეხლუდოვი, უკან მივყვები მე. ასე 12-14 წლის პატარა, ილიაში დედის თავშალამოჩრილი.

მერე შევდივართ დარბაზში (თუ იმას შეიძლება დარბაზი ვუწოდოთ), ის კაცი ჯდება წინ (რადგან როგორც მე მივხვდი, თვალები ანუხებს), უკან ვჯდები მე, დედის თავშალს ვიხვევ ფეხებზე და გატაცებით ვინყებ ფილმ-სპექტაკლის ყურებას.

ასე ვნახე გორკის, ოსტროვსკის, ტოლსტოის პიესებზე შექმნილი თითქმის ყველა რუსული ფილმ-სპექტაკლი და ბალეტებიც, მათ შორის „რომეო და ჯულიეტა“, აი ის, თუ გახსოვთ, ულანოვა რომ ცეკვავს...

ამავე გაყინულ დარბაზში ვნახე უცხოური, გერმანული ფილმები... ხანდახან, შუა ჩვენებისას, შუქი ჩაქრებოდა, მე და ის კაცი მოთმინებით ველოდებოდით, როდის გააგრძელდნენ ჩვენებას.

მერე რა გულუბრყვილო ვიყავი, რომ იცოდე, – ელიმება ქალბატონ ნანას, რატომღაც მეგონა მეორედ რომ ვნახავდი ფილმს, ჩაპაევი აღარ დაილუპებოდა.

ასე იყო, კიდევ რაღა გავიხსენო?!
– მაგრამ აქ ნუ შეწყვეტთ თხრობას, ასე მგონია, თითქოს ნოველას ვკითხულობდეთ. ორი უცნაური პერსონაჟი, ძველი არისტოკრატი რუსი და მის ნაფეხურებს ადევნებულ პატარა მეოცნებე, დაუდევარი, მოუსვენარი გოგონა...

– რაღა გავაგრძელო?... დამთავრდებოდა კინოსეანსი, ადგებოდა ნეხლუდოვი, ავდგებოდი მეც... ახლა მე გამოვდიოდი პირველი დარბაზიდან და მე მივუძღვოდი წინ. ის კაცი თავის ეზოში შევიდოდა, მე – ჩემსაში.

ასე უსიტყვოდ ვიცხოვრეთ ჩვენ ძალიან დიდხანს...

– მაგრამ ეს უსიტყვო ყოფა, თუ თქვენი მეზობლობა, გაცილებით მეტყველი აღმოჩნდა, ვიდრე ეს წარმოგედგინათ?!

– სწორედაც რომ ასე იყო, ეს კაცი რომ არ ყოფილიყო, შეიძლებოდა ხელოვნებაში არც არაფერი გამეკეთებინა.

ეს ადამიანი ჩემთვის თითქოს მანათობელ შუქურად იქცა, რაღაც უხილავი ძაფებით აღმოვჩნდი მასთან დაკავშირებული.

– მაგრამ სარეჟისორო ფაკულტეტი რატომ ამოირჩიეთ? გოგონები ხომ უმეტესწილად მსახიობობაზე ოცნებობენ...

– აბა, როგორ გავბედავდი მსახიობობაზე ფიქრს, ვთვლიდი, რომ საკმაოდ შეუხედავი ვიყავი.

თანაც, აკი გითხარით, თხზვა, რაღაცა ისეთის გამოგონება მიყვარდა, სადაც მუსიკა, მხატვრობა, მსახიობის ოსტატობა ერთად იქნებოდა გაერთიანებული. ამას მაშინ მივხვდი, როცა ბიბლიოთეკიდან სტანისლავსკის წიგნი გამოვიტანე და... წავიკითხე.

– ქალბატონო ნანა, ვერ დაგეთანხმებით, რომ შეუხედავი იყავით, აგერ, თქვენი სიყმაწვილის დროინდელი ფოტოები მიჭირავს და... ძალიანაც მომხიბლავი ყოფილხართ.

– რა ვიცი, რაც ვიყავი, ვიყავი!

– ოჯახში როგორ შეხვდნენ თქვენს არჩევანს?

– რადგან სკოლა ოქროს მედალზე დავამთავრე, ლიმიტი მქონდა და შემედლო სამედიცინო ფაკულტეტზე ჩამებარებინა, მშობლებიც ამასვე მირჩევდნენ. მე კი თავი მოვიკალა და იმ წელს არსად ჩავაბარე, თბილისში წამოვედი და მუშაობა დავიწყე.

– სად დაიწყეთ მუშაობა?

– რადიოტექნიკის ქარხანაში, მუშად. მაშინ ის ქარხანა ახალი გახსნილი იყო და მხოლოდ ახალგაზრდები ვმუშაობდით, აქედან უმეტესობა უმაღლეს სასწავლებელში აპირებდა სწავლის გაგრძელებას, ეს კი ქარხანას პრობლემებს უქმნიდა და ამიტომაც არ გვაძლევდნენ უმაღლესში ჩაბარების უფლებას.

ასე რომ, ტურებსა და გამოცდაზე ისე გავდიოდი, არავინ იცოდა. ქარხნიდან შესვენებაზე ვიპარებოდი.

რა თქმა უნდა, არც ჩემებს გაუფიათ, სარეჟისოროზე რომ ვაბარებდი მისაღებ გამოცდაებს.

– და ასე „უპატრონოდ“ ჩაირიცხეთ თეატრალურში?

– ოო, ეგ ცალკე ამბავია.

– ახლაც რომ გაიხსენოთ თუ შეიძლება?

– შეიძლება, რატომაც არა...

თავიდან საბუთებს არ იღებდნენ სარეჟისორო ფაკულტეტზე. მითხრეს, ისეთი დიდი კონკურსია, თან მხოლოდ 5 ადგილია, რაღას უნდა ინვალო ტყუილადო?! თუ გინდა სამსახიობო ფაკულტეტზე შემოიტანე საბუთებიო. არადა, მე მაინც და მაინც სარეჟისორო ფაკულტეტი მქონდა ამოჩემებული...

გამოვბრუნდი დაღვრემილი უკან და ვხედავ, ერთი სიმპათიური ქალბატონი მეძახის – გოგონა, მოდიო ჩემთანო.

ეს შესანიშნავი ქალბატონი, ძველი არისტოკრატი, ინსტიტუტის ბიბლიოთეკის გამგე – რუსუდან მიქელაძე აღმოჩნდა. ჩამიყვანა თავის ბიბლიოთეკაში, დაწვრილებით გამომიკითხა ჩემი ამბავი, იქვე წიგნებიც ამომირჩია და დამპირდა, – გული არ გაიტეხო, ხვალ მოდი და საბუთების მიღებაში დაგეხმარებო. თან ისიც მკითხა, უფრო რა ტიპის შეკითხვები გირჩევნია კომისიის წევრებმა რომ დაგისვანო?

ნანა დემეტრასვილი

მე ვუპასუხე: ქართულ თეატრსა და დრამატურგიაზე ბევრი არაფერი ვიცი-მეთქი. ჩვენი რაიონის ბიბლიოთეკაში წიგნებს უფრო რუსულ ენაზე ვკითხულობდი-მეთქი.

კარგი, კარგი, ნუ ნერვიულობ, ყველაფერი კარგად იქნებაო! – შემავლუიანა და ისე გამომიშვა შინ.

– გამოდის, რომ მიმღებ კომისიასთან ამ ქალბატონს ჩაუნყვია საქმე?

– ოჰ, ეგ არ გამახსენო...

– რატომ, რა მოხდა?

– რა მოხდა და დიდი კურიოზი: მივდივარ ინსტიტუტში, შევდივარ გამოცდაზე და კომისიის თავმჯდომარე – დოდო ალექსიძე მეუბნება: აბა, ქართულ დრამატურგიაზე გვიამბეთ, რაც იცითო...

– რაო?

– ჰო, სწორედ იმას მეკითხება, რისიც მეშინოდა. გავხედე იქვე მჯდარ ქალბატონ რუსუდან მიქელაძეს და კმაყოფილი გამომეტყველებით მიყურებს, მიღიმის, ხომ ჩაგინყვე საქმეო?!

– მერე რა ქენით, ხომ არ დაიბენით?

– რა უნდა მექნა?... შალვა დადიანის პიესა „მღვიმეში“ მქონდა წაკითხული და დავინყე მასზე ლაპარაკი... და როგორც მივხვდი, ბევრს არ ახსოვდა ეს საკმაოდ უცნობი პიესა.

კიდევ ვისი პიესა გახსოვთ? – ჩამეძია დოდო ალექსიძე და რომ ვუპასუხე, კაკაბაძის „კოლმეურნის ქორწინება“, ყველას სიცილი აუტყდა. მე კი გამიკვირდა, ვერ მივხვდი რა აცინებდათ... მაშინ რუსულად უფრო კარგად ვაზროვნებდი, მთელი კლასიკური ლიტერატურა რუსულად მქონდა წაკითხული, რადგან თეატრისწარმოში რუსულ გარემოში ვიზრდებოდი, ამდენად, საუბარშიც რუსული აქცენტი მეტყობოდა.

მასხოვს, გამოცდიდან რომ გამოვედი, აკაკი ხორავა გამომყვა და შემეკითხა – დედა გყავს რუსიო? არა, ქართველი მყავს-მეთქი, ვუთხარი. აბა, რუსული სკოლა ხომ არ დამთავრეო? – არა, ქართული-მეთქი.

მოკლედ, ასე იყო თუ ისე, შემდეგ ტურში გადავედი.

სპეციალობის გამოცდაზე ექსპლიკაციის დანერა დამავალეს. არადა, არ ვიცი რას ნიშნავს ეს ექსპლიკაცია და ახლა ხომ არ ვიკითხავ?! არ ვიცი როგორ მოვიქცე, რა დავწერო და... უცებ ყური მოვკარი, ედგარ ეგაძე და სანდრო მრეველიშვილი (ისინაც ჩემთან ერთად აბარებდნენ) გაქანებულენი ბჭობენ: მე ამას ასე დავწერ, მე იმ ეპიზოდს ასე ვხედავ... და ხედვა რომ გავიგონე, მივხვდი, რაშიც იყო საქმე. მივხვდი, რასაც ნიშნავდა ეს სიტყვა ექსპლიკაცია.

გადავწყვიტე დამენერა გოეთეს „ეგმონტი“.

მერე გიზო ჟორდანიას სიცილით იგონებდა თურმე, მისთვის, როგორც რეჟისორის ასისტენტისთვის, უთხოვიათ, მიდი, ერთი, იმ ნაწნავიან, ქარხნიდან მოსულ გოგონას დაეხმარე, ნახე, რას წერსო?

მოვიდა გიზო და რომ ნახა გოეთეზე ვმუშაობდი, გაუკვირდა, თუმცა ხმა არ ამოუღია, მაგრამ კომისიის წევრებისთვის კი უთქვამს – თქვენ რა, დამცინით, რად უნდა ჩემი დახმარება, გოეთეს „შესჭიდებიაო“.

ასე დავწერე ექსპლიკაცია და მივიღე მაღალი შეფასება.

– ასე უპრობლემოდ მოეწვეთ სარეჟისორო ფაკულტეტზე?

– თავიდან ხუთი ადგილი იყო გათვალისწინებული, შემდეგ მეექვსეც დაუმატეს. თავიდან 35 კაცი აბარებდა, ჩავი-

რიცხეთ ექვსნი: ედგარ ეგაძე, სანდრო მრეველიშვილი, თემურ ფალავანიშვილი, ნიკა ჯანდიერი, გია ანთაძე, რეზო ნულუკიძე, შემდეგ სასწავლო წლის განმავლობაში დაგვემატა: ლერი პაქსაშვილი, დიმა ბათიაშვილი, გელა კანდელაკი და ორი აფხაზიც... მხოლოდ მე ვიყავი ერთადერთი გოგონა ამდენ ვაჟებში და ამასთან დაკავშირებით, პრესაში უნივერსიტეტის ჟურნალისტიკის ფაკულტეტის სტუდენტთა სტატია გამოქვეყნდა ჩვენს ჯგუფზე, სადაც იუმორით წერდნენ ფეხბურთის გუნდზე, სადაც ერთი გოგონა იყო.

– ქალბატონო ნანა, როგორი იყო თქვენს დროს თეატრალური ინსტიტუტი?

– არაჩვეულებრივი, ძალიან საინტერესო!..

წარმოიდგინე, დერეფანში რომ გამოივლიდნენ კახი კავსაძე, ბელა მირიანაშვილი, გოჩა აბაშიძე, რობერტ სტურუა, მედეა კუჭუხიძე, ჯულიეტა ვაშაყმაძე, ლია მიქაძე, ნუგზარ შარია, ზურა ქაფიანიძე, მედიკო ბიბლიეიშვილი, გურანდა გაბუნია, იზა გიგოშვილი, მერაბ თავაძე, გოგი ხარაბაძე, რომელი ერთი ჩამოვთვალო?... ყველანი კარგები იყვნენ, ყველანი... ყველანი მსახიობები და რეჟისორები დადგნენ.

– მაშინ როგორ იყო, დღევანდელივით იოლად იხვეჭდნენ პოპულარობას?

– არა, ბატონო! მაშინ მართლა კარგი მსახიობი უნდა ყოფილიყავი, რომ ხალხსაც ეღიარებინე... ახლა კი რა ხდება, შეიძლება არცერთი როლი არ ითამაშო, არცერთი სახე არ შექმნა და მაინც პოპულარული გახდე!

– პედაგოგებს როგორ გაიხსენებდით, რამდენადაც ვიცი მიხეილ თუმანიშვილი იყო თქვენი ერთ-ერთი პედაგოგი და თქვენი ამაყოფა კიდევ. ახლა მაგონდება ერთგან ასე წერს: „ჩემი მოწაფეები – გოგი ქავთარაძე და ნანა დემეტრაშვილი პერიფერიაში გაემგზავრნენ. უკვე რამდენიმე წელია მუშაობენ ქართული კულტურის ავანპოსტებზე და ძალზე მნიშვნელოვან, უბადლო საქმეს აკეთებენ. და ჯერ არავინ იცის, ვის მეტი სარგებლობა მოაქვს თავისი სამშობლოსთვის. მათ, ვინც დედაქალაქშია, თუ მათ, ვინც ცენტრიდან მოშორებულ ადგილებში ქმნის, შეცდომებს უშვებს, ხარობს, ცოცხლობს“.

– ჰო, ამით ვამაყოფ...

მაგრამ ბატონო მიშამდე, ჩემი პედაგოგი იყო რეჟისორი გიგა ლორთქიფანიძე, რომელმაც რეჟისურის ანბანი შემასწავლა. შემდეგ, მოხდა ისე, რომ ბატონი გიგა შეცვალა მიშა თუმანიშვილმა. დღემდე ორივეს ჩემს შემოქმედებით ბიოგრაფიაში მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს.

საერთოდ, უნდა ვთქვა, რომ ბედმა გამიღიმა და ჩემი პედაგოგები იყვნენ: აკაკი ფალავა, ირაკლი ციციშვილი, ნადია შალუტაშვილი. გარდა ამისა, ვესწრებოდი დოდო ალექსიძის, ლილი იოსელიანის, საშა მიქელაძის გაკვეთილებს. მოკლედ, ინსტიტუტიდან არ გამოვდიოდი.

– ქალბატონო ნანა, წელან მიხეილ თუმანიშვილის ერთი მოსაზრება გავიხსენე და მგონი წინ გავუსწარი მოვლენებს, ალბათ, გვიან უნდა მესხენებინა, მაგრამ ავჩქარდი... რადგან მალე მინდა „ჩავიდეთ“ მესხეთის თეატრში... თუმც, თქვენს სადიპლომო სპექტაკლზეც უნდა ვთქვათ ორიოდ სიტყვა.

– მიხეილ თუმანიშვილმა გააკეთა ის, რასაც ნამდვილად არ მოველოდი. ვიტყოდი, ერთგვარად გარისკა კიდევც,

როცა ამ პატარა, ლანჩირაკ გოგოს გრიბოედოვის თეატრში დამადგმევინა სადიპლომომ სპექტაკლი.

– ვისი პიესა?

– შვარცის „არაჩვეულებრივი სასწაული“.

– მერე?

– მერე სანკულტურის (იყო ერთ დროს ასეთი თეატრი) თეატრის მთავარმა რეჟისორმა, ქალბატონმა ლილი იოსელიანმა მიმიწვია და დავდგი ვიტლინგერის „ვარსკვლავიდან ჩამოსული კაცი“, მერე იყო გორის თეატრი...

* * *

აქ ნამდვილად შეიძლება შევჩერდეთ და კიდევ უფრო დანვრილებით ვისაუბროთ იმდროინდელ თეატრალურ ინსტიტუტზე. ქალბატონ ნანას შემოქმედებითი გზის დასაწყისზე გორში, მაგრამ რაკი ვჩქარობ, ამიტომაც რესპონდენტს ასეთ კითხვას დავუსვამ:

– გორის თეატრიდან პირდაპირ მესხეთის თეატრში წახვედით და დაიწყოთ ის, რასაც დღეს შეიძლება ეპოქა ვუნოდოთ!.. თუნდაც იმიტომ, რომ თქვენ პირველმა გაბედეთ იქ, იმ უძველეს ქართულ მიწაზე, დაგედგათ ოთარ ჩხეიძის „თედორე“...

ამ მოვლენას, ყველას ახსოვს ბატონი ვასო კიკნაძის მოგონებებიდან, დიდმა მოღვაწემ და მოაზროვნემ – პავლე ინგოროყვამ, არაჩვეულებრივი ამბავი, ფანტასტიკა უწოდა...

გავიხსენოთ, როგორ იქმნებოდა ეს „ფანტასტიკები“, ოთარ ჩხეიძის პიესების მიხედვით დადგმული სამი სპექტაკლი, სამი გამარჯვება ქართულ სცენაზე და კიდევ... ბევრი სხვა სპექტაკლი.

მაგრამ ვიდრე თქვენ ისაუბრებდეთ, ისევ რამდენიმე პატარა ჩანაწერს გავაცნობ მკითხველს;

ეს არის მილოცვები, კეთილი სურვილები, მოგონებები, რომლებიც ინახავენ და აცოცხლებენ იმ დროს, როცა „მესხეთის თეატრს“ მართლაც ჰქონდა უფლება იმისა, რომ ღირსეული, კუთვნილი ადგილი დაეჭირა სხვა ქართულ თეატრთა შორის... ესეც ხომ თქვენი დამსახურებით იყო?!

როცა ქალბატონ ლილი იოსელიანს ვკითხვ, მაინც რატომ ურჩიეთ ასეთ ახალგაზრდა ქალს ნასულიყო მესხეთში და თეატრს ჩადგომოდა სათავეში-მეთქი? – მომიგო, იმიტომ, რომ ამ ახალგაზრდა ქალს ყველა ის თვისება ჰქონდა, რაც თეატრის მთავარ სამხატვრო ხელმძღვანელს სჭირდებოდა!

ბატონმა ვასილ კიკნაძემ კი, ილია ჭავჭავაძისეული ის განმარტება მოიშველია, რითაც ნამდვილ დედაკაცს ახასიათებს წმინდა ილია მართალი და კიდევ ერთხელ გაიმეორა დაბეჯითებით, რომ თქვენ მაშინ არ გყავდათ სხვა „დუბ-

ლიორი“, ამ დიდებულ, საშვილიშვილო საქმეს მამაკაცებიც კი ეკრძალებოდნენო.

აკი წერს კიდევ: „სტუდენტები ხშირად მეკითხებოდნენ, თუ ვინ იქნებოდა მათი რეჟისორი. ერთხანს გარკვეულ პასუხს ვერ ვაძლევდი, რადგან ვისაც არ შევთავაზე, უარი მითხრა. ბოლოს არჩევანი შევაჩერე გორის თეატრის ახალგაზრდა რეჟისორზე ნანა დემეტრაშვილზე.“

ჩავედი გორში. გავესაუბრე ნანას. ის გაიტაცა თეატრის შექმნის იდეამ. თეატრს სათავეში ჩაუდგა ნანა დემეტრაშვილი. სტუდენტები დიდი ინტერესით შეხვდნენ გადამწყვეტილებას. მე-6 აუდიტორიაში მოხდა მათი გაცნობა. კარგად მახსოვს ნანას პირველი სიტყვა. სტუდენტებს განუცხადა, რომ არავის ეხვეწება, არავის აიძულებს წავიდეს ახალციხეში. ხოლო ვინც ჩემთან ერთად წამოვა, მე მისი მეგობარი ვიქნები და ერთად შევქმნით თეატრსო“.

სხვათა შორის, საუბრისას ბატონმა ვასომ ისიც გაიხსენა, ეს რომ უთხრა სტუდენტებს ნანამ, გული გამისკდა, ძლივს შევგულიანებულ, შეპირებულ ახალგაზრდებს მესხეთში წასვლა არ გადაეფიქრებინათ, მაგრამ პირიქით კი მოხდა – ნანა დემეტრაშვილს, ამ ახალგაზრდა რეჟისორს, მთელი ჯგუფი წაყვა.

ნანა დემეტრაშვილი: ჯგუფი 21 აპრილს წავიყვანე. მახსოვს, აკაკი ხორავა, აკაკი ვასაძე, ეთერ გუგუშვილი, ყველა,

ყველა, ვინ არ მოვიდა ჩვენს გასაცვილებლად?! ჩავსხედით ავტობუსში და... გული მისკდება, თუმცა არაფერს ვამბობ, მაგრამ ვნერვიულობ, იქ რომ ჩავალთ, იქაურ ყოფას რომ დანიხავენ ეს თბილისელი ყმანვილები, რას იზამენ?!.. როგორ აღიქვამენ ახალციხეს?.. მადლობა ღმერთს, საღამოთი ჩავედით, ქალაქში უკვე სინათლეები ენთო და ყველაფერი ისეთი გაბრწყინებული მოჩანდა, ჩემს ახალბედა მსახიობებს მოეწონათ კიდევ.

ამოვისუნთქე!..

იმ საღამოს სასტუმროში მოვთავსდით. დილით, გავიხედეთ ფანჯარაში და რას ვხედავთ, წარმოიდგინეთ, აპრილში თოვლი მოსულა... წამოვცვივდით ეს ჩემი ბავშვები და მე, გავვარდით ბაღში, დავინწყეთ გუნდაობა... მერე დიდი დრო რომ გავიდა, იქაური მუსიკალური სკოლის დირექტორი გამომიბტყდა, რომ იცოდე, როგორი გაკვირვებულები ვიყავით ყველანი, ამრეზით გიყურებდით, მთავარი რეჟისორი ამ ახალგაზრდებთან ერთად რომ დაინწყებს გუნდაობას, იმან რა თეატრი უნდა შექმნასო?!

– **სინამდვილეში კი პირიქით მოხდა... მალე მესხეთის თეატრმა არსებობა 1967 წლის 23 სექტემბერს ოთარ ჩხეიძის „თედორეთი“ დაიწყო. რამ განაპირობა თქვენი არჩევანი?**

ვახტანგ ჭელიძე, ოთარ ჩხეიძე, ნოდარ გურეშიძე, ნანა დემეტრაშვილი, ნოდარ დუმბაძე, აკაკი გენაძე

– ალბათ უფრო იმან, რომ თეთრინყაროს რაიონი „საესეა ისტორიით“. დიდგორი, მარაბდა, სამშვილდე, ფიტარეთი, მთელი მანგლისი, თელეთი, ნადარბაზევი... იქაურები ხშირად მოაყოლებდნენ სიტყვას – აი, აქ არის, ამის იქეთაც, თამარ მეფის ნაფეხურებიო.

ბავშვობისას სულ ფეხით მქონდა მოვლილი თითქმის ყველა ეკლესია... არადა, დღეს ბევრმა არ იცის, რას წარმოადგენს სამშვილდე... მე კი ამ ისტორიასთან ერთად ვიზრდებოდი, შესისხლხორცებული მქონდა ჩვენი წარსული და ვფიქრობ, ამანაც განაპირობა ჩემი არჩევანი.

– მგონი გორიდან უკვე იცნობდით ბატონ ოთარს, არა?!

– დიახ, ვიცნობდი, დიდ პატივს ვცემდი პიროვნულად და მისი მწერლობა მიყვარდა და მესმოდა.

აქ, ქალბატონო ნანა, ცოტა ხნით ისე შეწყდება ჩვენი დიალოგი. მინდა ვასილ კიკნაძის ზემოთ ნახსენები მოგონებიდან ერთი ეპიზოდი შეგახსენოთ თქვენც და ჩვენს მკითხველებსაც:

თურმე, პავლე ინგოროყვას რომ გაუგია ვასილ კიკნაძისგან მესხეთის თეატრის გახსნის ამბავი, აღფრთოვანებულია. კითხვებიც დაუყვია – როდის იხსნება, ვინ არის რეჟისორი, ვისი პიესითო?..

ბატონ ვასოს უპასუხნია, – ოთარ ჩხეიძის „თედორეთი“, მაშინ, პავლე ინგოროყვას გაკვირვებით შეუხედავს თანამოსაუბრისთვის და ჩაულაპარაკნია გაოცებულს: კი მაგრამ, როგორ დართეს ნება, როგორ გაუშვესო?!

და როცა ვასილ კიკნაძეს უპასუხნია, გაუშვესო, – გაკვირვებულ მეცნიერს ხმამაღლა ჩაულაპარაკნია – ფანტასტიკურია!.. მისმინე, მაინც რაღაც ხდება ქვეყანაზე, არა?! – „მერე მკლავზე ხელი მომიკიდა, – იგონებს ბატონი ვასო და, თითქოს რაღაც საიდუმლოს მეუბნებოდა, ისე მითხრა: ახალციხის თეატრში მღვდელი თევდორეს დადგმა – ნამდვილად ფანტასტიკური ამბავია“ – მართლაც შესანიშნავი ეპიზოდი, დიდი პავლე ინგოროყვას ხასიათიც ჩანს, ეპოქაც იხატება და რაც მთავარია, სპექტაკლის დამდგმელი რეჟისორის გაბედულ გადაწყვეტილებასაც ერთი სიტყვით აფასებს.

მე თუ მკითხავს ვინმე, პავლე ინგოროყვას შეფასება – ფანტასტიკური ამბავიაო, – ყველა იმ რეცენზიასაც კი გადასწონის, რაც ამ სპექტაკლის შესახებ დაწერილა და თქმულა.

„თედორეზე“ მართლაც ბევრი თქმულა და დაწერილა. ამ ყველაფერმა კი თავი მოიყარა როსტომ ჩხეიძის იმ წიგნში მამას, დიდ ქართველ მწერალს – ოთარ ჩხეიძეს რომ ეძღვნება – „ავგისტოს შვილები, მამაჩემი ოთარ ჩხეიძე“.

მინდა ამ წიგნიდან ერთ-ერთი თავი ვახსენო – „ოთარ ჩხეიძის თეატრი“.

აქ არის სწორედ მოხმობილი ლადო სულაბერიძის 1990 წლის 10 აგვისტოთი დათარიღებული წერილი, სოფლიდან რომ გამოუგზავნია ბატონი ოთარისთვის...

ალმანახ „დრამატურგიის“ ახალ კრებულში ოთარ ჩხეიძის პიესა „სოლომონ – მსაჯული მეფისა“ წაუკითხავს, აღფრთოვანებულა და იდეაც დაბადებია: „შენ რო ცოტა მარიოფათიანი იყო, თავისუფლად შეგეძლო შეგექმნა „ოთარ ჩხეიძის თეატრი“, – „თევდორე“, „ქეთევანი“, „გიორგი“, „დედა“, „სოლომონი“. მე რო კაი რეჟისორი ვყოფილიყავი, უეჭველად შევქმნიდი ასეთ თეატრს. ხო იყო „შექსპირის თეატრი“, „ბრეხტის თეატრი“ და სხვათა და სხვათა? ჰოდა, ჩვენში ძალიან საინტერესო იქნებოდა „ოთარ ჩხეიძის თეატრი“.

მწერლის ამ ნატვრამ ბატონ როსტომს ახალციხის თეატრი, მისი მთავარი რეჟისორი, ქალბატონი ნანა დემეტრაშვილი მოაგონა:

„ახალციხის თეატრში გაჩნდა საამისო საწყისი და პირობები, მამს დრამატურგად ეგრძნო თავი, იქაურობა კი ოთარ ჩხეიძის თეატრად გამოკვეთილიყო, ისე ლონივრად შეიგდეს მხრებზე „თედორეც“, „ქეთევანიც“, „გიორგიც“.

...ხელისშემშლელი გარემოებანი უკან თან მოჰყვა „თედორეს“ დადგმას... თუმცა ნანა დემეტრაშვილმა გაუძლო საკმაოდ მწვავე შემოტევას და ეს სპექტაკლი ტრიუმფად აქციაო“. – ამასაც დასძენს ავტორი.

– მწვავე შემოტევა ვახსენე და ხომ არ გაიხსენებდით რომელიმე შემთხვევას?

– თბილისში გასტროლების დროს, სპექტაკლის „თედორეს“ დაწყების წინ ტელეფონით მავანმა სპექტაკლიდან რამდენიმე ფრაზის ამოღება „შემოგვთავაზა“.

– მაინც რომელის?

– აი, თუნდაც ამ ფრაზებისა:

გადაუდგმელად ირწოდეს თქვენი აკვანი, ამოდიოდნენ ვაჟკაცები იმა აკვნიდან, თავს დასდგომოდნენ ჩვენსა მიწას, ჩვენსა მამულსა, რომ ერთი გოჯიც აღარავის არ წარეტაცოს.

ვუპასუხე, არცერთ ფრაზას არ ამოვიღებ და ფარდასაც არ ვავხსნი-მეთქი, დავიმუქრე...

გასჭრა!!!

– ეს ვრცელი ექსკურსი, ქალბატონო ნანა, იმიტომ დამჭირდა, რომ მკითხველისთვის კიდევ ერთხელ შეგახსენებინა თქვენი მამინდელი გადაწყვეტილება – მესხეთის თეატრის აღორძინება დიდ მამულიმწიფელურ საქმეს რომ ემსახურებოდა... და თუ ეს მოვლენა დღეს ვინმეს პატარა საქმე ჰგონია, ძალიანაც ცდება!

ერთხელ, საუბარში, სიტყვამ მოიტანა და ახსენეთ, თავისთავად თეატრის სახელწოდებამაც დიდი როლი ითამაშა ჩვენი ქვეყნის სოციალურ-პოლიტიკურ ცხოვრებაშიო...

– კი, ეგ მართალია, როცა შეიქმნა ბჭობა თეატრის სახელწოდებასთან დაკავშირებით, დავიჟინე, აუცილებლად მესხეთის თეატრი ვუნოოდო-მეთქი. ნანახი მქონდა ძველი აფიშები და მომაგონდა, იქ ფიგურირებდა მესხეთი. მაშინ, მახსოვს, ზოგიერთმა დამცინა, – ეგ რა გამოდის?.. მაშინ დავარქვათ, გურიის, იმერეთის თეატრიო...

თავიდან არ მოეწონათ ჩემი წინადადება, მაგრამ გადის დრო ჩვენი თეატრის გახსნიდან ასე ორი-სამი წელიწადი და მეძახის ერთ-ერთი მაღალჩინოსანი თავისთან, მიჩვენებს სომხების მიერ დაწერილ საპროტესტო არზას (ხელს აწერს 120 კაცზე მეტი), სადაც ნათქვამია: ახალციხეში ქართველებს თუ აქეთ თავისი თეატრი, მაშინ ჩვენც უნდა გავგისხნათ სომხურენოვანი თეატრი ისე, როგორც – ცხინვალში და სოხუმშიაო!.. აი, მაშინ კი გაჭრა ჩემმა „ახირებამ“, მესხეთის თეატრი დავარქვათ-მეთქი, რომ დავიჟინე.

– როგორ, რანაირად?

– რანაირად და შეშინებული ჩინოსანი დავაწყნარე – თქვენ შეგიძლიათ სომხებს არგუმენტირებული პასუხი გასცეთ. მართალია, ახალციხეში 70% სომეხია, მაგრამ მესხეთის თეატრი მხოლოდ ახალციხის თეატრი კი არ

არის, არამედ მთლიანად – მესხეთის, იქ კი შედის არამხოლოდ ახალციხე და მისი შემოგარენი, არამედ, ბორჯომი, ადიგენი, ასპინძა და ამ რაიონში ერთად აღებული, რიცხობრივად მეტი ქართველი ცხოვრობს, ვიდრე სომეხი-მეთქი... და როცა მინისტრის მოადგილე მიხვდა მართალი ვიყავი, ამოისუნთქა – შენ აგაშენებს ღმერთი, დაგწყნარდი ახლაო!

აი, ასე იყო. დღეს შეიძლება ეს ბევრს არ ახსოვს, ზოგმა არც იცის და არც უნდა რომ იცოდეს, მაგრამ ამ ყველაფერს თავის დროზე, კომუნისტურ ეპოქაში დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა საქართველოსთვის.

– მალაჩინოსანი ახსენეთ და გამიგია, რომ „ძლიერი ამა სოფლისანი“ ცოტა არ იყოს, ერთგვარი სიფრთხილით ეკიდებოდნენ თქვენთან ურთიერთობას, როგორ ახერხებდით ამას?

– ძალიან უბრალოდ, უშუალო ვიყავი და მართალი. ყველას ყოველთვის ვანუხებდი, ოღონდ არა საჩემოდ, მხოლოდ თეატრისა და დასის წევრების პრობლემის გადასაწყვეტად.

მახსოვს, როცა ცეკას მდივანი იყო ედუარდ შევარდნაძე და ჩვენს რაიონს ესტუმრა, მ საათზე სპექტაკლზე მოსვლა მოინდომა. თუმცა უშიშროების თანამშრომლებს მაინცდამაინც არ ესიაშოვნათ მისი გამოჩენა თეატრში, მეუბნებოდნენ დალილია, დილიდან არაფერი უჭამია, რამდენიმე თათბირი ჩაატარაო, მაგრამ რაკი თვითონ ბატონმა ედუარდმა მოინდომა, რაღას გაანყოზდნენ.

სპექტაკლის მსვლელობისას დამიძახა, გვერდით მომისვა, წარმოდგენის შემდეგ დასსაც შეხვდა, მაშინ მეყო გამბედაობა და ვთხოვე წამყვანი ახალგაზრდა მსახიობებისთვის რესპუბლიკის დამსახურებული არტისტის წოდების მინიჭება მოეხერხებინა. შემპირდა, ვეცდები, მოვახერხებო და მართლაც სულ მალე ჩვენი დასის ათმა ახალგაზრდა მსახიობმა საქართველოს დამსახურებული არტისტის წოდება მიიღო. მათ შორის ყველაზე უფროსი 28 წლისა იყო.

გარდა მალაჩინოსნებისა, აუცილებლად უნდა აღვნიშნო ერთი რამ – ყოველთვის მაღლიერი ვიყავი საქართველოს ყველა კუთხის მაყურებლის, რომელნიც გვერდში გვედგნენ. გასტროლები საქართველოს ყველა კუთხეში გვექონდა და სწორედ მაყურებელთა ყურადღება და სიყვარული გვაძლებინებდა სიცივესა და ზოგჯერ გაუსაძლის პირობებში, ხშირად შიმშილიც გადაგვიტანია. რასაც თან ერთვოდა საზღვრის პირას ცხოვრება – შეზღუდული ურთიერთობა ნათესავებთან, მეგობრებთან. პირველ ხანებში უბინაონიც ვიყავით, მაგრამ...

მაგრამ მაყურებელი, მსახიობები და მეც, როგორც ხელმძღვანელი თეატრისა, ერთმანეთს ვავსებდით და ვზრდიდით.

გარდა სპექტაკლებისა, მე და ჩემი დასი აქტიურ მონაწილეობას ვიღებდით სახალხო დღესასწაულებში, იქნებოდა ეს

შოთაობა, საფარობა, ზარზმობა, მარაბდობა თუ დიდგორობა.

ამ დღესასწაულებისას ხშირად გვსტუმრობდნენ მწერლები, მხატვრები, კომპოზიტორები, რომელი ერთი გავიხსენო: ოთარ ჩხეიძე, აკაკი გენაძე, ნოდარ ღუმბაძე, ტარიელ ჭანტურია, გურამ ფანჯიკიძე, იოსებ ნონეშვილი, ლევან მალაზონია, ედიშერ ყიფიანი, ვასო კიკნაძე, ცნობილი მსახიობები თუ სხვა გამოჩენილი მოღვაწენი.

ჩვენთვის მართლაც ზეიმი იყო მათი მხარდაჭერა და სიყვარული. ...და ახლა როცა მეკითხებიან, მაინც რა გაძლებინებდა იქაურ ყოფაში, ვბასუხობ – საყოველთაო ყურადღება და სითბო მესხეთის თეატრისადმი!

აი, ასე ვიცხოვრეთ 20 წელიწადი...

მინდოდა ის ერთსულოვნება და სიყვარული, რომელიც ჩვენს შორის სუფევდა, ბოლომდე შემენარჩუნებინა, მაგრამ რას იზამ... ეტყობა, ასეც ხდება, 20 წლის შემდეგ, თეატრიდან წამოვედი... და მიუხედავად შემდგომ სხვადასხვა მცდელობისა, კვლავ დავბრუნებულიყავი მესხეთის თეატრში, აღარ მოვინდომე.

რაც იყო, იყო!..

ყველაფერს აქვს დასაწყისიცა და დასასრულიც...

* * *

ქალბატონი ნანა არაფერს ჰყვება იმ ტკივილზე, რამაც თეატრის დატოვება გადააწყვეტინა... და რაკი თვითონ ამ კონფლიქტზე საუბარს თავს არიდებს, მინდა კვლავ წარსულში გადავინაცვლო...

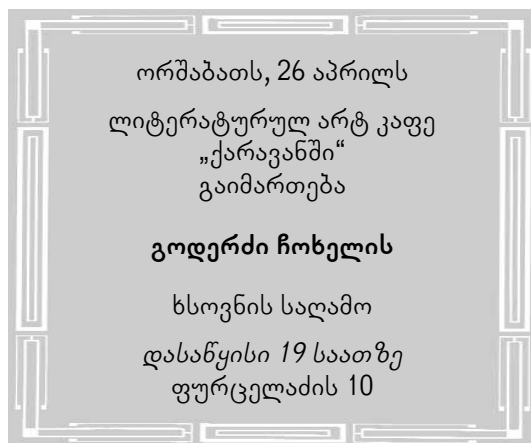
თუმცა, მანამდე აუცილებლად უნდა ვახსენო, რომ მესხეთის თეატრში ყოფნისას, ახერხებდა იმდენს, 1975-76 წლებში რუსეთში წასულიყო და სტაჟიორად ემუშავნა ისეთ რეჟისორთან, როგორიც იყო ანატოლი ეფროსი...

ხოლო მას შემდეგ, რაც მესხეთის თეატრიდან წამოვიდა, ერთხანს იმუშავა რუსეთის, შემდეგ ჩანტლადის სახელობის სატირისა და იუმორის თეატრში, ხოლო ბოლოს, ყველაზე რთულ პერიოდში ჭიათურის სახელმწიფო თეატრში მთავარ რეჟისორად...

თეატრალურ ინსტიტუტში რამდენიმე სამსახიობო ჯგუფიც გამოუშვა, ამავე ინსტიტუტში კონკურსშიც მიიღო მონაწილეობა და ჯერ დოცენტის, ცოტათი მოგვიანებით კი, პროფესორის საპატიო წოდება მიენიჭა, მაგრამ მიუხედავად ყოველივეისი, დღეს ისევ უმუშევარია...

და თუ შევეკითხებით, წარსულიდან მაინც რომელ ღირსშესანიშნავ დღეებს გაიხსენებთქო – მოგიგებთ: შვილების დაბადებას, მესხეთის თეატრის პირველ სპექტაკლს „თედორეს“, პირველ გასტროლებს თბილისში, მოსკოვში ვახტანგოვის სახელობის თეატრში, სადაც გვერდით ედგნენ სმოკტუნოვსკი, ეფრემოვი, ევსტიგნევი, ბულატ ოკუჯავა, კოჯუბოვა და სხვებიც. ახლა ყველა მათგანს ვერ ჩამოვლის.

გაიხსენებს აგრეთვე, ბულგარეთში, ქალაქ სოფიაში საერთა-

შორისო ფესტივალზე აღებულ დიპლომს აკაკი გენაძის პიესის „წმინდანების ჯოჯოხეთში“ – დადგმისათვის.

გაიხსენებს რუსთავის თეატრში მისეული ინტერპრეტაციით განხორციელებულ ილია ჭავჭავაძის „ოთარანთ ქვრივს“ და იქვე განსაკუთრებული სიყვარულითა და მონივნებით ახსენებს ჩვენს პატრიარქს, ილია II-ს, პრემიერაზე რომ ეწვია.

გაიხსენებს ქუთაისში ოპერისა და დრამატული თეატრების სცენაზე დადგმულ სპექტაკლებს.

და ასე...

გასახსენებელი მართლაც ბევრი აქვს, ჯერ მარტო მისი არქივი რად ღირს, ასე ცოცხლად რომ ინახავს წარსულს. ამ არქივში ბევრი ისეთი ჩანაწერი მოიძიება, რომელთა გაცნობა, ვფიქრობ, არც მკითხველისთვის იქნება უინტერესო.

არქივში აღმოაჩინეთ ვერიკო ანჯაფარიძის, მიხეილ თუმანიშვილის, ტარიელ საყვარელიძის, ელენე ყიფშიძის, ნოდარ დუმბაძის, სრულიად ახალგაზრდა, ჟურნალისტიკის ფაკულტეტის მესამე კურსის სტუდენტის – მაკა ჯოხაძის ჩანაწერებს.

მოვიყვან ზოგიერთ მათგანს და დავძენ – ეს არის ნამდვილი ისტორია. ისტორია, რომელიც ახლა მხოლოდ ნანა დემეტრაშვილის პირადი არქივის კუთვნილება კი არა, თვითონ მესხეთის თეატრის ისტორიაა. ვთქვათ, თუნდაც, ისტორია ოთარ ჩხეიძის თეატრისა, რომელიც მომავალში აუცილებლად უნდა აღორძინდეს...

მანამდე, მანამდე კი ამ ისტორიის სათავესთან კვლავ რეჟისორი ნანა დემეტრაშვილი დგას. დგას რეჟისორი, რომელმაც გასული საუკუნის 60-70-იან წლებში მესხეთის თეატრში ეპოქა შექმნა.

***

„ჩემო ძვირფასო ნანა!

გილოცავთ ამ მშვენიერ დღეს! გისურვებთ, რომ კვლავაც ასეთი მონდომებით, ახალგაზრდული შემართებით, გატაცებით ემსახუროთ ქართულ თეატრს და მუდამ გაახაროთ მაყურებელი. გული მწყდება, რომ პირადად ვერ გილოცავთ!

თქვენი მიხეილ თუმანიშვილი“.

„ვიცი, დიადი და მშვენიერი მომავალი გელით! ამის თავდება თქვენი ახალგაზრდული ლტოლვა, თქვენი ნიჭი და ღვთაებრივი მხარე საქართველოსი, სადაც არ შეიძლება არ იყოს გამარჯვებული ხელოვნება!

ვერიკო ანჯაფარიძე, 1969 წ. ვარძია“.

„კარგო, ძალიან კარგო ნანა! კურთხეული მხარის ხელოვნების მეზარატი ხართ. მოხიბლული ვარ თქვენი თეატრით, თქვენით. მიგულეთ მარად თქვენი თეატრისა და თქვენი ნიჭის თავყვანისმცემლად. ძნელია დაივინყო ამ მხარეში გატარებული დრო.

ტარიელ საყვარელიძე. 1969 წ. ვარძია“.

„მიყვარხარ! თავყვანს გცემ ნანა, ჯერ კიდევ თვითონ წინილაო, სხვისი კრუხი რომ ხარ! იცოცხლე ხელოვნებით, ხელოვნებას კი შენით ეცოცხლოს. ბედნიერება ჩვენი, მე ასე მესმის.

ლენა ყიფშიძე“.

„ნანა! რომ ვიყო ვინმე მესხი მელექსე, მე ვიცი, რა ხოტბასაც შეგასხამდი. მაგრამ არავინ არა ვარ და რა ვქნა. ის-ღა დამრჩენია რვა მარტი მოგილოცო. სიყვარული გამოციხადო და გთხოვო ნებართვა, მესხეთში ხანდახან ჩამოსვლისა.

შენით მოხიბლული ნოდარ დუმბაძე. 8. III. 69 წ.“

„აი, მე თქვენ იმ დღეს გისმენდით და მიხაროდა თქვენი ტკივილი. მიხაროდა, ჩემო ნანა, კარგი გაგებით. ღმერთმა ქნას ასეთი ტკივილები გქონდეთ სულ თავისი გამარჯვებებით. ოღონდ გამარჯვების შემდეგ ისევ ტკივილი და ასე დიდხანს, მთელი სიცოცხლე, ტკივილები და გამარჯვებები.

მაკა ჯოხაძე, უნივერსიტეტის III კურსი“.

***

– ქალბატონო ნანა, არსებობს მოსაზრება, რომ რეჟისორობა არ არის ქალური პროფესია. ეთანხმებით თუ არა ამ მოსაზრებას?

– იცი რა, ეს მოსაზრება სულაც არ არის ლოგიკას მოკლებული. ქალს, დედას, მეუღლეს ბევრი ისეთი მოვალეობა აკისრია, რომელსაც მისი ცხოვრების უმეტესი დრო მი-აქვს... ასე რომ, რეჟისორობა მართლაც რთული პროფესიაა ქალისთვის.

– თქვენი მეუღლე, რესპუბლიკის დამსახურებული არტისტი ვაჟა ნიკოლაშვილი, დღესაც მესხეთის თეატრში მოღვაწეობს, თქვენი ქალიშვილი ანაც მშობლების პროფესიას მისდევს და სცენაზე დგას, ვაჟს კინომცოდნეობის ფაკულტეტი აქვს დამთავრებული და, იქნებ, ამანაც „გაგიიოლათ“ რეჟისორობა?..

– ალბათ, ალბათ!..

ჩემი მეუღლე ვაჟა, თეატრის დაარსების დღიდან დღემდე მესხეთშია, ახლაც იქა მყავს მძევლად დატოვებული, – ელიმება ქალბატონ ნანას და იქვე დასძენს, – მაგრამ როგორც კი მოგვარდება ბინის პრობლემა, ოჯახიც გაერთიანდება.

რაც შეეხება ჩემს ქალიშვილს, ანას, მიუხედავად იმისა, რომ თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში უცხო ენათა ფაკულტეტზე ინგლისურის განხრით მაგისტრატურის კურსიც კი დაამთავრა, მაინც თავისი გაიტანა და თეატრისა და კინოს სახელმწიფო უნივერსიტეტის კინო-სამსახირო ფაკულტეტის რეზო ჩხეიძის ჯგუფში განაგრძო სწავლა.

ამჟამად პატარა „მშვენიერ“ ელენეს ზრდის ბერაძეების შესანიშნავ ოჯახში და კვლავ განაგრძობს ოცნებას მომავალ როლებზე.

რაც შეეხება ვაჟს ალექსანდრეს, კინომცოდნეობის ფაკულტეტზე ისწავლა. მერე მის ცხოვრებაში იყო ცხინვალი, აჩიგვარა, კინდლის უმძიმესი დღეები, პროფესია შეიცვალა... ჰყავს 15 წლის ვაჟი – მამუკა ლოლობერიძე.

***

ეს კითხვა შემთხვევით არ დამისვამს ქალბატონ ნანასთვის, დასასრულისთვის პატარა სიურპრიზი შემოგუნახე მკითხველს – თქვენი ვაჟიშვილის საშინაო დავალების რვეული, რომელიც შეიძლება ახლა თვითონაც აღარ ახსოვს, არადა, ამ პატარა, ბავშვურ ჩანაწერში კარგად

შემოქმედებითი პორტრატი

მოჩანს ნანა დემეტრაშვილის პიროვნული და შემოქმედებითი პორტრეტი.

1975 წლის 26 იანვარს თქვენს ვაჟს ასეთი თემა დაუწერია:

„დ ე დ ა ჩ ე მ ი

არც ერთი სიტყვა ისე ტკბილად და გულში ჩამწვდომად არ ხვდება ჩემს სმენას, როგორც „დედა“. რამდენი სიტბო და სიყვარულია ჩაქსოვილი ამ სიტყვაში.

მე უსაზღვროდ მიყვარს ჩემი დედა. იგი ყველაზე ლამაზი და კეთილია ჩემს თვალში. მე იგი კიდევ უფრო იმიტომ მიყვარს, რომ იშვიათად ვხედავ და ვიცი, რომ იმისი ფიქრი და გონება სულ მე დამტრიალებს თავს. იგი ჩემზე ფიქრით და ზრუნვით ათენებს და აღამებს. მიუხედავად ასეთი დიდი სიყვარულისა, ის მე არ მათამამებს და ყოველ ჩემს სურვილს უყოყმანოდ არ ასრულებს.

იგი მტკიცე ნებისყოფის ადამიანია. უყვარს საქმიანი საუბარი. დედაჩემი მუშაობს თეატრში და იგი რეჟისორია. რეჟისორად ყოფნა ადვილი როდია, ის განა მარტო ჩემზე ფიქრობს, არამედ იმაზედაც ფიქრობს, თუ როგორი გამოვა მისივე დადგმული სპექტაკლი. მართალია, ის დაღლილი მოდის სამსახურიდან, მაგრამ ჩემთვის მაინც ცალია. მე ძალიან მიყვარს დედაჩემი“.

P.S.

დაბოლოს, კიდევ შემოვინახე ერთი კითხვა:

– **ახლა რომელ სპექტაკლს დადგამდით?**

– ჩემი ოცნება ისევე ოთარ ჩხეიძის დრამატურგიის განხორციელებაა. მინდა ახლანდელი თვალით შევხედო იმ პრობლემებს, რომლებიც დღესაც ძალიან აქტუალურია.

მამინე მაინც სწორხაზოვნად ვაზროვნებდი, ახლა სულ სხვა ხედვა გამაჩნია... და კვლავ მაინტერესებს რა არის მთავარი, განწყვე და ისე შეინარჩუნო შენი ენა, შენი მიწა-წყალი თუ... მხოლოდ ფიზიკური სიცოცხლე შეინარჩუნო სხვათადასხვათა მათამებლობით?!

აქეთ დგას უკომპრომისო თედორე, იქით ეპისკოპოსი, რომელიც ამტკიცებს, ოღონდ გადარჩეს ერი ფიზიკურად და ბევრ რამეზე უნდა დავხუჭოთ თვალიო! მაინც რომელია ამ ჭიდილში მთავარი?! კვლავ მინდა დავსვა ეს შეკითხვა სცენიდან. კიდევ ერთხელ მინდა გამოვავიზო „თედორეთი“ ჩვენი ერი. განა დღესაც აქტუალური არ არის?!

მხოლოდ სიმრავლე გადაგვარჩენს და ერთპირობა...

მხოლოდ სიმრავლე და ერთპირობა, სხვა არა გვინდა, რომ ჩვენს მიწა-წყალს ჩვენ თვითონ დავვატრონოთ. რომ ერთი გოჯიც აღარავის არ წარეტაცოს!

დღიურის ფურცლებიდან

იოსებ ჭუმბურიძე

ორი ცა და ყველაზე ტკბილი დარდი

„წიგნს კრიტიკოსის წინასიტყვაობა არ წარვუმძღვარე. ქართველ კაცს ლექსის ავ-კარგის შეცნობა თავადაც მშვენივრად ხელეწიფების და ვფიქრობ, სხვათა დამოძღვრას არ საჭიროებს,“ — წერდა მედეა კახიძე ერთ-ერთი პოეტური კრებული წინათქმამში.

პოეტს, რომლის არაერთი ლექსი მკითხველმა იცნო, შეიყვარა და აამლერა კიდევ, ნამდვილად აქვს ამის თქმის უფლება, თუმცა, მაინც მგონია, რომ მედეა კახიძის შემოქმედებას არც კრიტიკის ყურადღება აწყენდა, რადგან მის ლირიკაში ბევრი რამ არის დაუნახავი და შეუფასებელი.

თავის დროზე შოთა ნიშნიანიძემ ჩვეული ოსტატობით მიანიშნა მედეა კახიძის პოეტური ინდივიდუალურობის ერთ უმთავრეს თვისებაზე:

შენი ლექსი ჩოჩორივით მობაკუნდა ქალაქში...

მაგრამ ეს მაინც მეტაფორული შეფასებაა და არა ლექსის კრიტიკული განხილვა-ანალიზი, არადა ყურადღებას და შეფასებას ბუნებრივად ითხოვენ და, რაც მთავარია, იმსახურებენ თვითონ მედეა კახიძის მეტაფორები:

მე კი გაზაფხულს ტანზე ვიზომებ, ვით ახლად დაჭრილ ჩითის საკაბებს...

ან:

წვიმა ჰკილია ეკლებს კურცხლებად...

ან:

ხეზე, ვით მთვრალი კახელი, მღერის ჭრიჭინა დინჯად...

ან:

ვკრეფდი კენჭებს, გაჩენიდან ბრმებს...

ან:

ჩემი ეკლესიის გარეშემო ბერად აღკვეცილი ცაცხვები...

ან:
**მთა, ვით გრძელტარა ყალიონს,
ბილიკს აბოლებს ნისლად...
ან:
ჩანჩქერი — წყაროების ბეთჰოვენი...**

ან:
**ნელზე ჰკიდია მცხეთას
მტკვარი — ხორასნის ხმალი!**

რა ამბავიაო! — ალბათ, გაიფიქრეთ.
მეც ზუსტად ეს მინდოდა!
არადა, გაგრძელება კიდევ დიდხანს შეიძლებოდა.
იმასაც უეჭველად გაიფიქრებდით, რომ ლექსს, უფრო
ზუსტად, პოეტურ ინდივიდუალურობას, მარტო მეტაფო-
რები არ ჰყოფნის, რომ პოეტი საკუთარი ხმით (დიქციით,
ინტონაციით) იცნობა.
სხვათაშორის, ზემოხსენებულ „ჩოჩორივით მობაკუ-
ნებაში“ უწინარესად პოეტური დიქცია იგულისხმებოდა.
მედეა კახიძის პოეტური დიქცია ქართველმა მკითხ-
ველმა კარგა ხანია დაიმახსოვრა:

იმ ქალს, იმ ბერიკაცს გაუმარჯოს...

ან:
**მისმობენ, მელიან, მამხნევენ,
სიზმრებშიც ვერსაით ვემალები...**

ან:
**ვკეცე, ვკეცე, ვერ დავკეცე
საქართველოს საოცნებო გზები...**

ალბათ, იშვიათია პოეტი, რომელსაც ასე მკაფიოდ გა-
მოკვეთილი ჰქონდეს მხოლოდ ორი თემა — სამშობლო
და სიყვარული:

**მე ორი ცა მაქვს ქვეყნად,
ორივე ჩემად ვცანი...
ერთი — თვალები შენი,
ერთიც — ქართული ცაი,
ორივე საოცნებო, ორივე სალოცავი!**

ასევე მცირეა იმ პოეტთა რიცხვი, ამ ორი დიადი
გრძნობის ორიგინალურად გამოსატვა რომ ძალუძთ.
მედეა კახიძემ მოახერხა, „ორივე სიყვარულზე“ მხო-
ლოდ თავისი ხმით ემღერა.
მისეული (ქალის) სიყვარული ასეთია:

**მე დამარცხებული გნოლი ვარ,
შენ — გამარჯვებული არწივი.**

ან:
**გულია სათუთი სალამური,
ჩაჰბერე, სანატრელო, ტკბილად,
გული მტრედია განაბული,
ფრთხილად, ფრთხილად, ფრთხილად!**

ან:
**შეკრულ-გაკოჭილს სიყვარულის
გარსაკრავებით,
მქონდეს მარადის კალაპოტად
შენი მკლავები...**

სამშობლოს მისეული სიყვარული (აქ უკვე სქესი აღარ
არსებობს!) ასეთია:

**ვძებნე, ვძებნე, ვერ მოვძებნე
ოცნებაში დახატული მოყმე,
მინდა, ვიყო თავანკარა გაზაფხული,
ჩემი მიწის სადღეგრძელოდ მოკვკვედ...**

ან:
**ბენვის ბილიკივით მოჩანს ხევი,
ქვა როა, ქვაც მიყვარს მანდაური,
რანამს შემოუხვევს მოსახვევი,
ფეხზე წამოდგება ანანური...**

შევეცადეთ, ამ კრებულში თანაბრად და ღირსეულად
წარმოგვედგინა პოეტის „ორივე ცა“.
50 ლექსი სიყვარულზეა, 50 — სამშობლოზე.
დავინყეთ სიყვარულით, რადგან ისაა ყველაფრის სა-
თავე.
სიყვარული ყოვლისმომცველია. ის ღმერთიცაა, სამ-
შობლოც, გაზაფხულიც...

**რადგან სახლში მყავს თამუნია,
ჩემი საკუთარი გაზაფხული...**

— ასე ორიგინალურად გამოსატავს პოეტი ქალი სიყ-
ვარულის ერთ სახეობას.
ეს გაზაფხულივით სტრიქონებიც მისია, საკუთარი.
...ასე მგონია, მედეა კახიძის შემოქმედებას ერთი რამ
აკლია — მზრუნველობა ავტორის მხრიდან. ისეთი შთა-
ბეჭდილება მრჩება, რომ ის ლექსებს წერს და მერე აღარ
პატრონობს, მხოლოდ მკითხველის (და არა კრიტიკის!)
იმედად ტოვებს.
კრიტიკა კი მხოლოდ „მებრძოლებს“ სწყალობს.
მედეა კახიძეს ეს ნაკლებად აღელვებს, ის სულ სხვა
დარდის ჭაშია ჩავარდნილი:

**ისე დამეშრიტა თვალი,
ისე დამიმოკლდა გზები,
რომ ვერ განაცვალე თავი
და ვალმოუხდელი ვკვდები...**

ეს, ალბათ, ყველაზე ტკბილი დარდია ქართველი პოე-
ტისათვის. ვისაც ის არ ხრავს, პოეტი (მითუმეტეს, ქარ-
თველი!) არც ეთქმის.
მთავარია, ეს გჯეროდეს:

**მე თესლად წავალ გამთბარ მიწაში,
ამოვლივდები ხოდაბუნებად...**

პით მღელვარე წამი

□

საუბარი თეონა ქურთაულთან

„სწორმა განათლებამ ახალგაზრდობაში ღვთის სამსახურის, კაცობრიობაზე, სამშობლოზე, ოჯახსა და მეგობრებზე ზრუნვის სურვილი და შესაძლებლობა უნდა აღზარდოს. სწორედ ეს უნდა იყოს დიადი მიზანი და შედეგი ყოველგვარი განათლებისა“, – წერდა ბენჯამინ ფრანკლინი. ამ მიზნების განხორციელების გზაზე კი უნივერსიტეტი ახალგაზრდებისათვის უძვირფასესი ადგილი უნდა იყოს დედამიწის ზურგზე.

ქართლის შუაგულში მოქმედი უმაღლესი სასწავლებელი განათლებისა და მეცნიერების მძლავრი კერაა, რომელიც გორისა და ცხინვალის უნივერსიტეტების გაერთიანების შედეგად ჩამოყალიბდა. მდიდარი და ღრმა ისტორიული წარსულის მქონე სასწავლებლის მისიაა ეროვნული თვითშეგნების გაღრმავება, საფუძვლიანი განათლების მიცემა, ცოდნის რეალიზება ქართული საზოგადოების წიაღში და ინტეგრაცია მსოფლიო საგანმანათლებლო სივრცეში.

უნივერსიტეტის ხედვასა და მიზანს ნათლად ასახავს ორიგინალური სლოგანიც: „ცოდნა ცხოვრებისთვის“. სწორედ ყოველდღიური, თავაუღებელი შრომისა და მეცადინეობის მეშვეობით წუთისოფლის გზაზე ადამიანი წელგამართულად, მხნედ მიაბიჯებს. ოსტატი სულსა და გულს ატანს ამ დიდ საქმეს, რასაც სწავლა-განათლების დაუფლება და თვალსაწიერის გაფართოება ჰქვია.

ღღეს განსაკუთრებით სჭირდება ქვეყანას მიზანმიმართული, განვითარებული ახალგაზრდები. სწავლის, ძიების, პიროვნებად ჩამოყალიბების წლებს თეონა ქურთაული უნივერსიტეტის კედლებს უკავშირებს.

სწავლობს გორის უნივერსიტეტში, ჰუმანიტარულ ფაკულტეტზე, ქართული ენისა და ლიტერატურის სპეციალობით, არის სტუდენტური თვითმმართველობისა და სტუდენტთა უფლებების დამცველთა ჯგუფის წევრი, აქტიურადაა ჩართული საქველმოქმედო აქციებში, ღონისძიებებსა და რესპუბლიკურ კონფერენციებში.

2008 წლიდან ოთარ ჩხეიძის სახელობის სტიპენდიანტია.

2009 წლის 27 აპრილს თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტში გაიმართა სტუდენტთა პირველი რეგიონთაშორისი რესპუბლიკური სამეცნიერო კონფერენცია, სადაც ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა სექციისაზე თეონა ქურთაულმა წარადგინა თემა „ბიოგრაფია პორტრეტის გარეშე“, როსტომ ჩხეიძის ბიოგრაფიული რომანის „ყაზბეგიანას“ მიხედვით. საუკეთესო მოხსენებისათვის გადასცეს დიპლომი.

ამავე თემასთან დაკავშირებით გორის უნივერსიტეტში პროფესორმა თამილა გოგოლაძემ ჩაატარა ღია ლექცია, რო-

მელსაც ესწრებოდნენ ლექტორ-მასწავლებლები და სტუდენტები. ამჟამად მუშაობს საბაკალავრო ნაშრომზე „პოსტსაბჭოთა ხანა ოთარ ჩხეიძის ნაწარმოებებში“. თემის ხელმძღვანელია უნივერსიტეტის რექტორი, პროფესორი ზაზა ცოტნიაშვილი, ხოლო თანახელმძღვანელი პროფესორი მარინა გიგაშვილი.

ანიტერესებს საკუთარი სოფლის – ტირძნისის ისტორია. იკვლევს მასალას მისი სახელწოდების წარმოშობის, კულტურული ძეგლებისა და იქ მცხოვრებთა გვარების შესახებ.

– მთელი „ყაზბეგიანა“ გამსჭვალულია როსტომ ჩხეიძის მიზანწრაფვით, აჩვენოს, როგორ ყალიბდება ალექსანდრე ყაზბეგი როგორც მწერალი. რა მიზნით შეარჩიე ეს ბიოგრაფიული რომანი საკონფერენციო თემად?

– ალექსანდრე ყაზბეგის ცხოვრება თითქმის საუკუნუნახევრის განმავლობაში წარმოადგენდა ურთიერთსაწინააღმდეგო ფაქტებით შეჯერებულ თუ დაუსაბუთებლად შეურაცხმყოფელ ბრალდებათა ნაკრებს.

მე-20 საუკუნის დასასრულისათვის ობიექტურად შეფასდა ამ მართლაცდა გამორჩეული მწერლის ღირსებანი. როსტომ ჩხეიძემ სცადა სათანადო პატივი მიეგო ალექსანდრე ყაზბეგის ხსოვნისათვის, რაც მან ასახა 2005 წელს გამოცემულ ბიოგრაფიულ რომანში.

ბიოგრაფიული ჟანრი ქართულ მწერლობაში საკმაოდ პოპულარულია, მაგრამ ბიოგრაფიული ელემენტებისა და ავტორის ფანტაზიით ერთგვარად გამყარებული რომანის სახე ახლა გამოიკვეთა და მისი დამკვიდრება უკავშირდება ლიტერატურათმცოდნეს, კრიტიკოსსა და მწერალს როსტომ ჩხეიძესაც. როგორც თავად ავტორი აღნიშნავს, ალექსანდრე ყაზბეგზე ბიოგრაფიული რომანი მას შთააგონა მამის, ოთარ ჩხეიძის წიგნმა „რომანი და ისტორია“.

როსტომ ჩხეიძე მხოლოდ მისეული მანერით ხატავს ყაზბეგის ცხოვრების მთელ გზას, რასაც იგი აღწერს მწერლის თანამედროვეთა მოგონებების განზოგადებით და თვით პიროვნების სულიერ სამყაროში გარდასახვით. აღნიშნული თემა წარმოადგენს „ყაზბეგიანას“ ჩემეული გააზრების ცდას. გამოვყავი საკითხები, რომლებიც ჩემი აზრით, საინტერესოდ გამუქდა ბიოგრაფიულ რომანში:

ალექსანდრე ყაზბეგის დამოკიდებულება რუსოფილი პაპის ხსოვნის მიმართ.

ალექსანდრე ყაზბეგის გადაწყვეტილება ცხვარში წასვლის შესახებ და მისი ახლებური კუთხით გამუქება.

ალექსანდრე ყაზბეგის ბედისწერა – უშვილძიროდ გადაგება.

ალექსანდრე ყაზბეგი და დიმიტრი ყაზბეგი. როგორც ბიოგრაფოსი, როსტომ ჩხეიძე პირუთვნელია. მან აჩვენა საოცარი მხატვრულობით, ალექსანდრე

ყაზბეგის ტრაგიკულ პიროვნებაში გარდასახვით, სხვადასხვა შეხედულებათა მხოლოდ მისეული ანალიზით თუ გამოყენებით, რომ ალექსანდრე ჩოფიკაშვილი ნამდვილად ის საოცარი ყაზბეგია, რომელიც საუკუნე-ნახევრის მანძილზე ალელვებდა ქართველ მკითხველს. ესაა მისი, როგორც მეცნიერის და მწერლის, დიდი დამსახურება.

– 2008 წლის 7 მაისს გორის უნივერსიტეტში ოთარ ჩხეიძის ხსოვნის საღამო გაიმართა. შეხვედრაზე გამოითქვა ინიციატივა, რომ მწერლის სახელობის სტიპენდია დაარსებულიყო. გამოცხადდა კონკურსი. წარდგენილ კანდიდატთაგან ლექტორ-მასწავლებელთა გადწყვეტილებით არჩევანი თქვენზე შეჩერდა.

– დიდი ბედნიერებაცაა და დიდი პასუხისმგებლობაც იყო ოთარ ჩხეიძის სახელობის სტიპენდიანტი... ოთარ ჩხეიძის სახელობის სტიპენდიანტობა პასუხისმგებლობაა დიდი მწერლის სულის წინაშე და, ამავდროულად სტიმული საკუთარ შესაძლებლობაში დარწმუნებისა.

დღეს ქართული უნივერსიტეტი რეფორმის ფარგლებში ძირეულ ცვლილებებს განიცდის, ბევრი ჩვენთვის ნაცნობია, ბევრიც ახალი და უცხო. ვფიქრობ, გორის უნივერსიტეტში ყველა ბეჯით სტუდენტს შეუძლია განვითარება და საკუთარი თავის წარმოჩენა.

– სინდისიანი, გონიერი, ზნეობიანი ოსტატი ღირსია დიდი პატივისცემისა ყოვლის კაცისაგან, რომელიც გონებით გახსნილია და მიხვედრილია“. ბრძენი იაკობის ამ გამოხატულების პირველი ნაწილი სწორედ რომ ზუსტად მიესადაგება ბატონ ოთარ ჩხეიძეს, ხოლო გამოხატულების მეორე ნაწილი იმას, ვისაც უნარი აქვს კაცის მიხვედრისა. რამდენად ფლობ ამ უნარს?

– ბედნიერი ვარ ყოველთვის, როდესაც ოთარ ჩხეიძის შემოქმედებასთან მიწვევს შეხვედრა. მისი ნაწარმოებებით შექმნილია მთელი მე-20 საუკუნის ეპოქა, ჩვენი მრავალჭირვარამგადასახადი სამშობლოს ისტორია. პირველი, რასაც მისი ნაწარმოებების წაკითხვისას შენიშნავს მკითხველი, წერის თავისებური, ძალიან ორიგინალური სტილია. ყველასათვის მისაღები და მისახვედრი ალბათ იმიტომაც არის ბატონი ოთარის შემოქმედება, რომ ნათელია, ჭეშმარიტია, დახვეწილია. ქვეყნის გადარჩენის იდეას ზნეობრივ ამაღლებასა და განწმენდაში ხედავდა იგი.

ჩვენი ქალაქი წარმოუდგენელია ოთარ ჩხეიძის სახელის გარეშე. იგი გვაამაყებს, გვამხნევებს, გვასწავლის. ცნობებს მწერლის შესახებ მის თანამედროვეთაგან, ჩემს პედაგოგთაგან და ჟურნალ-გაზეთებიდან გავიცანი. გავეცანი და გულში სინანული ჩამრჩა. ბედნიერია ის, ვისაც საშუალება ჰქონდა მისგან რჩევა-დარიგება მიეღო და ყურადღებით ესმინა მისი „მარჯვედ და მოხერხებულად მოქნეული სიტყვისათვის“. იგი გზას უკვ-

ლევდა მომავალ თაობას, ზრდიდა სიტყვის მომავალ ოსტატებს, მართლის მთქმელ ხალხს.

ამიტომაც არის, რომ მის აღზრდილებს ჭეშმარიტი ოსტატისაგან მიღებული ცხოვრებისეული საგზალი ჯერაც არ დალევიათ.

„ფეხს შედგამდა თუ არა ინსტიტუტში, აუცილებლად ქუდს მოიხდიდა. ამით სტუდენტებს ამ საგანმანათლებლო ტაძრისადმი კრძალვას გვინერგავდა. ოთარის ლექციის შემდეგ ვცდილობდით, რომ მოგვეძებნა და თავადაც წაგვეკითხა ახსნილი რომანი თუ პოემა“, – ისხენებს ჯემალ ინჯია.

მიხარია, რომ გორთან და მის საზოგადოებრივ-კულტურულ ცხოვრებასთან დღემდე არ წყვეტს კავშირს მისი მადლიანი სიტყვის ღირსეული გამგრძელებელი ბატონი როსტომი.

– საყვარელი მწერლები თუ გყავს, და იცნობ თუ არა ახალგაზრდა მწერალთა შემოქმედებას?

– საყვარელი მწერლები – კონსტანტინე გამსახურდია და ოთარ ჩხეიძე. ეს ორი კლასიკოსი ქართულ მწერლობაში ჩემთვის ყველაზე მნიშვნელოვანია. ორივე საქართველოს ტკივილიანი ცხოვრების მემატიაწინედ წარმოგვიდგება.

მიყვარს თანამედროვე ლიტერატურაც. ახალგაზრდა მწერალთა შემოქმედებას ძირითადად ჟურნალ „ჩვენი მწერლობის“ ფურცლებიდან ვეცნობი. ორიგინალური და საინტერესო შემოქმედებით ბევრმა ახალგაზრდა მწერალმა უკვე დაიმკვიდრა საკუთარი ადგილი თანამედროვე ლიტერატურაში.

– შენი ცხოვრების წესი?

– ჩემი ცხოვრების წესი? ჭაბუა ამირეჯიბს დავესესხები: „ცხოვრება მხოლოდ ის არის, რაც გახსოვს, დანარჩენი არსებობაა“. ვისურვებდი, რომ წუთისოფლის დღეების უსასრულო მწკრივში რაც შეიძლება მეტი იყოს ლამაზი, შინაარსიანი დღე.

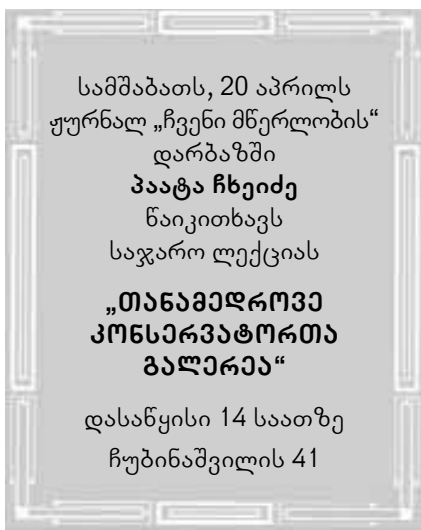
* * *

სამწუხაროდ, სულიერ ღირებულებათა გაუბრალოების ეპოქაში გვინევს ცხოვრება. მომავალი თაობა კი სულიერ ფასეულობებზე უნდა აღიზარდოს.

ეს მისია სკოლამ, უნივერსიტეტმა უნდა იტვირთოს.

სიყმაწვილის წლები მიზანმიმართულად უნდა გამოვიყენოთ, რადგან ის „მხოლოდ ერთხელ ჩამოვივლის ჩვენი ცხოვრების კარებთან, მხოლოდ ერთხელ გაჩერდება საიდუმლოებით მოცულ ცხოვრების ბჭესთან და წავა, გაქრება, ვით მოელვარე ნამი. ბევრჯერ ეძახი მას ცხოვრების უკანასკნელ წუთებში, მოუხმობ ბევრჯერ, მაგრამ ამაო იქნება ძახილი და მუდარა, ის აღარ დაბრუნდება შენთან... მალე, მალე გაივლის სიჭაბუკე...“ (ნიკოლო მინიშვილი).

ესაუბრა ნინო ქოქოშვილი

ვრცელი მოთხრობა — თუ მცირე რომანი — „ბაბუაწვერას ღვინო“ ამერიკელმა მწერალმა რეი ბრედერემ 1957 წელს გამოაქვეყნა. ეს ავტორი, უპირველეს ყოვლისა, სამეცნიერო ფანტასტიკის ბრწყინვალე ნიმუშებითაა ცნობილი, თუმცა ვინც კარგად იცნობს ბრედერის შემოქმედებას, დამეთანხმება, რომ ფანტასტიკის უანრული ელემენტები მისთვის მხოლოდ სათქმელის უკეთ გამოხატვის საშუალებაა — ერთ-ერთი საშუალება.

ამის საუკეთესო საბუთი ამ ავტორის არაერთი, ეგრეთწოდებული, „რეალისტური“ მოთხრობა და, პირველ რიგში, სწორედ „ბაბუაწვერას ღვინო“ გახლავთ: ის არც კოსმიურ მოგზაურობებზე გვიამბობს, როგორც დაუვინყარი „მარსის ქრონიკა“ (თუნცა ეს ნაწარმოებიც, ჩემი აზრით, უფრო ფილოსოფიურია, ვიდრე ფანტასტიკური), არც ანტიუტოპიას წარმოადგენს, როგორც შემზარავი „451 გრადუსი ფარენჰაიტი“. ეს წიგნი 12 წლის ილინიოისელი ბიჭის, დაგლას სპოლდინგის, ზაფხულია, თავიდან ბოლომდე, დღითიდღე მოთხრობილი. და მაინც, ბრედერის შემთხვევაში, უანრულ-სტილისტური დეფინიციისათვის სრულიად უკმარია იმის თქმა, „ბაბუაწვერას ღვინო“ მხოლოდ იმიტომაა რეალისტური პროზაული ნაწარმოები, რომ მასში, ერთი შეხედვით, არ ხდება არაფერი ფანტასტიკურ-ზღაპრული. შესაძლოა, ეს ნაწარმოები სწორედაც რეალურაა და ფანტასტიკურს შორის ზღვარის წასაშლელადაც იყოს დაწერილი, ყოველ შემთხვევაში, მისი კითხვისას ჩვეულებრივი, ყოველდღიური მოვლენებიც კი ჯადოსნურ ხიბლსა და იდუმალებას იძენს.

„ბაბუაწვერას ღვინოში“ არ არის ერთი გამოკვეთილი სიუჟეტური ხაზი, ამბავი, თავგადასავალი. შეიძლება კიდევ გაგიჭიროდეს ამ წიგნის შინაარსის გადმოცემა. ეს ჩვეულებრივი — ან ჯადოსნური — ეპიზოდების წყებაა. გათავაზობთ ერთ-ერთ ასეთ ეპიზოდს, რომელიც ავტორის ზოგიერთ კრებულში დამოუკიდებელი მოთხრობის სახითაც დაბეჭდილია.

რეი ბრედერი

სკორტული ფეხსაცმელი

მათ მოსვლასა და წასვლას ძნელად თუ შენიშნავდით. მთიდან ჩამოსული ღრუბლების ჩრდილებივით უხმოდ ჩაიქროლებდნენ და მათი ფეხით გათელილი ბალახი წამსვე ისევ წამოიმართებოდა... ზაფხულის ბიჭები, ფეხმარდად მბროლელნი.

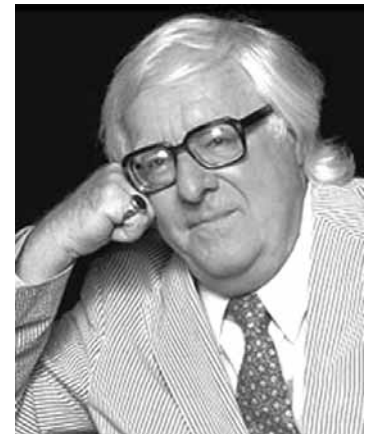
დაგლასი სხვებს ჩამორჩა. აქოშინებული ხევის პირას შეჩერდა, იმ იდუმალი უფესკრულის თავზე, საიდანაც ოდნავ შესამჩნევი გრილი ნიავი უბერავდა. შევლივით ყურებდაცქვეტილმა ბიჭმა ქვევიდან მონაქროლი ისეთი საფრთხე იყნოსა, მილიარდი წლის წინათ უკვე ბებერი რომ იყო.

აქ, ამ ადგილას, ქალაქი შუაზე იყო გაპოხილი. აქ მთავრდებოდა და ქრებოდა ცივილიზაცია. აქ მხოლოდ მინა იყო, რომელიც ცოცხლობდა და იზრდებოდა, და ყოველ საათში მილიონ სიკვდილსა და დაბადებას ზეიმობდა.

სწორედ აქ გადიოდა ურიცხვი ბილიკი, დატკეპნილი თუ ჯერაც გაუქვალავი, და ყოველი მათგანი ბიჭების მოგზაურობისაკენ სწრაფვაზე მეტყველებდა, — მარადი ხეტიალის წყურვილზე, რომელიც საბოლოოდ მამაკაცებად აქცევდათ.

დაგლასმა მიმოიხედა. აი, ეს ბილიკი გველივით დაკლაკნილ მტვრიან ქუჩაზე, ზედ სანაყინესთან ამოდიოდა, სადაც ამ ყვითელ დღეებში ზამთარს შეეფარებინა თავი. ეს კი ტბის სანაპიროზე ბრძმედის ქურასავით გაავრვარებული ქვიშისაკენ მიქროდა. კიდევ ერთი ბილიკი — იმ ხეებისაკენ, რომელთა ფოთლებშიც საიმედოდ დამალული ბიჭები ტოტებზე ვაშლებივით კონწიალობდნენ. ხოლო ეს კი ატმის ბაღში მიგიყვანდათ, ვაზის ტალავერში და იქ, სადაც საზამთროები გაზულუქებული ზოლიანი

კატებივით ნებიერად თვლემდნენ მზეზე. ეს — დროებით მიტოვებული, საშინლად მიხვეულ-მოხვეული — სკოლისაკენ მიმავალი ბილიკია. ეს კი — ისარივით სწორი — თეატრალური დარბაზისაკენ, სადაც შაბათობით კოვბოების წარმოდგენები იმართება. ხოლო ეს, ნაკადულს რომ მიჰყვება, ქალაქის იქით უდაბური ადგილებისაკენ ეშურება...

დაგლასმა თვალეები დახუჭა.

ვინ იტყვოდა დანამდვილებით, თუ სად მთავრდებოდა ქალაქი და სად იწყებოდა უდაბური მიდამო? რომელი უფრო ძლიერი იყო? მუდამ რჩებოდა რალაც იდუმალი შუალედური ალაგი, სადაც ეს ორნი ერთურთს ერკინებოდნენ და ხან ერთი, ხანაც მეორე თითო წლით დაეკატრონებოდა ხოლმე ამა თუ იმ ქუჩას, დაბლობს, ღელეს, ხესა თუ ბუჩქს. ბალახისა და ყვავილების თვალუწვდენი ზღვის ლივლივა ზედაპირი წელიწადის დროთა ცვალებადობასთან ერთად შორი მინდვრებიდან აგორებულ ტალღებად აწყდებოდა ქალაქს. ღამლამობით ვერანი მიდამო და ხასხასა მდელი ჩაიღვრებოდა ხოლმე ხეებში, როგორც მდინარის კალაპოტში, მოუყვებოდა მას, თან მოჰქონდა ბალახისა და წყლის სუნი და საბოლოოდ ტბორავდა ქუჩებს. ქალაქს ყველანაირი სიცოცხლის ნიშანწყალს ართმევდა და მიწასთან ასწორებდა. და ყოველ დილით აღმოჩნდებოდა, რომ ხევი კიდევ ერთი სოლისებრი გამოწარადით შეჭრილა ქალაქის სხეულში, გარაჟებს ზვირთებზე მოტივტივე ნავებივით ჩაყლაპვით ემოქრებოდა, ნთქავდა მიტოვებულ, წვიმისა და, მამასადამე, უანრისათვის მსხვერპლად შეწირულ ძველ ავტომანქანებს.

— ჰეი-ჰეი! — ჯონ ჰაფმა და ჩარლი ვუდმენმა გაიქროლეს და გაუჩინარდნენ ხევის, ქალაქის, დროის იდუმალებაში, — ეჰე-ჰეი!

* ფრაგმენტი წიგნიდან „ბაბუაწვერას ღვინო“

დაგლასი ნელა გაუყვა ბილიკს. ხევი მართლაც ის ადგილი იყო, სადაც ადამიანთა და ბუნების სამყაროები გვერდგვერდ თანაარსებობდნენ. ბოლოს და ბოლოს, რა იყო ქალაქი, თუ არა სტიქიას თავსდალწეული ხომალდი, მოფუსფუსე მგზავრებით, გამუდმებით ბალახის ამოძირკვითა და ჟანგის ფხეკით რომ არიან დაკავებულნი. დროდადრო რომელიმე ქობნახი, წელიწადის დროთა ქარიშხალში გზაბნეული, დედა-გემს მონყვეტილი უსუსური ნავივით იძირებოდა ტერმიტებისა და ჭიანჭველების მდუმარე ზვირთებში, ხევის ვეება განხმულ ხახაში, და მხოლოდ კალიების ზუზუნი ათრთოლებდა მზით გაცხელებულ ბალახ-ბულახებს, გეგონებოდა, მუყაოს ორი ფურცელი ეხახუნება ერთი მეორესო; საბოლოოდ, ის, აბლაბუდებით საიმედოდ შეფუთული, ფიცრისა და ქვითა-კირის ზვავად ქცეული, საკურთხეველზე დანთებული კოცონივით ჩაიქცეოდა, ხოლო ჭექა-ქუხილი ქაოსის ამ მორიგე გამარჯვებას ლურჯი ელვის ბლიც-ფოტოთი გააუკვდავებდა.

დაგლასს სწორედ ეს იზიდავდა: ადამიანისა და მიწის მარადი ჭიდილის საიდუმლო. იცოდა, ქალაქები საბოლოოდ მუდამ მარცხდებოდნენ, ამიტომაც უბრალოდ მშვიდად განაგრძობდნენ მთვლემარე არსებობას დალუპვის ზღვარზე; ალჭურვილი გაზონის საკრეჭი მანქანებით, მწერების შესანამლი სითხით სავსე ბოთლებითა და ბურქის მაკრატლით, ცივილიზაციის ზედაპირზე მანამ ტივტივებდნენ, ვიდრე აღსასრულის ჟამი მოუნებდათ; თითოეული სახლი მზადაა ყოველ ნუთს სამუდამოდ ჩაინთქას მწვანე მორევი, ჩაიძიროს და დასამარდეს, როგორც კი უკანასკნელი ადამიანი გაქრება მიწის პირიდან, მისი ბარ-ნიჩაბი და მაკრატელი კი ჟანგის ნაფლეთებად იქცევა.

ქალაქი. უდაბნო. სახლები. ხევი. დაგლასმა ჯერ ზურგს უკან მიიხედა, მერე წინ ისროლა მზერა. როგორ უნდა დაუკავშირო ერთერთს ეს ორი, როგორ ჩასწვდე მათ მარად წონასწორობას, როცა...

ბიჭმა მიწისაკენ დახარა მზერა.

ზაფხულის პირველი რიტუალი, ბაბუანვერების კრეფა და ღვინის ზურვა, დასრულდა. ახლა მას მეორე რიტუალი ელოდა: მოძრაობა. მაგრამ ბიჭი სრულიად უძრავად იდგა.

— დაგ... წამო... დაგ...! გაქცეული ბიჭების ხმები სადღაც შორს მიწყდა.

— მე ცოცხალი ვარ, — ხმამალა წარმოთქვა დაგლასმა, — მაგრამ რა აზრი აქვს ამას? ისინი ჩემზე ცოცხლები არიან. როგორ? რანაირად?

იდგა მარტო და საკუთარი უძრავი ფეხების ცქერისას უეცრად ჩასწვდა ამ კითხვაზე პასუხს...

***

იმ საღამოს, გვიან, დაგლასი და ტომი დედ-მამასთან ერთად კინოთეატრიდან ბრუნდებოდნენ. დაგლასმა განათებულ ვიტრინაში ტენისის ფეხსაცმელები შენიშნა. სწრაფად აარიდა თვალი, მაგრამ იგრძნო, თითქოს კოჭებში ვიღაც ჩასჭიდებოდა, ფეხები ნუთით გაუშეშდა. ისევ დაიძრა ადგილიდან, მაგრამ მიწა უხილავ მახეს უგებდა. მალაზიის თავზე გაჭიმული ფანჩატური მისი

მოძრაობით შეირხა. დედ-მამა და ძმა მშვიდად განაგრძობდნენ სვლას დაგლასის გვერდით. დაგლასი შეტრიალდა, უკან-უკან განაგრძო სიარული, თან თვალს არ აცილებდა უკან დარჩენილ შუალამის ვიტრინასა და იქ გამოფენილ ფეხსაცმელებს.

— კარგი ფილმი იყო, — თქვა დედამ.

— ჰო, კარგი იყო... — ჩაიღულულა დაგლასმა.

იენისში უკვე დაგვიანებული იყო საგანგებო ფეხსაცმლის ყიდვა, — იმ ფეხსაცმლისა, ზაფხულის შხაპუნა წვიმასავით რბილად და უხმაუროდ რომ ეხებოდა ბილიკებს. იენისი იდგა და მიწა ნედლი ენერგიით ბრდღვინავდა, ყველგან ყველაფერი მოძრაობის ჟინს აეტანა. ბალახი კვლავაც ღვარად მოედინებოდა მინდვრებიდან, გზებ-სა და ტროტუარებს ეხლებოდა, სახლებს იტაცებდა და ნაპირზე რიყავდა. ქალაქი ყოველნუთს შეიძლებოდა გემივით გადაბრუნებულიყო, ჩაძირულიყო ისე, რომ სამყარასა და კორდებში მისი კვალიც არ დარჩებოდა. დაგლასი კი მონუსხული იდგა მკვდარი ცემენტიტა და ნითელი აგურით ნაგებ ქუჩაზე და ნაბიჯსაც კი ვერ დგამდა წესიერად.

— მამა! — დაგმა ველარ გაუძლო ცდუნებას, — იქ, ვიტრინაში, „ზღვის ღრუბლის ძირიანი სუპერ-მარდი სპორტული ფეხსაცმელი“...

მამა არც კი მიბრუნებულა.

— იქნებ მითხრა, რატომ დაგჭირდა ახალი წყვილი ბოტასი. შეგიძლია ეს ამიხსნა?

— ჰმ-მ...

იმიტომ, რომ ამ ბოტასით თავს ისე გრძნობ, თითქოს ზაფხულის დასაწყისში პირველად გაირბინე ფეხშველამ ბალახზე; თითქოს ზამთარში ფეხები თბილი ლოგინიდან გარეთ გაყავი და ფანჯარაში შემოქროლილ ცივ ნიავს შეუშვირე, კარგა ხანს გააჩერე ასე, შემდეგ ისევ შემოყავი საბნის ქვეშ და ახლა ტერფები დაპრესილი თოვლივით გაგთოშვია. სპორტული ფეხსაცმლის ჩაცმისას მუდამ ერთი და იგივე გრძნობა გეუფლება, როგორც მაშინ, წლე-ვანდელ ზაფხულს პირველად რომ გადახვედი ნაკადულის მდორე წყალზე და საკუთარი ტერფები ქვევით, წყლისა და სინათლის პრიზმულ გადატეხაში დაინახე, წყლის ზედაპირზე მდებარე რეალური სხეულისაგან ნახევარი დიუმიით აცდენილი.

— მამა, — თქვა დაგლასმა, — ეს ძალიან ძნელი ასახსნელია.

მათ, ვინც სპორტულ ფეხსაცმელს ამზადებს, საიდანღაც ზუსტად იცოდნენ, თუ რა სჭირდებათ და რა სურთ ბიჭებს: ლანჩებში „ზეფირის“ ნამცხვარსა და წვრილად ჩახვეულ ზამბარებს აფენდნენ, დანარჩენ ნაწილს კი მინდვრის მზეზე გამოსუნებულ-გამხმარი ბალახებისგან ქსოვდნენ. სადღაც ფეხსაცმლის რბილ სიღრმეში ხარირის თხელი, მკვივი ძარღვები ჩაემაღათ. ამ ფეხსაცმლის დამამზადებლებს უეჭველად ძალიან ბევრჯერ უნახავთ, თუ როგორ არხევს ქარი ხეებს და როგორ ჩაედინება მდინარეები ტბათა სილურჯეში. შეუძლებელია ამის ახსნა და განსაზღვრა, მაგრამ ერთი კი ცხადზე ცხადია: ამ ფეხსაცმელში თვით ზაფხულია.

დაგლასი ამ ყოველივეს შეეცადა სიტყვებით გადმოცემას.

— მესმის, — თქვა მამამ, — მაგრამ შარშანდელ ბოტასებს რაღა დაემართა? რატომ არ შეგიძლია, უბრალოდ გამოიღო კარადიდან და ჩაიცვა?

ჰმ, ნამდვილად სიბრალოლის ღირსნი იყვნენ კალიფორნიაში მცხოვრები ბიჭები, ვინც მთელ წელიწადს ტენისის ფეხსაცმლით ატარებდა და ვისთვისაც უცნობი იყო ეს განცდა: ფეხებიდან ზამთარს რომ ჩამოიხსნი, თოვლითა და წვიმით დამძიმებული რკინისძირებიანი ტყავის ფეხსაცმლისგან გათავისუფლდები და მთელი დღე ფეხშველა ირბენ, მერე კი ახალთახალ ბოტასებში ჩაყოფ ფეხს, რაც თვით ფეხშველა სირბილზე უკეთესიცაა! ამ მაგიას მხოლოდ ახალი ფეხსაცმელი შეიცავდა. ზუსტად პირველი სექტემბრის წინაღობით ეს მაგია კვდებოდა, მაგრამ ახლა, იენისის მიწურულს, მისი ჯერ კიდევ უხვი მარაგი რჩებოდა დაუხარჯავი და ასეთი ფეხსაცმელი ხეებზე, მდინარეებსა და სახლებზე გადაგახტუნებდა. თუ მოგინდებოდა, ლობეებსაც გადაახტებოდი, ტროტუარებსაც და ძაღლებსაც.

— როგორ არ გესმის? — შეჰყირა დაგლასმა, — შარშანდელ ფეხსაცმელს ვერ ჩაიცვამ!

შარშანდელი ფეხსაცმელი შიგნიდან მკვდარი გახლდათ. ის არაჩვეულებრივი იყო შარშან, როდესაც ბიჭმა პირველად ჩაიცვა, მაგრამ ყოველი ზაფხულის მიწურულს საიდანღაც მოდიოდა გარდუვალი ცოდნა იმისა, რომ ამ ფეხსაცმლით მდინარეებს, ხეებსა და სახლებს ვეღარ გადაახტებოდი, რომ ის გამოიფიტა და მოკვდა. ახლა კი ზაფხული მხოლოდ იწყებოდა და ბიჭიც უტყუარად გრძნობდა, რომ ახალი ფეხსაცმლით ყველაფერს შეძლებდა, სულ ყველაფერს.

სახლის კიბეს აუყენენ.

— დაზოგე ფული, — უთხრა დაგს მამამ, — და ხუთეკვს კვირაში...

— ...ზაფხულიც დამთავრდება!

როცა სინათლე ჩააქრეს და ტომს ჩაეძინა, დაგლასი ინვა და შორს, სანოლის ბოლოში მთვარის შუქით განათებულ საკუთარ ტერფებს აკვირდებოდა. ისინი ახლა რკინისძირებიანი ზამთრის ფეხსაცმლისგან კარგა ხნით გათავისუფლდნენ, თითქოს უმძიმესი ლოდები მოსწყდათო.

„გამართლება. უნდა მოვიფიქრო გამართლება ახალი ფეხსაცმლისათვის“.

მამ ასე: როგორც ცნობილია, ქალაქის მიმდებარე

ბორცვები აკლებული ჰქონდათ მეგობრებს, რომლებიც აფრთხობდნენ ძროხებს, ბარომეტრის სიზუსტით განიცდიდნენ ატმოსფერულ ცვლილებებს, იხრუკებოდნენ მზეზე. მათი კალენდრის ფურცლებივით აქერცლილი კანი მზის სულ ახალ-ახალ სხივებს ისრუტავდა. ასეთ მეგობრებს ფეხი რომ აუნყო, მელიებსა და ციყვებზე სწრაფი უნდა იყო. ხოლო რაც შეეხება ქალაქს, სიცხისაგან ბრდღვინავდა ჩვეულებრივზე მეტად გაღიზიანებული მტრების რისხვით, ახლა განსაკუთრებით კარგად რომ მოაგონდათ ზამთრის ყველა ნაკინკლავება და შეურაცხყოფა. დაენიე მეგობრებს, უკან მოიტოვე მტრები! — აი, „კრემისფერი სუპერ-მარდი ფეხსაცმლის“ დევიზი, —

სამყარო მეტისმეტად სწრაფად მიქრის? გსურს დაენიო? გსურს მუდამ ფზიზელ მზადყფნაში იყო? მამ, იყავი სუპერ-სწრაფი!

ბიჭმა თავისი ყულაბა შეანჯღრია. იქიდან სუსტი ჩხრიალი მოისმა, ხელში ფულის მსუბუქი წონა იგრძნობოდა.

საკუთარ თავს უთხრა: თუკი რაღაც გსურს, შენით უნდა მიაღწიო. ამაღამე უნდა შევიძუშავოთ გეზი ამ ჯუნგლების გასაკვალად...

ქალაქის ცენტრში ერთიმეორის მიყოლებით ჩაქრა მაღაზიის განათებები. ფანჯარაში ღამის სიომ შემოუბერა. ბიჭს თითქოს მდინარის ტალღა გადაეკლო.

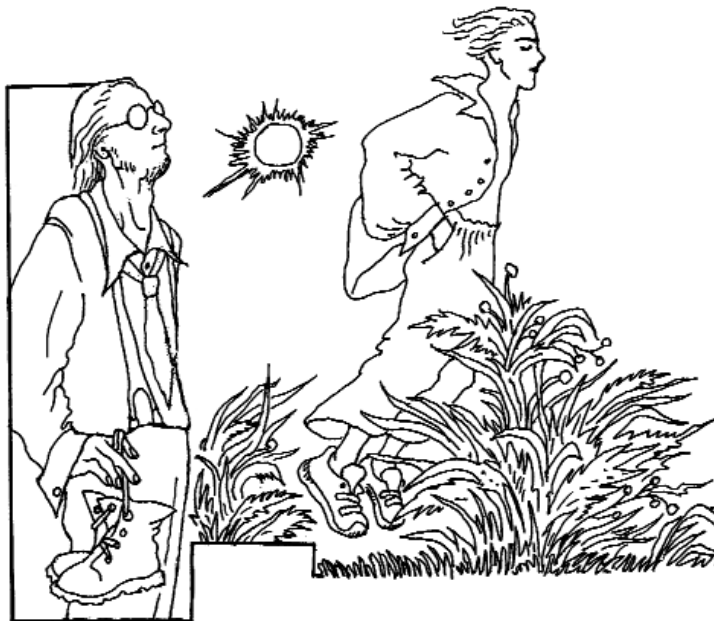
მისი ტერფები სიამოვნებით გაჰყვებოდნენ მის დინებას.

სიზმარში ესმოდა, ბოცვერი როგორ მირბოდა, მირბოდა, მირბოდა რბილ ბალახში.

მობუცი მისტერ სენდერსონი ისე მიმოდიოდა თავის ფეხსაცმლის მაღაზიაში, როგორც ზომილღაზიის მეპატრონე უნდა მიმოდიოდა მსოფლიოს ყველა კუთხიდან ჩამოყვანილ ცხოველთა გალიებს შორის. გზადაგზა ხელის ოღნავი შეხებით ეფერებოდა თითოეულ ნყვილს. ვიტრინაში გამოფენილ ფეხსაცმლებსაც გადაუსვა ხელი, სათუთად გაუსწორა თასმები, ამოუნია ენები. შემდეგ ზუსტად ხალიჩის შუაგულში გაჩერდა, მიმოიხედა და კმაყოფილების ნიშნად თავი დახარა.

შორიდან ქუხილი მოისმა.

ერთი წამის წინათ სენდერსონის ფეხსაცმლის მაღაზიის კარში არავინ ჩანდა, ახლა კი მის ზღურბლზე დაგლას სპოლდინგი აყუდებუდიყო. უხერხულად იმშუმნებოდა თავის ტყავის ფეხსაცმლებს მიმტერებული, თითქოს

მხატვარი ინა ჭელიძე

უჭირდა ამ მძიმე ლოდების ადგილიდან დაძვრა. როგორც კი ზღურბლზე შეჩერდა, ქუხილის ხმაც მინელდა. როგორც იქნა, მტკივნეულად წელა შემოაბიჯა შუადღის მზიანი ქუჩიდან. თვალს ვერ სწყვეტდა ხურდა ფულს, ხელისგულზე რომ დაეხვავებინა. დახლზე ისე ჩაამწკრივა ათ, ოცდახუთ და ორმოცათცენტიანი მონეტების სვეტები, გეგონებოდა, ჭადრაკს თამაშობს და ნებისმიერმა გაუფრთხილებელმა სვლამ შეიძლება თამაშს ბოლო მოუდოსო.

— სჯობს ხმა არ ამოიღო! — უთხრა მისტერ სენდერსონმა.

დაგლასი შეკრთა და ადგილზე გაიყინა.

— ჯერ ერთი, მშვენივად ვიცი, რისი ყიდვაც გინდა, — განაგრძო მისტერ სენდერსონმა, — მეორეც, ყოველ ნაშუადღევს ჩემი ვიტრინის წინ დგახარ; თუ გგონია, ვერ გამჩნევ, ძალიან ცდები. მესამეც, თუკი სრულად დავასახელებთ, შენ გასურს „საუკეთესო კრემისფერი სუპერ-მსუბუქი და სუპერ-მარდი ტენისის ფეხსაცმელი“: ის, „ფეხზე მენტოლის სიგრილის განცდას რომ მოგანიჭებთ!“ მეოთხეც, გინდა, ნისიად გაგატანო.

— არა, ნისიად არა, — დაგლასი ისე აქოშინებულყოფი, თითქოს მთელი ღამე სიზმარში შეუსვენებელივით ერბინოს, — ნისიაზე უკეთეს რამეს გთავაზობთ! — პირით შეისუნთქა ჰაერი, — გთხოვთ, ვიდრე გეტყოდეთ, მისტერ სენდერსონ, ერთი პატარა თხოვნა შემისრულეთ. შეგიძლიათ გაიხსენოთ, სერ, თქვენ თვითონ უკანასკნელად როდის გეცვათ სუპერ-მარდი სპორტული ფეხსაცმელი?

მისტერ სენდერსონს სახე მოელუშა.

— ოო, ათი, ოცი თუ სულაც ოცდაათი წლის წინათ. რატომ მეკითხები?

— მისტერ სენდერსონ, არ გეჩვენებათ, რომ თქვენი კლიენტების წინაშე ვალდებული ბრძანდებით, წუთით მაინც მოისინჯოთ ფეხსაცმელი, რომელსაც ყიდით, რათა იცოდეთ, როგორ გრძნობს მასში კაცი თავს? დიდი ხნის წინათ განცდილი შეგრძნება თანდათან ნელდება და ბოლოს გაიწყდება, რა და როგორ იყო. სიგარეტის გამყიდველი ხომ ენევა? ტკბილეულის დახლის მეპატრონეც უეჭველად წუნის იმ კანფეტებს, რომელსაც ყიდის. ასე რომ...

— როგორც ჩანს, ვერ შენიშნე, — ჩაურთო მოხუცმა, — მე ფეხსაცმელი მაქვია.

— მაგრამ არა სპორტული, სერ! სპორტულ ფეხსაცმელს ისე ვერ გაყიდი, თუ მასზე არ გიჟდები, და როგორღა უნდა გაგიჟდე, თუკი არ გცმია?

მისტერ სენდერსონმა ოდნავ უკან დაიხია ვნებათა ამ კორიანტელის წინაშე, მერე ხელი ნიკაპზე მოისვა.

— ჰოო...

— მოდით, ასე მოვიქცეთ, — არ ცხრებოდა დაგლასი, — თქვენი საქონელი მომყიდეთ და სანაცვლოდ მეც არანაკლებ ფასეულ საქონელს შემოგთავაზებთ.

— შეილო, ამ გარიგებისთვის აუცილებელია, რომ სპორტული ფეხსაცმელი ჩავიცვა? — იკითხა მოხუცმა.

— მთელი გულით ვისურვებდი, სერ!

მოხუცმა ამოიხსრა. ერთი წუთის შემდეგ უკვე დაკუზული იჯდა, მძიმედ სუნთქავდა და ვინრო ხმელ ტერფებზე მორგებული ტენისის ფეხსაცმლის თასმებს იკრავდა. მოხუცის მკაცრი ოფიციალური კოსტუმის გაგრძელებად ქცეულმა ფეხსაცმლებმა იმნამსვე უცხო და გზააბნეული იერი მიიღო. მისტერ სენდერსონი ფეხზე წამოდგა.

— აბა, რას გრძნობთ? — ჰკითხა ბიჭმა.

— რას ვგრძნობ? გადასარევედ ვგრძნობ თავს, — უპასუხა კაცმა და ისევ დასაჯდომად მოემზადა.

— მოიცადეთ, გთხოვთ! — მუდარის ნიშნად ხელი გაიშვირა დაგლასმა, — ერთი წუთით, მისტერ სენდერსონ! ახლა, თუ შეიძლება, ოდნავ წინ გადმოიზინიქეთ, მერე — უკან, ცოტათი ახტი-დახტით, ერთიორჯერ ჩაიბუქეთ, მე კი ამასობაში დარჩენილ სათქმელს მოგახსენებთ. აი, რისი თქმა მინდოდა: მე მოგცემთ მთელ ჩემს ფულს, თქვენ მომცემთ ფეხსაცმელს, ერთი დოლარი თქვენი ვალი დამრჩება. მაგრამ, მისტერ სენდერსონ, მაგრამ — იცით, რა მოხდება, როგორც კი ამ ფეხსაცმელს ჩავიცვამ?

— რა?

— რა და: ბრახ! ელვის სისწრაფით მივარბენინებ თქვენს შეკრულებს დანიშნულების ადგილას, მოგიტანთ ყავას, დავწვავ თქვენს ნაგავს, გავიქცევი ფოსტაში, ტელეგრაფის სადგურზე, ბიბლიოთეკაში! წამში თორმეტჯერ მაინც მნახავთ გაქცეულს და მობრუნებულს. შეიგრძნობთ თუ არა ამ ფეხსაცმელს, მისტერ სენდერსონ? ატყობთ, რა სისწრაფით შეუძლია გამაქროლოს? გრძნობთ, რა ხტუნვისა და რბოლის ენერგიითაა დამუხტული? როგორ გეუფლება ჩაცმისთანავე, აღარასოდეს გტოვებს მარტოს და როგორ არ მოსწონს, როცა უძრავად დგახარ?! გჯერათ, რომ წამში მოგიგვარებთ ყველა იმ საქმეს, რითაც არ გსურთ თავის გაცხელება? თქვენ მშვიდად იჯდებით სიგრილეში, მე კი თქვენთვის მთელ ქალაქს შემოვირბენ! მაგრამ სინამდვილეში ამ ყველაფერს მე კი არა, ეს ფეხსაცმელები გააკეთებენ: შეშლილივით გადაკვეთენ ქუჩას, გზას მოკლედ მოჭრიან, მეორე წუთში კი, სად იყვნენ და სად არა, უკვე აქ გაჩნდებიან!

მისტერ სენდერსონი გაოცებული იდგა სიტყვათა ნიაღვრის ქვეშ. როცა სიტყვებმა სიჩქარეს მოუმატეს, ისიც გაჰყვა მათ დინებას; სულ უფრო ღრმად ჩაეფლო ფეხსაცმელში, ადგილზე როკვა დაინყო, ქუსლები და თითის წვერები თავის-თავად აუცეკვდა. უნმოდ და თითქმის შეუმჩნევლად დაინყო ადგილზე როკვა, თითქოს ღია კარში შემოქროლილი ნიაგი ურჩევს სხეულსო. ფეხსაცმელები ჩუმრეზად ჩაეფლნენ ხალიჩაში, მოკალათდნენ და ჩაბუდდნენ მასში, როგორც სარეველა ბალახსა და რბილ მიწაში. მოხუცი უეცრად, საზეიმო გამომეტყველებით, შეხტა და კვლავ ჩაეშვა მთრთოლავ აფუებულ ცომში, ურბილეს და დამყოლ თიხაში. განცდებმა ისე გადაურბინა სახეზე, თითქოს უამრავი ფერადი ნათურა მიანათეს და კვლავ ჩააქრესო. პირი ოდნავ ღია დარჩა, ძლივს მოახერხა ატოკებული სხეულის დამოშმინება. ბიჭიც დადუმდა და ახლა ორივე ერთურთის პირისპირ იდგა, ერთურთს მიშტერებოდნენ, ვეება დუმილით მონუსხულნი.

გარეთ, მზით გავარვარეულ ტროტუარზე ვილაცებმა ჩამოიარეს.

მოხუცი და ბიჭი ისევ ისე იდგნენ, ბიჭი შინაგანი მხურვალებსავან თრთოდა, მოხუცს სახე ზეციური გამოცხადების შუქით გაცისკროვნებოდა.

— შეილო, — როგორც იქნა ხმა ამოიღო კაცმა, — რას იტყვი, ასე, ხუთი წლის შემდეგ მალაზიაში შეგივრდად რომ აგიყვანო?

— ოო, დიდი მადლობა, მისტერ სენდერსონ, მაგრამ ჯერ არ გადამიწყვეტია, რა უნდა გამოვიდე.

— რაც უნდა გადანყვიტო, შვილო, — უთხა მოხუცმა, — ყველაფერი გამოვივა. შენ ვერავინ შეგაჩერებს.

მოხუცმა მსუბუქი ნაბიჯით გადაკვეთა მალაზია ათასობით ყუთით დაფარული კედლის მიმართულებით, მალევე დაბრუნდა ბიჭისთვის განკუთვნილი ფეხსაცმლით და, ვიდრე დაგლასი თასმებს იკრავდა, შემდეგ კი იდგა და ელოდა, ბარათზე სია ჩამოუნერა.

ბარათი ბიჭს გაუნოდა:

— ამ საქმეებს დღესვე მომიგვარებ. რომ დაასრულებ, ბარბარში ვიქნებით და სამსახურიდანაც გაგათავისუფლებ.

— გმადლობთ, მისტერ სენდერსონ! — ბიჭი ხტუნვა-ხტუნვით გაემართა გასასვლელისაკენ.

— მოიცადე! — დაიყვირა მოხუცმა.

დაგლასი შეჩერდა და მიუბრუნდა.

მისტერ სენდერსონი წინ გადაიხარა:

— რას გრძნობ?

ბიჭმა დაიხედა უკვე მდინარეთა სიღრმეში და მწვანე ტევრებში ჩაფლულ ტერფებზე, ქალაქისაგან შორს რომ მიჰყვებოდნენ უხილავ ქარს, მერე გაბრწყინებული თვალებით ახედა მოხუცს, ბაგე აამოძრავა, მაგრამ ერთი ბგერაც ვერ ამოთქვა.

— ანტილოპები? — იკითხა მოხუცმა, თან მზერა ბიჭის სახიდან ფეხსაცმელებზე გადაიტანა, — ქურციკები?

ბიჭი ჩაფიქრდა, წამით შეყოვნდა, შემდეგ გაცხარებით დაუკრა თავი. თითქმის იმნამსვე გაუჩინარდა. სისინით გაიქროლა და გაქრა. ღია კარის ჭრილი ისევ დაცარიელდა. ტენისის ფეხსაცმელების ხმა ტროპიკული მზით გახურებულ ჰაერში მინელდა.

მისტერ სენდერსონი ერთხანს კიდევ იდგა ზღურბლზე მზეს მიფიცხებული და აყურადებდა. გაიხსენა, დიდი ხნის წინათ, ბიჭობაში, როგორ ესიზმრებოდა ეს ხმა. უნატიფესი არსებანი მსუბუქად მიხტოდნენ ლურჯი ცის ფონზე, სერავდნენ ჯაგნარს, ხეების ჩრდილებს და სიმორში მხოლოდ ოდნავ გასაგონ ექოს ტოვებდნენ.

— ანტილოპები, — გაიმეორა მისტერ სენდერსონმა, — ქურციკები.

დაიხარა ბიჭის მიერ მიტოვებული ზამთრის ფეხსაცმლის ასაკრებად, მივიწყებულ თქემებს და კარგა ხნის დამდნარ თოვლს რომ დაემძიმებინათ. შემდეგ რბილად და აუჩქარებლად შებრუნდა მათთან ერთად შიგნით, ცივილიზაციისაკენ...

ეპისტოლე

ნუთისოფელი

აკენის ენა – დედის რძესავით შეწოვილი და სისხლში გამჯდარი, პირველი ტიტინიდან ბოლო ამოქმენამდე გულსა და ტენის შრეებს ჩაკირული, ღვინის გზასა ჰგავს, ვაზის ყვავილობიდან დაღვინებამდე განვლილ გზას, და როგორც ზვრებს მოსხეპილი მზის სხივი და ჭურჭელს მიჯაჭვული თავისუფლება ამ კედლებიდან ამოხეთქვის მუდმივ ცდასა და მოლოდინშია. ასევე ენაც, ბუნტისთავი და უძვლო, ყოველდღიური და გაბატონებული რუტინის რღვევაშია, თუმც არც ყველას და არც ერთულთ ხელენიფება მარგალიტთა ამოზიდვა, უმრავლესობას მაინც გაანბილებს ჩვეულებრივი სიყალბე და ბიჟუტერია, და ოდენ რჩეულთა ხვედრია ბაჯაღლოთა მოძიებაც და მოზაიკურ ფერთლივლივით აღფრთოვანებაც, მაგრამ ძნელია ეს გზა, სიზიფეს ტანჯვასავით ძნელი, და ბევრი ისეც წასულა, ვერც უგემია ჭემმარიტებასთან შეხებისა თუ მიახლოების ღვთიური ხიბლი...

და რაც მეტად ძველია ენა – ღვინოსავით, მით ძლიერია და მდიდარი, ფესვებამდგარი და გაბორჯლილი, მათრობელა და საამო...

ოთარ ჩხეიძე სიტყვის ოსტატიცაა და არტისტიც. არტისტი ჭემმარიტი – ძირისძირობამდე ჩალრმავებული, მძლავრ მუხასავით ბუმბერაზი და ხშირფოთლოვანი. მე მახსოვს მისი დუდუნა, მხოლოდ მისეული, ხორხიდან ამოთლილი მჟღერი ქართული, სურნელოვანი და მანევარი, როგორც ქართლის ღვინო.

მას, როგორც ალბათ მხოლოდ იშვიათთა და რჩეულთ, შეეძლო „ნებაყოფლობითი იძულებით“ გულში ჩამწვდომი, დამამუნათებელი სიმების შერხევით გაეღვიძებინა და დაერღვია შენში ისეთი ეთიკური და მორალური კვანძები,

სხვა რომ ვერავითარი ქირურგიული ჩარევითა თუ ფსიქოლოგიური ზემოქმედებით ვერ შეძლებდა.

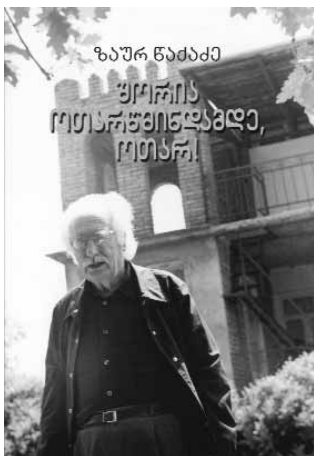
მას ჰქონდა არაჩვეულებრივი უნარი – ძალზედ ახლოს მისულიყო სტუდენტთან, მაგრამ ამასთან დარჩენილიყო ისე შორს, თავად განეცვიფრებინე ამ დისტანციას.

„ჰომეროსიდან ტარიელამდე – გვმოდგრავედა არასაკურსო ლიტერატურულ წრეში გაერთიანებულ სტუდენტებს ცოცხალი კლასიკოსი – იყო და არის სიყვარული“... და ღიმილით ვიღებდით რა ამ უეკლო ირონიას, იმასაც ვხვდებოდით, რომ ყურებამდე შეყვარებული ჩვენი ალალგულა დოესელი ბიჭი (გვყავდა ასეთი კურსზე – ტარიელ ბეგლარიშვილი) თუ რამით ჩამოჰგავდა „ილიადასა“ და „ოდისეას“ ავტორს, უფრო განზრახვით – როგორმე სალექსო ფორმითა და რითმებით მოეხიბლა თავისი უძილო ღამეების ფეხმოუცვლელი მუზის თვალციმციმა ფერია – მომავალი მეუღლე და კარგი ოჯახის დიასახლისი.

და თავისი განუმეორებელი, ირონიავარეული, მაგრამ უნარკოზო და უმტკივნეულო მჟღერი დუდუნით გვაკვალთანებდა – წერეთ, წერას მაინც ისწავლითო, მაგრამ ჯერ კი იკითხეთო, იკითხეთ უანგარიშოდაო...

და თუ ჩვენთაგანს „რობინზონ კრუზოსთან“ ნაცნობობაში „გამოიჭერდა“, მორჩა – სამიანს როგორ აკადრებდა, ოთხიანი, სულ ცოტა, გარანტირებული ჰქონდა, ხოლო თუ ვინმეს ბავშვობაში „გულივერის მოგზაურობაზეც“ წასცდენოდა თვალი ან ისე რომ გადაეშალა მაინც... მაგრამ მიწახავს ბრწყინვალე ლექტორი და ორატორი მბრძღვინავი და ლომივით ფაფარაშლილიც, როცა მთელ კურსს დამნაშავესავით თავდახრილთ გვთათხავდა (უკვე მე-5, დამამთავრებელ და თანაც, ფილოლოგიის (!) ფაკულტეტის სტუდენტებს) ილიას უცოდინარობის, მისი ჭემმარიტი სახის შეუცნობლობის გამო... მაშინ „გაგვყარა“ ყველა ბიბლიო-

თეკაში და გვალოცა „ქვათა ლაღად“ ... და მას მერე იყო, ილიას გზით მავალ ოთარ ჩხეიძის საგაზეთო ესეებს თუ ლიტერატურულ ჟურნალებში გამოქვეყნებულ რომანებს რომ დავუწყებთ ძებნა... იგი ხომ არა მხოლოდ ბრწყინვალე ეტიუდისტი, ნოველისტი, ესეისტი – უდიდესი რომანისტიც იყო... ხოლო „ბორიყაში“, ჩემი შეხედულებით, და აქაური, დღევანდელი გადმოსახედიდანაც, დალაშქრულია ექსპრესიულობისა და დინამიურობის მწვერვალები, რომ აღარაფერი ვთქვა სტილისტურ სრულყოფილებასა და ენობრივ ფორმანტებზე.

* * *

მწერალმა ზაურ ნაქაძემ გააცოცხლა ოთარ ჩხეიძის ეპოქა, თბილისში, გორსა და ყელქცეულში მფეთქავი დიდი შემოქმედის ჯერაც გაუცელებელი გული, გული, რომელიც მთლიანად ეკუთვნოდა მშობელ ქვეყანასა და ხალხს, და რომელიც იფეთქებს და იარსებებს მანამ, სანამ კვერნაქის სიო ვერხვებს ეჩურჩულება, ვიდრე ყელქცეულის „ოთარის კოშკი“ ჯერაც წინაპართა სუნთქვას ინახავს.

ზაურ ნაქაძემ მამაც გამიცოცხლა და ჩემთვის უცნობი სურათებიც გამიმჟღავნა... ამისთვისაც გმადლობ, მწერალო... ქართლის ცხოვრების მატრიანეში ერთი აგური შენც დაგიდგია და აკაკის „ქართლის მეთაურად“ დასახული ქალაქის უკანასკნელი მოჰიკანიც შარავანდმოსილი გაგიცილებია... ახლა კი მართლაც დროა ყვირილისა: „ჰეი, ვინ მოდის მანდ, მომავლიდან“...

* * *

ვკითხულობ ამ ორიგინალურ, ჟანრობრივადაც არატრადიციულ წიგნს „შორია ოთარწმინდამდე, ოთარ“ და აკუნის ენასა და ჩემს საქართველოსთან კიდევ ერთი მიახლება მიძინებული და განუკურნებელი ნოსტალგიით მავსებს... და იქვე, დაუკმაყოფილებლობის ერთგვარი ჟინითაც. მწერალო!

რაკი დაინყე, მიდი და გაიტანე ხნული ბოლომდე, წამოაყენე და გამიცოცხლე „კეისრის“ დროინდელი გორი... და წიგნის გაგრძელებასა თუ ახალ გამოცემაში სრულყოფილად დამიხატე მაშინდელი ჩემი ქალაქი თავისი კოლორიტული ადამიანებით, იმ ხიბლით, მტკვრისა და ლიხვის შესართავი ალაგი რომ განირჩეოდა საქართველოს სხვა კუთხე-კუნჭულებიდან... ოთარზე და თეატრზეც მეტი მითხარი, ერთხელ და სამუდამოდ ჩამოხე მისი გორის პედინსტიტუტიდან „გარიცხვის“ სამარცხვინო იარლიყიც, ეგებ „ქართლის“ „ბირჟიდანაც“ დამანახო ჩემი გორი, ანეკდოტებად ქცეული ფრთიანი სიტყვა-გამოთქმებით, ეგებ ცალკე თავებად ამომიბეჭდო გორელი რაჭველები,

გორელი იმერლები თუ გორელი ებრაელები...

შენი ვალია, მგონია... მაგ სათქმელს ხვალ აღარავინ მიუბრუნდება, ან თუ მიუბრუნდება, ტენდენციურად და დამახინჯებულად, შენზე უპრიანია, შენ ყველაფერს ინახავდი გულშიც და არქივშიც, მისიაც ეგებ ღვთისგანაა... შედი მამ ეკლესიაში, დაანთე სანთელი და შესთხოვე გამჩენლმერთს, მოგცეს ძალა და შეძლება – აღასრულო ეგ მისია: დიდ ტილოზე დაუხატო შთამომავლობას ოთარ ჩხეიძის დროინდელი გორი და ამით კიდევ შექმნა თაობის წიგნი!

თანახი ამბობს: დღე სიკვდილისა სჯობსო დღეს დაბადების... უამრავი ახსნა აქვს ამ პოსტულატს, ერთი ალბათ ისიცაა, რომ სიკვდილის მერე უკეთ მოჩანს კაცის განვლილი გზა და დატოვილი კვალი, და სურათიც სრულყოფილია სავსე მთვარესავით... ტევადია თანაც ეგ სიტყვა, შენს მიერ ნათქვამი და დაწერილი ხომ – ორმაგად, გიხდება კიდევ, მითქვამს მე შენთვის მრავალგზის, ახლა უფრო დაჟინებით გეტყვი – დაჯდე უნდა ფხვენისს, ბულბულები მანდაც გალობენ, და გაგვიცოცხლო ის ჩავლილი „ნუთისოფელი“.

ნუგზარ ჯანაშვილი

ისრაელი, ხოლონი, რაბი აკივას ქუჩა

ყველაზე უჩვეულო სათაურები

ჟურნალმა „ბუქსელერი“ გამოაქვეყნა თავის ყოველწლიური პრემიის — „დიაგრამა“ — ნომინანტთა გრძელი სია. პრემია ყველაზე უჩვეულო დასახელების წიგნისათვის გაცემა. 2010 წლის ლონგ-ლისტი კონკურსის ოცდაათწლიანი არსებობის მანძილზე ყველაზე ვრცელია. მასში 48 დასახელება შევიდა. აი, ზოგიერთი მათგანი:

- „100 გოგონა იაფფასიან ქალაღზე“;
- „სადომაზოხიზმი დამწყებთათვის“;
- „ჭიაყელებზე მონადირის დაგვიანებული ფიქრები“;
- „ბეკონი: სიყვარულის ამბავი“;
- „კანიბალიზმის ინტელექტუალური ისტორია“;
- „მესამე რეიხის კოვზები (კოლექციონერთათვის)“;

- „თოვლის პაპას ფისი უნდა“;
- „ცერა თითის ნოვას თავი დავანებე... რატომ არ უნდა დაანებოთ თავი სმას?“
- „არის თუ არა სწორი ნაწლავი საფლავი?“;
- „მიკი-მაუსი, ჰიტლერი და ნაცისტური გერმანია“;
- „ობამა დამნაშავეა, რომ შავი პრეზიდენტი გახდა“;
- „გაზიანი სასმელებისა და წვენების პრობლემა მოგვარებულია“;
- „ათი სისულელე, რომლებიც ხელს უშლიან ეკლესიის ზრდას“;
- „ნაწლავის ანთების ცვალებადი სამყარო“;
- „ჩაის ჭეშმარიტი ისტორია“;
- „ქალაჩუნა კაცებისა და კაცურ ქალთა ველური სამყარო და რატომ იტანჯებიან ამერიკელები სხვა მრავალი იდიოტური სინდრომისაგან“.

* * *

– ფოტოხელოვანელი ვარო, – დროდადრო იტყოდა ხოლმე მურმან ჩაჩუა და: ფოტოხელოვანელი კი არა, ფოტოხელოვანო, – ვილაც შეუსწორებდა, ან შენიშვნას თუ მოერიდებოდა, გულში მაინც გაივლებდა: ასეთი შეცდომა როგორ მოსდისო.

მითუფრო გასაკვირი იყო, რომ ყოველთვის გამართულად მეტყველებდა, ცოცხლად და საინტერესოდ.

და მითუფრო გაიოცებდნენ, რომ შეეტყვოთ, ფილოლოგიური განათლება აქვს მიღებულიო.

ფოტოგადაღება ჯერ მხოლოდ თავისთვის იტაცებდა, სახალისოდ, თანაც გრძნობდა, აუცილებელი იყო ამ რანგის პიროვნებათა სურათების შემონახვა. იმხანად პეიზაჟებზე არც ფიქრობდა, ამ მხრივ არ მიემართა თავისი უნარი. პორტრეტებს უტრიალებდა – გარდა ცნობილი ადამიანებისა, ტიპაჟსაც გულდასმით აკვირდებოდა და კოლორიტული იერი არ გამოჩნებოდა – მაშინვე აღბეჭდავდა.

და უეცრად იგრძნობდა, რომ ეს სახალისო საქმიანობა შესაძლოა სულაც პროფესიად გადაქცეოდა.

ფილოლოგი უამრავი იყო და თვითონაც მათ რიგებში უნდა გარეულიყო უმნიშვნელო წევრად, ნაცრისფერი მასის შემავსებად, ერთი-ორი კარგი საქმეც რომ დარჩებოდა, განა არა, მაგრამ ეს ის არ იყო, რაც ეოცნებებოდა.

ამიტომაც მთელ ძალ-ლონეს ფოტოგრაფიისაკენ მიმართავდა, იქ უფრო იგუმანებდა სათავისო ასპარეზს, რალაც გამორჩეულის შექმნას იქ უფრო დაიგულებდა და კიდევ შეძლებდა თითო-ორი კოლეგასთან ერთად ფოტოგრაფიის საბოლოო ჩამოყალიბებას ფოტოხელოვნებად, გზის გაკაფვას ახალგაზრდობისათვის, რომელნიც ამ დარგს ისე მიაწყდებოდნენ, ერთ ყველაზე პოპულარულ და საპატიო ხელობად ჩაბეჭდავდნენ საზოგადოებრივ ცნობიერებაში.

მურმან ჩაჩუას ძალიან შეეშველებოდა ჟურნალ „ომეგას“ დაარსება – პირველი ფერადი ჟურნალისა, რომელიც მიზანმიმართულად შეუდგებოდა ფოტოხელოვნების სრულყოფას და იმ მდიდარი საგანძურის დაგროვებას, რასაც ჰქვია მხატვრული ტიპაჟიც და პეიზაჟიც, მთელ საქართველოს რომ მოიცავდა.

მურმან ჩაჩუას ამ რედაქციის წყალობით საუკეთესო ფოტოაპარატიც გაუჩნდებოდა.

საქართველოს მთა-ბარის შემოვლის ყოველგვარი პირობებიც.

ყველაფერი მხოლოდ მის თვალსა, ალღოსა და ოსტატობაზე ეკიდა, მის დაუღალავ ენერჯიაზე.

და დაიარებოდა ქვეყნის ყოველ კუთხე-კუნჭულში

ივანე ამირხანაშვილთან ერთად, რათა მათი ერთობლივი მონაპოვარი წარმატებით გადასახლებულიყო ჟურნალის ფურცლებზე.

ივანეს – რეპორტაჟები და დოკუმენტური ნოველები, ამ ჟანრთა საუკეთესო ნიმუშები.

მურმანს – ფოტოქრონიკა, ყოველმხრივ ნუნდაუდებელი, მაგრამ დროდადრო სულაც ისეთი მხატვრული კადრები გაივლებდა, ისეთი უჩვეულობა შემოგანათებდა, ალტაცებისაგან სუნთქვა შეგეკვროდა.

თბილისში დამკვიდრებულიყო, ელიტარულ წრეებში შინაურ კაცად ღებულობდნენ, უსმენდნენ, ანგარიშს უწევდნენ – და არა მარტო ფოტოგრაფიის ირგვლივ... მაგრამ არამცთუ არ მონყდებოდა მშობლიურ სოფელს, სულ იქით მიუწევდა გული და შემთხვევას არ უშვებდა, იქ არ გაჩქარებულიყო – ვანის რაიონის ამ ერთ-ერთ კოლორიტულ მიდამოში.

ძველი ბზვანი აყრილიყო, ბარში ჩამოსახლებულიყო და მურმანსაც აქ ედგა სახლი, მაგრამ მამა-პაპური სამკვიდრო მაინც იმ ძველ ბზვანში ეგულებოდა და იქაურობას აუცილებლად ააკითხავდა ხოლმე. დაე ღია ცის ქვეშ გაეთია ღამე, ოღონდაც ის მინა შეეგრძნო მთელი არსებით გორაკზე შეფენილი სასაფლაოდან და თვალი ხარბად მიმოეტარებინა ფეხქვეშ გამლილი სივრცისათვის.

– აქ უნდა დავიმარხოო, – დასცდებოდა.

და მერე, განუკურნებელი სენი რომ დარევდა ხელს, უფრო ხშირი გახდებოდა მამა-პაპის სამარეთა ხსენება: იქ და მხოლოდ იქო...

ბზვანს თუ ვერ ახსენებდა ნამდაუნუმ, ის ხომ მაინც შეედლო, ვანს გაეეღვა ხოლმე მისი საუბრისას, ვითომც არაფერი, ისე შერეოდა ფრაზასა თუ სიტყვას, და ფოტოხელოვნებად რომ იხსენიებდა თავს, სწორედ იმიტომ, ამ სიტყვაში ჩაექსოვა მონატრებისა და გაუნელებელი სიყვარულის განცდა იმ სივრცით, იმ მიწით, იმ ჰაერით, იმ ზეცით...

ამიტომაც ელიმებოდა, როდესაც შეუსწორებდნენ. რაიმე განმარტებას ზედმეტად მიიჩნევდა... დაე ვისაც როგორ ენება, ისე ეფიქრა. მისთვის ეს ნეოლოგიზმი გახლდათ – ასეთი ზუსტი და ასეთი მოხდენილი, პირადად მისთვის კი ასეთი შემძვრელი და ასეთი ანდამატური...

ფოტოხელოვანებად რჩებოდა.

და ფოტოხელოვანურ მიღწევად ტოვებდა იმ მხატვრულ მემკვიდრეობას, რომელიც აღფრთოვანებას იწვევს თავისი სიუხვითაც, მეტიც, გრანდიოზულობითაც – ასი ათასი ჯერ მარტო რჩეული მხატვრული ფოტო რომ დალაგდება: ფოტოხელოვანელის ძეგლად.

...როგორ დამასწარი, მე უნდა მომეფიქრებინაო, – ეხუმრებოდა ხოლმე ივანე ამირხანაშვილი, და მურმანი, პასუხად: იმდენი კალამბური და მახვილი სიტყვა გაქვს, ეს ერთი მე დამიტოვო.

ძველი ბზვანის სასაფლაოდან თუ არასოდეს მოგივი-

* * *

ამირან არაბული სადოქტორო დისერტაციას იცავს. თემის სახელწოდებაა „ქართული ხალხური სამგლოვიარო პოეზია“ და იმდენი მასალაა მოძიებული და დალაგებული, ისეთი სიღრმითა და ხელოვნებითა ეს ურთულესი პრობლემა დამუშავებული, ამ მკვლევარის ღირსებას რომ შეუფერის.

ოფიციალური ოპონენტები, რა გასაკვირია, დიდ მონონებას გამოთქვამენ და ერთ-ორ უმნიშვნელო შენიშვნას კმარობენ. თელავიდან ჩამოსული არჩილ სპარსიაშვილი კი აღფრთოვანებას ვერ ფარავს და, რეცენზიას რომ კითხულობს, ისედაც სავსეს აღმატებული ეპითეტებით, ზეპირადაც უმატებს და უმატებს.

– ეს რა წავიკითხეო, ეს რა ბრწყინვალე სამყარო გადამეშალა თვალწინო, ეს სრულიად ახალი ეტაპის დასაწყისია არამარტო ქართულ ფოლკლორისტიკაში, არამედ მსოფლიოსაც გადაწვდება, დაე ყველა დარწმუნდეს, ეს რა განძი გვქონია და როგორი უნდა იყოს მისი ანალიტიკური შესწავლაო, ეს ერთი დისერტაცია ათ მონოგრაფიას მაინც უდრის, თუმცა არა, ცოტას ვამბობ, ოცსა და ოცდაათსაც გაუტოლდება და ბედნიერი ვარ, პირადად რომ ვიცნობ ბატონ ამირანს, და კიდევ უფრო ბედნიერი, ამ ისტორიული ნაშრომის ოფიციალური ოპონენტობა მეც რომ მერგო პატივადო.

რეცენზიას რომ ჩაამთავრებს ზეპირი კომენტარებითურთ, სხდომის თავმჯდომარე გურამ ბარნოვი ყოველი შემთხვევისათვის მაინც ჰკითხავს: შენიშვნა სულ არაფერი გაქვთო?

და გაოგნდება არჩილ სპარსიაშვილი:

– რა შენიშვნაზე ბრძანებთ, ბატონმა ამირანმა სამგლოვიარო პოეზიის ტოლფასი განძი შეგვიქმნა ამ ნაშრომნაღვანითო.

და კვლავ დითირამებად დაიღვრება.

დისერტაციის დაცვის ეტიკეტის მიხედვით დისერტანტი მოვალეა ტრიბუნასთან გამოვიდეს ოპონენტის შემდეგ, თუნდაც შენიშვნა არც გამოითქმოდეს მის მიმართ. ეს ის ფორმალობაა, რომელსაც ამჯერად ამირან არაბულიც ასრულებს და, ვიდრე ტრიბუნას მოუახლოვდებოდეს, სხდომის თავმჯდომარე გაეხუმრება: ყველა შენიშვნას მკაცრ პასუხს ნუ გასცემ, ზოგიერთი მაინც გაიზიარეო.

დარბაზი გახალისდება.

ლიათ თვალი არემარისათვის, აუცილებლად მიაკითხეთ იქაურობასაც. ისეთ ელფერს, ნიუანსს იგრძნობთ, რასაც სხვაგან ვერ იპოვნით. მითუმეტეს, თვალსაჩინო ხელოვანის სამარეც იქ დაგხვდებათ... თუმცა რას ვამბობ – ხელოვანელის!..

ამირანი ანითლებული დგას, უხერხულობისაგან აღარ იცის, როგორ მოიქცეს, ძალიან ერიდება იმ ქება-დიდებასა, სხვა თუ შეიფერებდა, ამას უძნელდება. ერთხანს დუმს, მერე კი:

– მაღლობას მოვახსენებ ოფიციალურ ოპონენტს, ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორს, პროფესორ არჩილ სპარსიაშვილს, მაგრამ უნდა ითქვას, რომ ამჟამად გადააჭარბა და მის მიერ აქ ნარმოდგენილი მსჯელობა მაინცდამანც ვერ ესადაგება ჩემს სადისერტაციო ნაშრომს.

გაოგნებულები მივაჩერდებით. ის კი:

– ყველა თავი არ არის თანაბარი სიძლიერით დაწერილი და შეიმჩნევა საკმაო ხარვეზები, რიგ შემთხვევაში ბოლომდე არ არის მიყვანილი ანალიზი, მასალაც ყოველთვის მარჯვედ ვერ არის მოხმობილი, ამიტომაც ასეთ დროს დასკვნები ვერაა ბოლომდე სარწმუნო და დამატებით ძიებას მოითხოვს.

უკვე ემშობა შესული და გაჩერებას აღარ აპირებს. თუ რაიმე დააკლდა გულს, ყველაფერი საჯაროდ გამოაქვს, და სურათს სულ უფრო და უფრო ამუქებს, რათა როგორმე დააღწიოს თავი ხოტბის აღმურს.

მაგრამ რაც უნდა იყოს, ეს მაინც ოფიციალური თავყრილობაა და არა ლიტერატურული საღამო, ჩარევა აუცილებელია და ისევ მე მოვეგები გონს:

– რას სჩადი, ამირან, არ ჩააგდო დისერტაცია!..

ამირანი გამოერკვევა.

– ახლა, კაცმა რომ თქვას, მთლად გადასაგდებიც კი არ არის, თავისი ღირსებანიც აქვს, თავისი მნიშვნელობაც, რაღაც მაინც გაკეთდა. წიგნად გამოცემის წინ ერთხელ კიდევ ჩაუფუჯდები.

სამეცნიერო საბჭოს წევრები შვებით ამოისუნთქავენ. დარბაზსაც ერთბაშად მოეხსნება დაძაბულობა.

– ხომ არაფერი გაქვთ სათქმელი? – მიმართავს გურამ ბარნოვი არჩილ სპარსიაშვილს, მაგრამ დარბაზიდან ხმები გაისმის: აღარ არის საჭირო, აღარ, კიდევ რამე არ აირიოს.

...კენჭისყრის შემდეგ ამირანს ერთხმად მიენიჭებოდა ფილოლოგიურ მეცნიერებათა დოქტორის წოდება. და ყველა, ვინც ულოცავდა, მოვალედ მიიჩნედა თავს ჩემთანაც მოსულიყო და ხელი მაგრად ჩამოერთმია: შენ გადაგვარჩინე, თორემ ვინ იცის, რა მომხდარიყო!..

მეგობრული შარუები ბადრი გაგნიძისა

ვერსი ღაპით

„და არა იყო მათ ჟამთა შინა თესვა და მკა; მოხრდა ქვეყანა და ტყეღ გარდაიქცა; ნაცვლად კაცთა მხეცნი და ნადირნი ველისანი დაემკვიდრნეს მას შინა“, – ასე გადმოგვცემს დავით აღმაშენებლის ისტორიკოსი თურქ-სელჩუკთა შემოსევების შედეგად შექმნილ ვითარებას.

გავერანებული სამშობლო და ხალხის დამცრობილ-შერყვნილი სული ერგო მემკვიდრეობად საქართველოს სამეფო ტახტზე ასულ დავითს.

თექვსმეტი წლის ჭაბუკი მძიმე გამოცდის წინაშე იდგა. როგორ უნდა მოეწოდებინა ქართველი ხალხისათვის დამპყრობელთა წინააღმდეგ თავგანწირული ბრძოლა, როდესაც ირგვლივ უსამართლობა და განუკითხაობა მეფობდა? როდესაც უბრალო მოკვდავს მხოლოდ მაშინ შეეძლო ეპოვა სამართალი, თუკი გზაში სადმე დაუდარაჯდებოდა მეფეს და თავის გასაჭირს შესჩივლებდა; როგორ უნდა აღედგინა ხალხის მხნეობა და რწმენა, როდესაც სულიერი მოძღვარნი ქვეყნისა, საღვთო რჯულის ერთგულების ნაცვლად, საწინააღმდეგო მაგალითებს აძლევდნენ თავიანთ სამწყსოს ანუ, როგორც მემატინე გვაუწყებს: „წმიდანი ეკლესიანი, სახლნი ღმრთისანი, ქვაბ ავაზაკთა ქმნილ იყვნეს...“ აღამიანთა სულის მკურნალი თავად გამხდარიყო განსაკურნი. საეკლესიო თანამდებობანი იყიდებოდა, მღვდელმთავრებად იხსდნენ უღირსნი. პირად ღირსებას ჩალის ფასი ჰქონდა. დაწინაურების საწინდარი გახლდათ მალალი ჩამომავლობა და მფარველის კეთილგანწყობა. ნიჭსა და პატიოსნებას, ცოდნას და განათლებას არაფრად აგდებდნენ. ზნეობისა და სწინისდის ტაძრიდან უზნეობის სენი იოლად ვრცელდებოდა აოხრებულ ქვეყნის მკვიდრთა დიდრეკილ-შეშინებულ ბუნებაში.

ქართული ეკლესია დიდგვაროვან აზნაურთა ხელში იყო და იქ ნოდებრიობა იყო გაბატონებული.

ეკლესიას უნდა დაპატრონებოდნენ „ჭეშმარიტი მწყემსნი და სათნონი ღმრთისანი“. ამგვარი გარდატეხა გადაუდებელ ამოცანად ესახებოდა დავით აღმაშენებელს და არც დაუყოვნებია მისი შესრულება.

1103 წელს რუის-ურბნისის საეკლესიო კრებაზე მეფემ, ერთგულ თანამზრახველთა მხარდაჭერით, მიაღწია იმას, რომ დაეგმოთ არსებული უკანონობა, გადაეყენებინათ უღირსი მღვდელმთავარნი და ღირსებით შემკულ პირთათვის, სამეფო ხელისუფლებას რომ უჭერდნენ მხარს, მიენიჭებინათ შესაფერი პატივი.

ეს იყო დავით აღმაშენებლის პირველი დიდი გამარჯვება იმ ბრძოლაში, რომელიც საუკუნეთა მანძილზე მიმდინარეობდა მეფესა და დიდგვაროვანთა შორის. ამიერიდან პირადი ღირსების უპირატესობამ შთამომავლობით კუთვნილებაზე გზა გაიკვლია ქართული ეკლესიის წიაღში და დემოკრატიულ რეფორმათა პირველ მერცხლად მოევიღნა ქვეყანას.

რუის-ურბნისის საეკლესიო კრებამ ნიადაგი შეამზადა საიმისოდ, რომ ანალოგიური რეფორმები გატარებულიყო სახელმწიფო და სამოხელეო წეს-წყობილებაში, აგრეთვე მართლმსაჯულების სფეროში.

დავით აღმაშენებელმა ტახტზე ასვლისთანავე აგრძობინა ქართველი ფეოდალებს, რომ წინანდელი უილაჯო მეფის მაგივრად ქვეყანას სათავეში ჩაუდგა ძლიერი პიროვნება და წარსულს ჩაბარდა ის დრო, როდესაც მეფე უარშიო ფეოდალთა გულის მოგებას ლაპობდა.

დავით აღმაშენებელმა ზურგი შეაქცია თავის მამის ფრთხილსა და გაუბედავ პოლიტიკურ კურსს, რომელიც გუ-

ლისხმობდა ერთგულთა და ორგულთა თანაბრად შეწყნარებას, დაუმორჩილებელ

დიდგვაროვანთა მოთვინიერების მცდელობას წყალობითა და ტკბილი სიტყვით. მეფემ, წინაპართა გამოცდილების საფუძველზე, მშვენივრად იცოდა, რომ გადამთიელ მტერზე უფრო საშიში და ვნების მომტანი იყო შინაური მტერი, რომელიც ქვეყნის გაძლიერებას აფერხებდა და მის სასიცოცხლო ენერჯიას ახშობდა, ოღონდაც საკუთარი ინტერესები გაეძლო. ცხადი იყო, რომ ქვეყნის მუდმივ სატკივარს მხოლოდ მკაცრი ზომებით თუ განკურნავდნენ.

აღიარებული შეხედულებით, შუა საუკუნეთა სახელმწიფოებში მეფე წარმოადგენს მთელი ფეოდალური იერარქიის მწვერვალს, ურომლისოდაც ვასალებს არსებობა არ ძალუძთ და რომლის წინააღმდეგაც, იმავდროულად, გაუთავებელი ამბოხებას აწყობენ. ამ არეულ-დარეულ ვითარებაში სამეფო ხელისუფლება, უდავოდ, წარმოგვესახება პროგრესულ ელემენტად. საყოველთაო ქაოსის ფონზე მარტოოდენ მეფეა წესრიგის წარმომადგენელი და გარანტი, სიმბოლო ჩამოყალიბების პროცესში მყოფი ერისა, რომლის სულისკვეთება უპირისპირდება ქვეყნის დაქუცმაცების ტენდენციას.

თავისი მეფობის დასაწყისში დავით აღმაშენებელი, ხედავდა რა მეომართა სიმცირესა და მათი საბრძოლო თვისებების უკმარისობას („თურქთა მიმართ წყოხისა ყოვლად უმეცარნი და ფრიად მოშიშნი“), გულმოდგინედ წვრთნიდა, მხნეობას უწერგავდა, წვრილ-წვრილ შეტაკებებში აჩვენებდა ბრძოლას, უამრავი მარცხის შედეგად დაკარგულ ვაჟკაცობას უბრუნებდა, გულადებს აქებდა და აჯილდოებდა, მხდალებს ხან სიტყვიერად კიცხავდა, ხანაც დედაკაცის სამოსელში გამოაწყობდა ხოლმე, რათა გაეღვიძებინა მათი თავმოყვარეობა. ამყარებდა სასტიკ სამხედრო დისციპლინას („საეშმაკონი სიმღერანი, სახიობანი და განცხრომანი, და ყოველი უწესოება მოსპობილ იყო ლაშქართა შინა მისთა“).

დავით აღმაშენებელი, ბრძოლის დროს, ზურგიდან როდი სარდლობდა მეომრებს, შორიდან როდი ესმოდათ მისი მონოდებანი. ჯარს წინ მიუძლოდა და „ვითა ლომი შეუზახებდა ხმითა მალლითა“.

დავით აღმაშენებლის რეფორმათა შორის განსაკუთრებულ ყურადღებას იმსახურებს ჩრდილო კავკასიიდან საქართველოში ყივჩაღთა ჩამოსახლება და მათგან მუდმივი ჯარის შექმნა, რომელიც უშუალოდ მეფეს ემორჩილებოდა. ეს არაფრად ეჭაშნიკებოდათ დიდგვაროვან აზნაურებს, რომლებიც საყვედურობდნენ დავით აღმაშენებელს: ამდენი უცხოელი (ორმოცი ათასი ოჯახი!) რისთვის ჩამოგვითესლე, ჩვენი მტრის ნაცვლად ჩვენვე გადაგვქელავენო.

დანაშაულად უთვლიდნენ მეფეს, როდესაც ვინმეს შეიყვარებდა და განაადიდებდა, ანდა – სხვას მოიძულებდა და დამცირებდა. ქართველ მემატინეს გულწრფელად უკვირს ასეთი ბრალდება. როგორ უნდა ჩავთვალოთ უსამართლობად, რომ მეფემ ორგულთა, უგუნურთა და ჯაბანთა ნაცვლად ერთგულნი, გონიერნი და გულადნი დააწინაურაო? კაცი ამგვარი ქმედებით ღმერთს ემსგავსება და მისი დაძრახვა როგორ იქნებაო?!

დავით აღმაშენებლის ისტორიკოსი, აღფრთოვანებული თავისი მეფის სასახელო საქმეებით, ფსალმუნის ერთი ლექსის („ვპოვე დავით, მონაი ჩემი...“) პერიფრაზს ქმნის და ამყავდა გვაუწყებს: „თვით მამამან ზეცათამან პოვა დავით, მონაი თვისი, და საცხებელი მისი წმიდაი სცხო; რამეთუ ხელი მისი შეენია, და მკლავმან მისმან განაძლიერა იგი“.

როგორ კანრავდნენ მინას თითები

სისხლი მტრისა დანით არავის ამოუჩიჩქნიაო (გუძენკოს ლექსიდან სესხულობს). ხიშტი

ალექსანდრე სოლჟენიცინი თავის რომანში „გარსი პირველი“ ომისშემდგომ მცირე წვეულებაზე შეახვედრებს ერთმანეთს – ლატაკ სტუდენტად გადაქცეულ ყოფილ მწყობრის ოფიცერს და გალაღებულ მწერალ გალახოვს, რომლის პროტოტიპად თვალნათლივ ამოიცნობა მეორე მსოფლიო ომის წლებში უაღრესად პოპულარული სამხედრო კორესპონდენტი და სახელგანთქმული პოეტი კონსტანტინე სიმონოვი.

ომის ქარცეცხლში გამოვლილი მწყობრის ოფიცერი უნდოდად უსმენს „სამხედრო კორესპონდენტთა სიმღერას“, გალახოვმა რომ წამოიხყო და სხვებიც ხალისიანად აჰყვენ. უსმენს და ამრეზილად ფიქრობს, რომ ეს კორესპონდენტები ცუდად იცნობდნენ ფრონტს, რომ ყველაზე გულადი კორესპონდენტიც კი განსხვავდებოდა ფრონტელისაგან ისევე, როგორც მინის მუშა მუჟიკი – იმ გრაფისაგან, თავის შესაქცევად ხვნათესავს რომ მოჰკიდებდა ხელს (კენჭი ლევ ტოლსტოის ბოსტანში?). სავლევ წესდება და საბრძოლო ბრძანება არ ბოჭავდა კორესპონდენტს. არავინ უკრძალავდა შიშს, სამშობლოს ღალატად არ ჩაუთვლიდნენ გაქცევას პლაცდარმიდან. ხოლო ფრონტელი მიჯაჭვული იყო ერთ ადგილს და იქაურობას ვერაფრით დააღწევდა თავს, თუნდაც გარდუვალი სიკვდილი დაემუქრებოდა. კორესპონდენტი კი ფრთებს გამოისხამდა და მეორე დღესვე თავს ამოჰყოფდა მოსკოვში, თავის თბილ და უსაფრთხო ბინაში.

ილია ერენბურგიც კვერს უკრავს სოლჟენიცინს, ოლონდ უფრო თავაზიანად და კორექტულად, კონკრეტულ პიროვნებაზე თავდაუსხმელად. ანალოგიურ მოსაზრებას გამოთქვამს, როდესაც მოგვიხსრობს, თუ როგორ გაიცნო ფრონტელი პოეტი სემიონ გუძენკო და იმონებს სტრიქონებს მისი ლექსებიდან.

თავად უპირველეს სამხედრო კორესპონდენტად მიჩნეული ილია ერენბურგი გულწრფელად აღიარებს ნაომარი პოეტის უპირატესობას. ჩვენმა პოეტებმა არაერთი კარგი ლექსი დაწერესო, ისინი ომს შორიდან როდი უყურებდნენ, კორესპონდენტებად თუ სტუმრებად ფრონტზე მყოფნი სიკვდილის სუნთქვასაც გრძნობდნენო, მაგრამ ფრჩხილებქვეშ შემხმარი

რჩებოდა ხიშტად და ჩანგი – ჩანგადო.

სამხედრო კორესპონდენტს წარმოსახვა სჭირდებოდა, რათა ზუსტად გამოეცნო მეომრის წადილი, ოცნება, ნაღველი. საკუთარ გამოცდილებას ძნელად მიუსადაგებდა, ვინაიდან ხვედრი მათი გაყოფილი იყო უფსკრულით. ავად თუ კარგად, ცხადია, ყველაფერსაც გამოიცნობდა, ტყუილად ხომ არ ერქვა პოეტი? მაგრამ განა არაბუნებრივი არ იქნებოდა, რომ სისხლისმღვრელი ომის წიაღში მყოფი მირზა გელოვანის დარად ეთქვა: „გახსოვს ღამე? – დაფუძვერით ნაღმებს ორნი და მტრის ბლინდაჟს შევუკეთეთ ყუმბარები?“ ანდა: „გახსოვს დნებრი? – მღვრიე, როგორც გათენება, დნებრზე მღვრიე – შემოდგომის მღვრიე ქარი“. და იმის თქმაც გაუჭირდებოდა, მირზა გელოვანმა რომ დაწერა თავის თანამებრძოლზე: „როგორ დაეცა იგი დაჭრილი, როგორ კანრავდნენ მინას თითები“.

მირზა გელოვანი

ეს გახლავთ თვითმხილველისა და უშუალო მონაწილის ცნობიერებაში აღბეჭდილი დეტალი. ყველას შეეძლო ეთქვა, დღეს ჩემი იყო საღამოს მწუხრი, ხვალ იქნებ ჩემთვის არც ირიჟრაჟებო, მაგრამ მხოლოდ ფრონტელისთვის იქნებოდა ეს წინათგრძნობა რეალური და დამაჯერებელი.

როგორ კანრავდნენ მინას თითებიო – ეს ვერ ამეტყველებოდა თუნდაც ისეთ შედეგებში, მარადუამს რომ იცოცხლებს ქართველი მკითხველის მესხიერებაში და არასოდეს ამოიშლება ქართული პოეზიის საუნჯიდან (ვთქვათ, „არ დაიდარდო, დედაო“ თუ „კაპიტანი ბუხაიძე“). ისინი დაინერა სრულიად სხვა გარემოში, სხვა შთაბეჭდილებათა საფუძველზე, თუმცა არც გოგებასა და არც სიკვდილის ხილვას არ გაქცევიათ.

იყო სასტიკი ომი, რომლის მსგავსი არ ახსოვს კაცობრიობას და ამ ომში განვეულ ახალგაზრდა ქართველ პოეტს ბედმა წილად არგუნა უფროსი ლეიტენანტის მოკრძალებული როლი, მაგრამ რომ არ დაღუპულიყო ბრძოლის ველზე, ალბათ, გაცილებით დიდი როლის შესრულება მოუწევდა ქართული პოეზიის ასპარეზზე.

ქრონიკა

18 მარტს საპატრიარქოსთან არსებულ ახალგაზრდობის სულიერი და ინტელექტუალური განვითარების ცენტრში ისტორიკოს გურამ ყორანაშვილის წიგნის – „დიმიტრი ყიფიანი“ – წარდგინება გაიმართა.

ლონისძიებას ლევან ფრუიძე უძღვებოდა. მან ისაუბრა მონოგრაფიის ავტორის წვლილზე, გულმოდგინედ რომ იკვლევს თვალსაჩინო ქართველი მამულიშვილების ცხოვრებასა და შემოქმედებას. მადლიერება გამოხატა მასპინძლებისადმი – ახალგაზრდული ცენტრის მესვეურთადმი, რომლებიც ბევრი საინტერესო შეხვედრის ორგანიზატორები არიან.

წიგნის ავტორმა ვრცლად მიმოიხილა საკუთარი მონოგრაფია. განმარტა წიგნზე მუშაობის რამდენიმე საინტერესო მხარე

და შეახსენა საზოგადოებას ნაშრომები, რომლებიც წინ უძღოდა დიმიტრი ყიფიანზე მონოგრაფიის შექმნას. გურამ ყორანაშვილმა ისიც დასძინა, რომ დღეს უმეტესად ნიჰილისტური დამოკიდებულებაა ერის ისტორიის მიმართ, ამიტომ აუცილებელია პოპულარული ენით დანერგილი წიგნები წარსული ეპოქის მოლვანებზე დაუნახებლად გამოიცეს და მიენოდოს მკითხველს.

დიმიტრი ყიფიანის დიდ ღვაწლზე, ახალ წიგნზე და მის ავტორზე საინტერესოდ ისაუბრეს წმინდა დემეტრე მონაწილის სახელობის ტაძრის წინამძღვარმა მამა მალხაზმა, ისტორიკოსმა თამაზ ლაცაბიძემ, დიმიტრი ყიფიანის სახელობის მუზეუმის დირექტორმა დავით სამსონაძემ და ბორჯომის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმის დირექტორმა ვიოლეტა ასლანაშვილმა.